

Algemeen Ambtsbericht Palestijnse Gebieden

Datum April 2022

Colofon

Plaats	Den Haag
Opgesteld door	DAF/AB

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
1	Politieke en veiligheidssituatie
1.1	Politieke situatie
1.1.1	Algemeen
1.1.2	Politieke groepen
1.2	Veiligheidssituatie
1.2.1	Algemeen
1.2.2	Veiligheidsdiensten en gewapende groepen
1.3	Leefomstandigheden
1.3.1	Algemeen
1.3.2	Rol van UNRWA
1.3.3	Humanitaire situatie en wederopbouw in Gaza na mei 2021
1.4	Bewegingsvrijheid
1.4.1	Binnenlandse reizen
1.4.2	Vestiging in de Palestijnse Gebieden
1.4.3	Palestijnen met een Israëlische werkvergunning
1.4.4	Buitenlandse reizen
2	Identiteit, nationaliteit en documenten
2.1	Identificatieplicht
2.2	Identificerende documenten
2.2.1	Israëlische autoriteiten
2.2.2	Palestijnse autoriteiten
2.2.3	Jordaanse autoriteiten
2.2.4	UNRWA
2.2.5	UNHCR
2.3	Nationaliteit
2.4	Registratie
2.5	Verblijfsrecht
3	Mensenrechten
3.1	Naleving en schendingen
3.1.1	Vrijheid van meningsuiting
3.1.2	Vrijheid van vereniging en vergadering
3.1.3	Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging
3.1.4	Uithuiszettingen
3.1.5	Rekrutering
3.2	Positie van specifieke groepen
3.2.1	Journalisten, mensenrechtenverdedigers en politieke activisten
3.2.2	Collaborateurs
3.2.3	Groepen in de bijzondere aandacht van de Israëlische autoriteiten
3.2.4	Dienstplichtweigeraars en deserteurs
3.2.5	Etnische en religieuze groepen
3.2.6	LHBTI'ers
3.2.7	Vrouwen
3.2.8	(Alleenstaande) minderjarigen
3.3	Toezicht en rechtsbescherming
3.3.1	Rechtsgang

3.3.2	Arrestaties, bewaring en detenties.....	73
3.3.3	Doodstraf	79
3.3.4	Mishandeling en foltering.....	80
3.3.5	Verdwijningen en ontvoeringen	81
3.3.6	Buitengerechtelijke executies en moorden	82
3.3.7	'Bloedwraak en eerderrelateerd geweld'.....	83
3.3.8	Corruptie.....	86
4	Vluchtelingen en ontheemden	87
4.1	Vluchtelingenstromen	87
4.2	Binnenlandse ontheemden.....	87
5	Terugkeer	90
5.1	Inreizen	90
6	Bijlagen	91
6.1	Gebruikte openbare bronnen.....	91
6.2	Lijst van afkortingen	104
6.3	Kaart van de Palestijnse Gebieden	105

Inleiding

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van de gestelde vragen en genoemde aandachtspunten in de *Terms of Reference* (ToR) van het Ministerie van Justitie en Veiligheid van 21 juli 2021. Deze ToR is tezamen met het ambtsbericht gepubliceerd op de website van de rijksoverheid. In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in de Palestijnse Gebieden beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielaanvragen van personen die afkomstig zijn uit deze gebieden en voor de besluitvorming over terugkeer van afgewezen Palestijnse asielzoekers. Dit ambtsbericht gaat in op de thema's en vragen die worden gesteld door het Ministerie van Justitie en Veiligheid en is een samenvatting van verkregen feitelijke informatie. Het is geen beleidsstuk en geeft niet de visie van de regering of het beleid jegens een land of regio weer, noch bevat het conclusies ten aanzien van het vreemdelingenbeleid.

Dit ambtsbericht is het eerste algemene ambtsbericht over de Palestijnse Gebieden. De verslagperiode beslaat de periode augustus 2019 tot 22 april 2022. Dit ambtsbericht betreft een feitelijke, neutrale en objectieve weergave van de bevindingen gedurende de onderzochte periode en biedt geen beleidsaanbevelingen.

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van openbare en vertrouwelijke bronnen waarbij gebruik is gemaakt van zorgvuldig geselecteerde, geanalyseerde en gecontroleerde informatie. Bij de opstelling is onder meer gebruik gemaakt van informatie van niet-gouvernementele organisaties (ngo's), vakliteratuur, berichtgeving in de media en door relevante overheidsinstanties. De passages in dit ambtsbericht berusten op meerdere bronnen, tenzij anders vermeld of in het geval van algemeen onbetwiste feiten. De geraadpleegde openbare bronnen zijn opgenomen in de literatuurlijst.

Een deel van de gebruikte vertrouwelijke informatie is ingewonnen tijdens digitale interviews met deskundigen. Daarnaast is gebruik gemaakt van vertrouwelijke informatie afkomstig van andere vertrouwelijke bronnen. De op vertrouwelijke basis ingewonnen informatie is voornamelijk gebruikt ter ondersteuning en aanvulling van passages die zijn gebaseerd op openbare informatie. De vertrouwelijke bronnen zijn in het voetnotenapparaat aangemerkt als 'vertrouwelijke bron' en voorzien van een datum.

Hoofdstuk één behandelt de recente politieke en veiligheidssituatie in de Palestijnse Gebieden alsmede de leefomstandigheden. Hoofdstuk twee gaat in op de nationaliteitswetgeving en geeft een overzicht op het gebied van documenten in de Palestijnse Gebieden. In hoofdstuk drie worden de ontwikkelingen op het gebied van de naleving van de mensenrechten in de Palestijnse Gebieden beschreven. Hoofdstuk vier gaat in op de situatie van vluchtelingen en ontheemden in de Palestijnse Gebieden. Hoofdstuk vijf, ten slotte, gaat vooral in op de terugkeer naar de Palestijnse Gebieden.

1 Politieke en veiligheidssituatie

1.1 Politieke situatie

1.1.1 Algemeen

De Palestijnse Gebieden bestaan uit de Westelijke Jordaanoever, inclusief Oost-Jeruzalem, en Gaza (zie ook 6.3).¹ Er bestaan zestien provincies (*muhafazat*) in de Palestijnse Gebieden: elf op de Westelijke Jordaanoever en vijf in Gaza.² De bevolking van de Westelijke Jordaanoever bestond in juli 2021 uit bijna 3 miljoen personen en die van Gaza uit ongeveer 2,1 miljoen.³ De Palestijnse Autoriteit (PA), ook bekend als de *Palestinian National Authority*, regeert over delen van de Westelijke Jordaanoever (zie ook *machtsverhoudingen* hieronder). Fatah⁴ is de dominante partij binnen de PA en wordt geleid door Mahmoud Abbas. Er is een in 2005 gekozen president (Mahmoud Abbas), een premier (Mohammad Shtayyeh - Fatah) en een tijdens de verslagperiode niet-functionerend parlement (*Palestinian Legislative Council*). De laatste parlementsverkiezingen waren in 2006, de ambtstermijn van Mahmoud Abbas verliep in 2009.

In de praktijk regeert de PA over delen van de Westelijke Jordaanoever (zonder Oost-Jeruzalem) en Hamas⁵ de-facto in Gaza, maar niet alle overheidstaken worden door Hamas uitgevoerd (de PA gaat bijvoorbeeld over uitgave van identificerende documenten, het financieren van de gezondheidszorg en het onderwijs). Nadat Hamas de meerderheid van de parlementszetels won in de verkiezingen van 2006 functioneert het Palestijnse parlement niet meer en regeert Fatah op de Westelijke Jordaanoever middels presidentiële decreten en Hamas in Gaza middels zijn gekozen parlementsleden uit 2006.⁶

De PA werd in 1993 opgericht als een interim administratieve organisatie nadat de Oslo-akkoorden⁷ werden getekend tussen de Israëlsche overheid en de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie PLO (*Palestine Liberation Organisation*). De PA werkt vanuit de stad Ramallah en valt bestuurlijk onder de PLO. In de praktijk ligt de feitelijke macht bij president Abbas, die aan het hoofd van de PA staat en voorzitter is van de PLO *Executive Committee*.⁸ De PLO is een koepelorganisatie die Palestijnen, woonachtig in de Palestijnse Gebieden en daarbuiten, sinds 1964 vertegenwoordigt. De PLO bestaat uit drie onderdelen: de *Palestinian National Council* (PNC), een parlementaire structuur van 740 leden waarvan leden in theorie door de Palestijnse

¹ Nederland en de EU steunen het vredesproces tussen Israëlsche en Palestijnse autoriteiten dat inzet op een tweestatenoplossing. De grenzen voor 4 juni 1967 (voor de 6-daagse oorlog) vormen daarbij het uitgangspunt. De toekomstige Palestijnse staat bestaat dan uit de Gazastrook en de Westelijke Jordaanoever, inclusief Oost-Jeruzalem. Rijksoverheid, *Nederland ondersteunt vredesproces Midden-Oosten*, geraadpleegd op 13 april 2022.

² ECFR, *Mapping Palestinian Politics: Institutions, Governorates*, geraadpleegd op 10 januari 2022. Zie ook https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/opt/

³ CIA The World Factbook, *West Bank, Gaza Strip*, 16 november 2021, geraadpleegd op 29 november 2021.

⁴ Een seculiere nationalistische partij.

⁵ Een nationalistische Islamitische partij die door de VS en de EU als terroristische organisatie wordt aangemerkt.

⁶ ECFR, *Mapping Palestinian Politics: Occupied Palestinian Territory (OPT)*, geraadpleegd op 25 februari 2022. Zie ook https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/opt/

⁷ De overeenkomsten gesloten binnen het vredesproces tussen de PLO en Israël in 1993-1995.

⁸ ECFR, *Mapping Palestinian Politics: Occupied Palestinian Territory (OPT)*, geraadpleegd op 25 februari 2022. Zie ook https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/opt/

bevolking worden gekozen, maar in de praktijk door de *Executive Committee* worden gekozen; de *Central Council*, een besluitvormend orgaan van 124 leden die in de praktijk bijeenkomt in plaats van de PNC; de *Executive Committee*, een orgaan van achttien leden die de voorzitter van de PLO kiest. In theorie worden leden door de PNC gekozen.⁹

Machtsverhoudingen

Oost-Jeruzalem is na de annexatie in 1980 door Israël administratief binnen het bestuurlijke district Jeruzalem gebracht, waardoor de Israëlische autoriteiten daar het feitelijke gezag uitoefenen. De PA beschouwt het als onderdeel van het PA gouvernement Jeruzalem. Nederland, de EU en het grootste deel van de internationale gemeenschap beschouwen Oost-Jeruzalem op basis van het internationaal recht als bezet gebied.¹⁰ De Westelijke Jordaanoever is volgens de Oslo-akkoorden onderverdeeld in drie gebieden: *Area A* (17,2%) dat onder het gezag van de PA valt, *Area B* (23,8%) dat onder het civiele bestuur van de PA valt en onder Israëlische veiligheidscontrole en *Area C* (59%) dat volledig onder Israëlisch gezag valt (zie ook 6.3).¹¹ Er is uitwisseling tussen de PA en de Israëlische autoriteiten over veiligheidsrisico's op de Westelijke Jordaanoever, bijvoorbeeld over activiteiten daar van Hamas. De PA heeft de facto geen controle over gewapende groepen in vluchtelingenkampen of gewapende groepen binnen de georganiseerde criminaliteit.¹² Israëlische troepen kunnen de Westelijke Jordaanoever betreden (zie ook 3.3.2) en hebben gezag over controleposten daar (zie ook 1.4.1). Hamas – een door de EU aangemerkte terroristische organisatie – heeft de macht in Gaza sinds de PA in 2007 door Hamas uit Gaza werd verdreven. Israël oefent de feitelijke controle uit over de grensposten tussen Gaza en Israël, terwijl Egypte de Rafah-grensovergang met Egypte controleert.

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste politieke ontwikkelingen in de Palestijnse Gebieden tijdens de verslagperiode.

Great March of Return

Van 30 maart 2018 tot en met november 2019 protesteerden Palestijnen in Gaza tegen de Israëlische afsluiting van Gaza (zie ook 1.3.1) en voor het 'recht op terugkeer' naar hun (voormalige) huizen en land in het huidige Israël. Aan het einde van 2019 werden de protesten opgeschort. Tijdens deze protesten, die plaatsvonden langs het hek op de grens tussen Gaza en Israël, kwamen er naar schatting tussen de 214 en 223 Palestijnen om, van wie 46 minderjarig, en raakten duizenden personen gewond, waarvan rond de achtduizend personen door scherpe munitie en rond de 5.400 door rubberkogels¹³ of doordat zij geraakt werden door traangasbusjes. In dezelfde periode werd 1 Israëlische soldaat gedood en raakten 7 andere Israëlische soldaten gewond.¹⁴ De Israëlische autoriteiten gaven aan

⁹ ECFR, *Mapping Palestinian Politics: About Institutions, Palestine Liberation Organisation (PLO)*, geraadpleegd op 22 februari 2022. Zie ook https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/plo/

¹⁰ Nederland en de EU beschouwen nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever als strijdig met internationaal recht. Nederland ziet de annexatie van Oost-Jeruzalem als strijdig met internationaal recht. De VN Veiligheidsraad in resolutie 478 (1980) bepaald dat de toepassing van Israëlisch recht en maatregelen die het karakter van de stad veranderen op Oost-Jeruzalem nietig is en niet wordt erkend. Ministerie van Buitenlandse Zaken, Kamerbrief: *Ontwikkelingen in Jeruzalem, Gaza en Israël*, 17 mei 2021.

¹¹ ECFR, *Mapping Palestinian Politics: Geography, Occupied Palestinian Territory*, geraadpleegd op 10 januari 2022. Zie ook https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/opt/

¹² Vertrouwelijke bron, 7 februari 2022.

¹³ Rubberkogels bestaan uit een stalen kogel met rubber eromheen waardoor er nog steeds risico is op letsel wanneer iemand geraakt wordt. Vertrouwelijke bron, 7 februari 2022.

¹⁴ UN, *Two Years On: People injured and traumatized during the "Great March of Return" are still struggling*, 6 april 2020, geraadpleegd op 13 maart 2022; B'Tselem and Palestinian Centre for Human Rights, *Unwilling and*

onderzoek te doen naar incidenten waarbij Palestijnen om het leven kwamen.¹⁵ In juni 2021 liep er nog onderzoek naar 91 gevallen.¹⁶ Van 143 andere gevallen werd het onderzoek afgerond en doorverwezen naar verschillende overheidsinstanties. Hiervan werd voor 95 gevallen besloten hier geen crimineel onderzoek meer naar te doen. In één geval, de dood van een minderjarige, werd een straf opgelegd.¹⁷ Tijdens de verslagperiode waren er geen verdere updates over deze onderzoeken.¹⁸

Amerikaanse ambassade

In 2018 besloot de Amerikaanse regering om Jeruzalem als hoofdstad van Israël te erkennen, en werd de Amerikaanse ambassade in 2019 van Tel Aviv naar Jeruzalem verplaatst. De ambassade werd samengevoegd met het al bestaande Amerikaanse consulaat in Oost-Jeruzalem. Palestijnen hadden door deze verplaatsing tijdelijk geen toegang tot het Amerikaanse consulaat tijdens de verslagperiode (zie ook 1.4.4).¹⁹

Israëlsch-Palestijns conflict mei 2021

In de maanden april en mei leidden spanningen in Oost-Jeruzalem tot gewelddadige confrontaties van Palestijnse demonstranten met de Israëlsche politie en Israëlsche kolonisten, hetgeen werd gevolgd door een gewapend conflict tussen Israël en Hamas. Aanleiding voor de spanningen waren bijvoorbeeld het afzetten door de Israëlsche politie van de Damascuspoort, een ontmoetingsplaats tijdens de Ramadan, mishandeling van een joodse jongen door Palestijnen waarvan beelden rondgingen op sociale media, Israëlsche goedkeuring voor de bouw van nieuwe huizen in een nederzetting en de dreigende uithuiszettingen van Palestijnen in de Sheikh Jarrah-wijk in Oost-Jeruzalem (uit protest tegen de dreigende huisuitzettingen werden in april 2021 demonstraties en *sit-ins* in Jeruzalem georganiseerd, zie ook 3.1.4). Tijdens protesten in de Ramadanperiode in mei 2021 brak geweld uit op de Tempelberg/Haram al-Sharif, bij de Al Aqsa moskee in Jeruzalem, met honderden gewonden tot gevolg. Ook de viering van Jeruzalemdag – wanneer bepaalde segmenten binnen de Israëlsche samenleving de verovering van Oost-Jeruzalem herdenken – leidde tot gewelddadigheden in Oost-Jeruzalem. Hamas en PFLP verhoogden de spanningen in deze periode door te dreigen met geweld. Hamas ging op de avond van 9 mei over tot beschietingen van Jeruzalem, en later van verschillende andere plaatsen in Israël. Daarop reageerde Israël de volgende dag door luchtaanvallen op Gaza uit te voeren (zie voor verdere geweldsescalatie 1.2).²⁰

Palestijnse organisaties

Unable: Israel's Whitewashed Investigations of the Great March of Return Protests, december 2021, p. 2;

B'Tselem, *Summary of joint report with PCHR*, december 2021, geraadpleegd op 17 december 2021

¹⁵ UN, *Two Years On: People injured and traumatized during the "Great March of Return" are still struggling*, 6 april 2020, geraadpleegd op 13 maart 2022; UN High Commissioner for Human Rights, *Ensuring accountability and justice for all violations of international law in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem*, 15 februari 2021, p. 7-10.

¹⁶ Haaretz, *Months later, Israeli military backlog holds up probe into dozens of Gaza border deaths*, 29 juni 2021, geraadpleegd op 13 maart 2022.

¹⁷ B'Tselem and Palestinian Centre for Human Rights, *Unwilling and Unable: Israel's Whitewashed Investigations of the Great March of Return Protests*, december 2021.

¹⁸ Vertrouwelijke bron, 14 april 2022.

¹⁹ Middle East Monitor, *US backs down from reopening consulate in occupied East Jerusalem*, 16 december 2021, geraadpleegd op 26 februari 2022; Council on Foreign Relations, *Global Conflict Tracker: Israeli-Palestinian Conflict*, 7 januari 2022, geraadpleegd op 13 januari 2022.

²⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, Kamerbrief: *Ontwikkelingen in Jeruzalem, Gaza en Israël*, 17 mei 2021; Council on Foreign Relations, *Global Conflict Tracker: Israeli-Palestinian Conflict*, 7 januari 2022, geraadpleegd op 13 januari 2022.

In oktober 2021 beschuldigden de Israëlische autoriteiten zes Palestijnse organisaties ervan banden te hebben met het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (*Popular Front for the Liberation of Palestine* - PFLP), een organisatie die door de EU als terroristisch is geregistreerd (zie ook 1.1.2.). Het betrof de volgende organisaties: Al Haq, een Palestijnse mensenrechtenorganisatie; de Palestijnse afdeling van *Defense for Children International* (DCIP); onderzoekscentrum Bisan; de *Union of Agricultural Workers* (UAWC); Addameer, een organisatie die Palestijnse gedetineerden in Israëlische gevangenissen bijstaat en de *Union of Palestinian Women Committees*. Zij werden door Israël op de Israëlische lijst met terroristische organisaties geplaatst, waar ook de PFLP op staat. Er ontstond veel ophef in de internationale gemeenschap en (internationale) media over deze stap. De VS de EU en andere landen, waaronder Nederland, verzochten Israël om informatie te delen die ten grondslag ligt aan de aantijgingen. Palestijnse en Israëlische mensenrechtenorganisaties en organisaties zoals *Human Rights Watch* (HRW) en *Amnesty International* zagen de Israëlische listing als een aanval op het Palestijnse maatschappelijk middenveld.²¹ HRW uitte de verdenking dat het Israëlische bedrijf NSO een aantal personen uit deze organisaties heeft gemonitord met Pegasus software (zie ook 3.1.1).²²

Toenadering en vredesproces

Het Israëlische-Palestijnse vredesproces lag stil tijdens de verslagperiode. Wel waren er verschillende ontmoetingen tussen de PA en Israëlische ministers, zoals tussen Israëlische minister van defensie Gantz en Palestijnse premier Abbas.²³

Verkiezingen

In januari 2021 kondigde president Abbas verkiezingen aan voor het presidentschap en het parlement van de PA. Alle verkiezingen werden in april 2021 geannuleerd.²⁴ Eind 2021 werden lokale verkiezingen in 154 kleine gemeenten gehouden. De tweede fase van deze lokale verkiezingen vond plaats op 26 maart 2022 in de grotere gemeenten op de Westelijke Jordaanoever. Hamas gaf aan deze verkiezingen te boycotten waardoor er geen verkiezingen in Gaza waren.²⁵ In februari 2022 werd tijdens een bijeenkomst van de PLO Central Council besloten over nieuwe leiderschapsposities binnen de PLO. Deze aanstellingen werden bekritiseerd door Hamas, Islamic Jihad en de *Popular Front for the Liberation of Palestine* (PFLP). Zij claimden dat door de aanwijzing van Abbas-loyalisten de macht van de president verder versterkt werd.²⁶

²¹ NRC, *Israël zet Palestijnse sociale organisaties op de terreurlijst*, 25 oktober 2021, geraadpleegd op 26 oktober 2021.

²² HRW, *Spyware used to hack Palestinian Rights Defenders*, 8 november 2021, geraadpleegd op 25 november 2021; AP News, *Report: NSO spyware found on 6 Palestinians activists' phones*, 8 november 2021, geraadpleegd op 1 maart 2022.

²³ The Independent, *Israel approves measures for Palestinians after leaders meet*, 29 december 2022, geraadpleegd op 30 december 2021; Haaretz, *Bennett rejects Peace Process with Abbas, focuses on Palestinians' practical needs*, 1 september 2021, geraadpleegd op 13 maart 2022.

²⁴ BBC Monitoring, *Palestinian president opens Central Council session*, 7 februari 2022, geraadpleegd op 8 februari 2022; ECFR, *Mapping Palestinian Politics: Elections: About Elections*, geraadpleegd op 26 februari 2022. Zie ook https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/elections-2021/.

²⁵ BBC Monitoring, *Palestinian local elections in West Bank*, 11 december 2021, geraadpleegd op 12 december 2022; The Independent, *Some 400,000 Palestinians vote in rare municipal elections*, 11 december 2021, geraadpleegd op 12 december 2022; BBC Monitoring, *Palestinians hold second round of local elections*, 27 maart 2022, geraadpleegd op 28 maart 2022.

²⁶ Al Jazeera, *Abbas accused of power grab after Palestinian appointments*, 10 februari 2022, geraadpleegd op 11 februari 2022.

1.1.2 Politieke groepen

In de Palestijnse Gebieden bestaan verschillende politieke partijen en groeperingen, soms met een eigen militaire tak. Hieronder volgt een overzicht.

Binnen de PLO bevinden zich de volgende politieke partijen:

- Fatah (*National Liberation Movement*): een seculiere nationalistische partij die in de jaren vijftig werd opgezet en de dominante politieke partij is binnen de PA en de PLO. Sinds het overlijden van Yasser Arafat wordt deze geleid door Mahmoud Abbas.
 - o *Democratic Reform Bloc*: een in 2016 afgesplitste tak van Fatah onder leiding van Mohammed Dahlan, die momenteel in ballingschap leeft.
 - o *National Democratic Assembly*: een in 2021 afgesplitste tak van Fatah onder leiding van Nasser Kidwa (een neef van Yasser Arafat).
- *Popular Front for the Liberation of Palestine* (PFLP): een revolutionaire socialistische partij opgezet in 1967, die als terroristische organisatie is aangeduid door de EU en de VS.
 - o *Democratic Front for the Liberation of Palestine* (DFLP): een in 1969 afgesplitste tak van de PFLP onder leiding van Nayyef Hawatmeh, die gebaseerd is in Syrië.
 - *Palestine Democratic Union* (FIDA): een in 1990 afgesplitste tak van de DFLP met sociaaldemocratisch karakter onder leiding van Saleh Ra'fat.
- *Palestinian People's Party* (PPP): een van oudsher communistische partij gevormd in 1982.
- *Palestine Liberation Front* (PLF): een in 1977 opgezette partij die momenteel geleid wordt door Wasel Abu Yousef en door de VS als terroristische organisatie wordt aangeduid.
- *Palestine Popular Struggle Front* (PPSF): wordt geleid door Ahmad Majdalani, een nauwe bondgenoot van Mahmoud Abbas.
- *Popular Front for the Liberation of Palestine-General Command* (PFLP-GC): een sinds 2016 afgesplitste tak van de PFLP die tot juli 2021 werd geleid door Ahmad Jibril vanuit Syrië en Libanon en door de VS en EU als terroristische organisatie wordt aangeduid.²⁷

Buiten de PLO om bestaan de volgende partijen:

- Hamas (*Islamic Resistance Movement*): een nationalistische Islamitische beweging opgezet in 1987 door Palestijnse leden van de Moslim Broederschap. Hamas wordt onder andere door de VS en EU als terroristische organisatie aangemerkt. Na een machtsstrijd met Fatah is Hamas sinds 2007 de machthebber in Gaza.
- *Palestinian Islamic Jihad* (PIJ): een in 1982 gevormde partij via het netwerk van de Palestijnse Moslim Broederschap die gefinancierd wordt door Iran. De PIJ is kritisch op de PA, maar richt zich niet op de politiek maar op militaire confrontatie met Israël. De partij wordt momenteel geleid door Ziyad al-Nakhalah en wordt onder andere door de VS en EU als terroristische organisatie aangemerkt.
- *Popular Resistance Committees* (PRC): een groepering van gewapende facties in Gaza met leider Yasser Shashnyeh. De gewapende tak van de partij zijn de al-Nasser Salah al-Din Brigades. De PRC vormen na Hamas en

²⁷ ECFR, *Mapping Palestinian Politics: About Political Parties, PLO Groups*, geraadpleegd op 11 januari 2022. Zie ook https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/plo_parties/

PIJ, de grootste gewapende groep in Gaza en zijn nauwe bondgenoten van deze twee partijen. Voormalige leden van de PFLP zouden zich hebben aangesloten bij de PRC. De PRC richt zich niet op de politiek, maar op militaire confrontatie met Israël en soms met Fatah.

- Al-Mubadara (*Palestinian National Initiative* - PNI): is een sociaaldemocratische en geweldloze beweging die in de jaren negentig was gevormd in oppositie van de Oslo-akkoorden. Mustafa Barghouti is de huidige leider van de PNI.
- *Third Way*: een in 2006 opgezette centristische partij die een alternatief wil bieden aan het twee-partijen-systeem van Fatah en Hamas, momenteel vertegenwoordigd door Hanan Ashrawi.
- *Hizb ut-Tahrir*: een in 1953 opgezette mondiale islamitische beweging uit Jeruzalem. Hizb ut-Tahrir mengt zich niet in de politiek, maar streeft de heropbouw van een islamitisch kalifaat na door geweldloze actie die momenteel vooral plaatsvindt onder Palestijnse universiteitsstudenten.²⁸

1.2 Veiligheidssituatie

1.2.1 Algemeen

In de Palestijnse Gebieden is sprake van zowel gericht als willekeurig geweld door verschillende gewapende Palestijnse facties, door de Palestijnse veiligheidsdiensten en door Israëlische troepen. Dit geweld leidt tot slachtoffers onder de burgerbevolking, ook in de vluchtelingenkampen waar Palestijnse militanten vaak verblijven. In de verslagperiode (een periode van meer dan 2,5 jaar) zijn in de Palestijnse Gebieden in totaal 465 Palestijnse doden (321 in Gaza en 140 de Westelijke Jordaanoever) geregistreerd door VN OCHA als deel van het Israëlisch-Palestijns conflict.²⁹ In de ACLED database waren er tijdens de verslagperiode 588 doden geregistreerd in de Palestijnse Gebieden. De cijfers van ACLED betreffen ook de 128 burgerslachtoffers onder de in totaal 256 doden tijdens het conflict in mei 2021 (zie hieronder). Ook wordt een deel van de in totaal 223 slachtoffers tijdens de *Great March of Return* protesten tussen maart 2018 en november 2019 hierin opgenomen (zie ook 1.1.1).³⁰ In de verslagperiode waren 12 Israëlische burgers en 4 personen van de Israëlische veiligheidsdienst gedood door Palestijnen volgens de cijfers van B'Tselem.³¹ Het is niet duidelijk om welk deel van de Israëlische veiligheidsdiensten dit ging. VN OCHA registreerde in de verslagperiode 21 Israëlische slachtoffers als deel van het Israëlisch-Palestijns conflict, waarvan 14 in Israël en 7 op de Westelijke Jordaanoever.³²

Daarnaast vielen tijdens de verslagperiode doden en gewonden door:

- Drone- en luchtaanvallen van Israël op Gaza³³ in reactie op raketten van Hamas op Israël³⁴;

²⁸ ECFR, *Mapping Palestinian Politics: About Political Parties, Non PLO Groups*, geraadpleegd op 11 januari 2022. Zie ook https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/non_plo_parties/

²⁹ OCHA, *Data on casualties*, geraadpleegd op 21 april 2022. Zie ook <https://www.ochaopt.org/data/casualties>

³⁰ ACLED, *Dashboard Gaza and West Bank*, 2022, geraadpleegd op 21 april 2021.

³¹ B'Tselem, *Fatalities: All data*, geraadpleegd op 21 april 2022. Zie ook <https://statistics.btselem.org/en/all-fatalities/by-date-of-incident?section=overall&tab=overview&dateSensor=%221567040400000%2C1643669999000%22>

³² OCHA, *Data on casualties*, geraadpleegd op 21 april 2022. Zie ook <https://www.ochaopt.org/data/casualties>

³³ ACLED, *Dashboard Gaza and West Bank*, 2022, geraadpleegd op 12 januari 2022.

³⁴ Reuters, *Israel-Gaza conflict rages on despite U.S. regional diplomacy*, 17 mei 2021, geraadpleegd op 13 januari 2022; Council on Foreign Relations, *Global Conflict Tracker: Israeli-Palestinian Conflict*, 7 januari 2022,

- Gevechten tussen Palestijnse gewapende groepen (waaronder Hamas en PIJ) en Israëlsche troepen³⁵;
- Onderlinge gevechten tussen gewapende Palestijnse (clan)groepen;
- Gevechten tussen gewapende Palestijnen in vluchtelingenkampen (waarvan de groeperingen onbekend)³⁶;
- Gebruik van geweld jegens Palestijnse burgers/demonstranten door de Palestijnse veiligheidsdiensten en Israëlsche politie/troepen (zie ook 3.1.1);
- Explosieven afgevuurd of per ongeluk ontploft door Palestijnse gewapende groepen in Gaza;
- Geweld door Israëlsche kolonisten jegens Palestijnse burgers en geweld door Palestijnen jegens Israëlsche kolonisten op de Westelijke Jordaanoever.³⁷

Geweldsincidenten in Gaza mei 2021³⁸

De geweldsincidenten en protesten in Jeruzalem en de Westelijke Jordaanoever waren op 9 mei 2021 aanleiding voor Hamas en *Palestinian Islamic Jihad* (PIJ) om raketten af te schieten op Israël. Israël reageerde de volgende dag door luchtaanvallen op Gaza uit te voeren, waarop er meer raketten van Hamas richting Israël werden geschoten. Een deel van de raketten uit Gaza bereikte Israël niet en viel neer in Gaza. In de daarop volgende week richtte Israël zich via luchtaanvallen op doelen van Hamas en PIJ, maar raakte daarbij ook woningen, een flatgebouw met mediakantoren en vluchtelingen- en gezondheidszorgfaciliteiten. Ondertussen breiden de protesten in Oost-Jeruzalem zich uit tot meerdere steden in Israël en de Palestijnse Gebieden. De raket- en luchtaanvallen hielden aan tot een wapenstilstand werd gesloten op 21 mei 2021. In deze periode waren een geschatte 253 Palestijnen gedood, onder wie 129 burgerslachtoffers, en waren ongeveer tweeduizend Palestijnen gewond geraakt. In Israël waren ten minste twaalf personen gedood en 710 gewond geraakt.³⁹ Wederzijdse schietincidenten tussen Israëlsche troepen en Hamas op de grens tussen Israël en Gaza bleven aanhouden.⁴⁰

Geweldsincidenten op de Westelijke Jordaanoever en Oost-Jerusalem

Sinds begin 2020 zijn er op de Westelijke Jordaanoever honderden incidenten van geweld tussen joodse kolonisten en Palestijnen geregistreerd en nam tijdens de verslagperiode nog steeds toe.⁴¹ Het geweld door joodse kolonisten bestaat uit bijvoorbeeld het gebruik van pepperspray, het gooien van stenen, het beschadigen van auto's en het stelen en/of beschadigen van olijfbomen en boomgaarden,

geraadpleegd op 13 januari 2022; ACLED, *Dashboard Gaza and West Bank*, 2022, geraadpleegd op 12 januari 2022.

³⁵ ACLED, *Dashboard Gaza and West Bank*, 2022, geraadpleegd op 12 januari 2022.

³⁶ ACLED, *Dashboard Gaza and West Bank*, 2022, geraadpleegd op 12 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 7 februari 2022.

³⁷ ACLED, *Dashboard Gaza and West Bank*, 2022, geraadpleegd op 12 januari 2022.

³⁸ Er waren eerder conflicten in Gaza in 2008-2009, 2012 en 2014. AP News, *The deepening costs of 4 Gaza wars in 13 years, in 4 charts*, 25 augustus 2021, geraadpleegd op 13 maart 2022.

³⁹ Reuters, *Israel-Gaza conflict rages on despite U.S. regional diplomacy*, 17 mei 2021, geraadpleegd op 13 januari 2022; Council on Foreign Relations, *Global Conflict Tracker: Israeli-Palestinian Conflict*, 7 januari 2022, geraadpleegd op 13 januari 2022.

⁴⁰ BBC Monitoring, *Three Palestinians wounded by Israeli tank fire on Gaza*, 29 december 2021, geraadpleegd op 14 januari 2022.

⁴¹ The Independent, *Israel's security forces are 'complicit' in drastic surge in settler violence, report finds*, 21 juli 2021, geraadpleegd op 22 juli 2021; Al Jazeera, *450 settler attacks on Palestinians in two years: Israeli NGO*, 14 november 2021, geraadpleegd op 15 november 2021; OCHA oPt, *Protection of Civilians Report | 22 February – 7 March 2022*, 11 maart 2022, geraadpleegd op 12 maart 2022.

waaronder de oogsten en gereedschap voor op het land.⁴² OCHA data stelt op de Westelijke Jordaanoever tussen augustus 2019 en 15 maart 2022 5 Palestijnen zijn gedood en 383 Palestijnen (tot en met 20 maart 2022) gewond zijn geraakt door kolonisten. In de periode augustus 2019 tot en met 21 november 2021 zijn 4 kolonisten gedood door Palestijnen en raakten (tot en met 20 maart 2022) 189 kolonisten gewond door Palestijnen.⁴³ Volgens een bron raken de meeste Palestijnen tijdens incidenten met kolonisten gewond door Israëlische troepen en niet door kolonisten zelf. De meeste van de Palestijnse gewonden hebben medische hulp nodig na het inhaleren van traangas.⁴⁴ In de eerste tien maanden van 2021 zouden er 108 aanvallen op Palestijnen en 302 op Palestijnse eigendommen zijn uitgevoerd door kolonisten. In 2019 werden 335 gevallen en in 2020 358 gevallen gedocumenteerd. In 2021 waren vier Palestijnen door kolonisten gedood.⁴⁵ Ook waren er aanvallen tegen kolonisten. Zo zouden enkele kolonisten gewond zijn geraakt en tientallen Israëlische auto's beschadigd zijn toen Palestijnen met stenen gooiden in november 2021.⁴⁶ Deze voorbeelden dienen ter illustratie, maar kunnen geenszins als uitputtend worden beschouwd.

In februari 2022 waren er bijna dagelijks conflicten tussen Israëlische politie, Palestijnen en Israëlische kolonisten in de Sheikh Jarrah-wijk in Oost-Jerusalem. Dit kwam door spanningen rondom uithuiszettingen en de opening van het kantoor van een Israëlische parlementariër dichtbij het huis van een Palestijns gezin, dat dreigt te worden uitgezet.⁴⁷

In de periode maart en april 2022 laaide het geweld op tussen Palestijnen en de Israëlische veiligheidsdiensten. Palestijnen en Arabische onderdanen van Israël voerden terroristische aanslagen uit in Israël waarbij 21 personen (inclusief ouders) werden gedood.⁴⁸ Hierop volgde een militaire reactie van Israël op de Westelijke Jordaanoever, met name rond de stad Jenin. Er waren ook verschillende geweldsincidenten en conflicten in Oost-Jeruzalem, waaronder op de Tempelberg/Haram al-Sharif. Hierbij raakten meer dan 150 Palestijnen gewond. Er waren steekincidenten door Palestijnen op Israëlische politie en burgers in Oost-Jeruzalem en op de Westelijke Jordaanoever. Het Israëlische leger nam extra veiligheidsmaatregelen en beperkte onder andere de bewegingsvrijheid van Palestijnen in Jenin. Israëlische troepen voerden circa 350 arrestaties uit op de Westelijke Jordaanoever. Hierbij werden ook achttien Palestijnen door Israëlische troepen gedood in de eerste twee weken van de Ramadan, waaronder minderjarigen.⁴⁹ Op 18 april 2022 werd er vanuit Gaza een raket afgeschoten op

⁴² OCHA oPt, *Protection of civilians report 5 – 8 October 2021*, geraadpleegd op 22 oktober 2021; OCHA oPt, *Protection of civilians report 9 October - 1 November 2021*, geraadpleegd op 7 november 2021; The Independent, *Palestinians say dozens of cars wrecked in settler vandalism*, 9 november 2021, geraadpleegd op 10 november 2021; B'Tselem, *State Business: Israel's misappropriation of land in the West Bank through settler violence*, november 2021, geraadpleegd op 30 november 2021.

⁴³ OCHA, *Data on casualties*, geraadpleegd op 6 april 2022. Zie ook <https://www.ochaopt.org/data/casualties>.

⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 21 maart 2022.

⁴⁵ UN Human Rights Council, *UN experts alarmed by rise in settler violence in occupied Palestinian territory*, 10 november 2021, geraadpleegd op 13 maart 2022.

⁴⁶ OCHA oPt, *Protection of civilians report 5 – 8 October 2021*, geraadpleegd op 22 oktober 2021; OCHA oPt, *Protection of civilians report 9 October - 1 November 2021*, geraadpleegd op 7 november 2021; The Independent, *Palestinians say dozens of cars wrecked in settler vandalism*, 9 november 2021, geraadpleegd op 10 november 2021; B'Tselem, *State Business: Israel's misappropriation of land in the West Bank through settler violence*, november 2021, geraadpleegd op 30 november 2021.

⁴⁷ OCHA oPt, *Protection of Civilians Report 8-21 February 2022*, 28 februari 2022, geraadpleegd op 1 maart 2022.

⁴⁸ ACLED, *Dashboard Israel*, 2022, geraadpleegd op 21 april 2022.

⁴⁹ BBC Monitoring, *Israeli police shoot Palestinian during suspected stabbing attack*, 19 maart 2022, geraadpleegd op 20 maart 2022; OCHA oPt, *Highlights from the reporting period 18 - 21 maart 2022*, 25 maart 2022, geraadpleegd op 26 maart 2022; BBC Monitoring, *IS claims responsibility for deadly Israel attack*, 28 maart

Israël. Deze raket werd door Israël onderschept. De lancering van de raket werd niet opgeëist door Hamas of een andere gewapende groep. Hierop volgden luchtaanvallen door Israël op Gaza, hierbij vielen geen gewonden.⁵⁰

1.2.2

Veiligheidsdiensten en gewapende groepen

Binnen de Palestijnse Gebieden bestaan de meest bekende uit de volgende veiligheidsdiensten: de *General Intelligence Service* (GIS), *Preventive Security* (PS) en *Presidential Guard* (PG) zijn verbonden aan de PA, de *National Security Forces* (NSF) en *Palestinian Civil Police* (PC) zijn op de Westelijke Jordaanoever verbonden aan de PA en in Gaza aan Hamas, en de *Security and Protection Unit* en *Internal Security Forces* (ISF) zijn verbonden aan Hamas.⁵¹

De volgende gewapende groepen (met eigen machtsstructuren) bestaan binnen de Palestijnse Gebieden:

- *Izz al-Din al-Qassam Brigades* (IQB): de militaire tak van Hamas opgericht in 1991 met leider Mohammed Deif.
- *Al-Quds Brigades* (AQB): de militaire tak van Islamic Jihad opgericht in 1992.
- *Al-Aqsa Martyrs Brigades* (AMB): de tijdens de Tweede Intifada⁵² gevormde coalitiegroep die geassocieerd is met, maar niet erkend wordt door, Fatah. De AMB strijdt tegen Israël, maar meerdere AMB-activisten zijn, onder andere na amnestieverlening na de Tweede Intifada, opgenomen in de PA-veiligheidsdiensten of afgesplinterd in andere groepen actief in Gaza (*al-Aqsa Martyrs Brigades-Nidal al-Amoudi* (AMB-NA), *al-Aqsa Martyrs Brigades-Jaish al-Asifah*, *al-Aqsa Martyrs Brigades-Ayman Jawda*, en de Popular Resistance Committees). Er zijn ook (gewelddadige) conflicten tussen de AMB en de PA-veiligheidsdiensten geweest.
 - o *Al-Nasser Salah al-Deen Brigades* (PRC): de militaire tak van de PRC, maar in de praktijk is er geen verschil tussen de militaire en politieke onderdelen.

2022, geraadpleegd op 29 maart 2022; The New York Times, *Palestinian Gunman Kills 5 in Israel's Fifth Attack in Recent Days*, 29 maart 2022, geraadpleegd op 30 maart 2022; BBC Monitoring, *Briefing: Surge in settler violence in West Bank follows deadly attack*, 31 maart 2022, geraadpleegd op 1 april 2022; BBC News, *Two Palestinians killed in gunfight during Israeli West Bank raid*, 1 april 2022, geraadpleegd op 2 april 2022; BBC Monitoring, *Palestinian killed in Hebron as clashes erupt in West Bank*, 1 april 2022, geraadpleegd op 2 april 2022; BBC Monitoring, *Briefing: Tensions flare in East Jerusalem at start of Ramadan*, 3 april 2022, geraadpleegd op 4 april 2022; BBC Monitoring, *Briefing: Israel limits entry from West Bank for Ramadan prayers*, 6 april 2022, geraadpleegd op 7 april 2022; The New York Times, *Latest Attack In Israel Kills At Least Two In Tel Aviv*, 8 april 2022, geraadpleegd op 9 april 2022; BBC Monitoring, *Palestinian killed as Israeli forces raid Jenin refugee camp*, 9 april 2022, geraadpleegd op 10 april 2022; BBC Monitoring, *Briefing: Palestinian woman killed as surge of violence continues*, 10 april 2022, geraadpleegd op 11 april 2022; OCHA oPt, *Protection of Civilians Report 22 March - 4 April 2022*, 11 april 2022, geraadpleegd op 12 april 2022; BBC Monitoring, *Briefing: Israeli officer kills Palestinian after reported stabbing attempt*, 12 april 2022, geraadpleegd op 13 april 2022; BBC Monitoring, *Palestinian death toll rises to five in occupied West Bank*, 14 april 2022, geraadpleegd op 14 april 2022; NOS, *Geweld bij al-Aqsa moskee Oost-Jeruzalem: ruim 150 gewonden gemeld*, 15 april 2022, geraadpleegd op 15 april 2022; BBC Monitoring, *Israeli troops kill five Palestinians in West Bank clashes*, 14 april 2022, geraadpleegd op 15 april, 2022; Vertrouwelijke bron, 5 april 2022; Vertrouwelijke bron, 15 april 2022; BBC Monitoring, *Tensions flare as Jews visit Jerusalem's al-Aqsa mosque compound*, 17 april 2022, geraadpleegd op 18 april 2022.

⁵⁰ NOS, *Israël onderschept raket en voert bombardement uit op Gaza*, 19 april 2022, geraadpleegd op 20 april 2022; BBC Monitoring, *Briefing: Israel strikes Gaza after rocket fired amid high tension*, 19 april 2022, geraadpleegd op 20 april 2022.

ECFR, *Mapping Palestinian Politics: About Security Forces*, geraadpleegd op 11 januari 2022. Zie ook https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/introduction_security_forces/; Daarnaast zijn er de *Preventative Security* (PSO), de *Military Intelligence* (MI), de *Civil Defense* (CD), *Customs Police*, verschillende commissies en administratieve organen, de *Organization and Administration Commission* (OAC), *Military Judiciary Commission* (MJC), de *Political and National Guidance Commission*, de *General Military Training Commission* (GMTC), de *Central Logistics Commission* (LC), *District Coordination Office* (DCO), de *Military Medical Services Directorate* (MMS), de *Central Armament Directorate* (ARM), de *Military Financial Administration* (CFA); Vertrouwelijke bron, 11 maart 2022.

⁵² Periode van Palestijns verzet en oploeiend conflict met Israël van 2000 tot 2005.

- *Abu Ali Mustafa Brigades*: de militaire tak van PFLP actief op de Westelijke Jordaanoever en in Gaza.
- *National Resistance Brigades*: de militaire tak van DFLP actief in Gaza.
- *Harakat al-Sabireen*: opgericht door voormalige leden van Islamic Jihad in 2014 en actief op de Westelijke Jordaanoever en in Gaza.
- Salafi-jihadisten: een aantal verschillende groepen (waarvan actief *Jaysh al-Islam*, *Jaysh al-Umma*, *Jund Ansar Allah* en *al-Tawhid wal-Jihad*) die gevormd zijn na de machtsovername van Hamas in Gaza in 2007. Deze groepen voeren strijd tegen Israël, maar zijn ook in conflict met Hamas. Hun aanwezigheid is minimaal ten opzichte van Hamas.⁵³

1.3 Leefomstandigheden

1.3.1 Algemeen

Op de Westelijke Jordaanoever en in Oost-Jeruzalem was in 2021 sprake van beperkte toegang tot basisdiensten, uithuiszettingen, verlies van land, vernieling van vastgoed en restricties in bewegingsvrijheid.⁵⁴ De situatie in Gaza wordt door VN-organisaties omschreven als een '*trajectory of de-development*': de sociaaleconomische positie en leefomstandigheden in Gaza verslechteren sinds Israël een (land-, lucht- en zee-) afsluiting heeft ingevoerd van Gaza vanwege de machtsovername door Hamas in 2007. Dit heeft negatieve gevolgen gehad voor de economie, werkgelegenheid en onderwijs. De VN spreekt van een blokkade⁵⁵ en stelt dat dit internationale humanitaire wetten overtreedt en leidt tot ontberingen voor de bevolking van Gaza. Er wonen ongeveer 2,1 miljoen mensen in Gaza, waarvan 1,4 miljoen UNRWA-geregistreerde vluchtelingen. De acht vluchtelingenkampen in Gaza hebben een van de hoogste bevolkingsdichtheden ter wereld.⁵⁶ Er is sprake van een woningtekort, mede door de grote demografische druk, vernielingen, Israëlische luchtaanvallen als deel van het geweldsconflict tussen Hamas en Israël een tekort aan bouwmaterialen (zie ook 1.2.1).⁵⁷ Van de door OCHA aangemerkte mensen in nood in de Palestijnse Gebieden in 2021 (2.1 miljoen) waren er 947.000 vluchtelingen buiten de vluchtelingenkampen en 464.000 vluchtelingen binnen vluchtelingenkampen.⁵⁸ Het is niet duidelijk hoeveel personen uit deze aantallen UNRWA-geregistreerd zijn. UNHCR gaf in maart 2022 aan dat de humanitaire en mensenrechtensituatie in Gaza ernstig was en riep landen op geen gedwongen terugkeer naar Gaza te faciliteren.⁵⁹

Werk, voedsel, water en elektriciteit: Westelijke Jordaanoever

Volgens OCHA kon in 2021 21% van de inwoners van de Westelijke Jordaanoever worden beschouwd als mensen in ernstige en extreme nood.⁶⁰ De werkloosheid op

⁵³ ECFR, *Mapping Palestinian Politics: About Armed Groups*, geraadpleegd op 11 januari 2022. Zie ook https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/introduction_armed_groups/

⁵⁴ OCHA, *Humanitarian Response Plan: Working Document*, december 2021, p. 5.

⁵⁵ Nederland spreekt van een afsluiting van grenzen op land.

⁵⁶ UNRWA, *Where We Work: Gaza Strip*, geraadpleegd op 18 januari 2022; Gisha, *Gaza Up Close*, 1 september 2021, geraadpleegd op 18 januari 2022; UNHCR, *Country of Origin Information on the Situation in the Gaza Strip, Including on Restrictions on Exit and Return*, 2018, p. 4; Gisha, *The illusion of disengagement*, 12 september 2019, geraadpleegd op 12 april 2022

⁵⁷ UNHCR, *Country of Origin Information on the Situation in the Gaza Strip, Including on Restrictions on Exit and Return*, 2018, p. 4.

⁵⁸ OCHA, *Humanitarian needs overview OPT*, december 2021, p. 6.

⁵⁹ UNHCR, *UNHCR position on returns to Gaza*, maart 2022, p. 31-32.

⁶⁰ OCHA, *Humanitarian needs overview OPT*, december 2021, p. 6.

de Westelijke Jordaanoever was 16,9% in het tweede kwartaal van 2021.⁶¹ In 2017 leefde 20% van de personen en 13,7% van de huishoudens op de Westelijke Jordaanoever onder de armoedegrens.⁶² Op de Westelijke Jordaanoever heeft 40% van de huishoudens te maken met voedselonzeekerheid. Met name in Area C zou er sprake zijn van grote voedselonzeekerheid.⁶³ Bijna 670.000 personen op de Westelijke Jordaanoever hebben beperkte toegang tot water, dit geldt met name voor inwoners van Area C die vaak geen eigen wateraansluiting hebben. Door de hoge kosten van alternatieve toegang tot water geven in sommige gebieden, zoals Area C, huishoudens 15% van hun inkomen uit aan water. Ook loopt waterinfrastructuur in Area C het risico om gesloopt te worden wanneer er geen bouwvergunningen zijn (zie ook 1.2.4).⁶⁴ Inwoners van de Westelijke Jordaanoever zijn voor het merendeel van hun elektriciteit afhankelijk van Israëlische aanvoer. Deze aanvoer werd een aantal keer onderbroken tijdens de verslagperiode vanwege late betalingen en schulden van de PA.⁶⁵

Werk, voedsel, water en elektriciteit: Gaza

Drie op de vijf inwoners in Gaza leeft onder de armoedegrens.⁶⁶ De werkloosheid in Gaza was in juni 2021 rond de 45%. Van de werkenden werkte 35,7% in publieke dienst met een gemiddelde inkomen van 28 USD per dag. Het gemiddelde inkomen in de private sector was iets minder dan 10 USD per dag.⁶⁷ Ongeveer 80% van de bevolking in Gaza is afhankelijk van internationale humanitaire hulp, onder andere vanwege hoge voedselprijzen; een geschatte 39% van de huishoudens leeft in voedselonzeekerheid en jonge kinderen lopen risico op chronische ondervoeding. Meer dan een miljoen UNRWA-vluchtelingen zijn afhankelijk van UNRWA voor voedselhulp (zie ook 1.3.2). UNRWA geeft microleningen uit aan Palestijnse vluchtelingen, maar ook aan armen en andere gemarginaliseerde personen die nabij vluchtelingen leven of werken. Schoon water is niet toegankelijk voor 95% van de bevolking. Sinds april 2021 is de toegang tot elektriciteit van vier à vijf uur per dag naar veertien uur per dag opgeschaald.⁶⁸ Volgens een andere bron waren er in Gaza in de praktijk nog steeds elektriciteitsonderbrekingen en hadden inwoners van het gebied maar twee tot vier uur per dag toegang tot elektriciteit. Deze aanvoer zou niet genoeg zijn om alle apparaten in een huishouden tegelijkertijd te gebruiken.⁶⁹ De aanvoer van brandstof voor de elektriciteitscentrale in Gaza kan geblokkeerd worden door Israël, zoals gebeurde in augustus 2020 en tijdens het conflict in mei 2021. Het tekort aan elektriciteit beïnvloedt industrie en landbouw en de toegang tot essentiële diensten, zoals gezondheidszorg, water en sanitaire voorzieningen.⁷⁰

⁶¹ World Bank Group, *Economic Monitoring Report to the Ad Hoc Liaison Committee*, 17 november 2021, p. 4.

⁶² UN General Assembly, *Economic costs of the Israeli occupation for the Palestinian people: poverty in the West Bank between 2000 and 2019*, 30 augustus 2021, p. 12-13.

⁶³ Palestine Food Security Sector & Palestinian Central Bureau of Statistics, *Socio-Economic & Food Security Survey 2020: State of Palestine*, 2020, p. 1; OCHA, *Palestinians strive to access water in the Jordan Valley*, 22 juni 2021, geraadpleegd op 2 maart 2022.

⁶⁴ West Bank Protection Consortium, *Palestinian access to water & attacks on WASH structures in Area C*, april 2021, p. 1.

⁶⁵ Reuters, *Israeli electric company ends power cuts to West Bank after Palestinians pay debt*, 22 januari 2020, geraadpleegd op 20 januari 2022; The Times of Israel, *Israeli electrical company to cut power to West Bank Palestinians over debts*, 28 oktober 2021, geraadpleegd op 20 januari 2022.

⁶⁶ The Independent, *Defiant in war and isolation, Hamas plays long game in Gaza*, 20 december 2021, geraadpleegd op 14 januari 2022.

⁶⁷ Gisha, *Unemployment rate in Gaza at 44,7% in Q2 of 2021*, 21 oktober 2021, geraadpleegd op 14 januari 2022.

⁶⁸ UNRWA, *Were we Work: Gaza Strip*, geraadpleegd op 18 januari 2022; Gisha, *Gaza Up Close*, 1 september 2021, geraadpleegd op 18 januari 2022; UNHCR, *Country of Origin Information on the Situation in the Gaza Strip, Including on Restrictions on Exit and Return*, 2018, p. 10; UNRWA, *What we do: Microfinance*, geraadpleegd op 6 april 2022.

⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

⁷⁰ UNRWA, *Were we Work: Gaza Strip*, geraadpleegd op 18 januari 2022; Gisha, *Gaza Up Close*, 1 september 2021, geraadpleegd op 18 januari 2022; UNHCR, *Country of Origin Information on the Situation in the Gaza Strip, Including on Restrictions on Exit and Return*, 2018, p. 10.

Internet

Internet in de Palestijnse Gebieden is van slechte kwaliteit met hoge kosten. Er is goedkeuring nodig van Israël om communicatie-infrastructuur in de Palestijnse Gebieden aan te leggen en materialen hiervoor te verkrijgen. Alle communicatie-infrastructuur zou verbonden zijn met Israël's infrastructuur. Mobiel internet op de Westelijke Jordaanoever beperkt zich tot het 3G netwerk. Inwoners van Gaza hebben alleen toegang tot 2G mobiel internet.⁷¹

Onderwijs

Het onderwijssysteem in de Palestijnse Gebieden bestaat uit openbare scholen van het ministerie van Onderwijs, UNRWA-scholen (basisonderwijs voor UNRWA-geregistreerde vluchtelingen, zie ook 4.1) en scholen in de private en non-profit sector. Scholen worden op de Westelijke Jordaanoever door de PA onderhouden, ook in Area C. In Oost-Jeruzalem vallen deze onder Israëlische administratie/bestuur. Het onderwijssysteem heeft te kampen met vroegtijdige schoolverlaters, onder meer als gevolg van armoede. Kinderen met een beperking lopen meer risico om school vroegtijdig te verlaten.⁷²

Het onderwijs in Gaza kent overvolle klassen, onderbrekingen in aanwezigheid van leerlingen en vroegtijdige schoolverlaters.⁷³ Docenten in Gaza krijgen niet altijd hun salaris uitbetaald. Extra financiële bijdragen van ouders aan scholen zijn normaal en een grote inkomstenbron voor scholen.⁷⁴ De organisatie *Al Mezan Center for Human Rights* stelt dat de toegang tot onderwijs voor kinderen in Gaza lijdt onder de geweldsincidenten. Zo waren er in mei 2021 186 scholen (136 publieke, 13 private scholen en 37 UNRWA-scholen) die schade opliepen door het conflict tussen Hamas en Israël. Daarnaast werden scholen niet voor onderwijs, maar voor opvang van ontheemden gebruikt. Van de scholen die voor opvang werden gebruikt hadden 63 lichte schade opgelopen.⁷⁵

Gezondheidszorg

Het gezondheidssysteem in de Palestijnse Gebieden wordt gefaciliteerd door het Palestijnse ministerie van Gezondheid, UNRWA, ngo's en privéklinieken/ziekenhuizen. Volgens de denktank *Al Shabaka*⁷⁶ verschilt de kwaliteit van en toegang tot gezondheidszorg per faciliteit mede afhankelijk van toegang tot elektriciteit en medische hulpmiddelen. Er zou sprake zijn van financiële en fysieke barrières en ongelijke dekking van zorgverzekeringen.⁷⁷ De gezondheidszorg op de Westelijke Jordaanoever en in Gaza heeft te maken met tekorten aan medische apparatuur, medicijnen, infrastructuur, personeel en medische specialisten. Ook in de vluchtelingenkampen is er slechte toegang tot gezondheidszorg, waaronder trauma- en mentale gezondheidszorg met name voor kinderen. Tijdens de coronauitbraak in 2020 waren er op de Westelijke Jordaanoever tekorten aan IC-bedden, medicijnen en testen.⁷⁸ Toegang tot medische zorg op de Westelijke Jordaanoever voor personen die vanuit Gaza komen is niet gegarandeerd. De PA zou onbetaalde

⁷¹ Open Democracy, *Israel's digital apartheid is silencing Palestinians*, 20 mei 2021, geraadpleegd op 20 januari 2022; The Jerusalem Post, *World Bank: Israel must give Palestinians 4G so economy can thrive*, 9 februari 2022, geraadpleegd op 1 maart 2022.

⁷² UNICEF, *State of Palestine Country Report on out-of-school children*, juli 2018, p. 1-3, 8-11.

⁷³ Al Mezan Center for Human Rights, *Fact Sheet on Obstacles to Accessing Education in the Gaza Strip*, augustus 2021, p. 6-7.

⁷⁴ UNICEF, *State of Palestine Country Report on out-of-school children*, juli 2018, p. 8-11.

⁷⁵ Al Mezan Center for Human Rights, *Fact Sheet on Obstacles to Accessing Education in the Gaza Strip*, augustus 2021, p. 6-7.

⁷⁶ Al Shabaka (*The Palestinian Policy Network*) is een non-profit denktank die zich richt op Palestijnse mensenrechten.

⁷⁷ Al Shabaka, *The Conditional Right to Health in Palestine*, 30 juni 2019, geraadpleegd op 19 januari 2022.

⁷⁸ Anera, *Health Care System in Palestine*, 21 september 2020, geraadpleegd op 18 januari 2022.

ziekenhuiskosten hebben uitstaan bij privéziekenhuizen voor speciale kankerbehandelingen die niet beschikbaar zijn in publieke ziekenhuizen.⁷⁹

De gezondheidszorg in Gaza is slechter dan op de Westelijke Jordaanoever. Tijdens de corona-uitbraak in 2020 waren er in Gaza ook tekorten aan IC-bedden, medicijnen en testen. Voor specialistische zorg moeten personen uit Gaza naar Oost-Jeruzalem, de Westelijke Jordaanoever, Israël of Jordanië reizen. Vergunningen om uit te reizen worden vaak vertraagd of afgewezen door de Israëlische autoriteiten (zie ook 1.4.1).⁸⁰ Vanwege vertragingen in dit aanvraagproces kwamen personen die medische zorg nodig hadden te overlijden. Door de slechte leefomstandigheden, de afsluiting van grenzen en geweldsincidenten van het conflict is er ook behoefte aan trauma- en mentale gezondheidszorg, met name voor kinderen. De toegang tot gezondheidszorg in de vluchtelingenkampen in Gaza is slecht.⁸¹

Ook zouden er door de afsluiting van grenzen milieu-, gezondheid- en veiligheidsrisico's zijn vanwege beperkte mogelijkheden tot recycling en afvalverwerking. Er zou 25 ton aan oude batterijen onveilig opgeslagen worden op verschillende locaties in Gaza.⁸²

Humanitaire hulp

Volgens bronnen controleert Israël de toegang van humanitaire hulp in de Palestijnse Gebieden.⁸³ Voor de Westelijke Jordaanoever en Oost-Jeruzalem geeft een bron aan dat er in de praktijk geen toestemming nodig is van de Israëlische autoriteiten om humanitaire hulp in te voeren.⁸⁴ Voor Gaza gebruiken internationale organisaties de Kerem Shalom-grensovergang om humanitaire hulp te leveren. Het is niet duidelijk of hiervoor in de praktijk toestemming nodig is van de Israëlische autoriteiten. Volgens een bron weigeren de Israëlische autoriteiten leveranciers van humanitaire hulp de toegang niet. Wel werd in mei 2021 humanitaire hulp naar Gaza tijdelijk niet toegelaten vanwege het geweldsconflict (zie ook 1.2.1). Bepaalde hulp, zoals bouwmaterialen, brandstof, medische apparaten of materialen voor sanitaire infrastructuur zijn altijd onderworpen aan restricties voor invoer.⁸⁵ Volgens een bron komt humanitaire hulp vanuit Arabische landen Gaza binnen via de Rafah grensovergang met Egypte. Zo kwam humanitaire hulp tijdens de geweldsescalatie in mei 2021 en coronavaccins tijdens de corona uitbraak binnen via deze overgang.⁸⁶ De invoer van humanitaire hulp was tijdens het conflict van mei 2021 wel mogelijk, maar werd door de tijdelijke sluitingen van de Erez- en Kerem Shalom-grensovergang in de praktijk vermoeilijkt.⁸⁷

Toegang tot werk in Israël

⁷⁹ Al Jazeera, *Teen's death fuels Palestinian Authority corruption claims*, 8 februari 2022, geraadpleegd op 9 februari 2022.

⁸⁰ Anera, *Health Care System in Palestine*, 21 september 2020, geraadpleegd op 18 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022; The Guardian, *Palestinian baby dies after treatment delayed by Israeli blockade of Gaza*, 1 april 2022, geraadpleegd op 2 april 2022.

⁸¹ UNHCR, *Country of Origin Information on the Situation in the Gaza Strip, Including on Restrictions on Exit and Return*, 2018, p. 12 -13; Anera, *Health Care System in Palestine*, 21 september 2020, geraadpleegd op 18 januari 2022; The Guardian, *Palestinian baby dies after treatment delayed by Israeli blockade of Gaza*, 1 april 2022, geraadpleegd op 2 april 2022.

⁸² The Independent, *Gaza's old battery pileups pose risk to health*, environment, 22 december 2021, geraadpleegd op 27 december 2021.

⁸³ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2022.

⁸⁴ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2022.

⁸⁵ Gisha, *Gaza Up Close*, 1 september 2021, geraadpleegd op 18 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

⁸⁶ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

⁸⁷ Gisha, *Israel continues to restrict movement to and from Gaza, harming residents*, 23 mei 2021, geraadpleegd op 2 maart 2022.

Palestijnen uit de Westelijke Jordaanoever en Gaza kunnen onder bepaalde voorwaarden buiten hun eigen woonplaats in Israël of in Israëlische nederzettingen werken (zie ook 1.4.3). Hiervoor hebben zij een werkvergunning nodig die wordt verleend door de Israëlische autoriteiten. Hiervoor is eerst een Israëlische werkgever nodig om de werkvergunning te krijgen. In december 2020 werden werkvergunningen in de bouwsector losgekoppeld van de werkgever en via tussenpersonen geregeld. Vanaf maart 2021 gold dit ook voor de industrie en dienstensector. Handel in werkvergunningen is verboden onder Israëlische en Palestijnse wet.⁸⁸ Werkvergunningen zijn gratis aan te vragen⁸⁹, maar werden eerder illegaal door werkgevers verkocht. Sindsdien worden werkvergunningen illegaal door tussenpersonen verkocht. In 2020 kostte een werkvergunning via deze route ongeveer 2.500 NIS (710 EUR)⁹⁰.

Naast het ondergaan van een veiligheidscheck moet een persoon ouder dan 22 jaar en getrouwd zijn om in Israël te werken en ouder dan 18 jaar zijn om in de Israëlische nederzettingen te werken. Deze regels zorgen ervoor dat er huwelijken worden gesloten om een werkvergunning aan te kunnen vragen. Werkvergunningen worden alleen vergeven in sectoren waar Palestijnse werknemers geen concurrentie vormen voor Israëliërs.⁹¹

Voor de coronapandemie werkten er volgens de *International Labour Organisation* (ILO) ongeveer 133.000 Palestijnen in Israël. Van het geschatte aantal Palestijnse werknemers in Israël en de Israëlische nederzettingen waren er in 2019 94.000 die over een werkvergunning beschikten. 99% van de vergunninghouders is man, hiervan werken de meeste in de bouwsector.⁹² In 2020 waren er ongeveer 125.000 Palestijnen werkzaam in Israël en Israëlische nederzettingen. Daarnaast waren er rond de 24.000 Palestijnen die zonder werkvergunning werken. De ILO gaf niet aan of Palestijnen uit Oost-Jeruzalem die een identiteitskaart uit Jeruzalem of een Israëlische identiteitskaart hebben een werkvergunning nodig hadden.⁹³

Er zijn gevallen bekend van werkgevers die werkvergunningen opkopen en geld inhouden van het salaris van hun Palestijnse werknemers. Daarnaast lopen Palestijnse werknemers met een werkvergunning risico om onder het minimum loon betaald te worden en geen arbeidsvoorwaarden te krijgen, zoals toegang tot gezondheidszorg, die wettelijk wel voor hen gelden. Palestijnse werknemers kunnen hierdoor te maken hebben met slechte werkcondities, zoals lange werkdagen, slechte arbeidsvoorwaarden en een laag salaris.⁹⁴ Er waren gevallen waarin de Israëlische veiligheidsdiensten werkvergunningen inhielden als collectieve straf voor Palestijnse gemeenschappen waarbinnen families verdacht worden van politieke

⁸⁸ International Trade Union Confederation (ITUC), *Workers Rights in Crisis: Palestinian workers in Israel and the settlements*, 12 april 2021, p. 9-10; International Labour Organisation, *The situation of workers of the occupied Arab territories, Report of the Director-General – Appendix 2021*, 2021, p. 11; KavLaoved, *Policy brief – January 2022: Who is protecting the rights of Palestinian workers in Israel*, januari 2022, p. 1.

⁸⁹ Vertrouwelijke bron, 25 maart 2022.

⁹⁰ Wisselkoers op 6 april 2022.

⁹¹ International Trade Union Confederation (ITUC), *Workers Rights in Crisis: Palestinian workers in Israel and the settlements*, 12 april 2021, p. 9-10; International Labour Organisation, *The situation of workers of the occupied Arab territories, Report of the Director-General – Appendix 2021*, 2021, p. 11; KavLaoved, *Policy brief – January 2022: Who is protecting the rights of Palestinian workers in Israel*, januari 2022, p. 1.

⁹² International Trade Union Confederation (ITUC), *Workers Rights in Crisis: Palestinian workers in Israel and the settlements*, 12 april 2021, p. 9.

⁹³ International Labour Organisation, *The situation of workers of the occupied Arab territories, Report of the Director-General – Appendix 2021*, 2021, p. 11, 27, 33.

⁹⁴ The Jerusalem Post, *Palestinian workers in Israel: Opportunity or exploitation?*, 1 augustus 2021, geraadpleegd op 26 november 2021.

activiteiten of aanvallen tegen Israël.⁹⁵ De ILO stelt dat ongeveer een derde van het salaris van Palestijnse werknemers opgaat aan tussenpersonen die werkvergunningen regelen. Palestijnen verdienen in Israël per dag tot vier keer zoveel als in Gaza en tot twee keer zoveel als Palestijnen uit de Westelijke Jordaanoever.⁹⁶

1.3.2

Rol van UNRWA

Om de Palestijnse vluchtelingen bij te staan werd een aparte VN-organisatie (UNRWA) opgericht in 1949. UNRWA registreert en biedt hulpverlening aan Palestijnse vluchtelingen en vier andere categorieën personen die hier recht op hebben. Er zijn ook enkele andere categorieën personen die recht hebben op UNRWA-hulpverlening, maar geen recht op UNRWA-registratie. Er is dus niet altijd UNRWA-registratie nodig om UNRWA-ondersteuning te ontvangen.⁹⁷

UNRWA is actief in de Palestijnse Gebieden en voert activiteiten uit voor de volgende thema's: basisonderwijs, primaire gezondheidszorg, humanitaire en sociale diensten, infrastructuur en kampverbetering, financiële steun (*microcredit*) en noodhulp (ook in het geval van gewapend conflict). Toegang tot vervolgoopleidingen, specialistische gezondheidszorg, het sociale vangnetsysteem en noodhulp wordt niet universeel verleend, maar gebeurt op basis van bepaalde criteria. UNRWA biedt geen bescherming aan vluchtelingen en heeft geen controle over het bestuur van vluchtelingenkampen.⁹⁸

UNRWA is voor een groot deel afhankelijk van vrijwillige donaties van staten.⁹⁹ UNRWA kampt al jaren met financiële problemen en budgettekorten vanwege de groeiende vluchtelingenpopulatie en de teruglopende bijdragen van donoren. Met name het stopzetten van de bijdrage uit de Verenigde Staten onder de regering-Trump in 2018 heeft invloed gehad op de financiën van UNRWA. UNRWA was eerder niet in staat om de salarissen van hun personeel, dat uit voornamelijk Palestijnse medewerkers bestaat, voor bepaalde maanden in 2020 uit te betalen.¹⁰⁰ UNRWA kon in het academische jaar 2019-2020 in Gaza voedselhulpprogramma niet uitvoeren zonder gebruik te maken van een VN-CERF (nood)fonds en door voorschotten uit het toekomstige budget te gebruiken.¹⁰¹ Hoewel de VS onder de Biden-regering de UNRWA-bijdrage opnieuw instelde, verminderden andere donorlanden, zoals het Verenigd Koninkrijk en de Golfstaten, hun bijdragen aan UNRWA in 2021.¹⁰² In 2021 deed UNRWA een noodoproep voor 231 miljoen USD

⁹⁵ International Trade Union Confederation (ITUC), *Workers Rights in Crisis: Palestinian workers in Israel and the settlements*, 12 april 2021, p. 10.

⁹⁶ International Labour Organisation, *The situation of workers of the occupied Arab territories, Report of the Director-General – Appendix 2021*, 2021, p. 11.

⁹⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch Ambtsbericht Palestijnen in Libanon*, januari 2021, p. 7; Palestijnse vluchtelingen (Palestijnen uit het voormalige Britse mandaatgebied die vanwege het conflict in 1948 hun huis en hun toegang tot inkomen zijn kwijtgeraakt), familieleden van vluchtelingen die zelf geen vluchteling zijn, frontier dorpelingen, armen uit Jerusalem en Gaza en gecompromitteerde gevallen hebben recht op UNRWA-registratie en UNRWA-hulpverlening. De resterende groep bestaat uit niet-Palestijnse personen of niet-vluchteling familieleden die recht hebben UNRWA-diensten omdat ze destijds in Palestina werkten/woonden. UNRWA, *Eligibility and registration Q&A*, 2020, p. 1-2; UNRWA Dashboard, *UNRWA-mandaatgebied*, geraadpleegd op 28 februari 2022. Zie ook <https://www.unrwa.org/what-we-do/relief-and-social-services/unrwa-registered-population-dashboard>; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2022.

⁹⁸ UNRWA, *Letter from UNRWA to UNHCR describing UNRWA's mandate and services*, 22 september 2021, geraadpleegd op 7 april 2022; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2022.

⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2022..

¹⁰⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch Ambtsbericht Palestijnen in Libanon*, januari 2021, p. 40-41.

¹⁰¹ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2022..

¹⁰² The Guardian, *UN Palestine refugee aid agency 'close to collapse' after funding cuts*, 5 november 2021, geraadpleegd op 21 januari 2022.

voor humanitaire diensten in de Palestijnse Gebieden.¹⁰³ In november 2021 werd bekend gemaakt dat de salarissen van 28.000 personen niet op tijd uitbetaald konden worden. Volgens een bron zou UNRWA het aantal medewerkers proberen te verminderen.¹⁰⁴ UNRWA zou 48% van het budget voor 2022 en 2023 hebben ontvangen uit donaties.¹⁰⁵ Op 18 januari 2022 stelde Phillipe Lazzarini, hoofd van UNRWA, dat de organisatie kampte met een dermate chronisch financieel tekort dat UNRWA zou instorten. Er zou 1.6 miljard USD nodig zijn om werkzaamheden in 2022 uit te kunnen voeren.¹⁰⁶

Er werken talloze instanties en ngo's in de Palestijnse Gebieden die hulpverlening bieden aan Palestijnen die geregistreerd staan als vluchteling. Zo werkt UNRWA samen met andere VN-organisaties en verschillende grotere en kleinere (lokale) ngo's.¹⁰⁷ Volgens een bron hebben de meeste andere organisaties net zoals UNRWA budgettekorten door verminderde financiële steun van donoren.¹⁰⁸

1.3.3 *Humanitaire situatie en wederopbouw in Gaza na mei 2021*

De VN-noodhulporganisatie OCHA stelt dat in de periode van het conflict in mei 2021 er in Gaza 1.042 woningen en commerciële gebouwen waren vernield, 769 woningen en commerciële gebouwen ernstig beschadigd waren geraakt, 58 onderwijsfaciliteiten waren beschadigd, negen ziekenhuizen deels waren beschadigd, negentien gezondheidsklinieken waren beschadigd en 800.000 mensen (ongeveer een derde van de bevolking) zonder, volgens internationale maatstaven, normale toegang tot drinkwater zaten. Op het hoogtepunt van de geweldsescalatie van mei 2021 waren er 113.000 personen in Gaza ontheemd, 71.000 van hen verbleven in UNRWA-scholen als noodopvang en 35.000 bij gastgezinnen of in de informele opvang. In november 2021 waren hiervan nog ongeveer 8.250 personen ontheemd (zie ook 4.2).¹⁰⁹

Human Rights Watch stelt dat tijdens het conflict van mei 2021 voor 380 miljoen USD aan fysieke schade en 190 miljoen USD aan economische schade is aangericht in Gaza.¹¹⁰ Voor humanitaire noodhulp en de wederopbouw van beschadigde infrastructuur in de Palestijnse Gebieden werd in juli 2021 95 miljoen USD gevraagd vanuit een samenwerking van verschillende organisaties en OCHA. In juli 2021 was de helft van dit geld opgehaald. Naast de wederopbouw van basisdiensten zoals gezondheidszorg en watertoegang maakte OCHA ook geld vrij voor huursubsidies voor ontheemden met vernielde huizen.¹¹¹ Meerdere landen steunden humanitaire hulp voor Gaza, onder andere via humanitaire partners, VN-organisaties, ngo's en het Rode Kruis/Rode Halve Maan (*International Committee of the Red Cross* -

¹⁰³ UNRWA, *Emergency appeal, emergency appeal for the occupied Palestinian territory*, geraadpleegd op 21 januari 2022.

¹⁰⁴ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022; UNRWA heeft meer dan 30.000 werknemers. UNRWA, *Working at UNRWA*, geraadpleegd op 22 februari 2022. Zie ook <https://www.unrwa.org/careers/working-unrwa>

¹⁰⁵ The Independent, *UN agency for Palestinian refugees faces funding crisis*, 30 november 2021, geraadpleegd op 21 januari 2022.

¹⁰⁶ UN News, *UNRWA seeks \$1.6 billion to support Palestinian refugees in 2022*, 18 januari 2021, geraadpleegd op 21 januari 2022; The Guardian, *UN Palestine refugee aid agency 'close to collapse' after funding cuts*, 5 november 2021, geraadpleegd op 21 januari 2022.

¹⁰⁷ UNRWA, *NGO partners*, geraadpleegd op 1 februari 2022. Zie ook <https://www.unrwa.org/how-you-can-help/private-partners/ngo-partners>

¹⁰⁸ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁰⁹ OCHA, *GAZA: Internally Displaced people*, 20 mei 2021, p. 1; OCHA, *Gaza Strip: Escalation of hostilities*, 21 mei 2021, p. 1; OCHA, *Overview November 2021*, 3 november 2021, geraadpleegd op 13 januari 2022.

¹¹⁰ Human Rights Watch, *Israel and Palestine: Events of 2021*, geraadpleegd op 14 januari 2022.

¹¹¹ OCHA, *Response to the escalation in the oPt, Situation Report No. 6: 25 June – 1 Juli 2021*, 1 juli 2021, p. 1-2, 4.

ICRC).¹¹² Meerdere hulporganisaties waren actief in Gaza na de Israëlische luchtaanvallen. UNRWA ondersteunde ontheemden met noodopvang in UNRWA-scholen. Er waren verscheidene organisaties actief in het verstrekken van voedselpakketten, toegang tot water en sanitaire voorzieningen, non-food items zoals toiletartikelen en medicijnen en financiële steun, onder andere in de vorm van tegoeden voor de aankoop van eten.¹¹³

Overheidssteun zou niet consistent zijn en families zouden langere periodes zonder overheidshulp moeten rondkomen of geld van familie moeten lenen.¹¹⁴ Hamas zou een geschatte omvang van vijftigduizend ambtenaren hebben.¹¹⁵ De meeste ambtenaren in Gaza zouden ongeveer 55% van hun salaris ontvangen. Qatar ondersteunt Gaza via de levering van brandstof aan Hamas, die de opbrengsten van de verkoop hiervan zou gebruiken voor overheidssalarissen.¹¹⁶

In september 2021 liet Israël weer bouwmaterialen toe in Gaza nadat honderden Palestijnen in Gaza langs de grens met Israël geprotesteerd hadden tegen de afsluiting.¹¹⁷ Ook begon Qatar na de geweldsescalatie van mei 2021 via de VN met het ondersteunen van honderdduizend arme families die daardoor maandelijks 100 USD tot het einde van 2021 ontvingen.¹¹⁸ Begin december 2021 heropende Egypte de Rafah-grensovergang met Gaza, onder andere om humanitaire hulp en bouwmaterialen door te laten.¹¹⁹ Hamas dreigde met een nieuwe escalatie in december 2021 en beschuldigde Egypte en Israël ervan de wederopbouw van Gaza te vertragen door de afsluiting van Gaza in stand te houden.¹²⁰ Hamas zou belasting heffen op inkomende goederen via de Erez- en Rafah- grensovergangen, schattingen betreffende de inkomsten hiervan lopen op tot 30 miljoen USD per maand. Personen die kritiek uitten op Hamas vanwege het monopolie op brandstofinvoer liepen risico op detentie. Het is niet duidelijk om hoeveel gevallen dit ging.¹²¹ Het puin van vernielde huizen en gebouwen in Gaza wordt deels gerecycled voor de bouw van wegen met behulp van het *United Nations Development Programme* (UNDP), maar ook voor de constructie van cement en bouwstenen in de private sector. Deze bouwstenen zouden echter niet aan de veiligheidseisen voldoen.¹²² Volgens een nieuwsbericht waren in januari 2022 vijftig van de 1.650 verwoeste huizen in Gaza opgeknapt.¹²³ Volgens een bron was er eind januari 2022 nog geen sprake van wederopbouw in Gaza.¹²⁴

¹¹² OCHA, *Gaza Strip: Escalation of hostilities*, 21 mei 2021, p. 1; European Union, *Palestine Factsheet*, 23 september 2021, geraadpleegd op 14 januari 2022; The Independent, *Hamas: Qatar paying public salaries by sending fuel to Gaza*, 30 november 2021, geraadpleegd op 14 januari 2022.

¹¹³ OCHA, *Gaza Strip: Escalation of hostilities*, 21 mei 2021, p. 1; ACTED, *Gaza: ACTED's Emergency Assistance for families to meet their needs*, 23 december 2021, geraadpleegd op 13 januari 2022.

¹¹⁴ ACTED, *Gaza: ACTED's Emergency Assistance for families to meet their needs*, 23 december 2021, geraadpleegd op 13 januari 2022.

¹¹⁵ The Independent, *Defiant in war and isolation, Hamas plays long game in Gaza*, 20 december 2021, geraadpleegd op 14 januari 2022.

¹¹⁶ The Independent, *Hamas: Qatar paying public salaries by sending fuel to Gaza*, 30 november 2021, geraadpleegd op 14 januari 2022.

¹¹⁷ Al Jazeera, *Building materials allowed into Gaza after Israeli assault in May*, 1 september 2021, geraadpleegd op 14 januari 2022.

¹¹⁸ OCHA, *Response to the escalation in the oPt Situation Report No. 10*, September 2021, geraadpleegd op 18 januari 2022.

¹¹⁹ BBC Monitoring, *Egypt resumes opening Rafah crossing with Gaza*, 6 december 2021, geraadpleegd op 14 januari 2022.

¹²⁰ BBC Monitoring, *Hamas warns of 'escalation' in Gaza, blaming Egypt*, 7 december 2021, geraadpleegd op 14 januari 2022; Oxford Analytica, *Palestinian Hamas may respond to Gaza aid delays*, 8 december 2021, geraadpleegd op 14 januari 2022.

¹²¹ The Independent, *Defiant in war and isolation, Hamas plays long game in Gaza*, 20 december 2021, geraadpleegd op 14 januari 2022.

¹²² The Independent, *Rubble brings opportunity, and risk, in war-scarred Gaza*, 13 januari 2022, geraadpleegd op 14 januari 2022.

¹²³ Reuters, *With most Gaza homes wrecked by war still in ruins, smiles for the lucky few*, 13 januari 2022, geraadpleegd op 13 maart 2022.

¹²⁴ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

1.4 Bewegingsvrijheid

1.4.1 Binnenlandse reizen

De Gazastrook

Binnen Gaza kunnen personen vrij bewegen, wel zijn er soms tijdelijke controleposten die beheerd worden door de lokale autoriteiten.¹²⁵ De bewegingsvrijheid is beperkt tot aan de zee- en landgrensgebieden. Israël kondigde begin december 2021 aan de zogenaamde 'iron wall', een onder- en bovengrondse muur langs de 65 kilometer grens met Gaza, te hebben voltooid.¹²⁶ Israëlsche troepen gebruiken waarschuwingsschoten als personen te dicht bij de grensomheiningen met Israël komen of als vissers te ver de zee opgaan. Deze personen lopen risico op arrestatie door Israëlsche troepen.¹²⁷ In februari 2022 waren er 25 gevallen waarin Israëlsche troepen dergelijke waarschuwingsschoten gebruikten. In deze periode werden zeven vissers, waarvan drie kinderen, opgepakt op zee en hun boot werd in beslaggenomen door Israëlsche troepen.¹²⁸

De Westelijke Jordaanoever

De bewegingsvrijheid op de Westelijke Jordaanoever wordt in de praktijk bemoeilijkt door de talloze controleposten, afgesloten gebieden, beperkte toegang tot wegen, Israëlsche nederzettingen en Israëlsche militaire basissen.¹²⁹ Israëliërs kunnen de delen van de Westelijke Jordaanoever onder de controle van de PA niet betreden, Israëliërs gebruiken Israëlsche wegen die om Palestijnse steden en dorpen heen gaan.¹³⁰ Palestijnen kunnen geen gebruik maken van bepaalde wegen die exclusief voor Israëlsche kolonisten zijn bestemd. Palestijnen die in Hebron wonen, mogen en kunnen bepaalde wegen naar Hebron en in de binnenstad van Hebron niet betreden en riskeren arrestatie onder Israëlsch militair recht als zij dat wel doen.¹³¹ De Israëlsche muur, waarvan 85% zich op de Westelijke Jordaanoever bevindt en niet op de Groene Lijn (de landsgrenzen volgens 1949), weerhoudt duizenden Palestijnen van toegang tot hun (landbouw)gronden en Palestijnen aan de andere kant van de muur van toegang tot de rest van de Westelijke Jordaanoever.¹³²

¹²⁵ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹²⁶ Al Jazeera, *Israel completes 'iron wall' underground Gaza barrier*, 7 december 2021, geraadpleegd op 8 december 2022; NOS, *Israëlsche ondergrondse muur langs Gazastrook na bijna vier jaar voltooid*, 7 december 2021, geraadpleegd op 8 december 2022.

¹²⁷ OCHA oPt, *Protection of Civilians Report 7-20 December 2021*, 27 december 2021, geraadpleegd op 14 januari 2022.

¹²⁸ OCHA oPt, *Protection of Civilians Report 8-21 February 2022*, 28 februari 2022, geraadpleegd op 1 maart 2022.

¹²⁹ B'Tselem, *Restrictions on Movement*, 11 november 2017, geraadpleegd op 10 januari 2022; OCHA, *Longstanding access restrictions continue to undermine the living conditions of West Bank Palestinians*, 8 juni 2020, geraadpleegd op 13 maart 2022; ECFR, *Mapping Palestinian Politics: Geography, Occupied Palestinian Territory*, geraadpleegd op 10 januari 2022. Zie ook *Refugee Camps – Mapping Palestinian Politics – European Council on Foreign Relations (ecfr.eu)*

¹³⁰ BBC Monitoring, *Palestinian officers extricate Israelis attacked in Ramallah*, 2 december 2021, geraadpleegd op 3 december 2021; OCHA, *West Bank access restrictions*, juli 2020, geraadpleegd op 10 januari 2022. Zie ook <https://www.ochaopt.org/content/west-bank-access-restrictions-june-2020>

¹³¹ B'Tselem, *West Bank roads on which Israel forbids Palestinian vehicles*, 31 januari 2017, geraadpleegd op 10 januari 2022. Zie ook https://www.btselem.org/freedom_of_movement/forbidden_roads; OCHA, *Longstanding access restrictions continue to undermine the living conditions of West Bank Palestinians*, 8 juni 2020, geraadpleegd op 13 maart 2022; Al Jazeera, *Hebron: Israeli president visit overlooks violent settler control*, 1 december 2021, geraadpleegd op 10 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 11 maart 2022.

¹³² B'Tselem, *The Separation Barrier*, 11 november 2017, geraadpleegd op 14 januari 2022; OCHA, *Longstanding access restrictions continue to undermine the living conditions of West Bank Palestinians*, 8 juni 2020, geraadpleegd op 13 maart 2022; Human Rights Watch, *Israel and Palestine: Events of 2021, 2022*, geraadpleegd op 14 januari 2022.

Tijdens de corona-uitbraak in 2020 werden van maart tot mei en in november reismogelijkheden tussen steden ingeperkt en de avondklok ingesteld door de PA.¹³³

Bewegingsvrijheid in vluchtelingenkampen

Palestijnen in vluchtelingenkampen in Gaza en op de Westelijke Jordaanoever kunnen deze in- en uitreizen. De kampen zijn praktisch gezien woonwijken.¹³⁴ Door de verschillende muren en controleposten die op de Westelijke Jordaanoever bestaan, is het in- en uitreizen tussen verschillende gebieden binnen deze regio moeilijk. Op Palestijnen met een reguliere ID-kaart die in vluchtelingenkampen wonen zijn dezelfde regels van toepassing als op Palestijnen met een reguliere ID-kaart die buiten de vluchtelingenkampen wonen. Inwoners van het Shu'fat vluchtelingenkamp in Oost-Jeruzalem lopen risico om hun verblijfsvergunning kwijt te raken als zij Oost-Jeruzalem voor lange tijd verlaten. Dit zou gebeuren wanneer iemand in het buitenland werkt of studeert of wanneer iemand meer dan zeven jaar niet in de stad woont, ook als ze tussendoor wel naar de stad zijn terug gereisd.¹³⁵ Door de Israëlische muur ligt dit vluchtelingenkamp dat officieel bij Jeruzalem hoort aan de kant van de Westelijke Jordaanoever. Dat maakt het moeilijk voor inwoners om naar andere delen van Oost-Jeruzalem te reizen. Veel personen uit Oost-Jeruzalem zouden naar het kamp zijn verhuisd omdat de woon- en kosten van levensonderhoud in Jeruzalem hoog zijn. Hierdoor is het kamp overbevolkt.¹³⁶

Palestijnen afkomstig uit andere landen

Palestijnen afkomstig uit andere landen, dat wil zeggen die buiten de Palestijnse Gebieden zijn geboren, niet eerder in de Palestijnse Gebieden hebben gewoond en geen Palestijnse ID-nummer hebben, die zich in de Palestijnse Gebieden hebben gevestigd, kunnen zich vrij bewegen binnen Gaza en de Westelijke Jordaanoever mits zij een geldige verblijfsvergunning hebben.¹³⁷ Volgens een bron hebben de Israëlische autoriteiten er controle over of Palestijnen uit andere landen zich in de Palestijnse Gebieden mogen vestigen. Het is niet duidelijk op grond waarvan de Israëlische autoriteiten bepalen of iemand zich wel of niet mag vestigen in de Palestijnse Gebieden. Palestijnen met een buitenlandse nationaliteit, met name Europese of Amerikaanse nationaliteit, hebben toegang tot een reisvergunning van drie maanden waarmee ze via Jordanië de Palestijnse Gebieden kunnen inreizen. Deze reisvergunning geeft geen toegang tot Israël kunnen. Veel van deze Palestijnen kunnen de Palestijnse Gebieden niet opnieuw inreizen omdat de Israëlische autoriteiten dit niet toelaten nadat de vervaldatum van een eerste reisvergunning is verlopen.¹³⁸ Veel personen binnen deze groep zijn ongedocumenteerd omdat zij illegaal of op verlopen reisvergunningen zijn binnengekomen en geen geldige verblijfsvergunning hebben. Zij worden hierdoor beperkt in hun bewegingsvrijheid. Sommigen van hen komen uit angst opgepakt/uitgezet te worden nauwelijks hun woning uit (zie ook 2.5). Volgens bronnen kunnen Palestijnse vluchtelingen die buiten de Palestijnse Gebieden wonen en die geen identiteitsdocumenten of alleen een *zero passport* (zie ook 2.2) hebben, niet Gaza inreizen.¹³⁹

¹³³ Freedom House, *Freedom in the World 2021: West Bank*, 2021, geraadpleegd op 10 januari 2022.

¹³⁴ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 7 februari 2022.

¹³⁵ Haaretz, *Who are East Jerusalem's permanent residents*, 10 april 2018, geraadpleegd op 23 februari 2022.

¹³⁶ Francesca P. Albanese en Lex Takkenberg, *Palestinian refugees in international law*, 2020, p. 243.

¹³⁷ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹³⁸ Vertrouwelijke bron, 11 april 2022.

¹³⁹ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

1.4.2 *Vestiging in de Palestijnse Gebieden*

Israël controleert de registratie van geboorten, huwelijken, scheidingen, overlijdens en adreswijzigingen (zie ook 2.4). Om zich in het andere deel van de Palestijnse Gebieden (van Gaza naar de Westelijke Jordaanoever en andersom) te vestigen is toestemming van de Israëlische autoriteiten nodig. Dit kan bijvoorbeeld aangevraagd worden door middel van gezinshereniging. Dergelijke vergunningen om zich op de Westelijke Jordaanoever te vestigen werden sinds 2003 bijna niet meer afgegeven (zie ook 2.3). Inwoners van Gaza kunnen zich, ongeacht hun registratie, niet vestigen op de Westelijke Jordaanoever. Andersom kan dit wel. Om te reizen tussen de Westelijke Jordaanoever en Oost-Jeruzalem of Israël is ook een vergunning nodig van de Israëlische autoriteiten. Deze vergunningen worden nauwelijks aan inwoners van Gaza verleend.¹⁴⁰ Aanvragen uit Gaza en de Westelijke Jordaanoever zouden vaak worden geweigerd en verstrekte vergunningen kunnen ingetrokken worden zonder uitleg. Reisvergunningen kunnen worden geannuleerd wanneer het Israëlische leger de grenzen sluit, zoals tijdens joodse feestdagen.¹⁴¹

Personen geregistreerd bij UNRWA behouden hun recht op voorzieningen van UNRWA wanneer zij verhuizen binnen de UNRWA-operatiegebieden (Palestijnse Gebieden, Libanon, Syrië en Jordanië). Zie 1.3.2, 2.2.4 en 4.1.

1.4.3 *Palestijnen met een Israëlische werkvergunning*

Palestijnen van de Westelijke Jordaanoever kunnen in Israël en in Israëlische nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever werkzaam zijn. Hiervoor hebben zij een werkvergunning nodig via hun werkgever. Voor de aanvraag is een (biometrische) identiteitskaart en een veiligheidscheck nodig van de *Israeli Coordinator of Government Activities in the Territories* (COGAT). Personen uit Gaza konden van 2007 tot 2021 niet makkelijk in Israël werken, maar sinds eind 2021 worden weer beperkt werkvergunningen afgegeven, alleen aan mannen.¹⁴² In maart 2022 werd aangegeven de 12.000 werkvergunningen te verhogen tot 20.000 vergunningen.¹⁴³ Ongeveer 80% van degenen uit Gaza met een werkvergunning werkt als arbeider in de landbouw of bouwsector in Israël.¹⁴⁴ Voor woon-werkverkeer moeten Palestijnen langs Israëlische controleposten voor een veiligheidscontrole alvorens Israël of de nederzettingen te kunnen betreden. Internationale organisaties omschrijven deze controles als invasief en vernederend. Vrouwen die regulier (niet met een werkvergunning) de grens oversteken zouden bijvoorbeeld risico lopen op seksuele intimidatie door Israëlisch grenspersoneel. Door de lange wachtrijen bij de controleposten zouden personen vroeg in de ochtend weg moeten waardoor hun werkdag inclusief reistijd tot zestien uur kan duren.

Tijdens de door Israël opgelegde lockdown-periodes op de Westelijke Jordaanoever in het begin van de coronapandemie werden Palestijnse werknemers in de bouwsector, gezondheidszorg en landbouw toegelaten om te werken in Israël. Hiervoor moesten werknemers verplicht twee maanden in de plaats van hun

¹⁴⁰ B'Tselem, *Restrictions on Movement*, 11 november 2017, geraadpleegd op 10 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 20 april 2022.

¹⁴¹ B'Tselem, *Restrictions on Movement*, 11 november 2017, geraadpleegd op 10 januari 2022.

¹⁴² Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁴³ The Times of Israel, *Israel to authorize 2,000 more entry permits for Gaza workers*, 10 maart 2022, geraadpleegd op 13 maart 2022.

¹⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

werkplek doorbrengen zonder terug te kunnen reizen naar hun woonplaats.¹⁴⁵ Handelswerkvergunningen voor Gaza zijn meestal drie maanden geldig. Personen met een dergelijke vergunning moeten voor zeven uur 's avonds terug zijn om Gaza nog in te kunnen. Volgens een bron wordt deze regel niet gehandhaafd door de Israëlische autoriteiten, maar personen zouden hierdoor vaak in Israël blijven en (in geïmproviseerde accommodatie) overnachten om vertragingen of sluiting van de grens te ontwijken.¹⁴⁶

1.4.4 Buitenlandse reizen

Het is voor inwoners van Gaza en de Westelijke Jordaanoever mogelijk om naar het buitenland te reizen, maar hieraan zijn verschillende voorwaarden en obstakels verbonden. Inwoners van Gaza en de Westelijke Jordaanoever hebben een PA-reisdocument/paspoort nodig om naar het buitenland te reizen. Daarnaast hebben inwoners van Gaza een uitreisvergunning nodig van de Israëlische autoriteiten en doorgaans Hamas (via de Erez-grensovergang) of de Egyptische autoriteiten (via de Rafah-grensovergang). Hamas controleert wie mag uitreizen via de Rafah-grensovergang op basis van Egyptische criteria. Om naar het buitenland te reizen via Israël is een reisvergunning nodig voor Israël van de Israëlische autoriteiten.¹⁴⁷ Volgens een bron worden Palestijnen uit Gaza die geregistreerd staan in het Palestijnse bevolkingsregister van Israël als inwoner van Gaza gezien, zelfs wanneer zij beschikken over een andere buitenlandse nationaliteit.¹⁴⁸ Blauwe identiteitskaarten afgegeven door Hamas worden niet erkend.¹⁴⁹ Volgens een bron hebben Palestijnen uit de Westelijke Jordaanoever toegang tot het Amerikaanse consulaat in Jeruzalem mits zij daar een afspraak hebben en een reisvergunning afgegeven door de Israëlische autoriteiten.¹⁵⁰

Erez-grensovergang

De Erez-grensovergang wordt gecontroleerd door de Israëlische autoriteiten en geadministreerd aan de Palestijnse kant door de PA. Israël en de PA hebben controleposten op deze grens. Ook zouden de Hamas-autoriteiten om een uitreisvergunning vragen van mensen die via Erez Gaza uitreizen, maar dit geldt volgens een bron niet in alle gevallen.¹⁵¹ Volgens een andere bron geldt dit niet voor buitenlanders, alleen lokale inwoners hebben een uitreisvergunning van Hamas nodig.¹⁵² Palestijnen kunnen zich via de *Palestinian Civil Affairs Committee* (PCAC) van de PA aanmelden voor een uitreisvergunning. Deze aanmelding gaat vervolgens binnen de Israëlische COGAT naar de *Coordination Liaison Administration* (CLA) voor aanvragen van personen uit Gaza.¹⁵³ Het is erg moeilijk om deze reisvergunningen te bemachtigen, de meeste aanvragen worden geweigerd. Het is niet duidelijk hoeveel van de aanvragen worden geweigerd.¹⁵⁴ Volgens een bron zouden Palestijnen te maken hebben met lange wachttijden die langer duren dan de officiële

¹⁴⁵ International Trade Union Confederation (ITUC), *Workers Rights in Crisis: Palestinian workers in Israel and the settlements*, 12 april 2021, p. 10, 14; UNHCR, *Country of Origin Information on the Situation in the Gaza Strip, Including on Restrictions on Exit and Return*, 2018, p. 9.

¹⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁴⁷ B'Tselem, *Restrictions on Movement*, 11 november 2017, geraadpleegd op 10 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁵⁰ Vertrouwelijke bron, 13 april 2022.

¹⁵¹ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁵² Vertrouwelijke bron, 20 april 2022.

¹⁵³ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁵⁴ Personen moeten voldoen aan voorwaarden die zijn opgenomen in de *Status of Authorizations*, zie ook <http://www.gisha.org/UserFiles/File/LegalDocuments/procedures/general/50en.pdf>; Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022; B'Tselem, *Restrictions on Movement*, 11 november 2017, geraadpleegd op 10 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

zeventig dagen voor een aanvraag. Daarnaast zijn er onbeantwoorde aanvragen en blokkades op aanvragen uit veiligheidsredenen die op arbitraire wijze zouden worden toegepast waardoor de aanvraag wordt geweigerd zonder dat de reden met de aanvrager wordt gedeeld.¹⁵⁵

De grensovergang via Erez zou voornamelijk gereserveerd zijn voor geautoriseerde buitenlanders, zakenlieden en humanitaire zaken zoals urgente medische gevallen. Inwoners van Gaza mogen, wanneer zij naar de Westelijke Jordaanoever reizen via Israël, alleen een tas zonder metaal en zonder wielen meenemen. Bepaalde spullen, zoals elektrische apparaten en opladers, eten, cosmetica en tandenborstels, mogen niet meegenomen worden.¹⁵⁶ Volgens een bron mag ook slechts één paar extra schoenen meegenomen worden.¹⁵⁷ Tussen maart 2020 en oktober 2021 werd door coronamaatregelen het uitreizen via Erez beperkt tot zes procent van het voormalige aantal reizen.¹⁵⁸ Bij een bron waren er binnen de verslagperiode ook meerdere gevallen bekend van personen die geen reisvergunning kregen van de Israëlische autoriteiten omdat hun familieleden uit Gaza buiten Gaza verblijven op (verlopen) reisvergunningen afgegeven door de Israëlische autoriteiten.¹⁵⁹ Volgens een bron is de reisvergunning afgegeven door de Israëlische autoriteiten drie maanden geldig.¹⁶⁰ Volgens een andere bron is dit echter voor de Westelijke Jordaanoever meestal zes maanden en voor Gaza meestal drie maanden voor diplomatieke aanvragen en twee maanden voor humanitaire aanvragen.¹⁶¹

Transit via Jordanië

Personen uit Gaza die via Jordanië naar het buitenland reizen moeten eerst via de Erez-grensovergang Israël inreizen en reizen vervolgens via de Westelijke Jordaanoever en via de King Hussein/Allenby Bridge-grensovergang. Hiervoor is geen Jordaans transitvisum nodig, maar wel een 'no objection letter' (*adam mumana*) van de Jordaanse autoriteiten. Volgens een bron is het moeilijk om een 'no objection letter' tijdig te verkrijgen.¹⁶² Deze moet via een privé bedrijf aangevraagd worden dat een kantoor in Gaza en op de Westelijke Jordaanoever heeft.¹⁶³ De aanvraagperiode duurt meestal drie tot vier weken, maar moet officieel binnen veertien dagen worden verleend.¹⁶⁴ Personen die via deze route reizen moeten een Israëlische veiligheidscontrole ondergaan bij de Erez- en de Allenby-grensovergang. Personen die Jordanië inreizen vanaf deze grens gebruiken een shuttlebus, beheerd door de PA, van de Erez-grensovergang naar de Allenby Bridge-grensovergang.¹⁶⁵ Personen die via reguliere wijze deze reis maken kunnen niet tussendoor in Israël of op de Westelijke Jordaanoever stoppen.¹⁶⁶

Rafah-grensovergang

¹⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁵⁶ B'Tselem, *Restrictions on Movement*, 11 november 2017, geraadpleegd op 10 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁵⁸ Gisha, *Exits by Palestinians via Erez Crossing to Israel, the West Bank, and abroad*, 30 juni 2021, geraadpleegd op 9 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁶⁰ Vertrouwelijke bron, 11 april 2022.

¹⁶¹ Vertrouwelijke bron, 20 april 2022.

¹⁶² Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁶³ The Representative Office of Norway to the Palestinian Authority, *Information to Gaza Citizens*, geraadpleegd op 23 februari 2022. Zie ook <https://www.norway.no/en/palestine/services-info/visitors-visa-res-permit/information-to-gaza-citizens/>

¹⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 20 april 2022.

¹⁶⁵ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 20 april 2022.

De Rafah-grensovergang wordt gecontroleerd door Egypte en geadministreerd/bestuurd door Hamas. De Egyptische autoriteiten kunnen om veiligheidsredenen mensen weigeren de grens te passeren.¹⁶⁷ Het aanvraagproces voor een uitreisvergunning voor de Rafah-grensovergang kan maanden duren, personen komen op een wachtlijst te staan van het ministerie van Binnenlandse Zaken van Hamas.¹⁶⁸ De procedures en bedragen voor het in- en uitreizen via Rafah fluctueren en zijn onvoorspelbaar. Naast deze officiële aanmelding zijn er namelijk ook andere routes, een zogenaamde 'onofficiële' route en een VIP-route voor personen die niet aan de reguliere criteria voldoen of sneller willen reizen. Invloedrijke personen en bepaalde Palestijnse ambtenaren, zoals sommige Hamas-leden, kunnen via een aparte procedure hun overgang coördineren. De normale route heeft geen aanvraagkosten, personen betalen 300 USD voor een enkele reis per shuttlebus tussen Rafah en Egypte. De onofficiële route kost, naast de reguliere shuttlebus kosten, tussen de 350 tot 500 USD, maar dit kan tot 4.000 USD oplopen. De aanvraagtijd voor een reisvergunning via deze route kan tussen de tien dagen en drie weken oplopen. Mannen vanaf veertig jaar en sommige families mogen zelfstandig de reis van Rafah naar Egypte maken en hoeven niet gebruik te maken van de shuttlebus. De VIP-route wordt tussen het Egyptische bedrijf Hala en twee reisbureaus in de Gazastrook gecoördineerd. De kosten hiervoor bedragen voor de heenreis rond de 750 USD en rond de 600 USD om Rafah terug in te reizen. De aanvraagtijd bedraagt tussen de 48-72 uur en VIP-reizigers kunnen gebruik maken van een VIP-gedeelte bij de grensovergang. VIP-reizigers reizen niet per shuttlebus, maar worden in auto's vervoerd.¹⁶⁹ Volgens een bron zou de reistijd om Rafah via de VIP-route over te steken bijna een halve dag kosten en nog een halve dag om Caïro te bereiken.¹⁷⁰

Door de corona uitbraak was de Rafah-grensovergang tot februari 2021 gesloten.¹⁷¹ Door de slechte veiligheidssituatie in de Egyptische provincie Noord-Sinaï liepen reizigers in het recente verleden rond Rafah risico op geweldsaanvallen (bijvoorbeeld bom- en schietincidenten, moord, ontvoering) onder andere door extremistische groepen.¹⁷² Volgens een bron is het niet mogelijk voor buitenlanders om via Rafah Gaza in te reizen, tenzij ze getrouwd zijn met een inwoner van Gaza, een kind zijn van, of zelf een inwoner zijn van Gaza.¹⁷³ Om Egypte in of uit te reizen als transitland is vanuit of naar Gaza geen Egyptisch visum nodig voor personen uit Gaza, een visum is wel nodig als Egypte het land van bestemming is. Voor de aanvraag van een Egyptisch visum moeten mannen uit Gaza tussen de leeftijd van 18 en 40 jaar goedkeuring krijgen van de Egyptische autoriteiten om een visumaanvraag te doen. Het is niet duidelijk of deze goedkeuring al inbegrepen is bij de reguliere visumaanvraag.¹⁷⁴ Een bron geeft aan dat de Egyptische autoriteiten doorgaans geen visum geven aan Palestijnse mannen onder de leeftijd van veertig jaar.¹⁷⁵

Controleposten

¹⁶⁷ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁶⁸ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁷¹ Gisha, *One year of "coronavirus closure" at Erez crossing*, 18 maart 2021, geraadpleegd op 10 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁷² UNHCR, *Country of Origin Information on the Situation in the Gaza Strip, Including on Restrictions on Exit and Return*, 2018, p. 27-28.

¹⁷³ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁷⁴ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 20 april 2022.

Hamas heeft drie controleposten in Gaza op de weg na de door Israëlische autoriteiten beheerde Erez-grensovergang. Het is niet duidelijk of al deze controleposten in werking zijn.¹⁷⁶ Op de Westelijke Jordaanoever zijn er 71 permanente controleposten en 108 controleposten die soms bemand zijn. Deze controleposten staan onder de controle van de Israëlische autoriteiten en worden beheerd door militairen, grenspolitie of privaat veiligheidspersoneel. Controleposten staan op zowel de grens met Israël als binnen de Westelijke Jordaanoever. Om Oost-Jeruzalem heen staan meerdere controleposten die de in- en uitgang van de stad beheren. Ook staan er controleposten tussen Oost- en West-Jeruzalem. In Hebron zijn er vijf controleposten op de grenzen van het deel van de binnenstad dat militair is afgesloten en één binnen dit afgesloten gebied.¹⁷⁷

¹⁷⁶ OCHA, *Gaza Strip Access and Movement*, oktober 2020, geraadpleegd op 10 januari 2022. Zie ook <https://www.ochaopt.org/content/gaza-strip-access-and-movement-october-2020>; Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁷⁷ B'Tselem, *Restrictions on Movement*, 11 november 2017, geraadpleegd op 10 januari 2022; OCHA, *West Bank access restrictions*, juli 2020, geraadpleegd op 10 januari 2022. Zie ook <https://www.ochaopt.org/content/west-bank-access-restrictions-june-2020>

2 Identiteit, nationaliteit en documenten

2.1 Identificatieplicht

Het is niet duidelijk of er een wettelijke identificatieplicht in Gaza en op de Westelijke Jordaanoever bestaat. Op de Westelijke Jordaanoever moeten Palestijnen vanaf de leeftijd van zestien jaar zich wel identificeren middels een identiteitskaart op straat en bij de verschillende Israëlische controleposten die zich in deze regio bevinden (zie ook 1.4). In Gaza identificeren Palestijnen zich met een PA-identiteitskaart of een identiteitskaart afgegeven door Hamas (zie ook 2.2.2). Palestijnen moeten zich ook kunnen identificeren binnen Israël middels een PA-identiteitskaart of een identiteitskaart uit Oost-Jeruzalem.¹⁷⁸

2.2 Identificerende documenten

2.2.1 *Israëlische autoriteiten*

Oost-Jeruzalem

Palestijnse inwoners uit Oost-Jeruzalem ontvangen van de Israëlische autoriteiten een blauwe identiteitskaart die geldt als verblijfsvergunning. De 'permanente' status is niet gegarandeerd. Zij kunnen een Israëlisch reisdocument (laissez-passer) aanvragen dat drie jaar geldig is, maar komen niet in aanmerking voor een Israëlisch paspoort.¹⁷⁹ Aanvragen voor een reisdocument worden gedaan bij de kantoren van het bevolkingsregister van het Israëlische ministerie van Binnenlandse Zaken. Voor 2018 konden Palestijnen uit Oost-Jeruzalem deze aanvraag alleen indienen op het kantoor van de Israëlische *Population, Immigration and Border Authority* in Oost-Jeruzalem. Sindsdien is het mogelijk voor personen met een biometrisch reisdocument, die sinds juni 2017 wordt afgegeven, om een nieuwe aanvraag bij de andere kantoren van deze Israëlische overheidsdienst te doen.¹⁸⁰ Volgens een bron worden personen die een afspraak bij een ander kantoor hebben gemaakt doorgaans terugverwezen om een afspraak bij het kantoor in Oost-Jeruzalem te maken.¹⁸¹ Een Israëlisch reisdocument wordt een maand na aanvraag afgegeven.¹⁸²

2.2.2 *Palestijnse autoriteiten*

Westelijke Jordaanoever en Gaza

Palestijnen uit de Westelijke Jordaanoever en Gaza kunnen sinds 1995 een identiteitskaart (*hawiyeh*) en paspoort¹⁸³ ontvangen van de PA. Deze documenten worden gecontroleerd door de Israëlische *Population Registry* in de Palestijnse

¹⁷⁸ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 20 april 2022

¹⁷⁹ Mutaz M. Qafisheh, *Who has the right to become a Palestinian Citizen? An International law analysis*, Yearbook of Islamic and Middle Eastern Law Online, juni 2017, p. 138; Francesca P. Albanese en Lex Takkenberg, *Palestinian refugees in international law*, 2020, p. 239.

¹⁸⁰ Haaretz, *East Jerusalem residents will be able to renew travel documents at any other Interior Ministry offices*, 14 mei 2018, geraadpleegd op 2 maart 2022.

¹⁸¹ Vertrouwelijke bron, 20 april 2022.

¹⁸² Immigration and Refugee Board of Canada, *Query response on Israel and Palestine: Travel documents issued by the Israeli government to residents of the West Bank and Gaza Strip (2017 - March 2020)*, 27 april 2020, geraadpleegd op 2 maart 2022.

¹⁸³ Nederland spreekt van een reisdocument, niet een paspoort. Vertrouwelijke bron, 13 april 2022.

Gebieden (zie ook 2.4).¹⁸⁴ Sommige inwoners van de Westelijke Jordaanoever hebben recht op een tijdelijk Jordaans paspoort (zie ook *Documenten afgegeven door andere autoriteiten*). Volgens een bron kunnen mannen en vrouwen vanaf achttien jaar zelfstandig identiteitsdocumenten en reisdocumenten aanvragen bij het Palestijnse ministerie van Binnenlandse Zaken.¹⁸⁵

Identiteitskaart

De identiteitskaart voor Palestijnen is bijna identiek aan Israëliische identiteitskaarten, maar heeft een groene kleur en een groene hoes met PA insigne en de eerste taal op de kaart is Arabisch en de tweede Hebreeuws. De identiteitskaart wordt vanaf de leeftijd van zestien jaar afgegeven. Het heeft een pasfoto in de linkerbovenhoek en er staan de volgende gegevens op vermeld: geboorteplaats, plaats van afgifte, of de persoon uit de Westelijke Jordaanoever of Gaza komt, naam van de vader, de moeder, de opa van de vaderskant en op ouder identiteitskaarten de religie. De identiteitskaart heeft geen vervaldatum.¹⁸⁶ Identiteitskaarten hebben een nationaal ID-nummer, bestaande uit negen cijfers beginnend met het cijfer '9'.¹⁸⁷ Identiteitskaarten van personen geboren in Gaza hebben een nummer die beginnen met een cijfer '8'. Soms begint een nummer met het cijfer '4' wanneer de betreffende persoon inwoner is geworden na de Oslo-akkoorden.¹⁸⁸

Kinderen van een persoon met een identiteitskaart moeten voor de leeftijd van vijf jaar aan de identiteitskaarten van hun vader en moeder worden toegevoegd. Kinderen tot de leeftijd van vijftien jaar van een persoon met een Palestijnse identiteitskaart die in Noord-Amerika verblijft moeten aan deze identiteitskaart worden toegevoegd.¹⁸⁹ Namen en identiteitsnummers van kinderen blijven op de identiteitskaarten van de ouders staan ook nadat deze kinderen een eigen identiteitskaart hebben.¹⁹⁰ Identiteitskaarten kunnen niet vanuit het buitenland aangevraagd worden.¹⁹¹ Identiteitskaarten worden op de dag van aanvraag afgegeven door het Palestijnse ministerie van Binnenlandse Zaken.¹⁹²

Voor de identiteitskaart afgegeven door Hamas die alleen in Gaza geldig is zie ook het kopje *Ongedocumenteerden in Gaza*.

¹⁸⁴ Francesca P. Albanese en Lex Takkenberg, *Palestinian refugees in international law*, 2020, p. 238; Home Office, *Report of a Home Office Fact-Finding Mission Occupied Palestinian Territories: freedom of movement, security and human rights situation*, maart 2020, p. 9.

¹⁸⁵ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

¹⁸⁶ Immigration and Refugee Board of Canada, *Israel and Palestine: Whether a Palestinian who has lived outside of the Occupied Palestinian Territory (OPT) for a number of years can return to reside in the OPT; whether the returnee requires an Israeli-issued identity card and whether it is possible to obtain the card from abroad; whether someone born in Gaza faces particular challenges returning to the OPT*, 26 April 2016, geraadpleegd op 1 februari 2022; Al Jazeera, *The colour coded ID system for Palestinians*, 18 november 2017, geraadpleegd op 6 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 11 april 2022.

¹⁸⁷ Francesca P. Albanese en Lex Takkenberg, *Palestinian refugees in international law*, 2020, p. 238; Home Office, *Report of a Home Office Fact-Finding Mission Occupied Palestinian Territories: freedom of movement, security and human rights situation*, maart 2020, p.

¹⁸⁸ Norwegian Refugee Council, *Undocumented and Stateless: The Palestinian Population Registry and Access to Residency and Identity Documents in the Gaza Strip*, januari 2012, p. 43.

¹⁸⁹ Immigration and Refugee Board of Canada, *Israel and Palestine: Whether a Palestinian who has lived outside of the Occupied Palestinian Territory (OPT) for a number of years can return to reside in the OPT; whether the returnee requires an Israeli-issued identity card and whether it is possible to obtain the card from abroad; whether someone born in Gaza faces particular challenges returning to the OPT*, 26 April 2016, geraadpleegd op 1 februari 2022.

¹⁹⁰ Vertrouwelijke bron, 11 april 2022.

¹⁹¹ Immigration and Refugee Board of Canada, *Israel and Palestine: Whether a Palestinian who has lived outside of the Occupied Palestinian Territory (OPT) for a number of years can return to reside in the OPT; whether the returnee requires an Israeli-issued identity card and whether it is possible to obtain the card from abroad; whether someone born in Gaza faces particular challenges returning to the OPT*, 26 April 2016, geraadpleegd op 1 februari 2022.

¹⁹² Home Office, *Report of a Home Office Fact-Finding Mission Occupied Palestinian Territories: freedom of movement, security and human rights situation*, maart 2020, p. 38.

Paspoort

De PA geeft ook een reisdocument/paspoort uit aan Palestijnse inwoners van de Westelijke Jordaanoever, Gaza en Palestijnen woonachtig buiten de Palestijnse Gebieden.¹⁹³ Dit paspoort wordt afgegeven na goedkeuring van de Israëliëse autoriteiten.¹⁹⁴ Dit paspoort kan ook worden aangevraagd door kinderen die in het buitenland zijn geboren maar een Palestijnse vader hebben. Dit paspoort is sinds 2009 zwart in plaats van groen en is vijf jaar geldig. Het paspoort kan vanaf elke leeftijd worden aangevraagd bij het paspoortkantoor van het Palestijnse ministerie van Binnenlandse Zaken in het district waar deze persoon woont. Hiervoor moet de aanvrager in persoon aanwezig zijn. Voor de aanvraag zijn de volgende documenten nodig: een identiteitskaart, vier pasfoto's, geboorteakte, bewijs van werk (optioneel als iemand zijn beroep wil opnemen in het paspoort), een aanvraagformulier en eventuele vorige paspoorten. Officiële documenten moeten origineel of een gewaarmerkte kopie zijn. De aanvrager ontvangt een bewijs van aanvraag.¹⁹⁵ Een bron geeft aan dat een paspoort binnen drie dagen wordt uitgegeven.¹⁹⁶ De *Immigration and Refugee Board of Canada* gaf in 2010 aan dat er geen 'frauduleuze paspoorten' op de Westelijke Jordaanoever voorkwamen.¹⁹⁷

Identificatiedocumenten voor minderjarigen

Volgens bronnen wordt een eigen identiteitskaart verstrekt aan Palestijnse minderjarigen vanaf de leeftijd van zestien jaar.¹⁹⁸ In uitzonderlijke gevallen kunnen minderjarigen uit Gaza met toestemming van hun ouders of voogd ongebeleid Gaza uitreizen.¹⁹⁹ Volgens een bron komt dit niet vaak voor.²⁰⁰

Biometrische gegevens

De Israëliëse *Population Registry* (zie ook 2.4) in de Palestijnse Gebieden en het ministerie van Civiele Zaken van de PA houden gegevens van de bevolkingsregistratie bij.²⁰¹ Identiteitskaarten voor Palestijnen uit de Palestijnse Gebieden die door de PA worden afgegeven hebben geen biometrische gegevens.²⁰²

¹⁹³ Immigration and Refugee Board of Canada, *Palestine: Procedures to obtain a Palestinian passport in the West Bank; the documents to be submitted and whether the Palestinian Authority requires original identity documents or accepts photocopies; whether the passport applicant has to appear in person to apply for or receive a passport; the features of a passport; the name of the signature on page three of the passport; the duration between the application for and the reception of a passport; whether a person may have two valid passports that were issued on different dates; the prevalence of fraudulent Palestinian passports (January 2008 - April 2010)*, 30 April 2010, geraadpleegd op 6 januari 2022.

¹⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 11 april 2022.

¹⁹⁵ Immigration and Refugee Board of Canada, *Palestine: Procedures to obtain a Palestinian passport in the West Bank; the documents to be submitted and whether the Palestinian Authority requires original identity documents or accepts photocopies; whether the passport applicant has to appear in person to apply for or receive a passport; the features of a passport; the name of the signature on page three of the passport; the duration between the application for and the reception of a passport; whether a person may have two valid passports that were issued on different dates; the prevalence of fraudulent Palestinian passports (January 2008 - April 2010)*, 30 April 2010, geraadpleegd op 6 januari 2022.

¹⁹⁶ Vertrouwelijke bron, 20 april 2022.

¹⁹⁷ Immigration and Refugee Board of Canada, *Palestine: Procedures to obtain a Palestinian passport in the West Bank; the documents to be submitted and whether the Palestinian Authority requires original identity documents or accepts photocopies; whether the passport applicant has to appear in person to apply for or receive a passport; the features of a passport; the name of the signature on page three of the passport; the duration between the application for and the reception of a passport; whether a person may have two valid passports that were issued on different dates; the prevalence of fraudulent Palestinian passports (January 2008 - April 2010)*, 30 April 2010, geraadpleegd op 6 januari 2022.

¹⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

¹⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

²⁰⁰ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

²⁰¹ Al Jazeera, *Not a life: Israel keeps many Palestinians without legal status*, 26 oktober 2021, geraadpleegd op 6 januari 2022.

²⁰² Vertrouwelijke bron, 20 april 2022.

De PA zou aanstalten maken om biometrische paspoorten uit te gaan geven, maar dit is nog niet geïmplementeerd.²⁰³

Ongedocumenteerden in Gaza

Sinds 2007 geeft het ministerie van Binnenlandse Zaken in Gaza onder de controle van Hamas een papieren identiteitskaart met blauwe hoes uit aan personen in Gaza. Dit document heeft geen registratienummer bij de Israëlische autoriteiten en wordt niet door Israël erkend.²⁰⁴ Deze identiteitskaarten zijn in het Arabisch en het Engels geschreven en hebben een nummer dat begint met het cijfer '7'.²⁰⁵ Naar schatting zijn er meer dan dertigduizend van dit soort identiteitskaarten afgegeven. Personen die niet geregistreerd staan bij de Israëlische civiele administratie gebruiken dit document om zich te identificeren in Gaza, bijvoorbeeld voor gezondheidszorg of onderwijs. Het zou voornamelijk personen betreffen die Gaza via de Rafah grensovergang op een tijdelijke verblijfsvergunning zijn binnen gekomen en Palestijnen met een andere nationaliteit of buitenlanders die geen gezinsherenigingvergunning hebben van de Israëlische autoriteiten.²⁰⁶

Vluchtelingen op de Westelijke Jordaanoever en in Gaza

Bepaalde groepen Palestijnse vluchtelingen zijn niet opgenomen in de Israëlische *Population Registry* en hebben hierdoor geen toegang tot de identiteitskaarten en paspoorten afgegeven door de PA. Een groep betreft de Palestijnse vluchtelingen in Gaza die vanuit andere landen in het Midden-Oosten naar Gaza zijn gereisd en daar zijn gebleven met een inmiddels vervallen/verlopen verblijfsvergunning. Sommigen uit deze groep hebben wel toegang tot een identificatiekaart afgegeven door Hamas, maar zij hebben geen nationaal nummer afgegeven door de Israëlische autoriteiten. Ook bevinden zich in Gaza sinds 2011 ongeveer 850 Palestijnse UNRWA-geregistreerde vluchtelingen uit Syrië. Zij hebben toegang tot UNRWA-diensten en zijn bij UNRWA en de *General Administration for Palestine Arab Refugees* (GAPAR) in Syrië geregistreerd. Er is ook een groep vluchtelingen (geschat tussen de 25.000 en 50.000 personen) op de Westelijke Jordaanoever die PA-identiteitskaarten uit Gaza hebben. Israël ziet deze groep niet als legale inwoners van de Westelijke Jordaanoever. Deze groep zou risico lopen op uitzetting naar Gaza, maar dit geldt niet voor Palestijnen uit Gaza die voor september 2005 al op de Westelijke Jordaanoever waren.²⁰⁷

In oktober 2021 werden vierduizend nieuwe gezinsherenigingaanvragen goedgekeurd door de Israëlische autoriteiten. Het betrof ongedocumenteerde buitenlanders die met een Palestijn zijn getrouwd of ongedocumenteerde familieleden van Palestijnen, maar de meeste toewijzingen zijn gegaan naar Palestijnen uit Gaza die op de Westelijke Jordaanoever wonen en hun adres willen wijzigen. Het was niet duidelijk of dit ging om personen die risico lopen op uitzetting naar Gaza of die personen al voor september 2005 op de Westelijke Jordaanoever waren. Buitenlandse partners van Palestijnen konden de Palestijnse Gebieden met een visum inreizen, maar konden deze niet verlengen of een permanente verblijfsvergunning krijgen waardoor zij ongedocumenteerd in de Palestijnse

²⁰³ Biometricupdate, *Biometrics shipment to Palestinian Authority mysteriously released after being confiscated*, 22 januari 2021, geraadpleegd op 6 januari 2022.

²⁰⁴ Daraj News, Mustafa Ibrahim, *Gaza: Yellow Passports, Blue Cards and Lost Rights*, 7 oktober 2021, geraadpleegd op 9 februari 2022.

²⁰⁵ Norwegian Refugee Council, *Undocumented and Stateless: The Palestinian Population Registry and Access to Residency and Identity Documents in the Gaza Strip*, januari 2012, p. 43.

²⁰⁶ Daraj News, Mustafa Ibrahim, *Gaza: Yellow Passports, Blue Cards and Lost Rights*, 7 oktober 2021, geraadpleegd op 9 februari 2022.

²⁰⁷ Francesca P. Albanese en Lex Takkenberg, *Palestinian refugees in international law*, 2020, p. 238, 240.

Gebieden verblijven.²⁰⁸ Na 1967 verloren personen met een identiteitskaart uit de Westelijke Jordaanoever die langer dan zes jaar in het buitenland waren hun verblijfsvergunning. Dit betreft een groep van ongeveer 140.000 personen die na de Oslo-akkoorden in 1993 weer recht hadden op een dergelijke identiteitskaart. Het aanvraagproces van een identiteitskaart voor deze groep loopt via de Israëlische autoriteiten en kan jaren duren.²⁰⁹ Volgens een bron waren er in januari 2022 ongeveer 3.400 aanvragen goedgekeurd.²¹⁰

Zero-passports en andere documenten afgegeven door de PA

De PA geeft via haar vertegenwoordigen in het buitenland Palestijnse reisdocumenten af aan Palestijnen woonachtig buiten de Palestijnse Gebieden. Dit zijn de zogeheten *zero passports*. In sommige gevallen kan dit reisdocument gebruikt worden om te reizen en visa te ontvangen. Nederland erkent dit reisdocument voor afgifte van een visum, maar het wordt niet door alle buitenlandse autoriteiten erkend als geldig reisdocument. Documenten afgegeven door de PA kunnen gebruikt worden om zich te identificeren als Palestijnse vluchteling, zo kan dit bij UNRWA gebruikt worden om een deel van hun diensten te ontvangen.²¹¹ Ongedocumenteerde Palestijnen uit Gaza zouden ook een *zero passport* kunnen ontvangen, maar omdat Israël, Jordanië en Egypte dit reisdocument niet erkennen kunnen personen uit Gaza hier in de praktijk niet Gaza mee in- of uitreizen.²¹²

Naast de zogenaamde zero passports zou de PA ook een bewijs van nationaliteit aan Palestijnen kunnen afgeven. Op dit document staat dat deze persoon Palestijn is. Dit document zou gebruikt kunnen worden als binnenlandse ID-kaart in bijvoorbeeld Libanon, waar niet-geregistreerde Palestijnen beschikken over een bewijs van nationaliteit afgegeven door de PA. Het zero passport reisdocument wordt mogelijk gebruikt om naar het buitenland te reizen of om een tijdelijke verblijfsvergunning aan te vragen. In Libanon bijvoorbeeld verlenen deze documenten geen recht op verblijf of tot diensten zoals het openen van een bankrekening of civiele registratie bij de Libanese autoriteiten. In Libanon zouden Palestijnen in bezit kunnen zijn van zowel documenten afgegeven door de Libanese autoriteiten als van de PA. Deze informatie is niet bevestigd door andere bronnen.²¹³

2.2.3

Jordaanse autoriteiten

Palestijnen van de Westelijke Jordaanoever die in 1988 hun Jordaanse staatsburgerschap verloren toen er een einde kwam aan de Jordaanse soevereiniteit over dit gebied kunnen een aanvraag doen voor een tijdelijk Jordaanse paspoort geldig voor vijf jaar. Dit paspoort wordt door Jordanië en de meeste andere landen als een reisdocument gezien en verschilt van het Jordaanse paspoort dat een nationaal identiteitsnummer heeft. Er zijn Palestijnen uit de Westelijke Jordaanoever die naast dit tijdelijke paspoort ook in het bezit van een Palestijns paspoort.²¹⁴ Iemand die in bezit is van een tijdelijk Jordaanse paspoort heeft toegang tot een green card waarmee iemand tot twee maanden in Jordanië kan verblijven. Tevens

²⁰⁸ Al Jazeera, *Not a life: Israel keeps many Palestinians without legal status*, 26 oktober 2021, geraadpleegd op 6 januari 2022.

²⁰⁹ The New York Times, *Palestinian American died handcuffed in Israeli custody, witnesses say*, 20 januari 2022, geraadpleegd op 21 januari 2022.

²¹⁰ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

²¹¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch Ambtsbericht Palestijnen in Libanon*, januari 2021, p. 29 – 30; Vertrouwelijke bron, 13 april 2022.

²¹² Euro-Mediterranean, Human Rights Monitor, *The Gaza Strip: Undocumented Citizens*, maart 2021, p. 24.

²¹³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch Ambtsbericht Palestijnen in Libanon*, januari 2021, p. 26.

²¹⁴ Mutaz M. Qafisheh, *Who has the right to become a Palestinian Citizen? An International law analysis*, Yearbook of Islamic and Middle Eastern Law Online, juni 2017, p. 120.

hoeft iemand met deze green card geen in- en uitreisstempel van de Israëlische autoriteiten te ontvangen in zijn paspoort of reisdocument wanneer zij via de Westelijke Jordaanoever Jordanië in- en uitreizen. Personen uit Oost-Jeruzalem die geen toegang hebben tot een PA-paspoort zouden vaker gebruik maken van het tijdelijke Jordaanse reisdocument.²¹⁵

2.2.4

UNRWA

UNRWA geeft een familieregistratiekaart (*bitaqa tashjil al ayla*) uit aan geregistreerde Palestijnse vluchtelingen. Dit document geldt als bewijs van inschrijving bij UNRWA en verleent toegang tot UNRWA-diensten. UNRWA-registratie geeft alleen toegang tot UNRWA-diensten, maar geen toegang tot legaal verblijf, vluchtelingenstatus of (fysieke) bescherming in het land waar iemand staat geregistreerd.²¹⁶ De volgende documenten kunnen op verzoek ook worden afgegeven: een familieregistratiecertificaat (*shahada tashjil al ayla*) en uitdraai van de familiesamenstelling (*family composition print out*). Dit zijn documenten waarin staat welke UNRWA-diensten zijn ontvangen door een persoon, waar een geregistreerd persoon is geboren, woont of (tijdelijk) verblijft als dit niet meer de originele woonplaats is. Uit een bron blijkt dat op een familieregistratiecertificaat in principe dezelfde informatie staat als op een familieregistratiekaart. Deze documenten worden alleen afgegeven als de persoon in kwestie toestemming hiervoor heeft gegeven. De gegevens zijn gebaseerd op informatie die in het UNRWA *Refugee Registration Information System* (RRIS) staat. Nieuwe documenten kunnen niet online worden aangevraagd. Het is mogelijk om vanuit het buitenland UNRWA te benaderen en een nieuwe familieregistratiekaart aan te vragen. Dit kan ook door een familielid of een advocaat een volmacht te geven; de persoon met de volmacht ontvangt dan de nieuwe familieregistratiekaart. UNRWA-documenten worden niet afgegeven aan de groep Palestijnen die in of na 1967 binnenlands of buitenlands ontheemd raakten. UNRWA kan ook individuele ID-kaarten afgeven voor personen die voor UNRWA werken, hieronder vallen ook Palestijnse vluchtelingen.²¹⁷

Familieregistratiekaart

De familieregistratiekaart is een A5-formaat kaart zonder vervaldatum en bevat de volgende informatie in het Arabisch en het Engels: naam hoofd van de familie, familieregistratienummer, voormalig familieregistratienummer, plaats van origine²¹⁸, UNRWA-locatie van registratie, woonplaats binnen het land of gebied en het woonadres. De volgende informatie wordt per individueel familielid gegeven: individueel registratienummer, naam, geboortedatum, geslacht, relatie tot het hoofd van de familie, burgerlijke staat en registratiecategorie binnen UNRWA.²¹⁹ Het hoofd

²¹⁵ Danish National ID Centre, *Jordan: Issuance of Jordanian documents to stateless Palestinians*, 16 april 2020, p. 2, 4.

²¹⁶ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2022.

²¹⁷ The Danish Immigration Service, *Palestinian Refugees: Access to registration and UNRWA services, document and entry to Jordan*, juni 2020, p. 21; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch Ambtsbericht Palestijnen in Libanon*, januari 2021, p. 24 - 25.

²¹⁸ Palestijnse vluchtelingen zijn volgens UNRWA die personen en hun nakomelingen die hun verblijfplaats in Brits Mandaat Palestina tijdens de periode van 1 juni 1946 tot 15 mei 1948 hebben verloren. UNRWA, *Consolidated Eligibility and Registration Instructions (CERI)*, 2006, p. 3.

²¹⁹ Er bestaan verschillende categorieën personen die zich bij UNRWA kunnen registreren. Een deel van UNRWA-registreerden behoren niet tot de vluchtelingengroep, maar hebben wel recht op registratie en hulpverlening van UNRWA. Palestijnse vluchtelingen, familieleden van vluchtelingen die zelf geen vluchteling zijn, frontier dorpelingen, armen uit Jerusalem en Gaza en gecompromitteerde gevallen hebben recht op UNRWA-registratie en UNRWA-hulpverlening. UNRWA, *Eligibility and registration Q&A*, 2020, p. 1-2; Palestijnen die als gevolg van het conflict in 1967 ontheemd zijn geraakt, personen die vanwege humanitaire of andere beleidsredenen onder het UNRWA-mandaat vallen, personen die recht hebben op de UNRWA *Microfinance and Microenterprise*

van de familie ontvangt een familieregistratiekaart. Een nieuwe familieregistratiekaart wordt afgegeven bij een nieuwe registratie of wanneer er een nieuw gezin wordt gesticht uit een vorige familie, waarbij een kind zijn eigen kaart krijgt als deze trouwt en een gezin sticht. Het komt voor dat wezen of minderjarigen een eigen familieregistratiekaart hebben.²²⁰

2.2.5

UNHCR

UNHCR geeft geen documenten uit aan Palestijnen die onder de UNRWA-operatiegebieden vallen, waaronder de Palestijnse Gebieden (Gaza en de Westelijke Jordaanoever), Libanon, Jordanië en Syrië. Palestijnse vluchtelingen die bij UNHCR zijn geregistreerd in andere landen hebben binnen de UNRWA-operatiegebieden geen toegang tot UNHCR-diensten zoals onderdak, financiële of medische hulp.²²¹

2.3

Nationaliteit

Palestijnse Gebieden

De PA geeft identificatiedocumenten uit waaruit blijkt dat de houder de Palestijnse nationaliteit heeft. Deze nationaliteit wordt niet door Nederland erkend. Door het uitblijven van een breed erkende Palestijnse staat en van een bijbehorende nationaliteitswet, hebben Palestijnen die onder de PA op de Westelijke Jordaanoever en in Gaza wonen geen international erkendbewijs van nationaliteit van de Palestijnse Gebieden.²²² Bestaande nationaliteitswetgeving is gebaseerd op voormalige Ottomaanse, Britse, Jordaanse en Egyptische wetgeving. Volgens het wettelijke kader (artikel 27 van de 2007 wet voor algemene verkiezingen) is een persoon Palestijns wanneer deze:

- Geboren is in het Britse Mandaatgebied Palestina of recht had op de Palestijnse nationaliteit volgens de wetten van die periode (1920 – 1948). Ook nakomelingen van deze persoon hebben recht op de Palestijnse nationaliteit ongeacht waar zij zijn geboren²²³;
- Geboren is in Gaza, de Westelijke Jordaanoever of Oost-Jeruzalem;
- Hij of zij de echtgenoot/echtgenote is van iemand die als Palestijn erkend wordt volgens de bovenstaande regels.²²⁴

Er bestaat een Palestijnse concept nationaliteitswet uit 1995 en een concept nationaliteitswet van de PLO uit 2011. Deze laatste stelt dat iedereen die een Palestijnse identiteitskaart van de PA heeft een Palestijnse staatsburger kan worden van een soevereine Palestijnse staat. Ook Palestijnen uit Oost-Jeruzalem, vluchtelingen van de conflicten uit 1948 en 1967 en Palestijnse onderdanen van Israël zouden volgens deze wet het recht hebben op de Palestijnse nationaliteit.²²⁵

Programme (MMP), personen in dienst bij UNRWA en hun familieleden en personen die in vluchtelingenkampen en -gemeenschappen wonen hebben recht op UNRWA-hulpverlening, maar niet op UNRWA-registratie. UNRWA, *Eligibility and registration Q&A*, 2020, p. 2; UNRWA, *Consolidated Eligibility and Registration Instructions (CERI)*, 2006, p. 3-4.

²²⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch Ambtsbericht Palestijnen in Libanon*, januari 2021, p. 25.

²²¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch Ambtsbericht Palestijnen in Libanon*, januari 2021, p. 25.

²²² Hoewel iemands nationaliteit (als etniciteit of achtergrond) los kan staan van zijn of haar staatsburgerschap wordt in dit ambtsbericht bij nationaliteit ook het staatsburgerschap begrepen.

²²³ In de praktijk is het voor Palestijnse vrouwen niet mogelijk om hun nationaliteit aan hun kinderen te geven. Zie ook *Palestijnen uit het buitenland en andere buitenlanders*.

²²⁴ OHCR, *The Contribution of the State of Palestine to the Special Rapporteur's Thematic Report on Racism, Racial Discrimination, and Xenophobia in the Contest of Laws, Policies and Practices Relating to Citizenship, Nationality and Immigration*, p. 2.

²²⁵ UNDP, *State of Palestine: Gender Justice & the Law*, 2018, p. 21.

Volgens artikel 12 van de Jordaanse nationaliteitswetgeving van 1954 wordt Jordaanse staatsburgerschap aan buitenlanders gegeven na vier jaar van verblijf in Jordanië, op voorwaarde van vloeiende beheersing van de Arabische taal en goed gedrag en reputatie.²²⁶ In de praktijk is de Jordaanse wet uit 1954 en de *Palestinian Citizenship Order* uit 1925 sinds 1967 niet in werking door Israëlische regels.²²⁷

Verlies en herkrijgen van de Palestijnse nationaliteit

Er zouden op het moment geen regels zijn voor het verlies van staatsburgerschap.²²⁸ Volgens voormalige Jordaanse wetgeving (in dit geval artikel 18 van de nationaliteitswet uit 1954) verliest iemand zijn Palestijnse nationaliteit wanneer deze: dienstplicht heeft voldaan voor een ander land zonder toestemming van het (Palestijnse) ministeriële kabinet en deze weigert te beëindigen, als ambtenaar voor een ander land werkt en weigert als ambtenaar voor de (Palestijnse) overheid in dienst te treden of een vijandelijke staat dient.²²⁹ In de praktijk heeft deze wetgeving geen werking en valt deze registratie van het staatsburgerschap onder de controle van de Israëlische autoriteiten.²³⁰ Het is niet duidelijk wat de voorwaarden zijn voor het herkrijgen van de Palestijnse nationaliteit.

Israël

De Israëlische nationaliteit kan verkregen worden via twee wegen.

Ten eerste op basis van de volgende factoren:

- Iemand is geboren in Israël en heeft een vader of moeder die Israëlische staatsburger is;
- Iemand is geboren in het buitenland en heeft een vader of moeder die Israëlische staatsburger is.²³¹ Wanneer deze ouder ook in het buitenland is geboren zou volgens een bron de aanvraag via de *Law of Return* makkelijker te verkrijgen zijn²³²;
- Iemand is staatloos in Israël. Deze persoon kan de Israëlische nationaliteit aanvragen tussen zijn achttiende en 25e verjaardag en moet voor vijf jaren achter elkaar in Israël hebben gewoond bij de aanvang van zijn of haar aanvraag.²³³ Volgens een bron waren er geen gevallen bekend van personen die via deze optie nationaliteit hebben verkregen²³⁴;

²²⁶ OHCR, *The Contribution of the State of Palestine to the Special Rapporteur's Thematic Report on Racism, Racial Discrimination, and Xenophobia in the Contest of Laws, Policies and Practices Relating to Citizenship, Nationality and Immigration*, p. 2.

²²⁷ Volgens artikel 2 van de immigratiewet uit 1941 (Brits Mandaat periode) is geen nationaliteit uitgesloten van immigratie, toegang of verblijf in de Palestijnse staat. Volgens artikel 5 van deze wet kan toegang of immigratie tot het land geweigerd worden wanneer deze persoon geen rechtsbevoegdheid heeft, veroordeeld is vanwege moord, of de vrede en orde van Palestina bedreigt. OHCR, *The Contribution of the State of Palestine to the Special Rapporteur's Thematic Report on Racism, Racial Discrimination, and Xenophobia in the Contest of Laws, Policies and Practices Relating to Citizenship, Nationality and Immigration*, p. 3; Mutaz M. Qafisheh, *Who has the right to become a Palestinian Citizen? An International law analysis*, Yearbook of Islamic and Middle Eastern Law Online, juni 2017, p. 130-131.

²²⁸ Mutaz M. Qafisheh, *Who has the right to become a Palestinian Citizen? An International law analysis*, Yearbook of Islamic and Middle Eastern Law Online, juni 2017, p. 130-131.

²²⁹ OHCR, *The Contribution of the State of Palestine to the Special Rapporteur's Thematic Report on Racism, Racial Discrimination, and Xenophobia in the Contest of Laws, Policies and Practices Relating to Citizenship, Nationality and Immigration*, p. 2.

²³⁰ Mutaz M. Qafisheh, *Who has the right to become a Palestinian Citizen? An International law analysis*, Yearbook of Islamic and Middle Eastern Law Online, juni 2017, p. 131.

²³¹ Israel Ministry of Foreign Affairs, *Acquisition of Israeli Nationality*, 1 januari 2010, geraadpleegd op 4 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²³² Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²³³ Israel Ministry of Foreign Affairs, *Acquisition of Israeli Nationality*, 1 januari 2010, geraadpleegd op 4 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²³⁴ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

- Via het recht op terugkeer (Law of Return) voor iemand die geboren is met een joodse moeder of die bekeerd is tot het Jodendom en geen lid is van een andere religie. Dit omvat ook een (klein)kind van een joods persoon en de echtgenoot van een (klein)kind van een joods persoon. Dit recht mag worden geweigerd wanneer iemand zich inlaat met activiteiten tegen de Joodse bevolking, de publieke gezondheid of veiligheid van Israël in gevaar brengt of een crimineel verleden heeft²³⁵;
- Voormalige burgers van het Brits Mandaat Palestina die in Israël verbleven tijdens het oprichten van de staat in 1948 en de ingang van de nationaliteitswetgeving in 1952.²³⁶ Volgens een bron geldt dit niet voor Palestijnse vluchtelingen.²³⁷
- Minderjarigen die door een Israëlische burger zijn geadopteerd.²³⁸

Ten tweede middels goedkeuring van de Israëlische minister van Binnenlandse Zaken. Via deze weg kan op de volgende twee manieren de Israëlische nationaliteit worden verkregen:

- Via naturalisatie. Deze persoon moet Hebreeuws spreken en vijf jaar voor de aanvraag in Israël hebben gewoond en recht hebben op permanent verblijf in Israël en de intentie hebben om in Israël te verblijven en afstand hebben gedaan van andere nationaliteiten bij het aannemen van het Israëlische staatsburgerschap.²³⁹ Volgens een bron zou het vooral om niet-joodse echtgenoten van Israëlische personen gaan die via deze weg de nationaliteit ontvangen, niet veel andere personen zouden deze kunnen ontvangen²⁴⁰;
- In speciale gevallen kan de minister van Binnenlandse Zaken de Israëlische nationaliteit verlenen, bijvoorbeeld aan buitenlandse atleten.²⁴¹

Ontheemde Palestijnen van wie de voormalige verblijfplaats binnen de huidige grenzen van Israël ligt komen niet in aanmerking voor de Israëlische nationaliteit. Bewoners van de Palestijnse Gebieden komen niet in aanmerking voor de Israëlische nationaliteit of een Israëlische verblijfsvergunning, ook niet via gezinshereniging.²⁴² De tijdelijke *Citizenship Law* uit 2003 die gezinshereniging tegenhield verliep in juli 2021. Hoewel er nieuwe aanvragen zijn ingediend voor gezinshereniging is het niet duidelijk of deze ook zijn ingewilligd door het Israëlische ministerie van Binnenlandse Zaken.²⁴³ Volgens een bron werden deze aanvragen nog steeds volgens de verlopen wetgeving behandeld.²⁴⁴ Ten tijde van de verslagperiode liep er een nieuw proces om eenzelfde *Citizenship Law* door het Israëlische parlement aan te laten nemen. Deze werd begin maart 2022 aangenomen.²⁴⁵

²³⁵ Israel Ministry of Foreign Affairs, *Acquisition of Israeli Nationality*, 1 januari 2010, geraadpleegd op 4 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²³⁶ Israel Ministry of Foreign Affairs, *Acquisition of Israeli Nationality*, 1 januari 2010, geraadpleegd op 4 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²³⁷ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²³⁸ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²³⁹ Israel Ministry of Foreign Affairs, *Acquisition of Israeli Nationality*, 1 januari 2010, geraadpleegd op 4 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²⁴⁰ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²⁴¹ Israel Ministry of Foreign Affairs, *Acquisition of Israeli Nationality*, 1 januari 2010, geraadpleegd op 4 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²⁴² OHCR, *The Contribution of the State of Palestine to the Special Rapporteur's Thematic Report on Racism, Racial Discrimination, and Xenophobia in the Contest of Laws, Policies and Practices Relating to Citizenship, Nationality and Immigration*, p. 4-5.

²⁴³ Middle East Institute, *After 18 years, Palestinian families can finally live together: The end of Israel's 2003 citizenship law*, 10 augustus 2021, geraadpleegd op 5 januari 2022.

²⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²⁴⁵ The Times of Israel, *New 'Citizenship Law' advances, months after ban on Palestinian spouses lapsed*, 9 januari 2022, geraadpleegd op 7 maart 2022; BBC Monitoring, *Briefing: Israel votes to re-ban Palestinian family unification*, 11 maart 2022, geraadpleegd op 12 maart 2022.

Verlies en herkrijgen van de Israëlsche nationaliteit

De Israëlsche nationaliteit wordt nietig verklaard als een persoon Israël illegaal verlaat voor bepaalde landen of de nationaliteit van een van deze landen aanneemt, een handeling verricht die tegen de loyaliteit voor Israël ingaat of de Israëlsche nationaliteit op valse basis heeft verkregen.²⁴⁶ Het is mogelijk om afstand te doen van de Israëlsche nationaliteit indien toestemming wordt verleend door het ministerie van Binnenlandse Zaken. Wanneer iemand niet joods is en naast de Israëlsche ook een andere nationaliteit bezit, zou dit volgens een bron geen probleem moeten zijn, met uitzondering van bepaalde landen. Wanneer iemand joods is of onder de Israëlsche militaire dienstplicht valt zou het moeilijker zijn om afstand te doen van de Israëlsche nationaliteit. Deze persoon moet dan zijn verblijfsstatus in een ander land aantonen.²⁴⁷ Ook is het mogelijk om een tweede (of meerdere) nationaliteit te krijgen, maar alleen na het verkrijgen van de Israëlsche nationaliteit. Buitenlandse echtgenoten van Israëlsche burgers zouden wel hun eigen nationaliteit kunnen behouden.²⁴⁸ Het is niet duidelijk wat de voorwaarden zijn voor het herkrijgen van de Israëlsche nationaliteit. Volgens een bron kan een joods persoon terugkomen onder de *Law of Return* (zie paragrafen hierboven onder het kopje Israël). Wanneer deze optie niet gebruikt kan worden en er vele jaren voorbij zijn gegaan na het afstand doen van de Israëlsche nationaliteit acht de bron het moeilijk om de nationaliteit te herkrijgen. De bron is bekend met één geval van twintig jaar geleden waarbij het een Arabische burger van Israël die met haar kinderen terugkeerde uit de Westelijke Jordaanoever wel was gelukt om de nationaliteit te herkrijgen.²⁴⁹

Staatloosheid

Palestijnen in de Palestijnse Gebieden worden door de PA als Palestijnen met de Palestijnse nationaliteit gezien. Dit geldt ook voor Palestijnen met meerdere nationaliteiten.²⁵⁰ De Israëlsche autoriteiten zien Palestijnen die in Israël wonen als Arabische onderdanen met Israëlsche nationaliteit en Palestijnen uit Oost-Jeruzalem als 'permanente' bewoners van Jeruzalem (zie ook 2.4 en 2.5). Volgens een bron wordt de Palestijnse nationaliteit door de Israëlsche autoriteiten niet erkend.²⁵¹ (Internationale) organisaties hebben verschillende beschrijvingen voor Palestijnen. UNRWA spreekt niet van nationaliteit en noemt vluchtelingen uit het Brits Mandaat Palestina 'Palestine refugees' (zie ook 1.2.3).²⁵²

Arabische burgers van Israël

Volgens een bron is het niet bekend of Arabische burgers van Israël of personen met de Israëlsche nationaliteit ook het Palestijns staatsburgerschap van de PA kunnen bezitten. Er zijn volgens de bron geen voorbeelden van bekend. Het is niet duidelijk of deze personen zich wel bij de PA kunnen registreren omdat deze registratie gecontroleerd wordt door de Israëlsche autoriteiten (zie ook 2.4).²⁵³

Palestijnen uit het buitenland en andere buitenlanders

²⁴⁶ De lijst betreft niet-joodse personen uit Iran, Irak, Syrië en Libanon. USDoS, *Israel (Includes West Bank and Gaza) 2020 International Religious Freedom Report*, p. 8; Israel Nationality Law 5712-1952, 1952, p. 5-8; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²⁴⁸ Israel Nationality Law 5712-1952, 1952, p. 5-8; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²⁵⁰ Mutaz M. Qafisheh, *Who has the right to become a Palestinian Citizen? An International law analysis*, Yearbook of Islamic and Middle Eastern Law Online, juni 2017, p. 131.

²⁵¹ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²⁵² Vertrouwelijke bron, 28 februari 2022.

²⁵³ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

Volgens artikel 12 van de Jordaanse nationaliteitswetgeving van 1954 die in de praktijk geen werking heeft in de Palestijnse Gebieden wordt Jordaanse staatsburgerschap aan buitenlanders gegeven na vier jaar van verblijf, vloeiende beheersing van de Arabische taal en goed gedrag en reputatie. Volgens dit artikel wordt staatsburgerschap bij huwelijk toegekend ongeacht het geslacht.²⁵⁴ In de praktijk valt deze registratie van het staatsburgerschap onder de controle van de Israëlische autoriteiten²⁵⁵

Een Palestijnse vrouw getrouwd met iemand die niet Palestijns is kan sinds 2010, op basis van een bevel van het Palestijnse ministerie van Binnenlandse Zaken, haar Palestijnse nationaliteit doorgeven aan haar kinderen jonger dan zestien jaar.²⁵⁶ Een buitenlandse partner kan op de Westelijke Jordaanoever via een aanvraag voor gezinshereniging de Palestijnse nationaliteit aanvragen.²⁵⁷ In de praktijk wordt deze registratie door Israël gecontroleerd en is het praktisch onmogelijk voor een buitenlander met een Palestijnse partner om een visum of verblijfsvergunning te verkrijgen voor de Palestijnse Gebieden.²⁵⁸ In Gaza is het niet mogelijk voor een vrouw om haar nationaliteit aan haar buitenlandse echtgenoot of aan haar kinderen door te geven. Alleen mannen zouden hun Palestijnse nationaliteit aan hun echtgenote en kinderen kunnen doorgeven.²⁵⁹

2.4 Registratie

De bevolking van de Westelijke Jordaanoever bestond in juli 2021 uit bijna 3 miljoen personen (waaronder rond de 432.000 Israëlische kolonisten in 2019) en die van Gaza uit ongeveer 2,1 miljoen.²⁶⁰ In 2019 bestond de populatie van Palestijnen in Oost-Jeruzalem uit ongeveer 350.000 personen.²⁶¹ Palestijnen worden sinds 1967 opgenomen in het Israëlische bevolkingsregister (*Population Registry*) voor de Palestijnse Gebieden. Deze worden onderverdeeld in Jeruzalem, de Westelijke Jordaanoever en Gaza. Personen die geregistreerd staan als bewoner van de Westelijke Jordaanoever of Gaza hebben recht op een identiteitskaart en paspoort afgegeven door de PA.²⁶² Palestijnen geregistreerd in Oost-Jeruzalem vallen onder de controle van het Israëlische ministerie van Binnenlandse Zaken. Het bevolkingsregister van het ministerie van Binnenlandse Zaken (PA) is een digitale database die is gebaseerd op het Israëlische bevolkingsregister voor Palestijnen. Aanpassingen en nieuwe registraties in dit systeem kunnen door de Israëlische autoriteiten worden ingezien.²⁶³ Voor UNRWA-geregistreerden zie ook 2.2 en hoofdstuk 4.

²⁵⁴ OHCR, *The Contribution of the State of Palestine to the Special Rapporteur's Thematic Report on Racism, Racial Discrimination, and Xenophobia in the Contest of Laws, Policies and Practices Relating to Citizenship, Nationality and Immigration*, p. 2.

²⁵⁵ Mutaz M. Qafisheh, *Who has the right to become a Palestinian Citizen? An International law analysis*, Yearbook of Islamic and Middle Eastern Law Online, juni 2017, p. 131.

²⁵⁶ UNDP, *State of Palestine: Gender Justice & the Law*, 2018, p. 21.

²⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 11 april 2022.

²⁵⁸ OHCR, *The Contribution of the State of Palestine to the Special Rapporteur's Thematic Report on Racism, Racial Discrimination, and Xenophobia in the Contest of Laws, Policies and Practices Relating to Citizenship, Nationality and Immigration*, p. 2, 5-6.

²⁵⁹ UNRWA, *Regional Information Relating to Women's Nationality*, geraadpleegd op 7 maart 2022. Zie ook <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/RelatedMatters/UNRAW.doc>; Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

²⁶⁰ CIA The World Factbook, *West Bank, Gaza Strip*, 16 november 2021, geraadpleegd op 29 november 2021.

²⁶¹ B'Tselem, *East Jerusalem*, 27 januari 2019, geraadpleegd op 11 februari 2022.

²⁶² Home Office, *Report of a Home Office Fact-Finding Mission Occupied Palestinian Territories: freedom of movement, security and human rights situation*, maart 2020, p. 90; Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

²⁶³ Home Office, *Report of a Home Office Fact-Finding Mission Occupied Palestinian Territories: freedom of movement, security and human rights situation*, maart 2020, p. 32-34, 90.

Registratie van kinderen

Kinderen van iemand met een verblijfsvergunning en een identiteitskaart uit Jeruzalem krijgen deze verblijfsvergunning niet automatisch. Hiervoor moet een aanvraag worden gedaan bij het Israëlische Ministerie van Binnenlandse Zaken voordat iemand de leeftijd van veertien jaar bereikt. Hierna is het niet meer mogelijk om een aanvraag te starten. Na de leeftijd van achttien jaar is het onmogelijk om in behandeling genomen te worden voor registratie of gezinshereniging. Het registratieproces voor kinderen kan jaren duren, het vernieuwen van een verblijfsvergunning kan tot een jaar in beslag nemen. Er zouden hierdoor rond de tienduizend ongeregistreerde kinderen in Oost-Jeruzalem zijn.²⁶⁴

UNRWA-registratie

UNRWA registreert personen en hun nakomelingen, via de mannelijke lijn, die voldoen aan de criteria van de *Consolidated Eligibility and Registration Instructions* (CERI). Nieuwe aanvragen hiervoor worden nog steeds in behandeling genomen.²⁶⁵ Veel Palestijnen zijn geregistreerd als vluchteling bij UNRWA. Eind 2020 waren er in de Palestijnse Gebieden 871.537 geregistreerde vluchtelingen op de Westelijke Jordaanoever en 1.476.706 geregistreerde vluchtelingen in Gaza (zie ook hoofdstuk 4). Daarnaast zijn er nog ongeveer 379.000 andere personen bij UNRWA geregistreerd die alleen toegang hebben tot UNRWA-diensten.²⁶⁶

Palestijnen die bij UNRWA geregistreerd staan in een ander land kunnen formeel hun registratie verplaatsen naar een ander gebied²⁶⁷ dat onder het mandaat van UNRWA valt. In de praktijk gebeurt dit echter niet doordat voor herregistratie toestemming nodig is van de lokale autoriteiten in het gebied waar de persoon de facto woont en zijn registratie naartoe wil verplaatsen.²⁶⁸ Volgens een bron kunnen Palestijnen, waaronder Palestijnse vluchtelingen, alleen rechtmatig in de Palestijnse Gebieden verblijven wanneer zij geregistreerd staan bij de Israëlische *Population Registry*.²⁶⁹ Wie bij UNRWA geregistreerd staat kan toegang tot UNRWA-diensten krijgen zonder zijn of haar registratie te verplaatsen naar het nieuwe gebied. Deze personen blijven dus bij UNRWA in het andere land geregistreerd. Het is niet mogelijk om meerdere UNRWA-registraties te hebben in verschillende gebieden. Geregistreerde personen behouden bij verhuizing meestal het gebied van registratie waar zij of hun (groot)ouders zich bij UNRWA hebben geregistreerd. Hun registratie informatie reflecteert dus niet altijd hun huidige locatie van verblijf.²⁷⁰ Het verkrijgen van een (andere) nationaliteit heeft geen invloed op het recht op registratie bij UNRWA.²⁷¹

2.5 Verbljfsrecht

Oost-Jeruzalem

Palestijnse inwoners van Oost-Jeruzalem worden door de Israëlische autoriteiten gezien als buitenlanders en zijn 'permanente bewoners' van de stad. Zij hebben alleen toegang tot documenten die specifiek voor inwoners van Oost-Jeruzalem

²⁶⁴ Al Jazeera, *Israeli law tears Palestinian families apart*, 19 juli 2013, geraadpleegd op 6 januari 2022.

²⁶⁵ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2022.

²⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2022.

²⁶⁷ UNRWA is werkzaam in de Palestijnse Gebieden, Libanon, Jordanië en Syrië.

²⁶⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch Ambtsbericht Palestijnen in Libanon*, januari 2021, p. 13.

²⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2022.

²⁷⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch Ambtsbericht Palestijnen in Libanon*, januari 2021, p. 13; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2022.

²⁷¹ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2022.

gelden en zijn geen staatsburger van Israël (zie ook 2.2).²⁷² Verblijfsrecht is registratie-afhankelijk, deze registraties werden meegenomen sinds de Israëlische volkstelling van 1969. Sommigen van deze groep hebben het Israëlische staatsburgerschap gekregen op basis van naturalisatie.²⁷³ Palestijnen in Oost-Jeruzalem lopen risico om hun verblijfsvergunning te verliezen wanneer zij Jeruzalem en Israël voor langere tijd verlaten (zie ook 1.4.4). Dit geldt ook wanneer zij zich op de Westelijke Jordaanoever zouden vestigen. Door verlies van deze verblijfsvergunning lopen zij het risico om staatloos te worden, zij hebben namelijk geen Israëlische nationaliteit of toegang tot een Palestijnse verblijfsvergunning.²⁷⁴ Volgens een bron verliezen zij ook hun verblijfsvergunning wanneer zij een andere nationaliteit verkrijgen.²⁷⁵

De PA zou geen Palestijnse identiteitskaarten aan Palestijnen uit Oost-Jeruzalem willen verlenen om te voorkomen dat de Israëlische autoriteiten Palestijnen uit Oost-Jeruzalem zouden uitzetten naar de Westelijke Jordaanoever, maar behandelt deze groep wel als Palestijnse staatsburgers, behalve wanneer het gaat om de jurisdictie van de politie en de rechtbank.²⁷⁶ Tussen 1967 en 2011 zouden er meer dan 14.000 Palestijnen hun verblijfsvergunning voor Oost-Jeruzalem zijn verloren. Door de beperkende wetgeving voor gezinshereniging leven veel gezinnen uit elkaar, tussen Oost-Jeruzalem en de rest van de Palestijnse Gebieden.²⁷⁷ Vrouwen met een identiteitskaart uit Gaza of de Westelijke Jordaanoever met een echtgenoot uit Oost-Jeruzalem zouden beperkt worden in hun bewegingsvrijheid. Zij hebben geen toegang tot werk of het verkrijgen van een rijbewijs en blijven vaak thuis uit angst om de stad uitgezet te worden.²⁷⁸

Westelijke Jordaanoever en Gaza

Palestijnen in Gaza en op de Westelijke Jordaanoever die werden meegenomen in de Israëlische volkstelling in 1967 hebben volgens de Israëlische autoriteiten recht op verblijf in de Palestijnse Gebieden. Tussen 1967 en 1994 verloren honderdduizenden Palestijnen hun verblijfsvergunning omdat zij niet in deze census waren meegenomen en de Palestijnse Gebieden (te lang) hadden verlaten volgens hun verblijfsvergunning. Hierdoor wonen vele Palestijnen illegaal op de Westelijke Jordaanoever en in Gaza.²⁷⁹ In januari 2021 werd bekend gemaakt dat Israël ongeveer 13.500 Palestijnen uit de Westelijke Jordaanoever en Gaza een verblijfsvergunning zou toewijzen.²⁸⁰ Het is niet duidelijk of deze daadwerkelijk zijn verstrekt.

Buitenlanders in de Palestijnse Gebieden

²⁷² OHCR, *The Contribution of the State of Palestine to the Special Rapporteur's Thematic Report on Racism, Racial Discrimination, and Xenophobia in the Contest of Laws, Policies and Practices Relating to Citizenship, Nationality and Immigration*, p. 5; Francesca P. Albanese en Lex Takkenberg, *Palestinian refugees in international law*, 2020, p. 239.

²⁷³ Mutaz M. Qafisheh, *Who has the right to become a Palestinian Citizen? An International law analysis*, Yearbook of Islamic and Middle Eastern Law Online, juni 2017, p. 137-138.

²⁷⁴ Mutaz M. Qafisheh, *Who has the right to become a Palestinian Citizen? An International law analysis*, Yearbook of Islamic and Middle Eastern Law Online, juni 2017, p. 138; Francesca P. Albanese en Lex Takkenberg, *Palestinian refugees in international law*, 2020, p. 239.

²⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²⁷⁶ Mutaz M. Qafisheh, *Who has the right to become a Palestinian Citizen? An International law analysis*, Yearbook of Islamic and Middle Eastern Law Online, juni 2017, p. 139; Francesca P. Albanese en Lex Takkenberg, *Palestinian refugees in international law*, 2020, p. 239.

²⁷⁷ Al Jazeera, *Israeli law tears Palestinian families apart*, 19 juli 2013, geraadpleegd op 6 januari 2022.

²⁷⁸ Luna Saadeh, *The Israeli Occupation and Palestinians' Right to Choice in Marriage*, Kohl Journal, 2018, geraadpleegd op 6 januari 2022.

²⁷⁹ Francesca P. Albanese en Lex Takkenberg, *Palestinian refugees in international law*, 2020, p. 23; The Times of Israel, *Some Palestinians get legal status after years in Gaza limbo*, 10 januari 2022, geraadpleegd op 7 maart 2022.

²⁸⁰ The Independent, *Some Palestinians get legal status after years in Gaza limbo*, 10 januari 2022, geraadpleegd op 10 januari 2022.

De Israëlische autoriteiten geven geen verblijfsrecht aan niet-joodse buitenlanders in de Palestijnse Gebieden. Tot 2007 verlangden de Israëlische autoriteiten toeristenvisa van personen geboren in de Palestijnse Gebieden met buitenlandse paspoorten. Hierna konden personen met buitenlandse paspoorten die jarenlang in de Palestijnse Gebieden woonden de Palestijnse Gebieden niet opnieuw inreizen. Buitenlanders die bijvoorbeeld op familiebezoek komen, verliezen hun recht om de Palestijnse Gebieden opnieuw in te reizen wanneer ze de Palestijnse Gebieden uitreizen.²⁸¹

Israël

Arabische burgers van Israël hebben recht op het Israëlische staatsburgerschap, dit zijn veelal Palestijnen die in Israël zijn gebleven na 1948. Palestijnen uit de Palestijnse Gebieden kunnen een aanvraag doen op verblijfsrecht in Israël door middel van gezinshereniging. Deze aanvragen werden vanaf 2003 bijna onmogelijk gemaakt door de *Citizenship Law* (zie ook 2.3).

Huwelijk van een Palestijn met een buitenlander

Omdat er geen Palestijnse nationaliteitswetgeving bestaat is de Jordaanse nationaliteitswetgeving in werking. In de praktijk wordt deze niet toegepast (zie ook 2.3). Volgens artikel 12 van de Jordaanse nationaliteitswetgeving van 1954 wordt Jordaanse staatsburgerschap aan buitenlanders gegeven na vier jaar van verblijf. In de praktijk worden deze aanvragen door Israël gecontroleerd en is het praktisch onmogelijk voor een buitenlander met een Palestijnse partner om een visum of verblijfsvergunning te verkrijgen voor de Palestijnse Gebieden.²⁸²

Het is in Israël niet mogelijk om te trouwen met iemand die behoort tot een andere religieuze groep of om een civiel huwelijk af te sluiten. (Interreligieuze) huwelijken die in het buitenland zijn gesloten worden wel erkend in Israël.²⁸³ Palestijnen uit de Palestijnse Gebieden konden vaak geen Israëlische verblijfsvergunning of nationaliteit krijgen in Oost-Jeruzalem of Israël, zelfs niet wanneer zij een partner hadden met een Israëlische verblijfsvergunning of nationaliteit. Dit vanwege de *Citizenship Law* (zie ook 2.3).²⁸⁴ Volgens een bron kunnen Palestijnen uit de Palestijnse Gebieden met een Israëliër trouwen en hebben zij recht op een Israëlische verblijfsvergunning als zij in Israël wonen, maar niet op de Israëlische nationaliteit. Deze verblijfsvergunning moet jaarlijks vernieuwd worden, soms hebben zij toegang tot tijdelijke verblijfsvergunningen die langer gelden. Om te kunnen trouwen met een Israëliër moeten Palestijnse vrouwen boven de 25 jaar oud zijn en Palestijnse mannen boven de 35 jaar. Zij en hun familieleden mogen geen veiligheidsrisico vormen vanuit Israëliërs perspectief. De aanwezigheid van kinderen speelt geen rol, kinderen uit dit huwelijk worden Israëlische burgers of krijgen een verblijfsvergunning op basis van hun Israëlische ouder. Personen uit Gaza kunnen geen Israëlische verblijfsvergunning krijgen, ook niet via een huwelijk. Dit zou alleen

²⁸¹ OHCR, *The Contribution of the State of Palestine to the Special Rapporteur's Thematic Report on Racism, Racial Discrimination, and Xenophobia in the Context of Laws, Policies and Practices Relating to Citizenship, Nationality and Immigration*, p. 4.

²⁸² OHCR, *The Contribution of the State of Palestine to the Special Rapporteur's Thematic Report on Racism, Racial Discrimination, and Xenophobia in the Context of Laws, Policies and Practices Relating to Citizenship, Nationality and Immigration*, p. 2, 5-6; Mutaz M. Qafisheh, *Who has the right to become a Palestinian Citizen? An International law analysis*, Yearbook of Islamic and Middle Eastern Law Online, juni 2017, p. 134; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²⁸³ U.S. Embassy in Israel, *Marriage*, geraadpleegd op 7 maart 2022. Zie ook <https://il.usembassy.gov/u-s-citizen-services/local-resources-of-u-s-citizens/marriage/>; Het zou mogelijk zijn om een civiel huwelijk af te sluiten als beide partners niet tot een geloof behoren, maar dit zou weinig voorkomen. Haaretz, *Who would you be allowed to marry in Israel today?*, 10 april 2018, geraadpleegd op 13 maart 2022.

²⁸⁴ Middle East Institute, *After 18 years, Palestinian families can finally live together: The end of Israel's 2003 citizenship law*, 10 augustus 2021, geraadpleegd op 5 januari 2022.

mogelijk zijn op basis van humanitaire gronden, maar gebeurt volgens een bron in de praktijk niet.²⁸⁵

Ongedocumenteerde Palestijnen

Personen die ongedocumenteerd in Israël verblijven of inwoners van Oost-Jeruzalem die hun recht op een verblijfsvergunning schenden kunnen door de Israëliische autoriteiten het land uitgezet worden. Volgens een bron zou iemand die op een verlopen visum in Israël verblijft vanwege de aanwezigheid van zijn familie/gezin wel recht hebben om alsnog een aanvraag voor een verblijfsvergunning te starten. Voor deze aanvraag moet iemand bepaalde documenten aanleveren uit het land van herkomst en het kan moeilijk zijn om aan dit soort documenten te komen. Palestijnen die bang zijn om terug te keren naar de Palestijnse Gebieden of bang zijn voor problemen met de PA kunnen deze documenten moeilijk aanleveren. Het is niet duidelijk om welke documenten het ging.²⁸⁶

²⁸⁵ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

²⁸⁶ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

3 Mensenrechten

Vanwege de complexiteit van het rechtssysteem en de wetgeving in de Palestijnse Gebieden volgt hier eerst een beschrijving van deze context voordat er wordt ingegaan op de naleving en schendingen van de mensenrechten. Wetgeving in de Palestijnse Gebieden bestaat uit een combinatie van Britse, Jordaanse, Egyptische, Ottomaanse en Palestijnse wetten, waaronder islamitische wetgeving (*sharia*) en Israëlische militaire bevelen (*orders*). Vanwege de machtsverdeling tussen Gaza en de Westelijke Jordaanoever worden verschillende wetten aangenomen door de PA en Hamas.²⁸⁷ In Gaza bestaat zowel Palestijns, Brits en Egyptisch strafrecht. Deze wetgevingen kunnen allemaal toegepast worden, maar wanneer zij elkaar tegenspreken geldt de meest recente wet.²⁸⁸ Op de Westelijke Jordaanoever geldt Palestijns en Jordaanse strafrecht, maar er bestaan ook presidentiële decreten.²⁸⁹

Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever vallen onder zowel het Palestijnse rechtsgebied als de Israëlische militaire rechterlijke macht. In Area C heeft het Israëlische leger exclusieve controle. Palestijnen die gearresteerd worden door Israëlische troepen worden op basis van Israëliisch militair recht berecht. Volgens Freedom House opereren allebei de rechtssystemen niet onafhankelijk. De Israëlische civiele rechtbanken hebben jurisdictie over Israëlische kolonisten op de Westelijke Jordaanoever.²⁹⁰ Militaire rechtbanken hebben jurisdictie over wetsovertredingen die te maken hebben met veiligheid en publieke orde, met name verkeersovertredingen, maar ook criminele overtredingen die niet gedefinieerd worden als veiligheidsovertredingen.²⁹¹ In Gaza worden burgers via civiele, religieuze en ook (onrechtmatig) door Hamas via militaire rechtbanken berecht.²⁹² Palestijnen in Oost-Jeruzalem vallen onder het Israëlische civiele rechtssysteem, zo ook Palestijnen uit Gaza die gearresteerd worden door de Israëlische autoriteiten. Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever die verdacht worden van misdaden tegenover andere Palestijnen worden meestal door Palestijnse rechtbanken berecht.²⁹³

3.1 Naleving en schendingen

3.1.1 *Vrijheid van meningsuiting*

Voor wat betreft Gaza spreekt Freedom House van ernstige beperking in politieke en burgerlijke vrijheden.²⁹⁴ Hoewel er wel wat ruimte is om openlijk politieke discussies te voeren op de Westelijke Jordaanoever, regeert de PA volgens *Freedom House* op een autoritaire manier. Journalisten, critici en mensenrechtenactivisten die kritiek uiten op de PA lopen het risico te worden geïntimideerd en onderdrukt (zie ook

²⁸⁷ DCAF, *Palestinian Women and Penal Law: Policy Brief Ramallah and Geneva*, mei 2012, p. 1; UNDP, *State of Palestine: Gender Justice & the Law*, 2018, p. 10;

²⁸⁸ Women's Learning Partnership, *Palestine (Gaza) Penal code, British Mandate Criminal code*, geraadpleegd op 3 maart 2022; EASO, *COI Query Palestine*, 10 januari 2020, p. 3-4.

²⁸⁹ DCAF, *Palestinian Women and Penal Law: Policy Brief Ramallah and Geneva*, mei 2012, p. 1.

²⁹⁰ Freedom House, *West Bank: Freedom in the World 2021 Country Report*, geraadpleegd op 2 november 2021; The New York Times, *Critic's Death Puts Focus on Palestinian Authority's Authoritarianism*, 7 juli 2021, geraadpleegd op 27 juli 2021.

²⁹¹ B'Tselem, *The Military Courts*, 11 november 2017, geraadpleegd op 7 april 2022.

²⁹² Human Rights Watch, *Abusive System: Failures of Criminal Justice in Gaza*, September 2012, p. 13.

²⁹³ DCIP, *No way to treat a child: Palestinian children in the Israeli military detention system*, april 2016, p. 10.

²⁹⁴ Freedom House, *Gaza Strip: Freedom in the World 2020 Country Report*, geraadpleegd op 25 februari 2022.

3.2.1).²⁹⁵ Volgens de *Arab Center for the Advancement of Social Media (Zamleh)* zouden er tussen 6 en 19 mei 2021 meer dan vijfhonderd gevallen zijn gedocumenteerd waarin Palestijnse vrijheid van meningsuiting online werd gecensureerd of accounts tijdelijk werden verwijderd door online (sociale media) platformen.²⁹⁶

Demonstraties Gaza

Volgens een bron zou er *zero tolerance* zijn voor de meeste demonstraties in Gaza. Personen die demonstreren lopen risico op geweld, intimidatie en detentie door de autoriteiten. Protesten over onderwerpen die gevoelig zijn voor Hamas of over de humanitaire situatie in Gaza, zoals toegang tot elektriciteit, worden niet toegelaten. De bron noemt dat bepaalde onderwerpen, bijvoorbeeld demonstraties tegen Israël of gendergerelateerd geweld, wel getolereerd worden omdat zij zich niet specifiek tegen de autoriteiten richten. Hoewel het niet wettelijk bepaald is moet er goedkeuring gevraagd worden bij Hamas om een demonstratie te organiseren. Volgens deze bron zouden het voornamelijk politieke partijen zijn die hiervoor goedkeuring krijgen.²⁹⁷

Demonstraties Westelijke Jordaanoever

Om demonstraties op de Westelijke Jordaanoever te houden zijn vergunningen van de PA nodig. Demonstraties die het beleid van de PA-bekritiseren werden ontbonden door PA veiligheidsdiensten. In 2020 werd het houden van bijeenkomsten ingeperkt vanwege het coronavirus. De Palestijnse organisatie Al Haq registreerde in 2020 negen vreedzame bijeenkomsten die werden aangevallen of verboden in de Palestijnse Gebieden. Zo vielen in september 2020 PA-veiligheidsdiensten demonstranten in Ramallah aan met traangas en geluidsgrenaten (*sound grenades*).²⁹⁸

Demonstranten op de Westelijke Jordaanoever hebben volgens Israëlisch militair bevel nummer 101 uit 1967 een vergunning nodig wanneer de demonstratie meer dan tien personen betreft. Daarnaast bestaat een Israëlisch militair bevel, nummer 1615 uit 2009, dat personen die de openbare orde verstoren of voor opruiing zorgen moeten worden bestraft. Israëlische troepen gebruiken deze wetgeving om demonstranten te berechten en gebruiken traangas, rubberkogels of scherpe munitie om demonstraties op te breken.²⁹⁹

De volgende voorbeelden uit 2021 en 2022 dienen ter illustratie, maar kunnen geenszins als uitputtend worden beschouwd.

In september 2021 raakten honderd Palestijnse demonstranten op de Westelijke Jordaanoever gewond door confrontatie met Israëlische soldaten. De demonstranten kwamen samen uit solidariteit met de zes Palestijnen die eerder uit een Israëlische gevangenis ontsnapten. Palestijnse demonstranten nabij Ramallah schoten op Israëlische soldaten, daarbij vielen geen gewonden. Israëlische troepen schoten op

²⁹⁵ Freedom House, *West Bank: Freedom in the World 2021 Country Report*, geraadpleegd op 2 november 2021; Al Jazeera, *Why is the Palestinian Authority cracking down on opposition?*, 25 januari 2022, geraadpleegd op 26 januari 2022.

²⁹⁶ Zamleh, The Arab Center for the Advancement of Social Media, *The Attacks on Palestinian Digital Rights, Progress report, May 6-19, 2021*, p. 2-3.

²⁹⁷ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

²⁹⁸ Al Haq, *Field Report on Human Rights Violations in 2020*, 2 maart 2021, geraadpleegd op 1 maart 2022; Freedom House, *West Bank: Freedom in the World 2021 Country Report*, geraadpleegd op 2 november 2021.

²⁹⁹ Freedom House, *West Bank: Freedom in the World 2021 Country Report*, geraadpleegd op 2 november 2021.

de menigte en gebruikten ook traangas en rubberkogels. Demonstraties werden onder meer gehouden in Ramallah, Nablus, Bethlehem en Hebron.³⁰⁰

Journalisten die verslag doen tijdens een demonstratie lopen risico op geweld door de Israëlische politie. Zo werd op 17 december 2021 tijdens demonstraties in de Sheikh Jarrah-wijk in Oost-Jeruzalem de fotojournalist Mahmoud Illean van *Associated Press* (AP) door de Israëlische politie geslagen en met stungranaten bestookt. Ook zouden er andere journalisten zijn aangevallen tijdens deze demonstraties.³⁰¹ Israëlische activisten die wilden demonstreren tegen het bezoek van de Israëlische president aan de Ibrahimi moskee in november 2021 in Hebron (Westelijke Jordaanoever), werden door het Israëlische leger tegengehouden om het gebied te betreden.³⁰²

Middelbare scholieren die begin februari 2022 in Tubas (Westelijke Jordaanoever) demonstreerden werden door een undercover PA-agent beschoten. Hierbij raakten twee scholieren gewond. De agent werd geschorst. Er zou een intern onderzoek naar de agent lopen.³⁰³

In februari 2022 laaide het geweld tussen Palestijnen en Israëlische troepen op de Westelijke Jordaanoever weer op, onder andere tijdens verschillende demonstraties tegen Israëlische nederzettingen en in protest tegen de dood van vijf Palestijnen in diezelfde maand door Israëlische troepen (zie ook 3.3.6). Hierbij raakten 442 Palestijnen gewond in confrontatie met Israëlische troepen tijdens demonstraties.³⁰⁴

Online monitoring

Veiligheidsdiensten van de PA monitoren online activiteiten en sociale media posts en arresteren personen die voor opruiing zorgen of kritiek uiten op de PA. De *Electronic Crimes Law* (ECL) van de PA, ook wel *Cybercrime Law*, uit 2017 bestraft verschillende online overtredingen met boetes en gevangenisstraffen, waaronder het publiceren van materiaal dat kritisch is op de PA, de publieke of nationale orde verstoort of tegen familie- en religieuze waarden in gaat. In 2020 werden meerdere personen gearresteerd en ondervraagd door de veiligheidsdienst van de PA vanwege materiaal dat zij op hun sociale media hadden geplaatst, waaronder het plannen van een demonstratie die kritisch was op hoe de PA omging met de corona-uitbraak.³⁰⁵

Volgens een bron monitort Hamas mobiele telefoons, maar zou hier geen bewijsmateriaal voor zijn. Hoewel internetproviders onafhankelijk zijn, stelt een bron dat het niet onmogelijk is dat het Palestijnse telecombedrijf Paltel contacten onderhoudt met de PA, waardoor de PA mogelijk toegang zou hebben tot gegevens van klanten. Het is niet bekend of privégebruikers of providers verplicht worden tot het plaatsen van een internetfilter. Bij strafrechtzaken zijn private providers verplicht om telefoongegevens en -berichten van klanten aan de PA te leveren. Het gebruik van internetcafés zou volgens de bron niet meer van deze tijd zijn, de meeste mensen gebruiken het internet thuis en op hun mobiele telefoons. Ook

³⁰⁰ Haaretz, *Shots fired at Israeli forces during West Bank protest in support of escaped prisoners*, 8 september 2021, geraadpleegd op 12 april 2022; Al Jazeera, *Israel attacks solidarity protests for escaped Palestinians*, 9 september 2021, geraadpleegd op 13 januari 2022.

³⁰¹ The Independent, *AP photographer beaten by Israeli police in east Jerusalem*, 17 december 2021, geraadpleegd op 20 december 2021.

³⁰² Al Jazeera, *Hebron: Israeli president visit overlooks violent settler control*, 1 december 2021, geraadpleegd op 2 december 2021.

³⁰³ Al Jazeera, *Palestinians demand answers for PA shooting at student protest*, 3 februari 2022, geraadpleegd op 9 februari 2022.

³⁰⁴ OCHA OPT, *Protection of Civilians Report 8-21 February 2022*, 28 februari 2022, geraadpleegd op 1 maart 2022.

³⁰⁵ Freedom House, *West Bank: Freedom in the World 2021 Country Report*, geraadpleegd op 2 november 2021.

sociale media worden gemonitord door Hamas en de PA. Politieke opposanten en demonstranten lopen hierdoor risico om opgeroepen te worden door de veiligheidsdiensten. Zij kunnen worden gevraagd naar de wachtwoorden van hun mobiele telefoons en hun sociale media accounts. De autoriteiten kunnen hierbij telefoons dagenlang innemen om de inhoud door te nemen. De bron geeft aan dat mensen bij het in- en uitreizen van de Palestijnse Gebieden niet standaard gevraagd worden om wachtwoorden van hun telefoon of sociale media af te geven. Personen die vanuit het buitenland bepaalde informatie plaatsen op het internet kunnen risico lopen op ondervraging, intimidatie of lastercampagnes door de Palestijnse autoriteiten. Volgens de bron verschilt dit per geval en is het niet duidelijk te stellen welke gevallen strafrechtelijk vervolgd worden. Mobiele telefoongebruikers moeten zich registreren op naam bij telefoonmaatschappijen om een simkaart te krijgen.³⁰⁶

Monitoring door Israëlsche autoriteiten

Israëlsche autoriteiten zouden Palestijnen digitaal volgen, persoonlijke gegevens ophalen en monitoren. Dit zou gebeuren door het gebruik van bijvoorbeeld beveiligingscamera's en gezichtsherkenningstechnologie, spyware op mobiele telefoons en het monitoren van Palestijnse sociale media en telefoonverkeer en -gesprekken op de Westelijke Jordaanoever en in Gaza.³⁰⁷ Zo ontvingen Palestijnse bezoekers aan de Al Aqsa moskee in mei 2021 sms-berichten getekend door de 'Israeli intelligence' met de boodschap dat zij zich schuldig hadden gemaakt aan 'violent work' en dat zij verantwoordelijk gehouden zouden worden hiervoor. Daarnaast zouden in april 2020 aan het begin van de corona-uitbraak de Israëlsche autoriteiten nieuwe regels hebben opgesteld die monitoring van telefoongebruik toelaat. Palestijnen werden bijvoorbeeld gevraagd om de *Coordinator of Monasiq* telefoonapplicatie te downloaden om vergunningen te ontvangen om naar hun werk te reizen.³⁰⁸ Het gebruik van deze applicatie is volgens een bron bedenkelijk. Volgens de bron zou dit zorgen voor zelfcensuur en aantasting van de vrijheid omdat Palestijnen bang zijn om gemonitord te worden, ook binnenshuis.³⁰⁹

Meerdere mensenrechtenorganisaties stellen dat het bedrijf NSO Pegasus *spyware* gebruikte om de mobiele telefoons van zes Palestijnse (mensenrechten)organisaties te hacken en te monitoren. Het is niet duidelijk waarom en voor wie deze informatie werd gemonitord.³¹⁰

3.1.2 *Vrijheid van vereniging en vergadering*

Volgens een bron zouden organisaties openlijk kunnen functioneren in de Palestijnse Gebieden, tenzij zij zich kritisch opstellen tegenover Hamas of de PA. Organisaties, ook uit Gaza, moeten hun financiering goed laten keuren door de PA. Volgens een bron duren deze aanvragen lang en moeten ze binnen het bureaucratische systeem door verschillende ministeries, veiligheidsdiensten, het kabinet en het kantoor van

³⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

³⁰⁷ Al Shabaka: The Palestine Policy Network, Rethinking Palestine Podcast, *Palestine under Surveillance with Mona Shtaya*, 25 november 2021, geraadpleegd op 25 november 2021; The Washington Post, *Israel escalates surveillance of Palestinians with facial recognition program in West Bank*, 8 november 2021, geraadpleegd op 1 maart 2022.

³⁰⁸ Middle East Eye, 'The Coordinator': *Israel instructs Palestinians to download app that tracks their phones*, 8 april 2020, geraadpleegd op 12 maart 2022; Middle East Eye, *Israel: Lawyers call on Shit Bet to halt text message threats targeting Palestinians*, 13 mei 2021, geraadpleegd op 23 februari 2022; The Independent, *Israel upholds use of surveillance technology on protesters*, 2 februari 2022, geraadpleegd op 3 februari 2022.

³⁰⁹ Al Shabaka: The Palestine Policy Network, Rethinking Palestine Podcast, *Palestine under Surveillance with Mona Shtaya*, 25 november 2021, geraadpleegd op 25 november 2021.

³¹⁰ Human Rights Watch, *Spyware used to hack Palestinian Rights Defenders*, 8 november 2021, geraadpleegd op 25 november 2021; AP News, *Report: NSO spyware found on 6 Palestinians activists' phones*, 8 november 2021, geraadpleegd op 1 maart 2022.

de premier worden goedgekeurd. Zo zouden de autoriteiten het werk van organisaties kunnen beïnvloeden.³¹¹ Activisten die kritisch zijn op het leiderschap van de PA lopen risico op intimidatie en mishandeling door veiligheidsdiensten. Ook worden activiteiten van islamitische groepen regelmatig door de PA of Israëlische troepen stilgelegd.³¹²

Hoewel er verscheidene ngo's op de Westelijke Jordaanoever actief zijn, wordt hun bewegingsvrijheid volgens Freedom House beperkt door Israëlische troepen. Volgens Israëlische wetgeving uit 2017 kunnen buitenlanders die openlijk een boycot van Israël of nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever steunen, de toegang tot het land worden ontzegd. Zo zorgde deze wet ervoor dat twee Amerikaanse congresleden in augustus 2019 de toegang tot Israël en de Westelijke Jordaanoever werd ontzegd. Ook werd de Amerikaan Omar Shakir, de Human Rights Watch directeur voor Israël en de Palestijnse Gebieden, in november 2019 door deze wet opgedragen het land te verlaten.³¹³ In juli 2020 zouden de Israëlische autoriteiten de kantoren van drie kunst- en cultuurorganisaties (*Edward Said National Conservatory of Music*, *Yabous Cultural Center* en de *Shafaq Cultural Network*) in Oost-Jeruzalem zijn binnengevallen. Hierbij werden documenten ingenomen en de directeuren van de organisaties in detentie gezet.³¹⁴ De Israëlische autoriteiten gaven aan dat het ging om een onderzoek naar financiële overtredingen, onder andere witwassen en belastingontduiking.³¹⁵

Vakbonden

Vakbonden kunnen zonder overheidstoezicht worden opgericht, maar arbeidswetgeving zou in de praktijk niet volgens de regels worden toegepast. Om een staking te organiseren moet er een aanvraag worden gedaan bij het Palestijnse ministerie van Arbeidszaken. Regelgeving zou dit proces moeilijk maken. Palestijnse werknemers in Jeruzalem vallen onder Israëlische wetgeving. In oktober 2020 werden docenten op de Westelijke Jordaanoever opgepakt nadat zij deelnamen aan een staking vanwege niet uitbetaalde salarissen.³¹⁶ De PA kampt met financiële problemen door economische stagnatie, inflatie en afnemende buitenlandse steun en heeft hierdoor geen volledige overheidssalarissen kunnen uitbetalen in bepaalde periodes van de verslagperiode.³¹⁷ Volgens een bron zouden bepaalde vakbonden in Gaza actief zijn, maar weinig ruimte in het maatschappelijke middenveld kunnen innemen vanwege de invloed van Hamas-organisaties.³¹⁸

3.1.3

Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging

Een onderzoek van de organisatie PAX stelt dat de meerderheid van de ondervraagden uit de Westelijke Jordaanoever aangeeft dat zij een grote vrijheid van religie en geloofsbelijdenis ervaren. Ook zou 73% van de ondervraagden religie als een individuele keuze zien en andere geloofsovertuigingen respecteren. Wel ervoer 18% van de respondenten religieuze discriminatie. De PA en burgers zouden zich innemen in de uitoefening van geloof. Zo zouden autoriteiten personen

³¹¹ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

³¹² Freedom House, *West Bank: Freedom in the World 2021 Country Report*, geraadpleegd op 2 november 2021.

³¹³ Freedom House, *West Bank: Freedom in the World 2021 Country Report*, geraadpleegd op 2 november 2021.

³¹⁴ Freedom House, *West Bank: Freedom in the World 2021 Country Report*, geraadpleegd op 2 november 2021.

³¹⁵ Palestinian Centre for Human Rights, *IOF Raid Yabous Cultural Centre and Edward Said National Conservatory of Music in Occupied East Jerusalem*, 23 juli 202, geraadpleegd op 12 april 2022.

³¹⁶ Freedom House, *West Bank: Freedom in the World 2021 Country Report*, geraadpleegd op 2 november 2021.

³¹⁷ Al Jazeera, *Palestinian Authority struggles to pay public employees*, 2 december 2021, geraadpleegd op 3 december 2021; Reuters, *Palestinian Authority cut wages in prisoner, tax dispute with Israel*, 6 december 2021, geraadpleegd op 7 maart 2022.

³¹⁸ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

vervolgen die niet vasten tijdens Ramadan en zouden religieuze leiders personen stigmatiseren die zich niet aan religieuze voorschriften hielden. Het was niet duidelijk om wat voor soort vervolging dit ging.³¹⁹

Volgens Freedom House zouden de joodse, islamitische en christelijke gemeenschappen op de Westelijke Jordaanoever te maken hebben met verschillende mate van restricties op het bezoek van gebedshuizen vanwege de veiligheidssituatie. Zo worden Palestijnse moslims regelmatig weerhouden van het betreden van Jeruzalem om te bidden en mogen jonge islamitische mannen de Tempelberg op vrijdagen niet betreden (zie toelichting in voetnoot).³²⁰ Volgens een bron hebben personen uit Gaza (zowel christenen als moslims) ook te maken met bewegingsrestricties bij het uitoefenen van hun geloof en het bezoeken van religieuze plekken in Jeruzalem, Bethlehem en Hebron.³²¹ Ook worden joden en moslims uit elkaar gehouden bij toegang tot de Ibrahimi moskee/*Tomb of the Patriarchs* (deels moskee, deels synagoge) in Hebron, gelegen op de Westelijke Jordaanoever. Dit is ingesteld na een aanslag in 1994 waarbij 29 moslims waren omgekomen.³²² Palestijnen moeten via een militaire controlepost om de moskee in te gaan. Ook mogen Palestijnen de moskee niet betreden tijdens de nacht, de joodse sabbat en op joodse feestdagen.³²³

Een USDoS rapport stelt dat toegang tot vele religieuze plaatsen door de Israëliische autoriteiten wordt beperkt.³²⁴ Tijdens de coronapandemie werden gebedshuizen deels gesloten en bijeenkomsten in de Palestijnse Gebieden ingeperkt. Eind november 2021 werd bekendgemaakt dat de Israëliische autoriteiten vergunningen zouden verlenen aan vijfhonderd christenen uit Gaza om tijdens de kerstperiode naar familie en heilige plaatsen in Israël en de Westelijke Jordaanoever te mogen reizen. De bewegingsvrijheid naar en uit Gaza is erg beperkt (zie ook 1.4).³²⁵ Het is niet duidelijk of deze vergunningen ook daadwerkelijk zijn vergeven. In april 2022 werd bekend gemaakt dat Israël aan 722 christenen, bestaande uit hele families, uit Gaza toegang tot Jeruzalem zou geven voor het paasfeest. In 2019 kregen alleen driehonderd christenen ouder dan 55 jaar een visum.³²⁶

³¹⁹ Het PAX-onderzoek had 850 respondenten van onder andere verschillende leeftijden, politieke en religieuze affiliaties. PAX, *Executive Summary Discrimination Combating Mechanisms: Freedom of Religion and Belief in Palestine*, 2020, p. 4.

³²⁰ De religieuze gebouwen op de Tempelberg in Jerusalem worden door de Jordaanse *Waqf* (religieuze stichting) geadministreerd. Het Jordaanse *Ministry of Islamic Affairs and Holy Places* ondersteunt het onderhoud en de salarissen van de Waqf medewerkers in Jerusalem. De Israëliische politie is verantwoordelijk voor de veiligheid van de Tempelberg. In januari en februari 2020 werden Palestijnse protesten op de Tempelberg opgebroken door Israëliische troepen. Israëliische autoriteiten zouden vanaf november 2020 bezoekers van de oude stad (Tempelberg) checken op identiteitsbewijzen. Hierbij zouden personen met identiteitskaarten uit de Westelijke Jordaanoever geweigerd zijn. Ook zouden prominente moslims soms door de Israëliische autoriteiten een tijdelijk ingangsverbod opgelegd krijgen en sommige moslims op basis van hun leeftijd en/of geslacht geweigerd worden tijdens islamitische feestdagen. Personen uit Gaza hebben sinds 2017 geen vergunning gekregen om de Tempelberg te betreden. Moslims die Israëliische burgers zijn en Palestijnse inwonende van Jerusalem hebben geen vergunning nodig om de Tempelberg te bezoeken. USDoS, *Israel (includes West Bank and Gaza) 2020 International Religious Freedom Report*, 2021, p. 15-17, 20; Freedom House, *Westbank: Freedom in the World 2021*, 2021, geraadpleegd op 29 november 2021.

³²¹ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

³²² BBC Monitoring, *Israeli president's visit to West Bank shrine draws protest*, 29 november 2021, geraadpleegd op 30 november 2021.

³²³ Al Jazeera, *Hebron: Israeli president visit overlooks violent settler control*, 1 december 2021, geraadpleegd op 2 december 2021.

³²⁴ USDoS, *Israel (includes West Bank and Gaza) 2020 International Religious Freedom Report*, 2021, p. 70-71.

³²⁵ The Independent, *Israel to give Gaza Christians permits for Christmas holiday*, 24 november 2021, geraadpleegd op 25 november 2021.

³²⁶ Nederlands Dagblad, *Meer christenen uit Gaza welkom in Jeruzalem*, 15 april 2022, geraadpleegd op 15 april 2022.

3.1.4 Uithuiszettingen

Palestijnen in Oost-Jeruzalem en de Westelijke Jordaanoever lopen het risico om hun huis te worden uitgezet. UNRWA stelt dat de sloop van huizen, infrastructuur en bronnen van levensonderhoud in Oost-Jeruzalem en Area C door de Israëlische autoriteiten, Palestijnse families en gemeenschappen verwoest. Tussen de 28 en 46% van de huizen van Palestijnen in Oost-Jeruzalem en in Area C loopt het risico op sloop. In Oost-Jeruzalem en in Area C van de Westelijke Jordaanoever zou het moeilijk zijn om een Israëlische bouwvergunning te verkrijgen.³²⁷ Tussen 2009 en 2018 werden maar twee procent van de aanvragen (98 van de 4.422) vergeven.³²⁸ Palestijnen die in dit gebied zonder vergunning bouwen lopen het risico op sloop en uithuiszetting.³²⁹ Volgens een bron lopen ook personen die kleine reparaties aan hun huizen uitvoeren het risico om beschuldigd te worden van het niet hebben van een bouwvergunning.³³⁰ Israëlische kolonisten kunnen in deze gebieden wel bouwen en kunnen hiervoor vergunningen krijgen van de Israëlische autoriteiten.³³¹

De *Norwegian Refugee Council* (NRC) geeft aan dat in november 2021 218 Palestijnse huishoudens een rechtszaak voor uithuiszetting hadden lopen.³³² Human Rights Watch stelt dat ten minste 46 Palestijnse gemeenschappen op de Westelijke Jordaanoever en meer dan honderdduizend Palestijnen in Oost-Jeruzalem risico lopen op uithuiszettingen. De organisatie *Save the Children* stelt dat meer dan vijftig kinderopvanglocaties en basisscholen, waar meer dan 5.000 Palestijnse kinderen gebruik van maken, risico lopen op sloop.³³³ De *Palestinian Independent Commission for Human Rights* (ICHR) stelt dat in 2020 Israëlische autoriteiten 869 huizen en gebouwen van Palestijnen sloopten. Van de 248 gesloopte huizen werden 242 gesloopt omdat er geen bouwvergunning zou zijn. Dit betrof voornamelijk huizen in Oost-Jeruzalem en Area C. Ook werden 8.830 *dunums*³³⁴ op de Westelijke Jordaanoever in beslag genomen voor Israëlische nederzettingen, 11.200 *dunums* werden gereserveerd voor natuurreservaten en op 1.500 *dunums* landbouwgrond werden olijf- en amandelbomen onttrokken.³³⁵ OCHA stelt dat er van 2019 tot en met januari 2022 2.416 gebouwen waren vernield en meer dan drieduizend mensen ontheemd raakten.³³⁶ Ook in 2022 gaat sloop nog door. Ter illustratie, in februari 2022 werden er 29 Palestijnse huizen en andere gebouwen gesloopt, waarvan 24 in Area C en vijf in Oost-Jerusalem. Hierbij raakten 23 personen ontheemd.³³⁷

Volgens een bron komen ontheemde personen op de Westelijke Jordaanoever en in Oost-Jeruzalem op straat terecht. Mensen verblijven vaak eerst bij familie of verplaatsen zich naar een andere plek binnen de Westelijke Jordaanoever. Op de Westelijke Jordaanoever biedt een internationale organisatie noodhulp en/of tijdelijke accommodatie in de vorm van tijdelijke constructies of caravans. Daarna

³²⁷ UNRWA, *Demolition Watch*, geraadpleegd op 14 januari 2022. Zie ook <https://www.unrwa.org/demolition-watch>

³²⁸ OCHA, *Most Palestinian plans to build in Area C not approved*, 22 juni 2021, geraadpleegd op 1 maart 2022.

³²⁹ UNRWA, *Demolition Watch*, geraadpleegd op 14 januari 2022. Zie ook <https://www.unrwa.org/demolition-watch>

³³⁰ Vertrouwelijke bron, 2 februari 2022.

³³¹ OCHA, *Most Palestinian plans to build in Area C not approved*, 22 juni 2021, geraadpleegd op 1 maart 2022.

³³² Norwegian Refugee Council, *10 things you should know about the evictions in East Jerusalem*, 11 november 2021, geraadpleegd op 1 maart 2022.

³³³ oPt Education Cluster, *Background on schools under threat of demolition in West Bank*, December 2020, p. 1; Save the Children, *Hope under the rubble: The impact of Israel's home demolition policy on Palestinian children and their families*, 2021, p. 4; Human Rights Watch, *Israel and Palestine: Events of 2021, 2022*, geraadpleegd op 14 januari 2022.

³³⁴ Een metrieke maat waarbij 1 *dunum* gelijk staat aan 1.000 m².

³³⁵ ICHR, *The Status of Human Rights in Palestine Executive Summary 2020*, 2021, p. 16.

³³⁶ OCHA, *Data on demolition and displacement in the West Bank*, 12 januari 2021, geraadpleegd op 14 januari 2022.

³³⁷ OCHA oPt, *Protection of Civilians Report 8-21 February 2022*, 28 februari 2022, geraadpleegd op 1 maart 2022.

vertrekken ontheemden veelal naar andere plekken op de Westelijke Jordaanoever.³³⁸

Oost-Jeruzalem

Palestijnen in Oost-Jeruzalem leven al decennialang onder druk van een mogelijke huisuitzetting. De wijken Sheikh Jarrah en Silwan stonden met name in de aandacht vanwege de recente rechtszaken over het woningeigenaarschap van Palestijnen in Oost-Jeruzalem. Dit gaat voornamelijk om personen en hun nakomelingen die in 1948 van West-Jeruzalem ontheemd raakten en naar Oost-Jeruzalem vluchtten. Begin jaren vijftig kregen 28 Palestijnse vluchtelingenfamilies geld via UNRWA om huizen te bouwen op land in de Sheikh Jarrah-wijk. Dit grondgebied werd beschikbaar gesteld door de Jordaanse overheid, die toentertijd controle had over Oost-Jeruzalem. De families moesten hun recht op voedselhulp opgeven en kregen na drie jaar van huurbetalingen eigendom over het land en de woningen.³³⁹

Israëlische kolonistenorganisaties zouden gebruik maken van Israëlische wetten die het mogelijk maken om land in Oost-Jeruzalem dat voor 1948 in Joods bezit was terug te vorderen. Palestijnen hebben echter geen recht om land dat voor 1948 in Palestijns bezit was terug te krijgen.³⁴⁰ In 2008 ging het om ongeveer driehonderd personen in Oost-Jeruzalem die risico liepen op uithuiszetting. Israël erkende deze personen niet als eigenaars van de woningen en de grond waarop deze woningen waren gebouwd.³⁴¹ In 2022 zou dit aantal opgelopen zijn naar 970 personen. In 2021 zouden er ten minste 317 personen ontheemd zijn geraakt door uithuiszettingen in Oost-Jeruzalem.³⁴² Volgens een bron worden niet alleen individuele huizen getroffen, maar in bepaalde delen van Oost-Jeruzalem ook hele straten en wijken, bijvoorbeeld in Silwan, Batn Al Hawa en Sheikh Jarrah.³⁴³

Sheikh Jarrah

In oktober 2020 werd bekend dat meerdere Palestijnse families in Sheikh Jarrah in mei 2021 uit hun huis gezet zouden worden. In februari 2021 gingen deze families in hoger beroep, wat leidde tot demonstraties in Jeruzalem en verdere gewelddesescalaties (zie ook 1.2.1). In november 2021 wezen vier families een deal af die hun huizen onder tijdelijk eigenaarschap van Israëlische kolonistenorganisaties plaatste. Binnen deze deal zouden zij vijftien jaar als beschermde huurders in hun woningen kunnen verblijven.³⁴⁴ Volgens een bron zouden er duizenden rechtszaken rondom uithuiszettingen lopen tijdens de verslagperiode, maar de kans dat Palestijnen deze zullen winnen zou klein zijn.³⁴⁵ Op 1 maart 2022 besloot het Israëlische Hooggerechtshof de uithuiszettingen van zeven Palestijnse families in Sheikh Jarrah uit te stellen. De families kunnen als huurders in de woningen blijven tot het eigenaarschap van de betreffende grond is vastgesteld.³⁴⁶

³³⁸ Vertrouwelijke bron, 2 februari 2022.

³³⁹ Francesca P. Albanese en Lex Takkenberg, *Palestinian refugees in international law*, 2020, p. 242- 243.

³⁴⁰ The Association for Civil Rights in Israel, *Sheikh Jarrah: Discrimination, Evictions and Dispossession under the auspices of the law*, juni 2021, geraadpleegd op 19 januari 2022; BBC News, *Sheikh Jarrah: Why could Palestinians lose their homes in Jerusalem*, 3 augustus 2021, geraadpleegd op 17 januari 2022.

³⁴¹ Francesca P. Albanese en Lex Takkenberg, *Palestinian refugees in international law*, 2020, p. 242- 243.

³⁴² BBC News, *Sheikh Jarrah: Why could Palestinians lose their homes in Jerusalem*, 3 augustus 2021, geraadpleegd op 17 januari 2022; Al Jazeera, *Sheikh Jarrah: Palestinian family faces forced displacement*, 5 januari 2022, geraadpleegd op 6 januari 2022.

³⁴³ Vertrouwelijke bron, 2 februari 2022.

³⁴⁴ Al Jazeera, *Sheikh Jarrah families reject 'unjust' deal with Israeli settlers*, 2 november 2021, geraadpleegd op 3 november 2021.

³⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 2 februari 2022.

³⁴⁶ OCHA oPt, *Protection of Civilians Report | 22 February – 7 March 2022*, 11 maart 2022, geraadpleegd op 12 maart 2022.

In januari 2022 werden meerdere families in Oost-Jeruzalem uit huis gezet en werden hun huizen gesloopt. De bewoners slopen vaak zelf hun eigen huis omdat zij anders de kosten van de sloop door de gemeente van Jeruzalem moeten betalen.³⁴⁷ Volgens een bron mogen organisaties geen duurzame hulp bieden in Oost-Jeruzalem, alleen noodhulp.³⁴⁸ Volgens een bron verblijven mensen soms bij familie, maar eindigen de meeste uithuisgezette personen in het deel van Oost-Jeruzalem aan de andere kant van de muur rondom de Westelijke Jordaanoever of op de Westelijke Jordaanoever (zie ook 4.2). Een familie werd bijvoorbeeld tijdelijk opgevangen in een tent van het Rode Kruis toen zij uit huis werd gezet.³⁴⁹

In afwachting van een nader besluit door het Israëlsche Hooggerechtshof en nieuwe uithuiszettingen, bleven de spanningen in de wijk hoog. Er was sprake van verschillende geweldsincidenten zoals steekpartijen en geweld tussen Palestijnse inwoners en kolonisten en aanvallen op demonstranten en journalisten, onder andere door Israëlsche politie. Voorts waren er beperkingen in bewegingsvrijheid en aanhoudende demonstraties.³⁵⁰

3.1.5 Rekrutering

Het is onduidelijk of milities Palestijnen onder dwang ronselen of rekruteren. Volgens een bron zou er geen sprake zijn van gedwongen rekrutering voor de PA-veiligheidsdiensten. Gedwongen rekrutering door milities was niet bekend.³⁵¹ *Defense for Children International Palestine* (DCIP)³⁵² stelt wel dat Palestijnse kinderen kwetsbaar zijn voor rekrutering door Palestijnse gewapende groepen en gebruikt worden als *human shield*. Tussen 2011 en 2020 registreerde DCIP negen minderjarige doden en twee minderjarige gewonden die Palestijnse gewapende groepen aan het helpen waren of per ongeluk ter plekke waren. Zij waren slachtoffer van onder andere 'active hostilities' met Israël, per ongeluk afgevuurde explosieven en 'friendly fire'.³⁵³

3.2 Positie van specifieke groepen

3.2.1 Journalisten, mensenrechtenverdedigers en politieke activisten

De Palestijnse Gebieden staan op nummer 132 van de 180 onderzochte landen in de *World Press Freedom Index* van *Reporters Without Borders* (RSF) waarbij er in

³⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 2 februari 2022.

³⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 2 februari 2022.

³⁴⁹ Al Jazeera, *Jerusalem: Israel forces Palestinians to self-demolish own homes*, 31 januari 2022, geraadpleegd op 1 februari 2022.

³⁵⁰ BBC Monitoring, *Palestinian girl held in stabbing of settler in Jerusalem*, 8 december 2021, geraadpleegd op 9 december 2021; BBC Monitoring, *Two Israeli teens arrested over stoning attack in Sheikh Jarrah*, 11 december 2021, geraadpleegd op 12 december 2021; OCHA, *Protection of Civilians Report | 16 November – 6 December 2021*, 14 december 2021, geraadpleegd op 15 december 2021; The Independent, *AP photographer beaten by Israeli police in east Jerusalem*, 17 december 2021, geraadpleegd op 18 december 2021; OCHA, *Protection of Civilians Report | 7-20 December 2021*, 27 december 2021, geraadpleegd op 3 januari 2022; Al Jazeera, *Sheikh Jarrah: Palestinian family faces forced displacement*, 5 januari 2022, geraadpleegd op 6 januari 2022; The Guardian, *Israeli police in standoff with Palestinians over Sheikh Jarrah eviction*, 17 januari 2022, geraadpleegd op 17 januari 2022.

³⁵¹ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2022.

³⁵² DCIP is de Palestijnse afdeling van *Defense for Children International*, een ngo die opkomt voor kinderrechten wereldwijd. DCIP werkt voor kinderen die te maken hebben met zowel Israëlsche militaire- en civiele rechtssystemen als en het Palestijnse jeugdrechtsysteem. Op 29 juli 2021 werd het DCIP kantoor in Al-Bireh (Westelijke Jordaanoever) binnengevallen door Israëlsche paramilitaire troepen. Hierbij werden computers, harddrives en van de organisatie meegenomen. DCIP, *Israeli forces raid DCIP office, confiscate computers and client files*, 29 juli 2021, geraadpleegd op 13 februari 2022.

³⁵³ *Defense for Children International Palestine, Child Recruitment*, 2022, geraadpleegd op 12 januari 2022.

landen met een hoog nummer op de ranglijst constatering van beperking van de vrijheid van meningsuiting zijn.³⁵⁴ Sinds mei 2018 tot aan begin maart 2022 zouden twee Palestijnse journalisten zijn gedood door Israëlische troepen en tientallen journalisten zijn verwond tijdens protesten in Gaza. Journalisten zouden zelfcensuur toepassen om problemen met de Israëlische autoriteiten te voorkomen. Ook maakten volgens RSF PA-veiligheidsdiensten zich schuldig aan gericht geweld tegen journalisten tijdens protesten die kritisch waren over de PA. Verschillende websites die kritisch zijn over de PA zouden door de PA sinds 2017 zijn geblokkeerd. Ook zouden profielen of inhoud op sociale media platforms zoals Facebook en Twitter van journalisten worden verwijderd onder Israëlische politieke druk. Lokale ngo's beschuldigen deze platforms ervan een dubbele standaard toe te passen op Israëlische en Palestijnse inhoud.³⁵⁵ Facebook had bijvoorbeeld profielen en pagina's van Palestijnse journalisten gesloten vanwege verdenking van oproepen tot geweld en terrorisme.³⁵⁶

Volgens *Freedom House* en RSF zouden verslaggevers het risico lopen op monitoring, aanvallen en detentie door Israëlische troepen. In 2020 registreerde de organisatie *Palestinian Center for Development and Media* (MADA) 210 gevallen waarin de persvrijheid werd aangetast door Israëlische troepen in de Palestijnse Gebieden. Hieronder vielen fysieke aanvallen, het weerhouden van journalisten om over bepaalde evenementen te publiceren, ondervraging, arrestatie en detentie.³⁵⁷ Eind mei 2021 zouden er dertien Palestijnse journalisten zijn gedetineerd door de Israëlische autoriteiten.³⁵⁸

Mensenrechtenverdedigers en politiek activisten werden beperkt in hun handelen door de Israëlische autoriteiten en de PA.³⁵⁹ In juni 2021 volgde er na de dood van Nizar Banat, een mensenrechtenactivist die zich kritisch uitte tegenover de PA, vele protesten die werden neergeslagen door de *Palestinian Civil Police* (PCP). Banat overleed aan zijn verwondingen na zware mishandeling door PA-veiligheidsdiensten.³⁶⁰ Journalisten, activisten uit het maatschappelijke middenveld en advocaten werden in deze tijd onrechtmatig gearresteerd en gemarteld door PA-veiligheidsdiensten. Volgens de denktank Al Shabaka was de mate van onderdrukking in de zomer van 2021 ongeëvenaard.³⁶¹ Een rapport van Human Rights Watch vermeldt dat de Palestijnse *Independent Commission for Human Rights* (ICHR) van januari tot september 2021 87 klachten binnenkreeg van onrechtmatige arrestatie, vijftien klachten van detentie zonder rechtszaak of beschuldiging en 76 klachten van mishandeling en marteling door de PA.³⁶² De ICHR stelt in haar rapport uit 2020 honderden klachten te hebben ontvangen uit zowel Gaza als de Westelijke Jordaanoever die politie en veiligheidsdiensten beschuldigen van mishandeling en marteling (zie ook 3.3.4).³⁶³

³⁵⁴ Reporters Without Borders, *Palestine: Harassed journalists*, 2021, geraadpleegd op 14 december 2021.

³⁵⁵ Reporters Without Borders, *Palestine: Harassed journalists*, 2021, geraadpleegd op 14 december 2021; Reporters Without Borders, *At least 35 journalists attacked while covering West Bank protests*, 5 juli 2021, geraadpleegd op 14 december 2021; Reporters Without Borders, *WhatsApp blocks accounts of at least seven Gaza Strip journalists*, 7 juli 2021, geraadpleegd op 14 december 2021; Tamleh, *The Attacks on Palestinian Digital Rights: Progress report, may 6-19, 2021*, 21 mei 2021.

³⁵⁶ Freedom House, *West Bank: Freedom in the World 2021 Country Report*, geraadpleegd op 2 november 2021.

³⁵⁷ Freedom House, *West Bank: Freedom in the World 2021 Country Report*, geraadpleegd op 2 november 2021.

³⁵⁸ Reporters Without Borders, *Israel now holding 13 Palestinian journalists*, 28 mei 2021, geraadpleegd op 14 december 2021.

³⁵⁹ Freedom House, *West Bank: Freedom in the World 2021 Country Report*, geraadpleegd op 2 november 2021.

³⁶⁰ The New York Times, *Activist Dies in Palestinian Authority's Custody, Inciting Widespread Outrage*, 24 juni 2021, geraadpleegd op 25 juni 2021.

³⁶¹ Al Shabaka, *The Palestinian Security Sector: Entrenching State Repression*, 14 november 2021, geraadpleegd op 15 november 2021.

³⁶² Human Rights Watch, *Israel en Palestine: Events of 2021, 2022*, geraadpleegd op 8 april 2022. Zie ook

³⁶³ ICHR, *The status of human rights in Palestine Executive summary 2020, 2021*, p. 27-28.
<https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/israel/palestine>

Opposanten die zich kritisch uitlaten over specifieke leden van Hamas lopen risico op arrestatie en detentie. Hamas zou ook proberen de controle over andere groeperingen in Gaza te houden in zoverre dit in hun optiek anders schade aan de machtsorde van Hamas zelf brengt. Volgens een bron kunnen Palestijnen zich niet verzetten tegen de controle van Hamas.³⁶⁴ Tijdens demonstraties in Gaza in 2019 sloegen veiligheidsdiensten demonstranten en losten veiligheidsdiensten schoten af om de menigte uit elkaar te halen.³⁶⁵

3.2.2 *Collaborateurs*

Volgens dezelfde bron worden (vermeende) collaborateurs/informanten van de PA of Israël door Hamas gearresteerd, gedetineerd en slecht behandeld.³⁶⁶

3.2.3 *Groepen in de bijzondere aandacht van de Israëlische autoriteiten*

Het is niet mogelijk om eenduidig antwoord te geven op de vraag welke groepen in de bijzondere aandacht van de Israëlische autoriteiten staan.

3.2.4 *Dienstplichtweigeraars en deserteurs*

Volgens de Oslo-akkoorden mogen er naast de *Israeli Defence Forces* (IDF) en de Palestijnse politie geen andere gewapende groepen opereren op de Westelijke Jordaanoever en Gaza.³⁶⁷ Volgens een bron is er geen dienstplicht in de Palestijnse Gebieden. Leden van de PA *Security Forces* (PASF) kiezen vrijwillig om zich aan te sluiten. Alle leden, ook de civiele politie, vallen onder Palestijns militair tuchtrecht en de militaire rechtbank.³⁶⁸ De Palestijnse politie valt onder de veiligheidsdiensten (PASF), die gewapend zijn en alle onder het ministerie van Binnenlandse Zaken vallen.³⁶⁹ De opleiding voor de veiligheidsdiensten wordt gevolgd aan de Istiqlal universiteit in Jericho.³⁷⁰

Er is dus ook geen dienstplicht voor vrouwen. Vrouwen die voor de overheid werken binnen afdelingen die te maken hebben met de veiligheidsdiensten zouden alleen administratieve taken uitvoeren.³⁷¹ Volgens een andere bron zijn er wel vrouwelijke agenten, maar het is niet duidelijk hoeveel.³⁷² In 2007 zou Hamas een vrouwelijke militaire eenheid hebben opgezet. Het is niet duidelijk welke taken deze eenheid heeft.³⁷³

3.2.5 *Etnische en religieuze groepen*

In de Palestijnse Gebieden wonen voornamelijk Palestijnen. Op de Westelijke Jordaanoever woont daarnaast een groot aantal joodse kolonisten. In 2019 waren er 432.000 Israëlische kolonisten op de Westelijke Jordaanoever en 227.100 in Oost-

³⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

³⁶⁵ BBC News, *Palestinians vent against Hamas in rare online event*, 29 januari 2022, geraadpleegd op 30 januari 2022.

³⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

³⁶⁷ Artikel XIV, *Israeli-Palestinian Interim Agreement on the West Bank and the Gaza Strip*, 28 september 1995, p. 11-12. Zie ook https://ecf.org.il/media_items/624

³⁶⁸ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2022.

³⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 11 april 2022.

³⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

³⁷¹ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

³⁷² Vertrouwelijke bron, 11 april 2022.

³⁷³ Al Monitor, *Hamas appoints first women to political bureau*, 12 maart 2021, geraadpleegd op 2 februari 2022.

Jeruzalem.³⁷⁴ Volgens een bron zien zowel moslims als christenen uit de Palestijnse Gebieden zichzelf als etnisch Arabier.³⁷⁵ Volgens de *CIA World Factbook* bestaat Gaza uit Palestijnse Arabieren waarvan 98-99% islamitisch is (voornamelijk soennitisch), 1% christelijk en van minder dan 1% is de religie of geloofsovertuiging onbekend. De bevolking van de Westelijk Jordaanoever (exclusief Oost-Jeruzalem) bestaat uit Palestijnse Arabieren, waarvan 80-85% islamitisch (voornamelijk soennitisch), 1-2,5% christelijk (voornamelijk Grieks orthodox, maar ook Armeens en Syrisch orthodox, luthers en katholiek), een joodse populatie van 12-14% en een 'overige' categorie.³⁷⁶ Er bestaat ook een gemeenschap, de Samaritanen, een groep van bijna achthonderd personen die zichzelf zien als volgers van het zuivere joodse geloof. Zij wonen in Nablus (Westelijke Jordaanoever) en Holon (Israël).³⁷⁷

De christelijke populatie zou in omvang dalen door restricties op binnenlandse bewegingsvrijheid en de stop op verblijfsvergunningen voor (christelijke) Palestijnse echtgenoten uit andere delen van de Palestijnse Gebieden vanwege de Israëliëse Citizenship Law (zie ook 2.3).³⁷⁸ Het is niet bekend of christenen vaker of makkelijker aan vergunningen komen. Volgens een bron zien christenen zichzelf als onderdrukte groep die niet goed vertegenwoordigd is in de Palestijnse politiek. Zij zouden veelal geneigd zijn de Palestijnse Gebieden verlaten. Onder moslims is het algemene beeld dat christenen juist een geprivilegieerde groep zijn die makkelijker toegang krijgen tot reisvergunningen.³⁷⁹

Volgens een rapport van het USDoS krijgen niet erkende religieuze groepen zoals Jehova's getuigen een verbod op bekeringsactiviteiten door de PA opgelegd. Sommige persoonlijke status documenten, zoals huwelijks- en geboorteaktes afgegeven door niet erkende christelijke kerken werden door de PA niet geaccepteerd. Personen werden door kerkgemeenschappen aangeraden om zich of in het buitenland bij een kerkgenootschap te registreren of bij een erkende kerk, van een andere denominatie, te registreren.³⁸⁰ Volgens een bron zijn kerkelijke gemeenschappen erg klein en gesloten en worden bekeerlingen niet gemakkelijk geaccepteerd in de kerkgemeenschappen.³⁸¹ Het is niet duidelijk of erkende niet-islamitische groepen wel bekeringsactiviteiten mogen ontplooiën van de PA.

Geboren christenen in Gaza worden getolereerd en worden niet gedwongen om zich aan islamitische wetgeving te houden. Gevallen van discriminatie of intimidatie van de christelijke minderheid in Gaza werden niet door de lokale autoriteiten onderzocht. Kerst wordt op de Westelijke Jordaanoever gezien als een publieke feestdag, maar niet in Gaza.³⁸²

Palestijnse christenen en moslims die met een joodse partner willen trouwen lopen risico op weerstand vanuit de maatschappij en familie. Vrouwen en meisjes uit christelijke en islamitische gemeenschappelijke buiten hun geloof trouwen lopen risico op uitsluiting door hun familie.³⁸³

³⁷⁴ CIA The World Factbook, *West Bank, Gaza Strip*, 16 november 2021, geraadpleegd op 29 november 2021.

³⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

³⁷⁶ CIA The World Factbook, *West Bank, Gaza Strip*, 16 november 2021, geraadpleegd op 29 november 2021; Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

³⁷⁷ EO, *Van Nablus naar Ninevé: Aflevering 1 – De Samaritanen (Westelijke Jordaanoever)*, 2 juli 2018, geraadpleegd op 29 november 2021.

³⁷⁸ USDoS, *Israel (includes West Bank and Gaza) 2020 International Religious Freedom Report*, 2021, p. 85-86.

³⁷⁹ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

³⁸⁰ USDoS, *Israel (includes West Bank and Gaza) 2020 International Religious Freedom Report*, 2021, p. 75-76.

³⁸¹ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

³⁸² USDoS, *Israel (includes West Bank and Gaza) 2020 International Religious Freedom Report*, 2021, p. 88.

³⁸³ USDoS, *Israel (includes West Bank and Gaza) 2020 International Religious Freedom Report*, 2021, p. 92.

Bekering, niet-praktiserend, afvalligen en openlijke atheïsme

Moslims die zich bekeren, personen die van het geloof zijn gevallen en openlijke atheïsten kunnen hun geloofsovertuigingen niet openlijk uiten en lopen risico op uitsluiting, discriminatie en geweld door familieleden, de samenleving en de autoriteiten.³⁸⁴ Het is niet duidelijk of dit ook geldt voor bekeerlingen van andere geloven.

Bekering van moslims naar een ander geloof is volgens islamitische wetgeving niet mogelijk. Volgens bronnen is het mogelijk voor iemand om zich te bekeren naar de islam, maar het zou problematisch zijn om zich als moslim te bekeren naar een ander geloof. De bronnen zijn niet op de hoogte van moslims die zich hebben bekeerd tot een ander geloof.³⁸⁵ Het is niet duidelijk wat de omvang van deze groep is omdat het onderwerp niet openlijk wordt besproken.

Niet-praktiserende moslims zouden over het algemeen geen problemen hebben. Volgens een bron zouden ze pas problemen krijgen wanneer zij zich hierover openlijk uiten of openlijk kritiek leveren op religie. Niet-praktiserende moslims zouden rond Ramadan problemen kunnen krijgen wanneer zij niet deelnemen aan publieke religieuze rituelen. In de grotere steden zou het doorgaans makkelijker zijn om niet-praktiserend te zijn.³⁸⁶

Volgens een bron wordt afvalligheid beschouwd als iemand die kritiek levert op religie of religie in een kwaad daglicht plaatst.³⁸⁷ Afvalligheid of het bestaan van religie bekritisieren zou niet openlijk bespreekbaar zijn in Gaza.³⁸⁸

Atheïsme zou gedoogd worden op de Westelijke Jordaanoever, maar niet wanneer dit expliciet wordt getoond. Hieronder valt ook de expressie hiervan online.³⁸⁹ Volgens een bron kan iemand in Gaza zich wel op bepaalde manieren op sociale media manifesteren als atheïst. De bron verwijst naar het bestaan van Marxistische partijen die indirect atheïstisch zijn. Iemand die openlijk uitkomt als atheïst zou wel risico lopen op intimidatie door zijn sociale omgeving.³⁹⁰

Godslastering is strafbaar op de Westelijke Jordaanoever en schending hiervan kan door de PA worden vervolgd. Volgens artikel 278 van het Jordaanse Wetboek van Strafrecht uit 1964 kan dit met een levenslange gevangenisstraf worden bestraft en volgens artikel 330 van het PLO Wetboek van Strafrecht uit 1979 kan dit bestraft worden met een boete en een gevangenisstraf van maximaal drie maanden.³⁹¹ In Gaza zou artikel 149 van het Britse strafrecht belediging van religie strafbaar stellen met een gevangenisstraf van maximaal één jaar.³⁹² Twee bronnen gaven aan niet bekend te zijn met strafvervolging in de Palestijnse Gebieden vanwege iemands geloofsovertuiging in de verslagperiode.³⁹³ Voor de verslagperiode is een geval hiervan bekend. Dit voorbeeld dient ter illustratie, maar kan geenszins als uitputtend worden beschouwd. In oktober 2010 werd Waleed Hasayin (pseudoniem Al-Husseini) gearresteerd door de PA op de Westelijke Jordaanoever vanwege

³⁸⁴ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022..

³⁸⁵ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

³⁸⁶ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

³⁸⁷ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

³⁸⁸ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

³⁸⁹ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

³⁹⁰ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

³⁹¹ Human Rights Watch, *West Bank: Free Suspected Blogger*, 5 december 2010, geraadpleegd op 6 december 2021; Freedom House, *West Bank: Freedom in the World 2021 Country Report*, geraadpleegd op 2 november 2021; EASO, *COI Query Palestine*, 10 januari 2020, p. 4.

³⁹² EASO, *COI Query Palestine*, 10 januari 2020, p. 4.

³⁹³ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

blasfemie tegen de islam op zijn blog en op Facebook. Hij omschreef zichzelf als atheïst.³⁹⁴

Een bron gaf aan dat personen die openlijk kritisch zijn over religie eerder als politieke critici worden beschouwd. Ook zou vervolging van personen die zich kritisch uiten over religie ingezet kunnen worden via de *Cybercrime* wet vanwege het plaatsen van online materiaal dat tegen de digitale veiligheid ingaat (zie ook 3.1.1). Personen die in de problemen komen met familieleden of andere burgers vanwege hun geloofsovertuigingen konden volgens de bron niet rekenen op de bescherming van de autoriteiten. Het hebben van sterke contacten met de PA zou een verschil kunnen maken, maar zelfs met contacten zou dit nog steeds lastig zijn. De bron geeft aan dat binnen de verslagperiode organisatoren van een geplande bijeenkomst over de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging in Hebron werden lastig gevallen met online lastercampagnes. De reactie van de autoriteiten was dat dit hun eigen schuld was geweest.³⁹⁵

3.2.6

LHBTI'ers

Op de Westelijke Jordaanoever (inclusief Oost-Jeruzalem) zijn homoseksuele handelingen wettelijk niet strafbaar volgens het Jordaanse Wetboek van Strafrecht uit 1951. In Gaza zijn homoseksuele handeling strafbaar volgens artikel 152(2) uit het Wetboek van Strafrecht uit 1936 ten tijde van het Britse Mandaat. Volgens dit artikel zijn homoseksuele handelingen strafbaar met een gevangenisstraf tot maximaal tien jaar.³⁹⁶ De nieuwe conceptversie van de Palestijnse *Unified Penal Code of Palestine* stelt homoseksuele handelingen strafbaar. Er bestaan geen specifieke wetten die LHBTI'ers beschermen tegen haatmisdaden, gendergerelateerd geweld of discriminatie.³⁹⁷ Een bron geeft aan alleen bekend te zijn met Palestijnen die in het buitenland openlijk LHBTI'er zijn. Het onderwerp zou taboe zijn binnen de Palestijnse gemeenschap en onder de radar plaatsvinden. Hierdoor is het moeilijk om volledig zicht te hebben op de LHBTI-gemeenschap in de Palestijnse Gebieden.³⁹⁸

Discriminatie en strafrechtelijke vervolging

Volgens meerdere bronnen hebben LHBTI'ers te maken met beperkingen in hun vrijheid. Zij lopen risico op (eer- en/of gendergerelateerd) geweld en discriminatie, onder andere van familieleden en de PA. Volgens een bron zou dit in Gaza erger zijn dan op de Westelijke Jordaanoever.³⁹⁹ Volgens een nieuwsbericht van de Israëlische krant Haaretz zou het voor de LHBTI-gemeenschap in Ramallah over het algemeen gemakkelijker zijn dan in de rest van de Palestijnse Gebieden omdat LHBTI'ers zich daar wel in bepaalde ruimtes en cafés kunnen begeven.⁴⁰⁰ Het is niet duidelijk in hoeverre dit openlijk kon. Een bron is niet bekend met daadwerkelijke strafvervolging van LHBTI'ers op de Westelijke Jordaanoever, maar geeft aan dat personen die openlijk als LHBTI'er uitkomen risico lopen op geweld, discriminatie en uitsluiting door familieleden en de gemeenschap. Zij zouden geen bescherming van de autoriteiten (kunnen) krijgen. Mensen die uitkomen als LHBTI'er zouden de

³⁹⁴ Human Rights Watch, *West Bank: Free Suspected Blogger*, 5 december 2010, geraadpleegd op 6 december 2021; Freedom House, *West Bank: Freedom in the World 2021 Country Report*, geraadpleegd op 2 november 2021.

³⁹⁵ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

³⁹⁶ Refugee Legal Aid Information, *Occupied Palestinian Territory LGBTI Resources*, geraadpleegd op 27 juli 2021.

³⁹⁷ UNDP, *State of Palestine: Gender Justice & the Law*, 2018, p. 23.

³⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

³⁹⁹ UNDP, *State of Palestine: Gender Justice & the Law*, 2018, p. 23; Amnesty International, *Palestine (State of) 2020*, geraadpleegd op 27 juli 2021; Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

⁴⁰⁰ Haaretz, *Pride and Prejudice: The Hellish Life of Gaza's LGBTQ Community*, 25 juni 2019, geraadpleegd op 17 december 2021.

Palestijnse Gebieden (on)vrijwillig verlaten.⁴⁰¹ Een andere bron geeft aan dat er gevallen zijn van LHBTI'ers die vervolgd worden op basis van wetgeving die ingaat op gedrag in de openbare ruimte. Ook worden LHBTI'ers bedreigd met het bekendmaken van hun identiteit. Dit om hen ervan te weerhouden om deel te nemen aan activisme, zoals demonstraties. Het is niet duidelijk door wie deze bedreigingen werden gemaakt.⁴⁰² In Gaza zouden LHBTI'ers risico lopen op intimidatie, marteling of ergere vergrijpen door Hamas of eigen familieleden. Een slachtoffer behorend tot de LHBTI groep vertelt in een nieuwsbericht van Haaretz dat Hamas-veiligheidsdiensten hem opzochten vanwege geruchten over zijn seksuele oriëntatie. Hij werd hierover ondervraagd en gemarteld in detentie. Hij werd vrijgelaten nadat hij een document ondertekende met namen van personen met wie hij seksuele relaties zou hebben gehad. Omdat het specifieke verhaal en de namen in het document volgens het slachtoffer niet de waarheid weergaven, stelt het slachtoffer dat het wellicht een tactiek van Hamas was om Fatah-leden in Gaza op deze wijze te vervolgen.⁴⁰³

Gedwongen uithuwelijking

Volgens een nieuwsbericht komen er gevallen voor van gedwongen uithuwelijking van Palestijnse lesbische vrouwen onder druk van familie, voornamelijk in de plattelandsgebieden. LHBTI-ers ervaren druk vanuit de familie om een heteroseksueel huwelijk aan te gaan. Ook homoseksuele mannen zouden veel druk vanuit hun familie en gemeenschap voelen om te trouwen met een vrouw.⁴⁰⁴ Een bron geeft aan dat (gedwongen) uithuwelijking in heel de Palestijnse gemeenschap plaatsvindt en hieronder ook de LHBTI-groep valt.⁴⁰⁵

Maatschappelijke organisaties

Er bestaan twee maatschappelijke organisaties die vanuit Israël opkomen voor de rechten van Palestijnse LHBTI'ers; organisaties Al Qaws en Aswat die het maatschappelijk bewustzijn over deze onderwerpen willen vergroten. Zij opereren veelal vanuit Israël. Ook zouden er volgens een UNDP-rapport organisaties in Ramallah bestaan,⁴⁰⁶ maar volgens een andere/vertrouwelijke bron is er alleen sprake van organisaties die vanuit het buitenland opereren.⁴⁰⁷ In augustus 2019 organiseerde Al Qaws een Palestijns LHBTI-protest in Haifa.⁴⁰⁸ De Palestijnse Autoriteiten hebben in 2019 Al Qaws ervan weerhouden evenementen te organiseren op de Westelijke Jordaanoever en gedreigd met het arresteren van aanwezigen.⁴⁰⁹

Palestijnse LHBTI'ers proberen soms asiel aan te vragen in Israël. Velen van hen verblijven echter ongedocumenteerd in Israël uit angst uitgezet te worden naar de Palestijnse Gebieden.⁴¹⁰ Zij hebben in de praktijk alleen toegang tot een tijdelijke verblijfsvergunning van drie tot vier maanden die geen toegang geeft tot

⁴⁰¹ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

⁴⁰² Vertrouwelijke bron, 25 maart 2022.

⁴⁰³ Haaretz, *Pride and Prejudice: The Hellish Life of Gaza's LGBTQ Community*, 25 juni 2019, geraadpleegd op 17 december 2021.

⁴⁰⁴ Haaretz, *Pride and Prejudice: The Hellish Life of Gaza's LGBTQ Community*, 25 juni 2019, geraadpleegd op 17 december 2021.

⁴⁰⁵ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

⁴⁰⁶ UNDP, *State of Palestine: Gender Justice & the Law*, 2018, p. 23.

⁴⁰⁷ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

⁴⁰⁸ The New York Times, *Palestinian Authority Bans Activities by Gay Rights Group*, 19 augustus 2019, geraadpleegd op 27 juli 2021.

⁴⁰⁹ The New York Times, *Palestinian Authority Bans Activities by Gay Rights Group*, 19 augustus 2019, geraadpleegd op 27 juli 2021.

⁴¹⁰ Refugee Legal Aid Information, *Occupied Palestinian Territory LGBTI Resources*, geraadpleegd op 27 juli 2021; Freedom House, *West Bank: Freedom in the World 2021 Country Report*, geraadpleegd op 27 juli 2021.

gezondheidszorg, sociale diensten of werk. Om een verblijfsvergunning te vernieuwen moet een aanvraag op relocatie/hervestiging naar een derde land worden gedaan.⁴¹¹ Sommige Palestijnse LHBTI'ers maken kans op relocatie/hervestiging naar een derde land via VN-organisaties. Aguda, een Israëliische LHBTI-organisatie die Palestijnse LHBTI'ers hiermee helpt, stelt dat dit proces erg moeizaam verloopt en wel twee jaar kan duren. Het gaat hier met name om Palestijnen van de Westelijke Jordaanoever. In de jaren voor 2019 zouden er minder dan twintig personen via deze weg in aanmerking zijn gekomen voor relocatie.⁴¹²

Transgender personen

Er is geen juridische erkenning van transgender personen in de Palestijnse Gebieden. Genderchirurgie (geslachtsverandering) komt volgens een UNDP-rapport niet vaak voor, maar er zijn wel enkele van deze operaties onder bepaalde voorwaarden uitgevoerd. Het is niet duidelijk om welke voorwaarden het ging.⁴¹³

3.2.7

Vrouwen

De *Independent Commission for Human Rights* (ICHR) stelt dat deelname van vrouwen aan het maatschappelijke leven onder de maat is. De arbeidsparticipatie in 2020 was 15,7% onder vrouwen vanaf de leeftijd van vijftien jaar ten opzichte van 65,2% onder mannen vanaf vijftien jaar. Weliswaar werkten in 2017 42,7% vrouwen ten opzichte van 57,3% mannen binnen de publieke sector, maar slechts 11,3% van de hogere posities hierbinnen werden door vrouwen ingenomen. Daarnaast was er hoge werkloosheid onder jongere vrouwen (72,7% van vrouwen tussen de 20-24 jaar ten opzichte van 31,2% van mannen tussen de 20-24 jaar in 2020).⁴¹⁴ Er is geen wetgeving voor gelijk loon voor mannen en vrouwen. Een ander probleem zou de exploitatie van vrouwen in familiebedrijven betreffen, zij zouden vaak geen salaris ontvangen en/of secundaire arbeidsvoorwaarden genieten.⁴¹⁵ Volgens PA wetgeving mogen vrouwen bepaalde gevaarlijke beroepen niet uitoefenen, zoals werk dat 's nachts plaatsvindt of in de mijn- of energiesector.⁴¹⁶ Toegang tot onderwijs voor meisjes en vrouwen zou echter wel wijdverspreid zijn.⁴¹⁷

Hoewel vrouwen een grote rol hebben gehad in de geschiedenis van het Palestijnse verzet en in het maatschappelijke middenveld, heeft dit volgens bronnen niet geleid tot de gewenste emancipatie van vrouwen. Ofschoon de Palestijnse wet stelt dat mannen en vrouwen gelijk zijn aan elkaar, zouden vrouwen in de praktijk in zowel de publieke als de politieke sfeer niet dezelfde positie als mannen innemen.⁴¹⁸ Vele

⁴¹¹ +972 Magazine, 'I'd rather die in the West Bank': LGBTQ Palestinians find no safety in Israel, 17 september 2021, geraadpleegd op 8 april 2022.

⁴¹² Haaretz, *Pride and Prejudice: The Hellish Life of Gaza's LGBTQ Community*, 25 juni 2019, geraadpleegd op 17 december 2021.

⁴¹³ UNDP, *State of Palestine: Gender Justice & the Law*, 2018, p. 23.

⁴¹⁴ ICHR, *The Report of the Independent Commission for Human Rights (ICHR) On The Initial Report of the State of Palestine Presented to The United Nations Committee on The Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, juli 2018, p. 6-8; Palestinian Central Bureau of Statistics, *PCBS: Labour Force Survey, Q4 - 2020*, 2020, p. 14, 17.

⁴¹⁵ ICHR, *The Report of the Independent Commission for Human Rights (ICHR) On The Initial Report of the State of Palestine Presented to The United Nations Committee on The Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, juli 2018, p. 6-8.

⁴¹⁶ USDoS, *West bank and Gaza 2020 Human Rights Report*, 2021, p. 73.

⁴¹⁷ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁴¹⁸ Al Shabaka, *The political marginalization of Palestinian women in the West Bank*, geraadpleegd op 16 november 2021; Al Muntada, *Parallel Follow-up Report Prepared by the Women's Center for Legal Aid and Counselling (WCLAC) and the Palestinian Non-Governmental Organizations Forum to Combat Violence Against Women*, september 2020, p. 1-2; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

vrouwenbewegingen die na de Eerste Intifada⁴¹⁹ werden opgezet, werden gemarginaliseerd met de opkomst van de PA waarin het leiderschap gedomineerd werd door mannelijke politici. Hoewel in 2003 het Palestijnse *Ministry of Women's Affairs* (MoWA) werd opgezet en tussen 2012 en 2014 alle Palestijnse overheidsdiensten een genderunit kregen om vrouwelijke participatie en gendergelijkheid te bevorderen, zou dit in de praktijk minimale impact hebben gehad op de positie van vrouwen.⁴²⁰

De Palestijnse *Legislative Council* heeft sinds 2006 een vrouwenquotum van 20%. Deze werd volgens een bron via presidentieel besluit verhoogd naar 26%. In de gemeenteraadsverkiezingen is er een vrouwenquotum van 30%.⁴²¹ Het is niet duidelijk of vrouwen in de praktijk ook deze zetels krijgen. De PLO *Executive Council* van vijftien leden had tot december 2020 één vrouwelijk lid (Hanan Ashrawi). Momenteel zijn er alleen mannelijke leden.⁴²² Van de zestien districten op de Westelijke Jordaanoever en in Gaza heeft één district een vrouwelijke gouverneur (Ramallah). In het huidige kabinet van 22 ministers worden drie posities door vrouwen ingenomen: het ministerie van Gezondheidszaken, van Toerisme en van Vrouwenzaken (MoWA). Daarnaast zouden vrouwen maar 11% van de ambassadeursposities in de diplomatieke dienst bekleden. In Gaza zouden vrouwen 17% van de 320 posities in het parlement van Hamas bekleden. Daarnaast werd in maart 2021 het eerste vrouwelijke lid van het politiek bureau van Hamas, die in totaal vijftien leden heeft, aangewezen.⁴²³ De PA ondertekende in 2014 de VN-resolutie *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women* (CEDAW), maar deze werd niet omgezet in binnenlandse wetgeving. In november 2017 stelde de *Supreme Constitutional Court* dat rechtbanken internationale verdragen die in conflict zijn met de Palestijnse wet niet kunnen toepassen. Al Shabaka stelt dat dit ervoor zorgt dat de autoriteiten patriarchale wetgeving in stand kunnen houden.⁴²⁴

Politieke activiteiten

De denktank Al Shabaka stelt dat de PA en de Israëlische autoriteiten gendergerelateerd geweld gebruiken om vrouwen te ontmoedigen om deel te nemen aan politieke activiteiten. Het Israëlische leger zou volgens deze denktank foto's nemen van vrouwelijke gevangenen, hun de onnodige opdracht geven zich uit te kleden om gefouilleerd te worden en hun toegang tot maandverband en toiletten weigeren tijdens de menstruatie. Er waren ook gevallen van fysieke en seksuele intimidatie van vrouwen door PA-veiligheidsdiensten tijdens demonstraties en protesten.⁴²⁵ Volgens een bron werden vrouwen tijdens de vreedzame protesten van mei 2021 door PA-politie en undercover PA-veiligheidsdiensten aangevallen. Hierbij werden scheldwoorden tegen vrouwen gebruikt, hun telefoons afgenomen en doorzocht op berichten en foto's. Er vonden arrestaties plaats waarna geen toegang tot een advocaat werd gegeven. Ook werden foto's van vrouwen publiekelijk

⁴¹⁹ Periode van Palestijns verzet en oplaaiend conflict met Israël in de periode van 1987 tot 1993.

⁴²⁰ Al Shabaka, *The political marginalization of Palestinian women in the West Bank*, geraadpleegd op 16 november 2021; Al Muntada, *Parallel Follow-up Report Prepared by the Women's Center for Legal Aid and Counselling (WCLAC) and the Palestinian Non-Governmental Organizations Forum to Combat Violence Against Women*, september 2020, p. 1-2.

⁴²¹ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁴²² ECFR, *Mapping Palestinian Politics: Institutions: PA: PLC: Hanan Ashrawi (Third Way)*, geraadpleegd op 12 maart 2022. Zie ook https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/hanan_ashrawi_plc/

⁴²³ Al Monitor, *Hamas appoints first women to political bureau*, 12 maart 2021, geraadpleegd op 2 februari 2022.

⁴²⁴ Al Shabaka, *The political marginalization of Palestinian women in the West Bank*, geraadpleegd op 16 november 2021; Al Muntada, *Parallel Follow-up Report Prepared by the Women's Center for Legal Aid and Counselling (WCLAC) and the Palestinian Non-Governmental Organizations Forum to Combat Violence Against Women*, september 2020, p. 1-2; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁴²⁵ Al Shabaka, *The political marginalization of Palestinian women in the West Bank*, geraadpleegd op 16 november 2021.

verspreid om te laten zien dat deze vrouwen zich niet aan de culturele normen hielden.⁴²⁶ Veiligheidsdiensten zouden vaders van vrouwen en meisjes bezoeken om hun 'activisme', bijvoorbeeld het deelnemen aan demonstraties, te bespreken met als gevolg dat vrouwen en meisjes door hun families verhinderd werden om deel te nemen aan politieke activiteiten. Veiligheidsdiensten zouden invloed uitoefenen op de leidinggevendenden van vrouwen die zich inmengen in 'activisme' om hun ontslag af te dwingen. Ook zouden veiligheidsdiensten via sociale media geruchten verspreiden over vrouwelijke activisten om zo hun leefwereld te bemoeilijken.⁴²⁷ Volgens een bron heeft de Palestijnse premier zich publiekelijk verontschuldigd voor de inzet van undercover PA veiligheidsdiensten tijdens de demonstraties in mei 2021.⁴²⁸

Gedrags- en kledingcodes: de Westelijke Jordaanoever

Volgens een bron leven Palestijnse vrouwen in een patriarchaal systeem dat vrouwen voornamelijk binnen de privésfeer plaatst en ze een lage (sociale) positie en een reproductieve rol geeft. De bron stelt dat er niet gegeneraliseerd kan worden over gedrags- en kledingcodes voor vrouwen en de verschillen tussen getrouwde en ongehuwde, alleenstaande of gescheiden vrouwen en weduwen. Dit verschilt per individueel geval. Er zou meer vrijheid zijn in de steden ten opzichte van landelijke gebieden. Ondanks groeiende conservatieve stromingen in de maatschappij zouden vrouwen enigszins vrijheid hebben om te kiezen om wel of niet een hoofddoek te dragen. Het dragen van een hoofddoek kan ook verschillen tussen familieleden binnen hetzelfde gezin. De meeste vrouwen hebben toegang tot onderwijs, werk en het openbare leven, zoals het bezoeken van cafés. De arbeidsparticipatie van vrouwen is laag, maar dit betreft alleen vrouwen die in de formele sector werken. Toegang tot werk of zelfstandig wonen zou geaccepteerd worden vanwege de precaire economische situatie en restricties in bewegingsvrijheid vanwege de vele controleposten. Volgens dezelfde bron heeft de acceptatie hiervan over het algemeen meer te maken met de precaire situatie waarin Palestijnen leven en niet zozeer met de algemene maatschappelijk ideologie of overtuiging over de zelfbeschikking van vrouwen.⁴²⁹

Gedrags- en kledingcodes: Gaza

De maatschappij in Gaza is conservatiever dan op de Westelijke Jordaanoever. Volgens een bron leven vrouwen in Gaza in het dagelijkse leven in een patriarchale samenleving en worden zij niet gelijk aan mannen beschouwd. Niet alleen religieuze en conservatieve partijen zouden de rol van vrouwen in het politieke en maatschappelijke leven beperken, ook gematigde partijen zouden in de praktijk niet veel doen om de participatie van vrouwen te bevorderen.⁴³⁰ Volgens een mensenrechtenrapport van het *United States Department of State* (USDoS) zou in Gaza de handelingsvrijheid van vrouwen beperkt worden door de interpretatie van islamitische normen door Hamas. Veiligheidsdiensten zouden soms bij koppels die samen onderweg zijn nagaan of ze getrouwd zijn. Vrouwen zouden vaak in groepen moeten reizen om bepaalde publieke ruimtes te betreden, zoals het strand. Werkgevers zouden vrouwelijke werknemers discrimineren. In fabrieken waren er gevallen waar zwangere of net getrouwde vrouwen niet werden aangenomen. Huishoudelijk/schoonmaak werk wordt niet gereguleerd en vindt vaak plaats in de informele sector. Vrouwen zouden hierdoor risico lopen op gedwongen arbeid.⁴³¹

⁴²⁶ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁴²⁷ Al Shabaka, *The political marginalization of Palestinian women in the West Bank*, geraadpleegd op 16 november 2021.

⁴²⁸ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁴²⁹ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁴³⁰ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

⁴³¹ USDoS, *West bank and Gaza 2020 Human Rights Report*, 2021, p. 61, 71, 73.

Volgens een bron is autorijden voor vrouwen normaal en kunnen vrouwen in verschillende sectoren werken. De arbeidsparticipatie van vrouwen is echter laag.⁴³² In 2016 werden vrouwen in Gaza verplicht onder begeleiding van een mannelijk familielid (*mahram*) rijlessen te volgen.⁴³³ Vrouwen kunnen beperkt deelnemen aan sport. Zo lieten in 2020 niet alle sporthallen een vrouwen softbalteam toe en werd een fietsproject voor vrouwen dat binnen een sporthal werd georganiseerd bekritiseerd.⁴³⁴ Ook mogen vrouwen geen voetbalwedstrijden bijwonen. In 2018 werd een poging om vrouwen toe te laten bij een voetbalwedstrijd in Nuseirat geblokkeerd.⁴³⁵ Om een muziekoptreden te houden moeten er vergunningen aangevraagd worden bij vier verschillende instanties van de Hamas autoriteiten. Het zou moeilijk zijn om een vergunning te krijgen als vrouwen het concert mogen bijwonen. Vrouwelijke muzikanten zouden niet mogen optreden, ook niet in restaurants en cafés.⁴³⁶ Ook mogen vrouwelijke en mannelijke muzikanten van het muziekconservatorium in Gaza sinds december 2019 niet meer samen optreden.⁴³⁷ Het USDoS meldt gevallen waar docenten op Hamas-scholen in Gaza meisjes naar huis stuurden omdat zij geen conservatieve kleding droegen.⁴³⁸ Ook werden er in 2018 overheids campagnes van het *Ministry of Endowments and Religious Affairs* genaamd "Be Different" ingezet op scholen en universiteiten om het dragen van een hoofddoek onder meisjes en jonge vrouwen te promoten. Hierbij werden meisjes die geen hoofddoek droegen verplicht twee bijeenkomsten van de promotiecampagne bij te wonen.⁴³⁹

Handelingsbekwaamheid

In de Palestijnse Gebieden heeft een moslimvrouw bij een eerste huwelijk toestemming nodig van een *guardian*, een mannelijk familielid/voogd (*wali*), om te trouwen. Dit moet een mannelijk familielid zijn, in de praktijk vaak van de vaderszijde. Bij een tweede huwelijk is deze toestemming niet nodig. Ook heeft een guardian het recht, onder artikel 165 van de *Personal Status Laws* (PSL), om voor een vrouw die onder de leeftijd van veertig jaar is, maagd is en onder zijn voogdij staat, te bepalen waar zij mag wonen.⁴⁴⁰ Oudere vrouwen kunnen in principe zonder toestemming trouwen, maar volgens een bron is dit vanwege sociale normen niet makkelijk. Het is niet duidelijk vanaf welke leeftijd dit geldt.⁴⁴¹ Volgens de PSL voor moslims moet een vrouw binnen een huwelijk zich houden aan een aantal specifieke wetten. Binnen een huwelijk is de man het hoofd van de familie en moet een vrouw haar man gehoorzamen. Een vrouw heeft volgens deze wet goedkeuring van haar man nodig om het huis te verlaten, moet bij hem intrekken (ook als dit een verhuizing naar het buitenland betreft) en mag geen baan aannemen zonder toestemming van haar man. Als vrouwen hier niet aan tegemoet komen lopen zij het risico op het verliezen van hun recht op financieel onderhoud. Er bestaat een aantal kleine verschillen in hoe de PSL van de Westelijke Jordaanoever en Gaza zijn

⁴³² Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

⁴³³ NPR, *Hamas: Gaza women learning to drive must have a chaperone*, 1 juni 2016, geraadpleegd op 23 december 2021.

⁴³⁴ Al Monitor, *Gaza's female softball players in league of their own*, 4 maart 2020, geraadpleegd op 23 december 2021; Al Monitor, *Bicycling program for women finds both supporters, critics in Gaza*, 10 mei 2021, geraadpleegd op 23 december 2021.

⁴³⁵ Arab News, *Gaza police block women from attending football match*, 28 januari 2018, geraadpleegd op 23 december 2021.

⁴³⁶ +972 Magazine, *'To sing is not a right in Gaza'*, 6 juni 2019, geraadpleegd op 23 december 2021.

⁴³⁷ The Guardian, *Musicians decry Hamas ban on co-ed school concerts in Gaza*, 22 december 2019, geraadpleegd op 23 december 2021.

⁴³⁸ USDoS, *West bank and Gaza 2020 Human Rights Report*, 2021, p. 61, 71, 73.

⁴³⁹ Al Monitor, *Hamas visits Gaza schools to promote hijab*, 31 oktober 2018, geraadpleegd op 23 december 2021.

⁴⁴⁰ Musawah, *Thematic report on Muslim family law and Muslim women's rights in Palestine*, juli 2018, p. 10-12.

⁴⁴¹ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

opgeschreven, maar over het algemeen komen deze volgens de organisatie Musawah overeen. De bovenstaande huwelijkse voorwaarden gelden niet voor christenen, zij hebben per denominatie een eigen wetgeving.⁴⁴² Het is niet duidelijk of een moslim vrouw zich kan onttrekken aan één van deze specifieke wetten door dit op te nemen in het huwelijkscontract. Het is niet duidelijk in hoeverre mannen deze rechten over vrouwen ook daadwerkelijk toepassen in de praktijk.

Echtscheiding

Mannen kunnen doorgaans eenvoudig scheiden van hun vrouw, maar het is voor vrouwen juridisch moeilijker om een scheiding aan te vragen en hiervoor is vaak de instemming van de man nodig. De Palestijnse samenleving zou een negatief beeld hebben van vrouwen die een scheiding aanvragen of gescheiden zijn. Er zijn verschillende richtlijnen voor financiële compensatie en alimentatie voor gescheiden vrouwen en hun kinderen. Er zijn geen regels omtrent de verdeling van niet onder de huwelijkse voorwaarden opgenomen middelen.⁴⁴³ Volgens een bron kunnen vrouwen een rechtszaak aangaan om een scheiding aan te vragen, maar zonder juridische representatie zou deze zaak langer dan een jaar kunnen duren om te starten.⁴⁴⁴

Uitreistoestemming

Volgens bronnen hebben vrouwen geen uitreistoestemming nodig om de Palestijnse Gebieden te verlaten.⁴⁴⁵ Volgens het USDoS zouden ongehuwde vrouwen in Gaza soms problemen ondervinden om Gaza uit te reizen. Hamas controleert alle reizen naar en uit Gaza (zie ook 1.4).⁴⁴⁶ Een bron stelt dat een man zijn vrouw een reisverbod kan opleggen zodat zij niet naar het buitenland kan reizen, dit zou wettelijk wel aan te vechten zijn.⁴⁴⁷ Vrouwen zijn handelingsbekwaam, maar meisjes onder de leeftijd van 18 jaar hebben soms toestemming nodig van hun vader of man voor overheidsdiensten. Het is niet duidelijk wanneer deze toestemming nodig is. Gescheiden vrouwen hebben toestemming van de vader van de kinderen nodig om met hun kinderen de Palestijnse Gebieden uit te reizen.⁴⁴⁸

Aangifteproces seksueel en gendergerelateerd geweld

Binnen het Palestijnse rechtssysteem is het mogelijk om aangifte te doen van (seksuele) geweldsincidenten. Deze zijn via het strafrechtssysteem te behandelen, ook als de dader de echtgenoot of een overheidsfunctionaris is. Volgens een bron zijn er vanwege verschillende wetgeving en modus operandi per regio verschillen in wat wettelijk strafbaar is en hoe de toegang tot bescherming is georganiseerd. Verkrachting is strafbaar, maar wetgeving gaat niet in op verkrachting binnen het huwelijk. Er is geen bestaande wetgeving die ingaat op seksuele intimidatie.⁴⁴⁹ Het openbaar ministerie kan alleen een rechtszaak aanspannen wanneer het slachtoffer aangifte doet. Aangifte moet uiterlijk drie maanden na het incident gedaan worden en vrouwen moeten aantonen dat het geweld heeft geleid tot fysieke schade van ten minste tien dagen. Het is niet duidelijk of hier een apart doktersrapport voor nodig is. Vrouwen doen vaak geen aangifte van geweld uit angst voor repercussies en/of reputatieschade, omdat ze hun huis niet makkelijk kunnen verlaten of omdat de

⁴⁴² Musawah, *Thematic report on Muslim family law and Muslim women's rights in Palestine*, juli 2018, p. 8.

⁴⁴³ Musawah, *Thematic report on Muslim family law and Muslim women's rights in Palestine*, juli 2018, p. 23-24.

⁴⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

⁴⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁴⁴⁶ USDoS, *West bank and Gaza 2020 Human Rights Report*, 2021, p. 43.

⁴⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁴⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

⁴⁴⁹ USDoS, *West bank and Gaza 2020 Human Rights Report*, 2021, p. 58-59; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

dader een familielid is.⁴⁵⁰ Klachten worden ingediend bij de *Family Protection Units* (FPU) van de Palestijnse politie. De FPU binnen de Palestijnse politie en het openbaar ministerie kunnen verder onderzoek verrichten en juridische actieondernemen. Dit *National Referral System* voor vrouwelijke slachtoffers van gendergerelateerd geweld werd in 2013 wel op de Westelijke Jordaanoever aangenomen, maar is niet van toepassing in Gaza.⁴⁵¹ Ook bestaan er opvanglocaties (zie ook paragraaf opvanglocaties en hulp). Slachtoffers in Gaza kunnen wel alleen aangifte doen bij het politiebureau, maar een bron stelt dat het beter is wanneer de vrouw wordt vergezeld door iemand van een vrouwenorganisatie omdat vrouwen risico lopen om op het politiebureau niet geloofd te worden.⁴⁵²

FPU kunnen in noodgevallen bescherming en ondersteuning bieden aan vrouwelijke slachtoffers van geweld.⁴⁵³ De FPU's kunnen gecontacteerd worden via een politiebureau of via een telefoonnummer. Het WoMA werkt samen met het *Ministry of Social Development*, het *Attorney General's Office*, de *Palestinian Civil Police*, het *Ministry of Health*, *Shari'a Supreme Council*, en *Civil Society Forum* om gendergerelateerd geweld tegen te gaan.⁴⁵⁴ Vrouwen die in Oost-Jeruzalem wonen vallen onder de jurisdictie van de Israëlsche politie en verschillende wetgevingen onder Jordaanse, Israëlsche of Sharia rechtbanken (onder Jordanië⁴⁵⁵). Volgens een bron verschilt welke wetgeving en rechtbank wordt gebruikt per geval. De bron stelt dat vrouwen het nalaten om aangifte bij de Israëlsche politie te doen uit angst om als collaborateur van de vijand te worden gezien door hun families. Ook zouden vrouwen met verlopen verblijfsvergunningen geen melding maken van seksueel en gendergerelateerd geweld uit angst om na een scheiding teruggestuurd te worden naar de Westelijke Jordaanoever en toegang tot en/of de voogdij over hun kinderen te verliezen.⁴⁵⁶

De ICHR stelt dat vrouwen risico lopen op geweld door politiepersoneel zowel in als buiten detentie om. In 2017 registreerde de ICHR 45 gevallen hiervan waarvan dertien uit de Westelijke Jordaanoever en tweeëndertig uit Gaza.⁴⁵⁷

Opvanglocaties en hulp

Er zijn drie opvanglocaties op de Westelijke Jordaanoever (*Mehwar Centre* in Bethlehem, de *Family Defence Society shelter* in Nablus en het *Women's Centre for Legal Aid and Counselling (WCLAC) emergency shelter* in Jericho).⁴⁵⁸ In Gaza zijn twee opvanglocaties, een wordt beheerd door de Hamas autoriteiten (*Beit al Aman*) en een door vrouwenorganisaties (*Hayat Centre*). Volgens een bron zou het beheer van de eerstgenoemde locatie in Gaza niet behoorlijk werken.⁴⁵⁹ In Oost-Jeruzalem hebben vrouwen toegang tot Israëlsche opvangcentra. Het *Directorate of Social Affairs* en *Child Safety and Protection Network*, beide onderdeel van het Palestijnse Ministerie van Sociale Zaken, geven ook toegang tot bescherming, de genoemde

⁴⁵⁰ UNICHA, *State of Palestine: Gender Justice & the Law* 2018, p. 17; WCLAC, *Access to justice for women victims of violence in Palestine*, 2021, p. 37-38; WCLAC and Al-Muntada, *Femicide in the Palestinian Society*, april 2021, 5.

⁴⁵¹ Palestinian Police, *Family Protection Unit and Juvenile Unit*, geraadpleegd op 16 november 2021. Zie ook <https://www.palpolice.ps/en/contact-family-protection-unit>; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁴⁵² Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

⁴⁵³ UN Development Programme, *Everyday hero: Access to justice for Palestinian women*, 4 december 2018, geraadpleegd op 16 november 2021.

⁴⁵⁴ UNDP, *State of Palestine: Gender Justice & the Law*, 2018, p. 14.

⁴⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 11 april 2022.

⁴⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁴⁵⁷ ICHR, *The Report of the Independent Commission for Human Rights (ICHR) On The Initial Report of the State of Palestine Presented to The United Nations Committee on The Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, juli 2018, p. 6.

⁴⁵⁸ UNDP, *State of Palestine: Gender Justice & the Law*, 2018.

⁴⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

opvanglocaties en noodhulp voor vrouwen die slachtoffer zijn van geweld. UNRWA zou via *Public Service Centers* slachtoffers in vluchtelingenkampen kunnen doorverwijzen naar hulp.⁴⁶⁰

In 2020 heeft het WCLAC zevenhonderd vrouwen bijgestaan via hun gratis telefonische hulplijn. Dit was een toename van 160% ten opzichte van 2019. In november 2021 had het WCLAC driehonderd nieuwe gevallen geholpen via deze hulplijn.⁴⁶¹ Ook bestaat er een *One Stop Centre* in Ramallah dat, als deel van een samenwerking van UN Women, UNDP en UNICEF onder het ontwikkelingsprogramma Sawasya, medische en juridische hulp, tijdelijke opvang en politiebescherming biedt voor vrouwelijke en minderjarige slachtoffers van geweld.⁴⁶² Er zijn verschillende organisaties die naast belangenbehartiging en bewustwordingscampagnes een telefonische hulplijn, psychosomatische-, juridische- en medische hulp aanbieden (waaronder WCLAC, SAWA, *AISHA Association for Women and Child protection* en de *Women's Affair Center* in Gaza, Al Muntada, TAKAMOL, *Palestinian Family Planning and Protection Association*).⁴⁶³ Volgens een bron zouden alle diensten via de overheid moeten gaan, maar vanwege capaciteitstekorten worden deze diensten geboden door lokale of nationale ngo's.⁴⁶⁴

Rechtszaken en alternatieve bescherming

Het WCLAC geeft aan dat vrouwen te maken hebben met discriminatie tijdens rechtszaken en dat ze risico lopen om zelf veroordeeld te worden voor overspel in het geval van seksueel geweld. Van de 22 rechtszaken die het WCLAC in 2020 had gemonitord waarin geweld tegen vrouwen voorkwam was in alle zaken sprake van een versoepeling/vermindering van straffen voor de dader. In alle misbruikzaken (14 gevallen uit de 22 rechtszaken in 2020) was er sprake van verzoening met de dader. Het WCLAC geeft aan dat slachtoffers vaak de schuld krijgen van het geweldsincident en/of slecht behandeld worden door hun familie en/of omgeving wanneer zij een rechtszaak beginnen. Vrouwen die met huiselijk geweld te maken krijgen kunnen vaak hun situatie niet veranderen vanwege financiële afhankelijkheid van de echtgenoot als deze de dader is. Ook sociale barrières, zoals het samenhouden van de familie en sociale stigma's bij het aanklaarten van mishandeling en geweld, zijn een probleem.⁴⁶⁵

Volgens een bron zouden vrouwen ook teruggaan naar hun man uit angst om de voogdij van hun kinderen boven de acht en negen jaar oud te verliezen of omdat zij na de tijd in opvanglocaties geen woning kunnen vinden. Ook zou het verblijf bij familie niet aantrekkelijk zijn voor vrouwen. Vrouwen lopen volgens deze bron dan het risico op beperkingen in het zien van hun kinderen, hun vrijheid van beweging en op de inhouding van hun salaris door familieleden. Ook zouden vrouwen die bij familieleden wonen meer risico lopen op seksueel en gendergerelateerd geweld.⁴⁶⁶

⁴⁶⁰ MIFTAH, *Booklet on Institutions Providing Emergency Protection Services to Battered Women: West Bank and Gaza Strip*, december 2015, p. 7, 9, 13-15, 21.

⁴⁶¹ Al Jazeera, *Palestine: Femicide highlights need for domestic violence law*, 29 november 2021, geraadpleegd op 30 november 2021.

⁴⁶² UN Development Programme, *Everyday hero: Access to justice for Palestinian women*, 4 december 2018, geraadpleegd op 16 november 2021.

⁴⁶³ UNDP, *State of Palestine: Gender Justice & the Law*, 2018; International Planned Parenthood Federation, *Palestinian Family Planning and Protection Association (PFPPA)*, geraadpleegd op 12 maart 2022. Zie ook <https://www.ippf.org/about-us/member-associations/palestine>

⁴⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁴⁶⁵ WCLAC, *Access to justice for women victims of violence in Palestine*, 2021, p. 31, 38.

⁴⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

3.2.8

(Alleenstaande) minderjarigen

Op de leeftijd van achttien jaar is iemand wettelijke meerderjarig en handelingsbekwaam in de Palestijnse Gebieden. De leerplicht in de Palestijnse Gebieden geldt van zes tot vijftien jaar oud.⁴⁶⁷ Er zijn speciale bepalingen voor Palestijnse minderjarigen die door Israëlische troepen worden gearresteerd en binnen de Israëlische militaire rechtbank worden vervolgd. Hierbinnen worden minderjarigen tussen de leeftijd van twaalf tot veertien en van veertien tot en met vijftien jaar verschillend gezien met betrekking tot juridische aansprakelijkheid. Vanaf zestien jaar worden Palestijnse minderjarigen als volwassen gezien binnen het Israëlische militaire rechtssysteem (zie ook 3.3.2 en 3.3.4).⁴⁶⁸ Volgens een bron werd in 2011 de leeftijd van volwassenheid verhoogd naar achttien jaar. Desondanks beschermt de militaire wetgeving minderjarigen niet naar behoren.⁴⁶⁹ Volgens een andere bron worden minderjarigen van zestien en zeventien jaar in de praktijk echter nog steeds als volwassen gezien binnen dit systeem.⁴⁷⁰

Huwelijksleeftijd minderjarigen

Kindhuwelijken komen voor in de Palestijnse Gebieden. Volgens een bron is 20% van de getrouwde vrouwen voor hun achttiende jaar (als meisje) al getrouwd.⁴⁷¹ Sinds november 2019 is op de Westelijke Jordaanoever volgens presidentieel besluit de minimumleeftijd om een huwelijk te sluiten achttien jaar. Deze leeftijd kan echter door de Sharia rechtbank worden verlaagd in bepaalde gevallen, zoals bij zwangerschap.⁴⁷² Voorheen was op de Westelijke Jordaanoever de minimumleeftijd om een huwelijk te sluiten vijftien jaar voor meisjes en zestien jaar voor jongens. In Gaza is de minimumleeftijd om een huwelijk te sluiten zeventien jaar voor meisjes en achttien jaar voor jongens. Volgens verschillende wetgeving kan de minimumleeftijd voor een huwelijk worden verlaagd, maar het is niet duidelijk hoe deze wetten in verhouding tot elkaar staan. In Gaza mag een rechter toestemming geven voor een huwelijk voor kinderen jonger dan de minimum leeftijd als deze minderjarigen de pubertijd hebben bereikt en de *guardian* (wali), vaak de vader of opa, van het meisje instemt met het voorgenomen huwelijk. Volgens de Egyptische *Family Rights Law* uit 1954 is de absolute minimum leeftijd voor huwelijk negen jaar voor meisjes en twaalf jaar voor jongens. Volgens de *Chief Islamic Justice* (Qadi-Al-Quda) uit 1996 is dit vijftien jaar voor meisjes en zestien jaar voor jongens. Het helpen om een huwelijk te sluiten van een meisje onder de vijftien jaar is echter strafbaar volgens artikel 279(2) van het Wetboek van Strafrecht uit 1960 op de Westelijke Jordaanoever en artikel 182 van het Wetboek van Strafrecht uit 1936 in Gaza.⁴⁷³ Op de Westelijke Jordaanoever zijn gedwongen huwelijken verboden. Het MoWA definieert gedwongen huwelijk als het dwingen van een vrouw om te trouwen door gebruik van verleiding, bedrag of door de macht die haar voogden over haar. In Gaza is geen dergelijk wet in werking. In beide regio's moeten wel beide partners toestemming geven om een huwelijk rechtmatig af te sluiten.⁴⁷⁴

⁴⁶⁷ UNICEF, *State of Palestine Country report on out-of-school children*, juli 2018, p. 10; Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

⁴⁶⁸ DCIP, *No way to treat a child: Palestinian children in the Israeli military detention system*, april 2016, p. 51; Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

⁴⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 14 april 2022.

⁴⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

⁴⁷¹ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

⁴⁷² The New Arab, *Palestinian Authority outlaws child marriage in occupied West Bank*, 7 november 2019, geraadpleegd op 12 maart 2022; UNFPA, *Seeking protection: Survivors of sexual violence and their access to services in Palestine*, februari 2020, p. 21.

⁴⁷³ Musawah, *Thematic report on Muslim family law and Muslim women's rights in Palestine*, juli 2018, p. 14-15.

⁴⁷⁴ Musawah, *Thematic report on Muslim family law and Muslim women's rights in Palestine*, juli 2018, p. 11, 14-15; The Palestinian National Authority Ministry of Women's Affairs *National Strategy to Combat Violence Against Women 2011-2019*, 2011, p. 66.

Toezicht en opvang

Een bron stelt dat het toezicht op alleenstaande minderjarigen en de opvang van deze minderjarigen door de Palestijnse autoriteiten wordt geregeld, maar dat er in de praktijk sprake kan zijn van uitzonderingen en dat individuele gevallen kunnen verschillen van de norm. De onderstaande informatie gaat in op de situatie op de Westelijke Jordaanoever en in Gaza, maar niet Oost-Jeruzalem. Het is niet bekend hoe dit systeem in Oost-Jeruzalem werkt.⁴⁷⁵

Voogdij

In de Palestijnse Gebieden zijn er twee categorieën van minderjarigen zonder ouders: een minderjarige die beide ouders heeft verloren of een minderjarige die één ouder heeft verloren. Wezen van moslimafkomst die beide ouders hebben verloren komen onder de voogdij van de grootvader van de vaderszijde. Volgens een bron hebben christelijke rechtbanken per denominatie andere persoonlijke status wetten die over de voogdij beslissen.⁴⁷⁶ De Personal Status Laws in de Palestijnse Gebieden differentiëren voogdij tussen *guardianship (wilaya)* en *custody (hadana)*. Wilaya wordt doorgaans aan de vader gegeven en omvat het recht om beslissingen te maken voor het kind. Hadana omvat de dagelijkse verzorging van het kind en wordt doorgaans aan de moeder gegeven tot het kind een bepaalde leeftijd bereikt.⁴⁷⁷ Onder moslims is de vader de voogd van zijn minderjarige kinderen.⁴⁷⁸ Kinderen die hun moeder verliezen blijven dus van rechtswege onder de voogdij van hun vader.⁴⁷⁹ Palestijnse minderjarigen zonder vader worden gezien als een aparte soort wees.⁴⁸⁰

Gescheiden vrouwen hebben recht op (hadana) voogdij over hun minderjarige kinderen. Op de Westelijke Jordaanoever is dit tot de leeftijd van twaalf jaar voor dochters en tien jaar voor zonen en in Gaza tot de leeftijd van elf jaar voor dochters en negen jaar voor zonen. Na de puberteit kunnen jongens kiezen bij welke ouder zij willen wonen, meisjes worden dan automatisch onder de voogdij (guardianship) van de vader geplaatst. Zowel op de Westelijke Jordaanoever als in Gaza verliest een gescheiden vrouw die hertrouwt haar recht op (hadana) voogdij van haar kinderen. In 2018 gaf de PA aan dat vrouwen die (hadana) voogdij hebben over hun kinderen een bankrekening voor hen mogen openen, de school van hun kinderen mogen kiezen/veranderen en een paspoort voor hen mogen aanvragen.⁴⁸¹

Weduwen krijgen (hadana) voogdij over hun kinderen zonder specifieke wettelijke minimumleeftijd. In de Gazastrook zou dit voor meisjes gelden tot zij trouwen en voor jongens tot de leeftijd van achttien jaar. Volgens bronnen verliezen weduwen de verkregen voogdij over hun kinderen wanneer zij hertrouwen. Deze kinderen komen dan te vallen onder devolledige voogdij van de grootvader van vaderszijde.⁴⁸²

Kinderen die niet onder de voogdij van naaste familieleden geplaatst worden komen onder de voogdij van de PA (*Ministry of Social Development*) tot zij meerderjarig

⁴⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

⁴⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

⁴⁷⁷ NRC, *The Shari'a Courts and Personal Status Laws in the Gaza Strip*, januari 2011, p. 22; Musawah, *Palestine Overview of Muslim family law and practices*, 21 mei 2017, p. 25-27.

⁴⁷⁸ UNDP, *State of Palestine: Gender Justice & the Law*, 2018, p. 20; Vertrouwelijke bron, 1 mei 2022.

⁴⁷⁹ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

⁴⁸⁰ UNRWA, *Gaza situation report 87*, 9 april 2015, geraadpleegd op 29 november 2021.

⁴⁸¹ UNDP, *State of Palestine: Gender Justice & the Law*, 2018, p. 20; Musawah, *Thematic report on Muslim family law and Muslim women's rights in Palestine*, juli 2018, p. 30.

⁴⁸² Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 1 mei 2022.

zijn. Als verre familieleden deze kinderen kunnen opvangen krijgen de familieleden de (hadana) voogdij over de kinderen, maar blijven de autoriteiten wettelijk voogd (guardianship).⁴⁸³ Volgens een bron kan in deze gevallen een Sharia rechtbank ook een familielid als wettelijk voogd (guardian) aanwijzen.⁴⁸⁴

Een overheidsinstelling (*Committee for Orphans*) beheert alle financiën (bijvoorbeeld uit erfenissen) van een minderjarige wees. Volgens een bron gaat de voorkeur uit naar plaatsing van de kinderen bij familieleden, maar hierbij wordt vaak geen rekening gehouden met het belang van het kind. Vanwege de sociale structuur van de Palestijnse samenleving en de overheidsstructuren is het volgens een bron over het algemeen aannemelijk dat een kind wordt opgevangen door de familie of de autoriteiten. Het kan echter voorkomen dat een kind vanwege problemen tussen families op straat komt te staan. Ook zouden beperkingen in de registratie en bewegingsvrijheid tussen Gaza, de Westelijke Jordaanoever en Oost-Jerusalem hierbij een rol spelen. Hierdoor lopen kinderen die uit een andere regio komen risico om staatloos te worden omdat zij zich niet in de nieuwe woonplaats kunnen laten registreren. Minderjarigen die staatloos zijn kunnen een humanitaire registratie krijgen van de Israëlische autoriteiten die hun staatloosheid tijdelijk opschort. Wanneer zij de leeftijd van achttien bereiken, verliezen zij deze status en worden zij weer staatloos.⁴⁸⁵

Buitenechtelijke kinderen

Buitenechtelijke kinderen die worden achtergelaten vallen onder de zorg (hadana) en voogdij (guardianship) van de Palestijnse autoriteiten. De autoriteiten geven het kind een identiteit en via de rechtbank wordt besloten wat de religie van het kind is. Soms is dit duidelijk gemaakt door bijvoorbeeld de plek waar het kind is achtergelaten, bijvoorbeeld een kerk. Als er geen aanwijzingen zijn voor iemands religie wordt het kind als moslim gezien en wordt een naam gekozen via de Sharia rechtbank. De meeste van deze kinderen zijn pasgeborenen en worden volgens een bron geadopteerd door Palestijnen zelf. Wanneer zij niet geadopteerd worden blijven ze onder de voogdij van de autoriteiten.⁴⁸⁶

Buitenechtelijke kinderen

Buitenechtelijke kinderen die worden achtergelaten vallen onder de zorg en voogdij van de Palestijnse autoriteiten. De autoriteiten geven het kind een identiteit en via de rechtbank wordt besloten wat de religie van het kind is. Soms is dit duidelijk gemaakt door bijvoorbeeld de plek waar het kind is achtergelaten, bijvoorbeeld een kerk. Als er geen aanwijzingen zijn voor iemands religie wordt het kind als moslim gezien en wordt een naam gekozen via de Sharia rechtbank. De meeste van deze kinderen zijn pasgeborenen en worden volgens een bron geadopteerd door Palestijnen zelf. Wanneer zij niet geadopteerd worden blijven ze onder de voogdij van de autoriteiten.⁴⁸⁷

Opvang van minderjarigen

Er zijn opvangtehuizen voor minderjarigen aanwezig in de Palestijnse Gebieden. Wezen die niet bij familieleden geplaatst kunnen worden en kinderen die buiten het huwelijk zijn geboren kunnen worden opgevangen in deze opvangtehuizen. Volgens een bron zou het gaan om ongeveer dertien instellingen in de Palestijnse Gebieden

⁴⁸³ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 1 mei 2022.

⁴⁸⁴ Vertrouwelijke bron, 1 mei 2022.

⁴⁸⁵ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

⁴⁸⁶ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

⁴⁸⁷ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

voor verschillende leeftijden van kinderen. Er zou één instelling zijn voor kinderen tot de leeftijd van zes jaar. Voor oudere kinderen zouden er zowel tehuizen bestaan met alleen accommodatie als tehuizen waar naast accommodatie ook onderwijs binnenshuis wordt gegeven. Het was niet duidelijk bij de bron hoe de omstandigheden in deze opvangtehuizen waren.⁴⁸⁸

Organisaties

Volgens een bron is de zorg voor alleenstaande minderjarigen/wezen een binnenlandse aangelegenheid die wordt beheerd door de Palestijnse autoriteiten. Verschillende binnenlandse, religieuze organisaties en kerken zouden binnen dit systeem werken en opvangtehuizen beheren.⁴⁸⁹ De Palestijnse ngo *Al-Amal Orphan Society* beheert bijvoorbeeld een weeshuis in Gaza. In Gaza geeft het Wajd programme (*Qatar Fund for Development*) aan meer dan 2.165 wezen en vaderloze kinderen en hun moeders hulp in de vorm van psychosociale support, onderwijs, gezondheidszorg en opleiding.⁴⁹⁰ Daarnaast werken er andere organisaties en ngo's, zoals *Islamic Relief*, *Interpal*, *Orphans in Need*, *Skt Welfare*, *Muslim Global Relief*, *Zakat Foundation*, *UPA* en *Palestine Children Relief Fund (PCRF)*, die hulpverlening (onder andere kleding, voedsel en medicijnen) bieden aan wezen in de Palestijnse Gebieden.⁴⁹¹

Internationale organisaties zouden alleen actief zijn in hulpverlening aan kinderen die specifieke bescherming nodig hebben vanwege geweldsincidenten.⁴⁹² De organisatie SOS Kinderdorpen is sinds 1968 actief in de Palestijnse Gebieden. Het hoofdkantoor is gevestigd in Bethlehem. Hun activiteiten bestaan uit het bieden van hulpverlening (gezondheidszorg en educatie) aan kinderen, het ondersteunen van kwetsbare families om gezinnen bij elkaar te houden, het plaatsen van kinderen bij tijdelijke pleegouders (SOS families) en het verzorgen van tijdelijke opvang van kinderen in een *Interim Care Centre* waar kinderen kunnen verblijven tot zij terugkeren naar hun familie. Er zijn twee SOS kinderdorpen, één in Rafah (Gazastrook) en één in Bethlehem (Westelijke Jordaanoever). SOS kinderdorpen bereikte in 2020 bijna 4.000 kinderen en jongeren en 705 families.⁴⁹³

3.3 Toezicht en rechtsbescherming

3.3.1 Rechtsgang

Aangifte

Palestijnen kunnen aangifte doen van een misdrijf op het politiebureau en telefonisch. De openbare aanklager bepaalt of het nodig is om de aangifte vervolgens schriftelijk op te nemen. Bepaalde aangiftes, zoals gevallen van gendergerelateerd geweld, kan alleen het slachtoffer zelf doen.⁴⁹⁴ Volgens een bron worden aangiftes over het algemeen in behandeling genomen. Er bestaat een kans dat sommige onderwerpen, zoals gendergerelateerd geweld, niet serieus genomen worden. Vrouwen zouden bij aangifte op het politiebureau teruggestuurd kunnen

⁴⁸⁸ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

⁴⁸⁹ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

⁴⁹⁰ The Independent, *Gaza's children - resilient or traumatized*, 15 januari 2022, geraadpleegd op 17 januari 2022;

⁴⁹¹ Islamic Relief, *International charity launches campaign to change lives of Palestinian orphans*, 5 februari 2018, geraadpleegd op 29 november 2021; Palestine Children's Relief Fund (PCRF), *Annual report 2020*, 2020, p. 26.

⁴⁹² Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022.

⁴⁹³ SOS Children's Villages Palestine, *Annual Report 2020*, 2020, p. 16-17.

⁴⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 23 februari 2022.

worden naar hun familie. Aangiftes worden in het begin van het proces over het algemeen voortvarend behandeld. Het probleem ligt volgens deze bron eerder bij de lengte van de rechtszaak; uitspraken zouden lang op zich laten wachten door beperkte capaciteit. Begin 2022 waren volgens de bron uitspraken van rechtszaken in het algemeen uit 2020 nog niet aan de orde, ook mede wegens een algemene achterstand vanwege de coronapandemie.⁴⁹⁵

Bij rechtszaken tegen politieke opposanten of critici zouden verlengingen en het uitblijven van getuigen in het voordeel van de openbaar aanklager werken. Zo kunnen zij onderzoek doen naar nieuw bewijsmateriaal of het proces beoordelen op basis van het uitblijven van getuigen.⁴⁹⁶ Volgens bronnen kan men geen bescherming zoeken bij andere (hogere) autoriteiten indien de politie in gebreke blijft, tenzij iemand beschikt over sterke/invloedrijke contacten hogerop.⁴⁹⁷ Politieke opposanten of critici van de PA of Hamas zouden hier geen toegang tot hebben. Ngo's of internationale organisaties kunnen niet helpen bij het verkrijgen van bescherming, maar kunnen wel bepaalde diensten leveren, zoals juridische hulp en vertegenwoordiging. Deze hulp zal volgens een bron niet gelijk bij arrestatie plaatsvinden, maar meestal pas wanneer een rechtszaak is begonnen.⁴⁹⁸

Bescherming

Volgens opinieonderzoek in december 2021 ervoer 51% van Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever en 79% van de Palestijnen in Gaza de veiligheidssituatie als zeker.⁴⁹⁹ Bescherming van burgers door de autoriteiten zou volgens bronnen afhankelijk zijn van het voorval en welk individu het betreft. Politieke opposanten, critici van de autoriteiten en LHBTI'ers kunnen niet rekenen op bescherming, ook vrouwen kunnen te maken hebben met discriminatie bij toegang tot bescherming.⁵⁰⁰ Volgens een bron zou het hebben van bepaalde contacten helpen om bescherming te krijgen, maar dit zou per geval. Er zou geen bescherming zijn voor personen die problemen krijgen met leiders binnen de autoriteiten.⁵⁰¹ Volgens een bron zouden Palestijnen in geval van problemen met de (de-facto) autoriteiten zich niet van Gaza naar de Westelijke Jordaanoever kunnen hervestigen of andersom zonder de toestemming van de Israëlische autoriteiten. In de praktijk is vestiging van Gaza naar de Westelijke Jordaanoever of andersom niet mogelijk volgens de bron. Palestijnen die als bedreiging worden gezien voor de nationale veiligheid worden door Palestijnse autoriteiten meestal gedetineerd. De bron was niet bekend met gevallen waarin eigen onderdanen de Palestijnse Gebieden uitgezet werden.⁵⁰² Volgens twee bronnen kunnen de Palestijnse autoriteiten hun onderdanen niet beschermen tegen detentie door Israëlische autoriteiten of bemiddelen voor vrijlating.⁵⁰³

Volgens een bron zou op de Westelijke Jordaanoever de PA geen bescherming kunnen bieden bij problemen met gewapende groepen, bij familievetes of geweld in vluchtelingenkampen. In Area B (zie ook 1.3.3) van de Westelijke Jordaanoever zou er geen overheidszorg zijn noch door de PA noch door Israël, waardoor personen

⁴⁹⁵ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

⁴⁹⁶ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

⁴⁹⁷ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

⁴⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

⁴⁹⁹ Palestinian Center for Policy and Survey Research, *Public Opinion Poll No (82)*, 14 december 2021, p. 4, 10.

⁵⁰⁰ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

⁵⁰¹ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

⁵⁰² Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

⁵⁰³ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

daar risico lopen dat ze geen toegang hebben tot bijvoorbeeld een ambulance, politie of brandweer.⁵⁰⁴

3.3.2 Arrestaties, bewaring en detenties

Palestijnen hebben te maken met onrechtmatige detentie door zowel de Palestijnse als Israëlische veiligheidsdiensten.⁵⁰⁵ De Palestijnse organisatie Al-Haq registreerde in 2020 honderden gevallen van overtredingen door de PA en de 'de facto' [Hamas] autoriteiten in Gaza, onder andere onrechtmatige detentie, oneerlijke processen, mishandeling, fysiek geweld, marteling, onrechtmatige confiscatie van eigendommen, schendingen van het recht op de vrijheid van meningsuiting en inhumane gevangeniscondities.⁵⁰⁶ Volgens B'Tselem zaten eind september 2020 4.184 Palestijnse 'security' gedetineerden en al veroordeelde gevangenen uit de Palestijnse Gebieden in Israëlische gevangenis wegens veiligheidsovertredingen. De *Israeli Prison Service* (IPS) ziet deze groep als criminele overtreeders. Daarnaast waren er nog 545 Palestijnen in Israëlische gevangenis omdat ze illegaal in Israël verbleven.⁵⁰⁷ Organisatie Addameer⁵⁰⁸ spreekt van in totaal 4.650 politieke gevangenen eind 2021 en vijfhonderd personen in administratieve detentie, wat betekent dat iemand wordt vastgehouden zonder aanklacht en/of tussenkomst van politie, rechter of andere overheidsinstelling.⁵⁰⁹ Deze detentieperiode kan in beginsel voor een maximale periode van zes maanden worden opgelegd en kan worden vernieuwd. Het is niet duidelijk hoe vaak deze vernieuwd kan worden.⁵¹⁰

Administratieve gedetineerden vallen onder de jurisdictie van de IPS en worden in de volgende gevangenis gedetineerd samen met reguliere gedetineerden: de Ofer gevangenis ten zuiden van Ramallah, de Ketziot gevangenis (ook wel Ansar of Negev genoemd) in de Negev woestijn en de Megiddo gevangenis op de weg tussen Jenin en Haifa.⁵¹¹ Personen kunnen jarenlang in administratieve detentie zitten. Zo ook Mohammed El Halabi, een medewerker van de Amerikaanse hulporganisatie *World Vision* in Gaza. Hij wordt verdacht van het doorgeven van hulpfondsen naar Hamas en zit sinds 2016 in administratieve detentie.⁵¹² Dit voorbeeld dient ter illustratie van deze gevallen, maar kan geenszins als uitputtend worden beschouwd.

Toegang tot een advocaat op de Westelijke Jordaanoever

Verdachten hebben wettelijk toegang tot een advocaat volgens artikel 12 van de PLO *Penal Procedure Law*, maar deze toegang is in de praktijk niet vanzelfsprekend. Na arrestatie mag de Palestijnse politie, volgens het Palestijnse Wetboek van Strafrecht uit 2001 die geldig is op de Westelijke Jordaanoever, iemand voor 24 uur in bewaring houden zonder dat die persoon toegang krijgt tot een advocaat. Hierna mag een persoon nog 48 uur in bewaring gehouden worden voordat hij voor de

⁵⁰⁴ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2022.

⁵⁰⁵ Human Rights Watch, *Abusive System: Failures of Criminal Justice in Gaza*, September 2012, p. 17; Freedom House, *West Bank: Freedom in the World 2021 Country Report*, geraadpleegd op 2 november 2021; The New York Times, *Critic's Death Puts Focus on Palestinian Authority's Authoritarianism*, 7 juli 2021, geraadpleegd op 27 juli 2021.

⁵⁰⁶ Al-Haq, *Al-Haq Field Report on Human Rights Violations in 2020*, 2020, p. 20-21.

⁵⁰⁷ B'Tselem, *Statistics on Palestinians in the custody of the Israeli security forces*, 24 november 2021, geraadpleegd op 4 maart 2022.

⁵⁰⁸ Addameer is een van de zes organisaties die in oktober 2021 door de Israëlische autoriteiten werd verdacht van het hebben van terroristische banden. Op 19 september 2019 werd het kantoor van deze organisatie in Ramallah ingevallen waarbij laptops, hard drives en andere apparatuur werden meegenomen. Addameer, *Annual Report 2019*, 2019, p. 9.

⁵⁰⁹ Addameer, *Prisoners Statistics*, 7 november 2021, geraadpleegd op 10 december 2021.

⁵¹⁰ Addameer, *Administrative detainees*, December 2019, geraadpleegd op 10 december 2021.

⁵¹¹ Addameer, *Administrative detainees*, December 2019, geraadpleegd op 10 december 2021.

⁵¹² The Guardian, *Israel under pressure to conclude flawed case against aid worker*, 28 februari 2022, geraadpleegd op 12 maart 2022.

rechtbank wordt gebracht. Daarna is het mogelijk via de rechtbank om het voorarrest met vijftien dagen te verlengen. Ook mag een hogere rechtbank een oplegging tot bewaring met een extra 45 dagen tot maximaal zes maanden, verlengen. Bij militaire rechtbanken, volgens de Palestijnse *Revolutionary Penal Procedure Law* nummer 79 uit 1979, mag iemand zonder een aanklacht vastgehouden worden voor een periode van vijftien dagen die vernieuwd kan worden tot een totaal van 45 dagen. Dit geldt wanneer iemand een gevaar zou vormen voor de maatschappij, er risico is dat de verdachte bewijs zal vernietigen of de Palestijnse Gebieden zou ontvluchten. Gedetineerden/verdachten kunnen volgens artikel 88 van de *Revolutionary Penal Procedure Law* tot zes maanden worden vastgehouden zonder aanklacht wanneer dit misdaden betreft die tegen de veiligheid van de Palestijnse revolutie ingaan.⁵¹³ Volgens een bron komt het voor dat politieke opposanten en critici van de autoriteiten niet gelijk toegang hebben tot een advocaat (zie ook 3.3.1).⁵¹⁴

Toegang tot een advocaat in Gaza

In Gaza zou de rechterlijke macht een advocaat toewijzen aan personen die dit niet zelf kunnen betalen. Ook zou de orde van advocaten kunnen helpen in bepaalde zaken. Het is niet duidelijk of het aantal advocaten in Gaza genoeg dekking biedt voor alle strafrechtzaken omdat het aantal verdachten en gedetineerden in Gaza niet publiek bekend is. Rechters en werknemers van de rechtbank zouden Hamas moeten steunen om te kunnen werken binnen de rechterlijke macht. Advocaten die kritisch zijn op Hamas, of Fatah steunen lopen risico op intimidatie, rechtsvervolgning en marteling. Advocaten hebben te maken met gevallen waarin hun cliënten niet bereikbaar zijn of hun detentielocatie niet duidelijk is, bijvoorbeeld omdat deze personen door de veiligheidsdiensten zijn gedetineerd. De militaire rechtbank in Gaza is wettelijk verplicht om een advocaat toe te wijzen aan een persoon die niet juridisch vertegenwoordigd is.⁵¹⁵

Toegang tot een advocaat in Israël

De meeste Palestijnen in Israëlische gevangenissen zitten daar op verdenking van het in gevaar brengen van de veiligheid. Zij hebben toegang tot een advocaat die geregistreerd staat in Israël. Het kan tot negentig dagen na arrestatie duren alvorens iemand toegang krijgt tot een advocaat (zie ook paragraaf hieronder). Deze periode kan ook verlengd worden.⁵¹⁶

Toegang tot een advocaat voor minderjarigen

Minderjarigen op de Westelijke Jordaanoever lopen het risico op detentie in Israëlische gevangenissen. In Gaza komt dit volgens een bron bijna niet voor. Er vinden nauwelijks arrestaties van Palestijnen plaats door Israëlische troepen in Gaza, wanneer dit wel gebeurt worden gedetineerden meestal na een aantal uur vrijgelaten (zie ook 1.4.1).⁵¹⁷ Palestijnse minderjarigen die gearresteerd worden door Israëlische troepen worden meestal verdacht van het gooien van stenen, waarop een straf van tien tot twintig jaar detentie staat volgens Israëlisch militair recht. Het is niet duidelijk waar verschillende lengtes van straf op gebaseerd worden. Zij worden door de Israëlische militaire rechtbank berecht. Afhankelijk van hun leeftijd moeten minderjarigen binnen 24 tot 72 uur na arrestatie voor een militaire rechtbank verschijnen. Het verschijnen voor de rechtbank is vaak het

⁵¹³ Human Rights Watch, *Abusive System: Failures of Criminal Justice in Gaza*, September 2012, p. 15.

⁵¹⁴ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

⁵¹⁵ Human Rights Watch, *Abusive System: Failures of Criminal Justice in Gaza*, September 2012, p. 8-11, 13.

⁵¹⁶ Vertrouwelijke bron, 2 februari 2022.

⁵¹⁷ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

eerste moment dat minderjarigen een advocaat of hun familie zien.⁵¹⁸ Volgens een bron kunnen kinderen een paar uur gedetineerd worden zonder beschuldiging en kan de periode van voorarrest verlengd worden tot twee keer de wettelijke lengte. Hiervoor moet een rechter het voorarrest verlengen. In sommige gevallen krijgen kinderen geen toegang tot een advocaat en moeten zij zonder juridische representatie terecht staan.⁵¹⁹ Minderjarigen vaak worden ondervraagd zonder het bijzijn van een advocaat of ouderlijke voogd.⁵²⁰ Een bron geeft aan dat er in de afgelopen twee jaren een toename was van gevallen waarin kinderen werden ondervraagd voordat zij toegang hadden tot een advocaat.⁵²¹ Dit gebeurde terwijl een advocaat van een minderjarige voorafgaand aan een ondervraging op de hoogte gesteld moet worden van deze ondervraging. Wel mag volgens Israëliische militaire wetgeving toegang tot een advocaat tot negentig dagen geweigerd worden als dit de ondervraging of de veiligheidssituatie ten goede komt.⁵²² Het is niet duidelijk wat de interpretatie is van de veiligheidssituatie.

Minderjarigen kunnen ondervraagd worden zowel op een politiebureau als in een gevangenis.⁵²³ Ondervraagde Palestijnse minderjarigen geven aan dat zij tijdens detentie niet op de hoogte waren gesteld dat zij recht hadden op toegang tot een advocaat. Het merendeel van ondervraagden stelde dat zij geen advocaat hadden gesproken alvorens de ondervraging. In sommige gevallen werden minderjarigen om een telefoonnummer van een advocaat gevraagd en als deze niet werd opgegeven werd dit opgevat als het opgeven van het recht tot een advocaat.⁵²⁴

Volgens een bron worden advocaten telefonisch door de Israëliische politie op de hoogte gesteld van de arrestatie van een minderjarige en dat een ondervraging zal plaatsvinden. Volgens deze bron begint de ondervraging vaak voordat een advocaat de plek van detentie kan bereiken.⁵²⁵ Minderjarigen zien meestal pas een advocaat een aantal minuten voordat zij voor de militaire rechtbank verschijnen. Er mogen twee familieleden aanwezig zijn bij de rechtszaak. Deze familieleden hebben wel oogcontact, maar geen fysieke of directe mondeling contact met de verdachte. Om een langer rechtsproces te voorkomen eindigen rechtszaken meestal met een schikking. Vaak wordt er gevraagd om een schuldbekenenis te tekenen op een document dat alleen in het Hebreeuws is opgesteld.⁵²⁶ Van de 297 zaken die advocaten van *Defense for Children International Palestine* (DCIP) tussen 2012 en 2015 hebben uitgevoerd zijn er 295 geëindigd met een schikking.⁵²⁷ Volgens een bron eindigden 99% van de zaken nog steeds met een schikking en zou deze route

⁵¹⁸ Strafbbaar volgens militair bevel 1651. DCIP, *No way to treat a child: Palestinian children in the Israeli military detention system*, april 2016, p. 2; Hamoked, *Childhood in Chains: The detention and interrogation of Palestinian Teenagers in the West Bank*, april 2018, p. 1-2.

⁵¹⁹ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

⁵²⁰ Hamoked, *Childhood in Chains: The detention and interrogation of Palestinian Teenagers in the West Bank*, april 2018, p. 1-2; Freedom House, *West Bank: Freedom in the World 2021 Country Report*, geraadpleegd op 2 november 2021.

⁵²¹ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

⁵²² Volgens de *Security Provisions (Amendment No. 10) (Judea and Samaria) (No. 1676)*, 5781-2011, 27 september 2011. Nu sectie 136c in *Security Provisions*. Zie ook het ministerie van Justitie, noot 13, sectie 19 en *Security Provisions*, secties 56-59. B'Tselem, *Minors in Jeopardy, Violations of the Rights of Palestinian Minors by Israel's Military Courts*, maart 2018, p. 21.

⁵²³ B'Tselem, *Minors in Jeopardy, Violations of the Rights of Palestinian Minors by Israel's Military Courts*, maart 2018, p. 32.

⁵²⁴ B'Tselem, *Minors in Jeopardy, Violations of the Rights of Palestinian Minors by Israel's Military Courts*, maart 2018, p. 8-9, 34; Hamoked, *Childhood in Chains: The detention and interrogation of Palestinian Teenagers in the West Bank*, april 2018, p. 4.

⁵²⁵ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

⁵²⁶ B'Tselem, *Minors in Jeopardy, Violations of the Rights of Palestinian Minors by Israel's Military Courts*, maart 2018, p. 8-9, 34; Hamoked, *Childhood in Chains: The detention and interrogation of Palestinian Teenagers in the West Bank*, april 2018, p. 5.

⁵²⁷ B'Tselem, *Minors in Jeopardy, Violations of the Rights of Palestinian Minors by Israel's Military Courts*, maart 2018, p. 8-9, 34.

de snelste manier zijn om een kind uit detentie te krijgen.⁵²⁸ Het is niet duidelijk of een schikking mogelijk is bij recidive.

Minderjarigen lopen ook risico om tijdens nachtelijke overvallen (ook als zij thuis of bij familieleden verblijven) te worden gearresteerd.⁵²⁹ Een bron geeft aan dat moeders op de Westelijke Jordaanoever vaak hun kinderen binnenshuis houden uit angst voor arrestatie door Israëlische troepen. Dit zou ook impact hebben op de bewegingsvrijheid van moeders op de Westelijke Jordaanoever.⁵³⁰

Hulp vanuit organisaties

Families van minderjarigen krijgen vaak niet te horen waar hun kinderen vastgehouden worden. Zij kunnen het Rode Kruis en de *Palestinian Prisoners' Society* benaderen om na te vragen of en waar iemand vastgehouden wordt. Ook andere organisaties zoals *Defense for Children International Palestine* (DCIP), Addameer⁵³¹ en de *PA-Commission of Detainees and Ex-detainees Affairs* kunnen families op de hoogte stellen van gearresteerde minderjarigen en juridische hulp en vertegenwoordiging bieden.⁵³² Volgens een bron neemt DCIP ongeveer een derde van de zaken voor minderjarigen op zich.⁵³³ Organisatie Addameer verzorgt juridische hulp en representatie voor Palestijnse gedetineerden in zowel Israëlische als Palestijnse gevangenissen. In 2019 heeft Addameer 89 families geholpen met juridisch advies, juridische representatie verzorgd voor 67 gevangenen in Palestijnse gevangenissen en 683 rechtszaken vertegenwoordigd binnen het Israëlische rechtssysteem. Addameer verzorgt ook trainingen aan Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever en Jeruzalem om bewustwording en kennis over de rechten van gedetineerden en het Israëlische militaire rechtssysteem bij te brengen. In 2019 zouden vijftig gedetineerden in Israëlische gevangenissen geen toegang hebben gehad tot een advocaat. Organisatie Addameer mocht tussen september en december 2019 vanwege censuur door Israëlische rechtbanken hier niet over rapporteren.⁵³⁴

Situatie in gevangenissen

Addameer geeft aan dat voornamelijk journalisten, activisten en studenten risico lopen op detentie door de PA. In PA-gevangenissen zou sprake zijn van overtredingen en marteling. Het is niet duidelijk om wat voor soort overtredingen het ging. Het is volgens deze organisatie moeilijk om PA-detentiecentra en gevangenissen te bezoeken en te monitoren.⁵³⁵ Volgens een bron is bekend dat in de gevangenissen in Jericho en Nablus de PA zich schuldig zou maken aan marteling.⁵³⁶ Er is weinig informatie gevonden over de situatie van Palestijnse gevangenissen. Hierdoor kan geen goed beeld van de situatie in deze gevangenissen worden geschetst in dit ambtsbericht.

⁵²⁸ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

⁵²⁹ Hamoked, *Childhood in Chains: The detention and interrogation of Palestinian Teenagers in the West Bank*, april 2018, p. 2-3; Hamoked, *Under Cover of Darkness: Night arrests of Palestinian minors*, by Israeli Security Forces in the West Bank, oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁵³⁰ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁵³¹ Addameer, de *Prisoner Support and Human Rights Association*, is een Palestijnse ngo die Palestijnse politieke gevangenen in Isaelische en Palstinse gevangenissen helpt.

⁵³² B'Tselem, *Minors in Jeopardy, Violations of the Rights of Palestinian Minors by Israel's Military Courts*, maart 2018, p. 8-9, 34; Hamoked, *Childhood in Chains: The detention and interrogation of Palestinian Teenagers in the West Bank*, april 2018, p. 7; Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

⁵³³ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

⁵³⁴ Addameer, *Annual Report 2019*, 2019, p. 6, 9, 11, 13.

⁵³⁵ Addameer, *Annual Report 2019*, 2019, p. 17.

⁵³⁶ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

Palestijnse gevangenen en Palestijnse administratieve gedetineerden in Israëlsche gevangenissen worden beperkt in hun recht op onderwijs en medische hulp, communicatie met familie en het ontvangen van bezoek. Volgens Addameer lopen gedetineerden risico op eenzame opsluiting, zij kunnen in isolatie worden gehouden en hen kan de toegang tot de kantine onthouden worden waar extra eten en andere producten gekocht kunnen worden. Naast medische verwaarlozing zouden de meeste gevangenissen niet aan internationale standaarden voldoen op punten als overbevolking, faciliteiten voor persoonlijke hygiëne en klimaatbeheersing. Er waren bijvoorbeeld ook problemen met insecten en ongedierte in de gevangenissen. Palestijnse gedetineerden in Israëlsche gevangenissen mogen alleen aan de open universiteit van Israël studeren, zij hebben vanwege veiligheidsredenen geen toegang tot Arabische universiteiten.⁵³⁷

Volgens een bron zouden gedetineerden in Israëlsche gevangenissen uit angst voor de inhumane condities van transport, afspraken voor medische zorg en de rechtbank afhouden. De reisduur van dergelijk transport zou een aantal uur betreffen, maar duurt in de praktijk voor gedetineerden één tot twee dagen. Gedetineerden zouden in een kooi zonder luchtcirculatie en toegang tot een toilet worden vastgehouden en zouden 's nachts met de lichten aan moeten overnachten.⁵³⁸

Volgens de *Palestinian Prisoners Society* (PPS) zouden er sinds 1967 72 Palestijnse gevangenen zijn omgekomen door medische verwaarlozing in Israëlsche gevangenissen.⁵³⁹ Volgens een bron liepen bijvoorbeeld tijdens de verslagperiode vrouwen in administratieve detentie in Israëlsche gevangenissen groot risico om het coronavirus te krijgen vanwege slechte veiligheid- en gezondheidsregels.⁵⁴⁰

Hongerstakingen

Hongerstakingen worden ingezet door Palestijnse al veroordeelde gevangenen en gedetineerden om hun vrijlating van administratieve detentie te eisen of om aandacht te vragen voor de slechte leefomstandigheden in Israëlsche gevangenissen. In april 2019 begonnen honderden gevangenen een hongerstaking omdat hun basisrechten werden geschonden, waaronder het gebruik van publieke telefoons en condities voor familiebezoeken. Ook begon een groep van ongeveer vijftig administratieve gedetineerden een hongerstaking vanwege hun langdurige voorarrest zonder aanklacht.⁵⁴¹ In 2021 ging een aantal gevangenen in Israëlsche gevangenissen in hongerstaking om hun vrijlating te eisen omdat zij langdurig in administratieve detentie zaten.⁵⁴² Op 22 november 2021 werd aangegeven dat uit deze groep twee personen, Kayed al-Fasfous en Ayyad al-Hreimi, zouden worden vrijgelaten. Op 5 december 2021 werd Fasfous vrijgelaten en begin januari 2022 werd er een overeenkomst gesloten om een andere persoon, Hisham abu Hawash, vrij te laten. Uit solidariteit met de in hongerstaking verkerende Abu Hawash waren ongeveer vijfhonderd Palestijnse gevangenen in administratieve detentie een boycot gestart door niet te verschijnen voor de Israëlsche militaire rechtbank. Andere personen die in hongerstaking bleven waren Loai al-Ashkar en Nidal Balout. De langdurige hongerstaking heeft blijvende gevolgen gehad voor de medische conditie

⁵³⁷ Addameer, *Key Issues: Isolation, Restrictions on family visits*, juli 2017, geraadpleegd op 10 december 2021; Addameer, *Key Issues: Medical Negligence*, juli 2016, geraadpleegd op 10 december 2021; Addameer, *Administrative detainees*, december 2019, geraadpleegd op 10 december 2021.

⁵³⁸ Vertrouwelijke bron, 2 februari 2022.

⁵³⁹ AL Jazeera, *Palestinian prisoner from Gaza dies in Israeli custody*, 18 november 2021, geraadpleegd op 19 november 2019.

⁵⁴⁰ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁵⁴¹ Addameer, *Annual Report 2019*, 2019, p. 6; Vertrouwelijke bron, 2 februari 2022.

⁵⁴² BBC Monitoring, *Palestinians rally behind prisoners on hunger strike in Israel*, 5 november 2021, geraadpleegd op 6 november 2021.

van voormalig gedetineerde Maher al-Akhras die na zijn hongerstaking werd vrijgelaten. In de afgelopen twee jaar zouden ten minste elf personen in hongerstaking zijn gegaan om hun vrijlating te eisen.⁵⁴³ Op 24 februari werd Miqdad Qawasmi vrijgelaten na een 113-dagen durende hongerstaking.⁵⁴⁴ Het is niet duidelijk hoeveel personen daadwerkelijk zijn vrijgelaten. In maart 2022 gingen duizenden Palestijnse gevangenen in hongerstaking in Israëlsche gevangenissen in protest tegen verslechterde leefomstandigheden sinds de ontsnapping van zes Palestijnse gevangenen uit een Israëlsche gevangenis in 2021.⁵⁴⁵

Minderjarigen

Volgens DCIP zitten er jaarlijks tussen de 500-700 Palestijnse kinderen tussen de leeftijd van twaalf en zeventien in Israëlsche militaire detentiecentra. Het is niet duidelijk hoe lang kinderen meestal in detentie blijven.⁵⁴⁶ Er zaten in 2019 en 2020 geen meisjes meer in militaire detentie.⁵⁴⁷ Volgens een bron waren er sinds 2015 41 kinderen die in administratieve detentie zaten.⁵⁴⁸ In 2019 en 2020 zaten er elke maand ongeveer één tot vier kinderen in Israëlsche administratieve detentie.⁵⁴⁹ In 2021 waren dit zes kinderen en in 2022 vier kinderen. Administratieve detentie voor minderjarigen kan voor maximaal zes maanden worden opgelegd, maar deze kan onbeperkt vernieuwd worden door een militaire officier van justitie met toestemming van een rechter.⁵⁵⁰ Tussen januari 2016 en december 2019 werden 1.957 Palestijnse kinderen gedetineerd door de Palestijnse autoriteiten. DCIP geeft aan dat in 72% van de 61 gevallen die zij tussen januari en juli 2020 op de Westelijke Jordaanoever hadden onderzocht kinderen te maken hadden met slechte behandeling. Dit varieerde van fysiek en psychologisch geweld tot slechte opvangomstandigheden. Volgens de *Juvenile Protection Law* uit 2016 hebben de Palestijnse juvenile police force jurisdictie over Palestijnse minderjarigen. Echter, arrestaties van minderjarigen werden ook door andere autoriteiten, zoals de Preventative Security Forces, uitgevoerd. DCIP stelt dat de rechten van kinderen die via het proces van de juvenile politie worden behandeld bijna nooit geschonden worden.⁵⁵¹

Mishandeling en marteling is wijdverspreid in Israëlsche militaire detentiecentra. In 2013 stelde de *Committee on the Rights of the Child* dat Palestijnse kinderen gearresteerd door Israëlsche troepen werden blootgesteld aan vernederende behandeling en marteling.⁵⁵² De organisatie *Military Court Watch* stelde dat sinds

⁵⁴³ BBC Monitoring, *Palestinian prisoners on hunger strike reach release deal*, 23 november 2021, geraadpleegd op 24 november 2021; The Independent, *Israel return ex-prisoner weeks after ending hunger strike*, 5 december 2021, geraadpleegd op 6 december 2021; The Independent, *Palestinians freed after hunger strikes have lifelong damage*, 10 december 2021, geraadpleegd op 10 december 2021; The New York Times, *Palestinian Prisoner's Hunger Strike Leads to Deal for Release*, 4 januari 2022, geraadpleegd op 5 januari 2022; Al Jazeera, *Palestinian prisoners launch boycott of Israeli military courts*, 4 januari 2022, geraadpleegd op 5 januari 2022.

⁵⁴⁴ Al Jazeera, *'Love for a free life': Why Palestinian prisoners hunger strike*, 10 maart 2022, geraadpleegd op 11 maart 2022.

⁵⁴⁵ Middle East Eye, *Palestinian prisoners to go on hunger strike against Israel's punitive measures*, 1 maart 2022, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁵⁴⁶ DCIP, *Military detention: Number of Palestinian Children (12-17) in Israeli Military Detention*, 2 oktober 2020, geraadpleegd op 25 november 2021. Zie ook https://www.dci-palestine.org/children_in_israeli_detention

⁵⁴⁷ DCIP, *Military detention: Number of Palestinian Girls in Israeli Military Detention*, 2 oktober 2020, geraadpleegd op 25 november 2021. Zie ook https://www.dci-palestine.org/palestinian_girls_in_israeli_detention

⁵⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

⁵⁴⁹ DCIP, *Military detention: Number of Palestinian Children (12-17) in Israeli Administrative Detention*, 2 oktober 2020, geraadpleegd op 25 november 2021. Zie ook https://www.dci-palestine.org/children_in_israeli_administrative_detention

⁵⁵⁰ Volgens dezelfde bron moet de militaire officier in sprake wettelijk gezien een besluit tot administratieve detentie schriftelijk kenbaar maken en met zijn naam ondertekenen. Deze besluiten werden volgens de bron in de afgelopen tijd alleen met initialen ondertekend. Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

⁵⁵¹ DCIP, *Juvenile Justice*, geraadpleegd op 26 april 2022. Zie ook https://www.dci-palestine.org/juvenile_justice

⁵⁵² DCIP, *No way to treat a child: Palestinian children in the Israeli military detention system*, april 2016, p. 2; Tone Anderson, IKON, *When the boys return*, 2012.

2013 er onvoldoende verbetering is gekomen in het Israëlische militaire systeem voor minderjarigen.⁵⁵³ Organisatie *Hamoked* stelt dat tijdens ondervraging minderjarigen werden blootgesteld aan fysieke en mentale technieken, zoals plaatsing in isolatie, onthouding van slaap en eten, bedreigingen en fysiek geweld.⁵⁵⁴ Volgens een bron lopen minderjarigen meer risico op mishandeling en marteling aan het begin van het proces, voornamelijk tijdens de arrestatie en ondervraging. Ondervraging bestaat onder meer uit fysieke en psychologische druk, bedreigingen en eenzame opsluiting. In de eerste drie maanden van detentie hebben kinderen geen recht op bezoek. Tijdens de hele detentieperiode hebben kinderen geen recht op telefoongesprekken met familieleden.⁵⁵⁵

In 2015 gaf DCIP aan dat de sectie voor minderjarigen in de Givon gevangenis beheerd door de *Israel Prison Service* zich niet hield aan de minimum standaarden. Cellen waren overvol, het gebouw had geen verwarming of douchefaciliteiten naar behoren en kinderen klaagden over onvoldoende eten en de slechte kwaliteit hiervan.⁵⁵⁶ In een onderzoek van B'Tselem uit 2018 stelt een minderjarige uit een casus dat hij in een cel van twee bij drie en een halve meter verbleef tijdens Israëlische militaire detentie. In deze kamer konden maximaal vijftien jongens op stapelbedden verblijven. Er was één toilet, elk bed had een matras en een deken, er was een televisie en er waren boeken en spelletjes op de kamer. Gedetineerden kregen twee maaltijden per dag. Ze konden daarnaast in een kantine verpakt eten kopen. De deuren van de cel gingen elk half uur open zodat ze naar een buitenruimte konden gaan om bijvoorbeeld te sporten.⁵⁵⁷ Volgens een bron bestaat het onderwijs in gevangenissen enkel uit taal- en rekenlessen en krijgen alle minderjarige gedetineerden hetzelfde onderwijs, ongeacht hun leeftijd en de klas waar ze in zitten. Ook zou het curriculum niet aansluiten op het Palestijnse onderwijs. Om deze reden verlaten veel kinderen school wanneer zij na een periode van detentie weer vrijkomen.⁵⁵⁸

3.3.3 Doodstraf

De doodstraf kan op de Westelijke Jordaanoever worden opgelegd voor zeventien verschillende delicten volgens het Jordaanse Wetboek van Strafrecht uit 1951. In Gaza kan de doodstraf voor vijftien verschillende delicten worden opgelegd volgens het Wetboek van Strafrecht naar Egyptische wet. Ook kan de doodstraf worden opgelegd volgens de *PLO Revolutionary Penal Code* uit 1979, hier vallen tweeënveertig verschillende delicten onder die in Palestijnse militaire rechtbanken erkend zijn als strafbaar delict.⁵⁵⁹ Een andere bron geeft aan dat het om 45 verschillende delicten gaat binnen de *Revolutionary Penal Code*. Daarnaast kunnen volgens het Wetboek van Strafrecht uit 1936 van het Britse Mandaat ook voor vijftien delicten de doodstraf worden opgelegd. De meeste delicten onder de verschillende wetgevingen hebben betrekking op politieke misdaden.⁵⁶⁰ Tot 2003 werd de *PLO Revolutionary Penal Code* ook door speciale rechtbanken gebruikt

⁵⁵³ Military Court Watch, *The UNICEF Report – 9 years on*, 31 maart 2022, geraadpleegd op 15 april 2022.

⁵⁵⁴ Hamoked, *Childhood in Chains: The detention and interrogation of Palestinian Teenagers in the West Bank*, april 2018, p. 10.

⁵⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

⁵⁵⁶ DCIP, *No way to treat a child: Palestinian children in the Israeli military detention system*, april 2016, p. 2.

⁵⁵⁷ B'Tselem, *Minors in Jeopardy, Violations of the Rights of Palestinian Minors by Israel's Military Courts*, maart 2018, p. 34.

⁵⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 27 januari 2022.

⁵⁵⁹ B'Tselem, *Death Penalty in the Palestinian Authority and Under Hamas Control*, 16 oktober 2013, geraadpleegd op 27 oktober 2021.

⁵⁶⁰ Palestinian Centre for Human Rights, *On World Day against the death penalty, death penalty is not a solution, only an illusion of deterrence to avoid liability*, 10 oktober 2020, geraadpleegd op 3 maart 2022.

binnen de PA. In juni 2005 werd door de Palestijnse president Abbas aangekondigd dat alle personen die onder deze rechtbank de doodstraf opgelegd hadden gekregen recht hadden op een nieuwe en eerlijke rechtszaak. Elf personen kregen een nieuw proces onder deze regeling.⁵⁶¹

Op de Westelijke Jordaanoever hebben rechtbanken sinds 1995 tot september 2021 72 keer de doodstraf opgelegd. In vijftien gevallen werden executies ook daadwerkelijk uitgevoerd, de laatste hiervan vond plaats in 2005. In Gaza is er sinds 2008 130 keer de doodstraf opgelegd. Hiervan werden vijftientwintig executies daadwerkelijk uitgevoerd, ook enkelen in de verslagperiode van dit rapport. Het kwam voor dat gevangenen de straf in absentia werd opgelegd. De meeste gevallen van doodstraffen worden opgelegd door militaire rechtbanken.⁵⁶² Hoewel de Palestijnse Gebieden deelnemen aan de *International Covenant on Civil and Political Rights* is het niet mogelijk om als individu gratie te vragen middels dit verdrag. Gratie zou wel door de Palestijnse president kunnen worden verleend.⁵⁶³

3.3.4

Mishandeling en foltering

Volgens bronnen gebruiken Palestijnse veiligheidsdiensten op de Westelijke Jordaanoever en in Gaza geweld en marteling in detentie. Ook werd geweld tegen burgers gebruikt tijdens handhavingsactiviteiten, waarbij burgers omkwamen of zodanig gewond raakten dat ze ziekenhuisbehandeling nodig hadden (zie ook PA-criticus Nizar Banat 3.2.1). Overheidsfunctionarissen of personen die behoren tot een groepering die tot de (de-facto) autoriteiten worden gerekend, worden in het algemeen niet vervolgd of bestraft wanneer zij daders of verdachten zijn van handelingen als marteling, ernstige mishandeling en verkrachting. Bij soortgelijke delicten geeft de PA aan dat het een onderzoek zal starten, maar deze delicten worden volgens Amnesty niet effectief onderzocht.⁵⁶⁴ Volgens een bron is het moeilijk om bewijsmateriaal aan te leveren van deze geweldadige overtredingen. De PA zou personen die een klacht hierover indienen vragen om een medisch rapport van opgelopen letsel. Dit rapport moet echter direct na het misdrijf worden opgesteld. Het zou in de praktijk niet mogelijk zijn om een dergelijk rapport direct op te laten maken. Mocht er een rechtszaak komen dan krijgen verdachten vaak geen straf opgelegd of worden zij alleen overgeplaatst.⁵⁶⁵ In de recente rechtszaak van de veertien veiligheidsofficieren die verdacht worden van de dood van de Palestijnse activist Nizar Banat, die zich kritisch uitte naar de PA, werden geldsommen/smartengeld aangeboden ter compensatie. Banat's familie weigerde deze geldsom uit angst dat het zou leiden tot lagere straffen voor de daders.⁵⁶⁶ De

⁵⁶¹ B'Tselem, *Death Penalty in the Palestinian Authority and Under Hamas Control*, 16 oktober 2013, geraadpleegd op 27 oktober 2021.

⁵⁶² B'Tselem, *Death Penalty in the Palestinian Authority and Under Hamas Control*, 16 oktober 2013, geraadpleegd op 27 oktober 2021; B'Tselem, *Statistics on the death penalty in the Palestinian Authority and under Hamas control in Gaza*, 13 september 2021, geraadpleegd op 27 oktober 2021; UN, EU and UN Human Rights Office in Palestine *mark the World Day Against the Death Penalty – Press Release*, 10 oktober 2021, geraadpleegd op 12 maart 2022.

⁵⁶³ UN, *OHCHR Condemns in the strongest terms the execution of three men in Gaza – UNOG Press Briefing Note (Excerpts)*, 7 april 2017, geraadpleegd op 3 maart 2022; Palestinian Centre for Human Rights, *On World Day against the death penalty, death penalty is not a solution, only an illusion of deterrence to avoid liability*, 10 oktober 2020, geraadpleegd op 3 maart 2022.

⁵⁶⁴ Human Rights Watch, *Abusive System: Failures of Criminal Justice in Gaza*, September 2012, p. 18-19; Human Rights Watch, *Two Authorities, One Way, Zero Dissent: Arbitrary Arrest and Torture under the Palestinian Authority and Hamas*, 23 oktober 2018, geraadpleegd op 20 december 2021; Amnesty International, *Report: State of Palestine*, 2020, geraadpleegd op 27 oktober 2021; Al Haq, *Prevention of Torture: Monitoring, Documentation and means of Confrontation*, 2020.

⁵⁶⁵ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

⁵⁶⁶ Al Jazeera, *Nizar Banat family to seek international justice 'if necessary'*, 24 oktober 2021, geraadpleegd op 27 oktober 2021.

uitspraak is nog niet geweest. De rechtszaak werd in de verslagperiode uitgesteld tot 18 mei 2022.⁵⁶⁷

Volgens HRW zou de PA tussen januari 2018 en maart 2019 346 klachten hebben ontvangen van onrechtmatige arrestatie en mishandeling. De meeste gevallen betreft geweld gepleegd door de politie. Van deze gevallen die werden onderzocht werden in 48 gevallen overtredingen vastgesteld. Hamas-autoriteiten gaven aan dat zij in dezelfde periode 47 klachten van onrechtmatige arrestatie en marteling hadden ontvangen. Van de acht gevallen die werden onderzocht werden in zeven gevallen administratieve sancties opgelegd waaronder overplaatsing en detentie zonder proces voor een periode van maximaal een maand. Eén geval werd verwezen naar de militaire rechtbank, hier is nog geen uitspraak van bekend.⁵⁶⁸

De organisatie Al Haq stelde in 2020 dat hoewel wethandavingsinstanties aangeven dat daders van marteling en mishandeling straffen opgelegd krijgen er geen duidelijke/betrouwbare cijfers beschikbaar zijn over wat deze gevallen inhouden. Slachtoffers zouden binnen de Palestijnse wetgeving ook niet de mogelijkheid hebben om compensatie te krijgen voor marteling en mishandeling volgens de PA-geratificeerde, *Convention against Torture* (CAT) en de *Optional Protocol to the CAT* (OPCAT).⁵⁶⁹

In Israëliische gevangenen vinden ook voorvallen plaats van fysieke en psychologische marteling.⁵⁷⁰ Volgens een bron zouden de meeste gevallen van ernstige mishandeling en marteling plaatsvinden tijdens verhoor/ondervragingen na arrestatie. Tactieken die tijdens ondervragingen worden gebruikt omvatten onder andere: slaaponthouding, forceren tot het langdurig aanhouden van stressvolle posities, seksuele intimidatie en bedreigingen, bijvoorbeeld in de vorm van dreigen met het intrekken van werk- of reisvergunningen van familieleden.⁵⁷¹ In 2019 heeft Addameer 129 gevangenisbezoeken uitgevoerd in zeventien Israëliische gevangenen en detentiecentra. Hierbij werden 73 gevallen van marteling en slechte behandeling gedocumenteerd en 23 gevallen van medische verwaarlozing van gevangenen. In 2019 zouden Israëliische troepen meerdere keren de Al-Naqqab-, Rimon- en Ofer-gevangenen zijn binnengevallen waarbij gas- en geluidsbommen en kogels werden afgevuurd. Honderden gevangenen zouden hierbij zijn geslagen en naakt zijn geïnspecteerd.⁵⁷²

3.3.5 Verdwijningen en ontvoeringen

Er is volgens Amnesty geen sprake van wijdverspreide verdwijningen in de Palestijnse Gebieden. Wel zouden de PA en Hamas zich schuldig maken aan verdwijningen in de afgelopen twintig jaar.⁵⁷³ Er bestaan nog altijd honderden vermiste personen die tijdens de oorlogen tussen Israël en de Palestijnen zijn

⁵⁶⁷ Lawyers for Justice, *Trial postponed for those accused of killing activist Nizar Banat*, 13 februari 2022, geraadpleegd op 13 februari 2022; Lawyers for Justice, *Trial postponed for those accused of killing activist Nizar Banat*, 11 april 2022, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁵⁶⁸ Human Rights Watch, *Palestine: No letup in arbitrary arrests, torture*, 29 mei 2019, geraadpleegd op 20 december 2021.

⁵⁶⁹ Al Haq, *Prevention of Torture: Monitoring, Documentation and means of Confrontation*, 2020, p. 59-61; Al Haq, *National Preventive Mechanism against Torture and Ill-Treatment*, 16 augustus 2018, geraadpleegd op 12 maart 2022.

⁵⁷⁰ PCATI, *Documenting torture while providing legal aid: a handbook for lawyers*, juni 2016, p. 9; Vertrouwelijke bron, 2 februari 2022.

⁵⁷¹ Vertrouwelijke bron, 2 februari 2022.

⁵⁷² Addameer, *Annual Report 2019*, 2019, p. 6.

⁵⁷³ Amnesty International, *Neither dead nor alive*, augustus 2018, geraadpleegd op 23 november 2021.

verdwenen.⁵⁷⁴ Volgens een bron kwam het tijdens de verslagperiode voor dat politieke opposanten en critici van de PA een aantal dagen vermist werden voordat hun arrestatie bekend werd gemaakt.⁵⁷⁵

3.3.6 *Buitengerechtelijke executies en moorden*

De database van B'Tselem stelt dat er sinds 2000 tot eind 2021 meer dan 10.000 Palestijnen, waarvan bijna 2.200 minderjarig, zijn overleden door aanvallen van Israëlische veiligheidstroepen en Israëlische burgers. Bijna 1.300 Israëliërs, van wie 139 minderjarig, zijn sinds 2000 overleden door aanvallen van Palestijnen.⁵⁷⁶ De organisatie B'tselem stelt dat uit eigen onderzoek naar de zestien Palestijnen die in 2020 op de Westelijke Jordaanoever om het leven kwamen door geweld van Israëlische troepen er in elf gevallen geen sprake was van een duidelijke dreiging die het geweld rechtvaardigde.⁵⁷⁷

De volgende voorbeelden dienen ter illustratie van gevallen waarin de Palestijnse autoriteiten, media of andere organisaties spraken van buitengerechtelijke executies en moorden, maar kunnen geenszins als uitputtend worden beschouwd.

Al Jazeera spreekt van buitengerechtelijke moorden van Palestijnen door Israëlische soldaten. Zo zou de dood van Ahmed Erekat bij een controlepost tussen Jeruzalem en Bethlehem in juni 2020 onrechtmatig zijn geweest omdat Israëlische soldaten hem hadden beschoten zonder dat hij een bedreiging vormde en hem vervolgens geen toegang tot eerste hulp hadden verleend.⁵⁷⁸ De VN-OHCHR in de Palestijnse Gebieden sprak zich uit tegen de buitengerechtelijke moord op de Palestijn Mohammad Salima/Sleemah, die begin december 2021 in Oost-Jeruzalem een orthodoxe joodse man neerstak en daarna door Israëlische politie werd doodgeschoten terwijl hij al op de grond lag.⁵⁷⁹ Op 14 en 15 februari 2022 werden op de Westelijke Jordaanoever een minderjarige Palestijnse jongen in Jenin en een negentienjarige Palestijnse man in Ramallah doodgeschoten door Israëlische troepen. Dit gebeurde toen er in Jenin geweld uitbrak tussen Palestijnen en Israëlische troepen toen deze troepen een gebouw sloopten. In het geval dat in Ramallah plaatsvond werd de negentienjarige Palestijnse man beschoten door Israëlische troepen terwijl Palestijnse jongeren stenen gooiden naar deze troepen.⁵⁸⁰ Op 1 maart 2022 werd een Palestijnse man dichtbij Bethlehem door Israëlische troepen doodgeschoten tijdens een achtervolging. Het was niet duidelijk waarom de man als verdachte werd gezien. De PA sprak van een executie.⁵⁸¹

⁵⁷⁴ Al Jazeera, *Gone but not forgotten: The case of missing Palestinians*, 12 juni 2018, geraadpleegd op 23 november 2021.

⁵⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

⁵⁷⁶ B'Tselem, *Fatalities: All Data*, geraadpleegd 24 november 2021. Zie ook <https://statistics.btselem.org/en/all-fatalities/by-date-of-incident?ageSensor=%220%2C17%22>

⁵⁷⁷ Al Jazeera, *Killing of Palestinian man by Israel an 'extrajudicial execution'*, 24 februari 2021, geraadpleegd op 23 november 2021.

⁵⁷⁸ Al Jazeera, *Killing of Palestinian man by Israel an 'extrajudicial execution'*, 24 februari 2021, geraadpleegd op 23 november 2021.

⁵⁷⁹ Facebook, UN Human Rights – Palestine, 4 december 2021, geraadpleegd op 6 december 2021; Al Jazeera, *Palestinians, rights group condemn Jerusalem 'execution'*, 5 december 2021, geraadpleegd op 6 december 2021.

⁵⁸⁰ OCHA OPT, *Protection of Civilians Report 8-21 February 2022*, 28 februari 2022, geraadpleegd op 1 maart 2022.

⁵⁸¹ BBC Monitoring, *Briefing: Israeli army kills Palestinian in West Bank chase*, 2 maart 2022, geraadpleegd op 3 maart 2022.

3.3.7 'Bloedwraak en eerdergerelateerd geweld'⁵⁸²

Een bron geeft aan dat geweld en vetes tussen families, vaak met banden met de georganiseerde misdaad, voorkomt in de Palestijnse Gebieden. De PA zou volgens een bron geen controle hebben over deze gewapende (familie)groepen.⁵⁸³ Bij een andere bron waren er geen criminele rechtszaken van vetes bekend in de Palestijnse Gebieden.⁵⁸⁴ Het is niet bekend of Hamas controle heeft over gewapende (familie)groepen wanneer het geweld en vetes tussen families betreft. Een bron geeft aan dat Hamas zou proberen de controle over andere groeperingen in Gaza te houden in zoverre dit in hun optiek anders schade aan de machtsorde van Hamas zelf brengt (zie ook 3.2.1).⁵⁸⁵

Internationale organisaties spreken vaak van (seksueel en) gendergerelateerd geweld - (S)GBV⁵⁸⁶, waarvan femicide (moord op vrouwen en meisjes) een extreme vorm is, in plaats van eerdergerelateerd geweld. Het WCLAC geeft aan dat gevallen van gendergeweld moeilijk te onderzoeken zijn omdat femicide niet onder deze noemer wordt geregistreerd of de doodsoorzaak überhaupt niet onderzocht wordt. Dit laatste zou met name in Gaza gebeuren. Hieronder volgt informatie over verschillende gevallen van SGBV.

(Seksueel en) gendergerelateerd geweld

Het aantal Palestijnse vrouwen dat vermoord werd onder de noemer eerdergerelateerd geweld is in de laatste jaren toegenomen volgens de VN Speciaal Rapporteur voor Geweld tegen Vrouwen. Het WCLAC geeft aan dat in 2005, 2011 en 2019 onderzoek is gedaan naar gendergerelateerd geweld (*gender based violence* - GBV) uitgevoerd door de *Palestinian Central Bureau of Statistics* (PCBS). Deze meldt dat in 2019 29% van (ooit) getrouwde vrouwen te maken hebben gehad met een soort van geweld door de partner. In Gaza (38%) was het percentage hoger dan op de Westelijke Jordaanoever (24%). Ook zouden overheidsinstanties binnen de *Family Protection Units* van de Palestijnse civiele politie (PCP), de *Prosecution office* en het *Ministry of Women's Affairs and Social Development* data over GBV en femicide publiceren. Het WCLAC schrijft het hoge percentage van zelfmoord onder vrouwen en meisjes ten opzichte van mannen toe aan 'onvrijwillige' zelfmoorden, omdat dit door familie- en of sociale en culturele druk wordt uitgevoerd.⁵⁸⁷ Volgens een bron kwamen er tijdens de corona-uitbraak meer meldingen van gendergerelateerd geweld binnen.

⁵⁸² 'Bloedwraak' wordt aangeduid als een (langdurige) vete tussen verschillende sociale groepen (bijvoorbeeld families), waarin verschillende geweldspraktijken, waaronder moord, als deel van vergeldingsacties kunnen plaatsvinden. Geweld dat voortvloeit uit 'eermotief' hangt samen met bepaalde sociale en gendernormen binnen een gemeenschap. 'Eerdergerelateerd geweld' wordt door internationale organisaties daarom vaak opgenomen binnen de noemer (seksueel en) gendergerelateerd geweld.

⁵⁸³ Vertrouwelijke bron, 7 februari 2022.

⁵⁸⁴ IVertrouwelijke bron, 22 februari 2022.

⁵⁸⁵ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

⁵⁸⁶ SGBV is een koepelterm die verwijst naar praktijken gebaseerd op gender normen en ongelijke machtsrelaties die tegen de wil van een persoon in worden verricht of tegen zijn/haar bestaansvrijheid ingaan. Dit omvat fysieke, emotionele, psychologische en seksuele bedreigingen en geweld, zoals geweld achter de voordeur ('huiselijk geweld'), gedwongen huwelijk, vrouwelijke genitale verminking (vgv) en eerdergerelateerd geweld. Menaal Munshey, *Access to SGBV Protection Services for Syrian and Palestinian Refugees in Lebanon*, United Nations University Policy Report, 2018, p. 1, 6, 25; UN Women, *An Assessment of GBV Services in Gaza*, September 2017, p. 12; Razan Wazwaz, Oxfam Views and Voices, *On the path the end violence against women: supporting civil society to combat GBV in the occupied Palestinian Territory*, 18 december 2020; UNFPA, *Gender-based violence*, geraadpleegd op 4 maart 2022. Zie ook <https://palestine.unfpa.org/en/gender-based-violence>

⁵⁸⁷ Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, on her mission to the Occupied Palestinian Territory/State of Palestine*, 12 juli 2017, p. 6; UNDP, *State of Palestine: Gender Justice & the Law*, 2018, p. 24; Amnesty International, *Report: State of Palestine*, 2020, geraadpleegd op 15 november 2021; WCLAC and Al-Muntada, *Femicide in the Palestinian Society*, april 2021, 3-5.

Organisaties konden lange tijd alleen telefonisch psychosociale hulp aanbieden of meldingen registreren.⁵⁸⁸

Femicide

Volgens het WCLAC zouden in 2019 negentien vrouwen op de Westelijke Jordaanoever en achttien vrouwen in Gaza als gevolg van gendergerelateerd geweld overleden zijn. In totaal registreerde het WCLAC tussen 2015 en 2020 149 gevallen van femicide. Het hoogste percentage van femicide werd tijdens lockdown periodes genoteerd in 2020 (25% van alle gevallen).⁵⁸⁹ In 2021 zouden er tot eind november 26 gevallen van femicide zijn geregistreerd.⁵⁹⁰ Volgens een bron is dit getal eind 2021 opgelopen tot 34.⁵⁹¹

Wetgeving

Verschillende bronnen geven aan dat vrouwen en meisjes zowel wettelijk als in de praktijk niet voldoende beschermd zijn tegen seksueel en gendergerelateerd geweld, waaronder eengerelateerd geweld en femicide. Vrouwen meldden misbruik niet onder andere uit angst voor schade van hun reputatie.⁵⁹² Autoriteiten zouden ook onvoldoende onderzoek doen naar de oorzaak van moorden die onder femicide of gendergerelateerd geweld vallen. Dit draagt volgens het WCLAC bij aan een cultuur van straffeloosheid.⁵⁹³ Ook zouden Palestijnse vrouwen problemen ervaren bij het aangifteproces in de gebieden die onder Israëlische jurisdictie vallen.⁵⁹⁴ In de Palestijnse Gebieden worden religieuze groepen verschillend berecht volgens Personal Status Laws, voor moslims is dit via Islamitische rechtbanken en christenen door kerkelijke rechtbanken.⁵⁹⁵

Volgens een bron worden vrouwen binnen de huidige wetgeving, zoals het strafrecht en Personal Status Laws, gediscrimineerd.⁵⁹⁶ Hoewel een wetswijziging in 2018 (wetnummer 5) de vermindering van straffen bij eengerelateerd geweld zou tegengaan, was hier volgens bronnen in de praktijk weinig van te merken. Rechters zouden volgens het WCLAC een traditionele houding hebben ten opzichte van sociale en culturele genderrollen.⁵⁹⁷ Een UNDP-rapport geeft aan dat wetswijzigingen uit 2011 en 2018 die vermindering van straf bij eengerelateerd geweld tegengaan wel zijn doorgevoerd op de Westelijke Jordaanoever, maar niet in Gaza. Rechters kunnen nog steeds straffen verminderen door gebruik van artikel 99 en 100 van het (Jordaanse) Wetboek van Strafrecht en via Palestijnse wetgeving waarbij slachtoffers daders een pardon kunnen geven. In dit laatste geval zou strafvermindering plaatsvinden via artikel 99 wetnummer 5 uit 2018. Echter, door

⁵⁸⁸ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁵⁸⁹ WCLAC and Al-Muntada, *Femicide in the Palestinian Society*, april 2021, p. 3.

⁵⁹⁰ Al Jazeera, *Palestine: Femicide highlights need for domestic violence law*, 29 november 2021, geraadpleegd op 30 november 2021.

⁵⁹¹ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁵⁹² Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, on her mission to the Occupied Palestinian Territory/State of Palestine*, 12 juli 2017, p. 6; Amnesty International, *Report: State of Palestine*, 2020, geraadpleegd op 15 november 2021; WCLAC and Al-Muntada, *Femicide in the Palestinian Society*, april 2021, p. 5.

⁵⁹³ Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, on her mission to the Occupied Palestinian Territory/State of Palestine*, 12 juli 2017, p. 6; Amnesty International, *Report: State of Palestine*, 2020, geraadpleegd op 15 november 2021; WCLAC and Al-Muntada, *Femicide in the Palestinian Society*, april 2021, p. 5.

⁵⁹⁴ Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, on her mission to the Occupied Palestinian Territory/State of Palestine*, 12 juli 2017, p. 6; Amnesty International, *Report: State of Palestine*, 2020, geraadpleegd op 15 november 2021; WCLAC and Al-Muntada, *Femicide in the Palestinian Society*, april 2021, p. 2.

⁵⁹⁵ Freedom House, *Freedom in the World 2021: West Bank*, geraadpleegd op 12 november 2021

⁵⁹⁶ Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁵⁹⁷ Freedom House, *Freedom in the World 2021: West Bank*, geraadpleegd op 12 november 2021; WCLAC and Al-Muntada, *Femicide in the Palestinian Society*, april 2021, p. 2.

de wetswijzing uit 2018 geldt dit pardon niet bij zware misdrijven, zoals moord op vrouwen en kinderen.⁵⁹⁸

Volgens het WCLAC werden vrouwen die hun recht probeerde te halen binnen het justitiële systeem gediscrimineerd en trokken, wegens sociale druk of door het verlies in het vertrouwen in het rechtssysteem, zij vaak aan het begin van een rechtszaak deze in.⁵⁹⁹ Verschillende maatschappelijke organisaties die opkomen voor vrouwenrechten, waaronder het WCLAC, proberen al jarenlang een conceptwet door te voeren, namelijk de *Family Protection Bill*. Deze moet geweld tegen vrouwen en kinderen tegengaan.⁶⁰⁰

Volgens Freedom House en Human Rights Watch kwam er na de dood van de vrouw Israa Ghayeb in augustus 2019 meer aandacht voor seksueel en gendergerelateerd geweld onder de Palestijnse bevolking. In deze zaak werden drie mannelijk familieleden ervan verdacht Ghayeb te hebben vermoord. Dit nadat Ghayeb een foto van haarzelf en haar verloofde online had gezet. Na een protest in Ramallah waarbij betogers opriepen tot een onderzoek naar de oorzaak van de dood van Ghayeb bracht de PA naar buiten dat zij was overleden door verwondingen vanwege fysiek geweld. Drie personen werden onder artikel 330 van het Wetboek van Strafrecht beschuldigd van moord zonder voorbedachte rade met een maximale straf van vijf jaar detentie, maar waren in 2020 nog niet berecht.⁶⁰¹ De moord op Sabreen Yasser Khweira in november 2021 bracht ook aandacht onder de Palestijnse samenleving voor de noodzaak voor betere wetgeving omtrent gendergerelateerd geweld. Haar man Amer Rabee, die verdacht werd van haar moord, was opgepakt door de PA-politie. Het is niet duidelijk hoe deze zaak zich verder heeft ontwikkeld.⁶⁰²

Alternatieve oplossingen

Het is niet duidelijk of er alternatieve oplossingen zijn om geweldsincidenten, zoals moord, bij 'bloed en erekwesties' te voorkomen en of de autoriteiten hier ook bij betrokken zijn. Tijdens de verslagperiode was er wel een voorbeeld bekend van een informele overeenkomst nadat een SGBV-geweldsincident had plaatsgevonden. Amnesty geeft een voorbeeld van Razan Moqbel, die op 28 juli 2020 in Ramallah werd vermoord door haar verloofde, waarbij alternatieve overeenkomsten niet werden tegengehouden door de autoriteiten. In deze zaak werd de aanstaande echtgenoot door de Palestijnse veiligheidsdiensten (het is niet duidelijk welke) gearresteerd en startte het openbaar ministerie een rechtszaak tegen hem. Op 3 augustus 2021 kwamen de families van het slachtoffer en de dader overeen om de rechtszaak in te trekken in ruil voor een geldsom van 487.000 NIS (140.440 EUR⁶⁰³). De Palestijnse autoriteiten hadden volgens Amnesty niet gereageerd op deze regeling.⁶⁰⁴

⁵⁹⁸ UNDP, *State of Palestine: Gender Justice & the Law*, 2018, p. 9.

⁵⁹⁹ WCLAC and Al-Muntada, *Femicide in the Palestinian Society*, april 2021, p. 7.

⁶⁰⁰ Al Jazeera, *Palestine: Femicide highlights need for domestic violence law*, 29 november 2021, geraadpleegd op 30 november 2021; Vertrouwelijke bron, 26 januari 2022.

⁶⁰¹ Human Rights Watch, *The Deadly Toll for Palestinian Women*, 19 september 2019, geraadpleegd op 24 februari 2022; Freedom House, *Freedom in the World 2021: West Bank*, geraadpleegd op 12 november 2021.

⁶⁰² Al Jazeera, *Palestine: Femicide highlights need for domestic violence law*, 29 november 2021, geraadpleegd op 30 november 2021.

⁶⁰³ Wisselkoers op 13 april 2022.

⁶⁰⁴ Amnesty International, *Report: State of Palestine*, 2020, geraadpleegd op 15 november 2021.

3.3.8

Corruptie

Volgens verschillende bronnen zien burgers corruptie binnen de overheid als een groot probleem in de Palestijnse Gebieden.⁶⁰⁵ In de afgelopen jaren werd de PA beschuldigd van het verduisteren van publieks- en ontwikkelingsgeld, cliëntelisme en vriendjespolitiek.⁶⁰⁶ In Gaza zouden inwoners betwijfelen of overheidsinstanties onafhankelijk zijn. Wel was onder ondervraagden uit Gaza de perceptie van corruptie in Gaza lager dan die op de Westelijke Jordaanoever.⁶⁰⁷ In een opinieonderzoek in december 2021 stelden ondervraagden dat er sprake was van corruptie binnen PA-instituties (84%) en binnen instituties van Hamas (69%).⁶⁰⁸ Een rapport van *Transparency International* (TI) stelt dat 51% van de Palestijnse ondervraagden weinig tot geen vertrouwen heeft in de overheid, 52% heeft vertrouwen in het rechtssysteem en 59% in de politie.⁶⁰⁹ Binnen de PA bestaat de *Anti-Corruption Commission*, een commissie die verantwoordelijk is voor het implementeren van de anticorruptiestrategie. De meerderheid van de ondervraagden zou niet op de hoogte zijn van deze commissie.⁶¹⁰ Een onderzoek van de *Coalition for Accountability and Integrity (AMAN Coalition)*, het kantoor van TI in de Palestijnse Gebieden stelt dat 63% van de Palestijnse ondervraagden gelooft dat de mate van corruptie binnen PA instituties was toegenomen in 2021. Ondervraagden benoemden het systeem van *wasta* (gebruik van persoonlijke contacten) om toegang tot publieke diensten te krijgen en nepotisme als de meest voorkomende vormen van corruptie. Dit was met name het geval in Gaza. Meer dan de helft van de ondervraagden gelooft dat als zij melding zouden maken van corruptie zij risico lopen op vergeldingsacties en een gebrek aan adequate bescherming als klokkenluiders of getuigen. Het was niet duidelijk van wie deze vergeldingsacties zouden komen.⁶¹¹

In 2021 werd de PA volgens een bron beschuldigd van het behouden van een deel van de coronavaccins voor eigen gebruik, een omstreden vaccindeal met Israël en het sturen van coronavaccins naar Jordanië terwijl er nog weinig Palestijnen gevaccineerd waren (zie ook PA-criticus Nizar Banat 3.1.1).⁶¹²

⁶⁰⁵ Transparency International, *Global Corruption Barometer Middle East & North Africa 2019 Citizens' Views and Experiences of Corruption*, december 2019, p. 13-15; Freedom House, *Freedom in the World 2021: West Bank*, 2021, geraadpleegd op 10 januari 2022.

⁶⁰⁶ Al Shabaka, *Corruption in Palestine: A self-enforcing system*, 18 augustus 2015, geraadpleegd op 11 januari 2022; Council on Foreign Relations, *Corruption in the Palestinian Authority*, 5 april 2018, geraadpleegd op 11 januari 2022.

⁶⁰⁷ Aman Transparency Palestine, *Public Opinion Poll: The State of corruption and Anti-corruption in Palestine in 2021 Executive summary*, 2021, p. 2-3.

⁶⁰⁸ Palestinian Center for Policy and Survey Research, *Public Opinion Poll No (82)*, 14 december 2021, p. 4.

⁶⁰⁹ Transparency International, *Global Corruption Barometer Middle East & North Africa 2019 Citizens' Views and Experiences of Corruption*, december 2019, p. 13-15.

⁶¹⁰ Freedom House, *Freedom in the World 2021: West Bank*, 2021, geraadpleegd op 10 januari 2022.

⁶¹¹ Aman Transparency Palestine, *Public Opinion Poll: The State of corruption and Anti-corruption in Palestine in 2021 Executive summary*, 2021, p. 3-4.

⁶¹² The New York Times, *Activist Dies in Palestinian Authority's Custody, Inciting Widespread Outrage*, 24 juni 2021, geraadpleegd op 22 februari 2022; Amnesty International, *Dood van Palestijnse activist in hechtenis moet transparent en effectief worden onderzocht*, 25 juni 2021, geraadpleegd op 22 februari 2022; NPR, *Palestinians dissidents rally against corruption in the Palestinian Authority*, 10 december 2021, geraadpleegd op 11 januari 2022.

4 Vluchtelingen en ontheemden

4.1 Vluchtelingenstromen

Palestijnen die tijdens de conflicten van 1948 en 1967 ontheemd raakten en binnen de grenzen van Israël verblijven worden niet meegenomen in dit rapport. Ontheemden uit deze periodes (en hun afstammelingen) die gevlucht zijn uit wat nu huidig Israël is naar de Palestijnse Gebieden zijn vaak geregistreerd als vluchteling bij UNRWA, maar volgens organisatie Badil lang niet altijd. Ontheemden uit deze periodes die binnen de Palestijnse Gebieden ontheemd raakten zijn binnenlandse ontheemden. Dit betreffen veelal Palestijnen die ontheemd raakten door het conflict van 1967.⁶¹³ Binnen deze groep bestaan ook personen die al in 1948 vluchteling werden en dus zowel vluchteling als binnenlandse ontheemde zijn.⁶¹⁴ De meeste Palestijnse vluchtelingen uit deze stromen die naar het buitenland vluchtten werden opgenomen in Jordanië (2.307.011), Libanon (479.537) en Syrië (568.730). Deze getallen betreffen de huidige populatie inclusief afstammelingen. In deze getallen wordt niet het aantal niet-vluchtelingen die wel UNRWA-geregistreerd zijn meegenomen.⁶¹⁵

Veel Palestijnen zijn geregistreerd als vluchteling bij UNRWA. Eind 2020 waren er in de Palestijnse Gebieden 871.537 geregistreerde vluchtelingen op de Westelijke Jordaanoever en 1.476.706 geregistreerde vluchtelingen in Gaza. Dit is de groep die gevlucht is uit wat nu Israël is en verblijft in de Palestijnse Gebieden. Dit aantal stijgt door de geboorte en registratie van afstammelingen van de originele groep.⁶¹⁶ Er bestaan negentien officiële vluchtelingenkampen op de Westelijke Jordaanoever en acht in Gaza.⁶¹⁷ De totale bevolking van de Westelijke Jordaanoever was in juli 2021 bijna 3 miljoen en die van Gaza bijna 2.1 miljoen (zie ook 2.4).

4.2 Binnenlandse ontheemden

De meeste mensen raakten in de afgelopen tien jaar ontheemd door offensieven op Gaza (2012, 2014 en 2021) en door uithuiszettingen en het slopen van huizen op de Westelijke Jordaanoever en in Oost-Jeruzalem (2016, 2019). Eerder raakten mensen ook ontheemd door de constructie van de Israëlische muur om de Westelijke Jordaanoever. Volgens het *Internal Displacement Monitoring Centre* (IDMC) waren in het jaar 2020 door conflict en geweld in de Palestijnse Gebieden nieuwe groepen ontheemd geraakt, waardoor er in totaal 131.000 binnenlandse ontheemden waren vanwege rampen. Natuurrampen, zoals bosbranden en overstromingen, creëerden tientallen binnenlandse ontheemden in 2021.⁶¹⁸ De meeste binnenlandse ontheemden worden niet geregistreerd en leven over het algemeen tussen de rest van de bevolking in de Palestijnse Gebieden in huurwoningen of bij gastgezinnen/familie.⁶¹⁹ De schatting van de omvang van binnenlandse ontheemden verschilt. De organisatie Badil stelt dat de groep binnenlandse ontheemden sinds 1967 inclusief hun afstammelingen binnen de Palestijnse Gebieden uit ongeveer

⁶¹³ Badil, *Q&A: What you need to know about Palestinian Refugees and Internally Displaced Persons*, mei 2011, p. 5-8.

⁶¹⁴ Badil, *Survey of Palestinian Refugees and Internally Displaced Persons 2016-2018 Volume IX*, 2018, p. 21.

⁶¹⁵ UNRWA, *UNWRA in figures as of 31 December 2020*, 2021, p. 1.

⁶¹⁶ UNRWA, *UNWRA in figures as of 31 December 2020*, 2021, p. 1.

⁶¹⁷ UNRWA, *Fields of Operations*, 1 januari 2017.

⁶¹⁸ IDMC, *Palestine*, 2021, geraadpleegd op 3 januari 2022.

⁶¹⁹ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 2 februari 2022.

344.599 personen bestond in 2018. Volgens het IDCM bestond de groep binnenlandse ontheemden uit 243.000 personen in 2019.⁶²⁰

Gazaastrook

In Gaza zouden in augustus 2021 ongeveer 8.250 ontheemden bij gastgezinnen of in huurwoningen verblijven.⁶²¹ Volgens een bron zijn ontheemden in Gaza vaak tijdelijk ontheemd vanwege geweldsescalaties of overstromingen. Van de personen waarvan hun huis in 2014 werd vernield zijn de meeste herbouwd. Verwoeste woningen uit de geweldsescalaties in mei 2021 zijn nog niet herbouwd. Mensen zouden na de tijdelijke opvang in UNRWA-scholen zelf huizen huren of bij familie wonen (zie ook 1.3.3).⁶²²

Westelijke Jordaanoever en Oost-Jeruzalem

In 2021 zouden 317 Palestijnen ontheemd zijn geraakt door uithuiszettingen in Oost-Jeruzalem.⁶²³ Volgens een bron kunnen mensen die in Oost-Jeruzalem hun huis worden uitgezet meestal geen nieuwe woning in Jeruzalem vinden vanwege de hoge huizen/huurprijzen. Zij verblijven soms eerst bij familie, maar komen meestal terecht op de Westelijke Jordaanoever of in de wijk Kufr 'Aqab, die officieel bij Jeruzalem hoort maar zich dus achter de muur bevindt net als de Westoever. Deze wijk staat bekend om de slechte leefomstandigheden. Ook op de Westelijke Jordaanoever lopen mensen het risico om ontheemd te raken vanwege uithuiszettingen en de sloop van huizen omwille van de ontwikkeling en uitbreiding van bouwprojecten, onder andere door die van Israëlische kolonisten, of omdat zij niet over bouwvergunningen beschikken (zie ook hoofdstuk 1, paragraaf uithuiszettingen). Ook komt het voor dat mensen tijdelijk ontheemd raken en voor een paar dagen tot een paar maanden hun huis moeten verlaten wanneer deze dichtbij *military fire zones* staan en het Israëlische leger trainingen houdt.⁶²⁴ Het is niet bekend of er tijdelijke opvang wordt geregeld voor deze personen. De *demolition and displacement in the West Bank* database van VN OCHA neemt deze tijdelijk ontheemden niet op in hun data. Dit heeft volgens een bron een technische reden en heeft geen juridische bepaling aan ten aanzien van deze groep.⁶²⁵ Volgens een bron heeft deze groep geen toegang tot (tijdelijk) opvang.⁶²⁶

Dit volgende voorbeelden dienen ter illustratie, maar kunnen geenszins als uitputtend worden beschouwd. In juli 2021 raakten ongeveer 65 personen, waaronder 35 kinderen, uit de (sedentaire) Bedoeïen gemeenschap van Humsa al-Baqai'a in de Jordaanvallei ontheemd door uithuiszetting door Israëlische troepen op de Westelijke Jordaanoever en in Oost-Jeruzalem. Een groep internationale hulporganisaties zou alle binnenlandse ontheemden uit deze groep hebben geholpen.⁶²⁷ Sommige personen uit deze groep zouden volgens een bron toch proberen terug te keren naar hun land om hun vee (veelal geiten en schapen) te onderhouden. Organisaties mogen alleen noodhulp verlenen in Area C en in Oost-

⁶²⁰ IDMC, *Internal Displacement in the Middle East and North Africa Region 2010-2019*, p. 43; Badil, *Survey of Palestinian Refugees and Internally Displaced Persons 2016-2018 Volume IX*, 2018, p. 23, 48-49.

⁶²¹ OCHA, *oPt Situation Report no. 9*, augustus 2021, geraadpleegd op 7 januari 2022.

⁶²² Vertrouwelijke bron, 2 februari 2022.

⁶²³ Al Jazeera, *Sheikh Jarrah: Palestinian family faces forced displacement*, 5 januari 2021, geraadpleegd op 7 januari 2022.

⁶²⁴ Vertrouwelijke bron, 2 februari 2022; OCHA oPt, *Protection of Civilians Report 8-21 February 2022*, 28 februari 2022, geraadpleegd op 1 maart 2022.

⁶²⁵ Vertrouwelijke bron, 21 maart 2022; OCHA oPt, *Data on demolition and displacement in the West Bank*, geraadpleegd op 11 april 2022. Zie ook <https://www.ochaopt.org/data/demolition>

⁶²⁶ Vertrouwelijke bron, 14 april 2022.

⁶²⁷ Al Jazeera, *Palestinian community in West Bank demolished for seventh time*, 7 juli 2021, geraadpleegd op 7 januari 2022.

Jeruzalem, duurzame hulp wordt alleen in Area A toegelaten en in ongeveer 1% van Area C. Binnenlandse ontheemden, waaronder mensen die meerdere keren ontheemd zijn geraakt, komen volgens een bron vaak uiteindelijk terecht in Area A.⁶²⁸ In de periode oktober tot en met december 2021 werden tientallen mensen ontheemd door de vernieling van huizen door Israëlische troepen. Deze gebouwen worden vaak zonder Israëlische bouwvergunning gebouwd omdat het voor Palestijnen moeilijk is om die te verkrijgen (zie ook 3.1.4). Door deze vernielingen en uithuiszettingen moesten mensen vertrekken en werd ook de toegang tot water, landbouwgrond en scholen aan meer dan duizenden personen ontnomen. Dit gebeurde onder meer in de Bedoeïen gemeenschap in Hammamat al Malah – Al Meiteh in de Jordaanvallei, Hebron, Nablus, Bethlehem, Khibet Atuf (area C) en Sur Bahir (area A) en in Oost-Jeruzalem.⁶²⁹

⁶²⁸ Vertrouwelijke bron, 2 februari 2022.

⁶²⁹ OCHA, oPT Situation Report 19 okt -1 nov 2021, november 2021, geraadpleegd op 7 januari 2021; OCHA, *Protection of Civilians Report 16 November – 6 December 2021*, december 2021, geraadpleegd op 7 januari 2022; OCHA, *Protection of Civilians Report, 7-20 December 2021*, december 2021, geraadpleegd op 7 januari 2022.

5 Terugkeer

Palestijnen uit de Palestijnse Gebieden die, vrijwillig of gedwongen, terugkeren naar Gaza reizen in via Israël en Jordanië of via Egypte. Israël heeft controle over wie er via Israël terugkeert en of deze persoon zich in de Palestijnse Gebieden kan vestigen. Egypte heeft controle over wie er via Egypte naar Gaza kan terugkeren. Bij een bron waren er geen gevallen bekend van gedwongen terugkeer van Palestijnse vreemdelingen naar Gaza.⁶³⁰ Israël laat het recht op terugkeer van Palestijnse vluchtelingen naar het Israël binnen de grenzen van 1948 niet toe. Het is niet bekend of er gevallen waren van gedwongen of vrijwillige terugkeer naar de Westelijke Jordaanoever.

5.1 Inreizen

Om de Palestijnse Gebieden terug in te reizen moet een Palestijn een identiteitskaart hebben die na 1995 door Israël is afgegeven. Met een identiteitskaart die voor 1995 was afgegeven moet de betreffende persoon na 1995 de Palestijnse Gebieden hebben verlaten om te kunnen terugkeren. De Israëlische autoriteiten zouden controle hebben over of iemand kan terugkeren en in de Palestijnse Gebieden kan gaan wonen.⁶³¹ Het is niet duidelijk op grond waarvan de Israëlische autoriteiten bepalen of iemand zich wel of niet mag vestigen in de Palestijnse Gebieden ná terugkeer vanuit het buitenland. Palestijnen die naar Gaza willen terugkeren hebben te maken met verschillende obstakels. Naast een identiteitskaart afgegeven door Israël moeten zij ook in het bezit zijn van een Israëlische en Jordaanse reisvergunning om via Jordanië en Israël Gaza te betreden.⁶³² Volgens een bron kan een eenmaal vertrokken Palestijn ook opnieuw terugkeren naar Gaza via de Rafah-grensovergang. De Israëlische autoriteiten laten personen alleen via de grensovergang terugkeren die ook via die grensovergang Gaza hebben verlaten. De Rafah-grensovergang kan soms gesloten zijn en de Egyptische autoriteiten kunnen uit veiligheidsoverwegingen personen weigeren de grens te laten oversteken. Om Egypte in of uit te reizen als transitland is vanuit of naar Gaza geen Egyptisch visum nodig voor personen uit Gaza (zie ook 1.4.4). Palestijnen die terugkeren naar Gaza met een verlopen reisvergunning kunnen tegen problemen aanlopen bij de aanvraag van een nieuwe reisvergunning.⁶³³

⁶³⁰ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

⁶³¹ Immigration and Refugee Board of Canada, *Israel and Palestine: Whether a Palestinian who has lived outside of the Occupied Palestinian Territory (OPT) for a number of years can return to reside in the OPT; whether the returnee requires an Israeli-issued identity card and whether it is possible to obtain the card from abroad; whether someone born in Gaza faces particular challenges returning to the OPT*, 26 April 2016, geraadpleegd op 1 februari 2022.

⁶³² Immigration and Refugee Board of Canada, *Israel and Palestine: Whether a Palestinian who has lived outside of the Occupied Palestinian Territory (OPT) for a number of years can return to reside in the OPT; whether the returnee requires an Israeli-issued identity card and whether it is possible to obtain the card from abroad; whether someone born in Gaza faces particular challenges returning to the OPT*, 26 April 2016, geraadpleegd op 1 februari 2022.

⁶³³ Vertrouwelijke bron, 24 januari 2022.

6 Bijlagen

6.1 Gebruikte openbare bronnen

- +972 Magazine, 'To sing is not a right in Gaza', 6 juni 2019. Zie ook <https://www.972mag.com/hamas-gaza-freedoms-music/>
- , 'I'd rather die in the West Bank': LGBTQ Palestinians find no safety in Israel, 17 september 2021. Zie ook <https://www.972mag.com/lgbtq-palestinians-israel-asylum/>
- 7amleh, The Arab Center for the Advancement of Social Media, *The Attacks on Palestinian Digital Rights, Progress report*, May 6-19, 2021.
- ACLED, *Dashboard Gaza and West Bank*, 2022.
- ACTED, *Gaza: ACTED's Emergency Assistance for families to meet their needs*, 23 december 2021. Zie ook <https://www.acted.org/en/gaza-acted-emergency-assistance-for-families-to-meet-their-needs/>
- Addameer, *Administrative detainees*, december 2019. Zie ook <https://www.addameer.org/the-prisoners/administrative-detainees>
- , *Annual Report 2019*, 2019.
- , *Key Issues: Isolation, Restrictions on family visits*, juli 2017. Zie ook <https://www.addameer.org/key-issues/family-visit>
- , *Key Issues: Medical Negligence*, juli 2016. Zie ook <https://www.addameer.org/key-issues/medical-negligence>
- , *Prisoners Statistics*, 7 november 2021. Zie ook <http://addameer.org/node/4561>
- Al Haq, *Field Report on Human Rights Violations in 2020*, 2 maart 2021.
- , *National Preventive Mechanism against Torture and Ill-Treatment*, 16 augustus 2018.
- , *Prevention of Torture: Monitoring, Documentation and means of Confrontation*, 2020.
- Al Jazeera, *450 settler attacks on Palestinians in two years: Israeli NGO*, 14 november 2021. Zie ook <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/14/450-settler-attacks-on-palestinians-in-two-years-israeli-ngo>
- , *Abbas accused of power grab after Palestinian appointments*, 10 februari 2022. Zie ook <https://www.aljazeera.com/news/2022/2/10/plo-appointments-palestinian-authority-abbas-fatah>
- , *Building materials allowed into Gaza after Israeli assault in May*, 1 september 2021. Zie ook <https://www.aljazeera.com/news/2021/9/1/building-materials-allowed-into-gaza-after-israeli-assault-in-may>
- , *Gone but not forgotten: The case of missing Palestinians*, 12 juni 2018. Zie ook <https://www.aljazeera.com/features/2018/6/12/gone-but-not-forgotten-the-case-of-missing-palestinians>
- , *Israel attacks solidarity protests for escaped Palestinians*, 9 september 2021. Zie ook <https://www.aljazeera.com/news/2021/9/9/dozens-of-palestinians-injured-at-rallies-in-support-of-prisoners>
- , *Israel completes 'iron wall' underground Gaza barrier*, 7 december 2021. Zie ook <https://www.aljazeera.com/news/2021/12/7/israel-announces-completion-of-underground-gaza-border-barrier>
- , *Israeli law tears Palestinian families apart*, 19 juli 2013. Zie ook <https://www.aljazeera.com/features/2013/7/19/israeli-law-tears-palestinian-families-apart>
- , *Jerusalem: Israel forces Palestinians to self-demolish own homes*, 31 januari 2022. Zie ook <https://www.aljazeera.com/news/2022/1/31/israel-forces-palestinian-families-to-self-demolish-their-homes-in-jerusalem>
- , *Killing of Palestinian man by Israel an 'extrajudicial execution'*, 24 februari 2021. Zie ook <https://www.aljazeera.com/news/2021/2/24/palestinian-killing>

- , *Nizar Banat family to seek international justice 'if necessary'*, 24 oktober 2021. Zie ook <https://www.aljazeera.com/news/2021/10/24/nizar-banat-family-to-see-international-justice-if-necessary>
- , *'Love for a free life': Why Palestinian prisoners hunger strike*, 10 maart 2022. Zie ook <https://www.aljazeera.com/features/2022/3/10/love-for-a-free-life-why-palestinian-prisoners-hunger-strike>
- , *Not a life: Israel keeps many Palestinians without legal status*, 26 oktober 2021. Zie ook <https://www.aljazeera.com/features/2021/10/26/not-a-life-israel-keeps-many-palestinians-without-legal-status>
- , *Palestine: Femicide highlights need for domestic violence law*, 29 november 2021. Zie ook <https://www.aljazeera.com/features/2021/11/29/palestinefemicide>
- , *Palestinian Authority struggles to pay public employees*, 2 december 2021. Zie ook <https://www.aljazeera.com/economy/2021/12/2/palestinian-authority-struggles-to-pay-public-employees>
- , *Palestinian community in West Bank demolished for seventh time*, 7 juli 2021. Zie ook <https://www.aljazeera.com/news/2021/7/7/palestinian-community-in-west-bank-demolished-for-sixth-time>
- , *Palestinian prisoner from Gaza dies in Israeli custody*, 18 november 2021. Zie ook <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/18/palestinian-prisoner-from-gaza-dies-in-israeli-custody>
- , *Palestinian prisoners launch boycott of Israeli military courts*, 4 januari 2022. Zie ook <https://www.aljazeera.com/news/2022/1/4/palestinian-prisoners-launch-boycott-of-israeli-military-courts>
- , *Palestinians demand answers for PA shooting at student protest*, 3 februari 2022. Zie ook <https://www.aljazeera.com/news/2022/2/3/palestinians-demand-answers-for-pa-shooting-at-student-protest>
- , *Palestinians, rights group condemn Jerusalem 'execution'*, 5 december 2021. Zie ook <https://www.aljazeera.com/news/2021/12/5/palestinians-rights-groups-condemn-execution-in-jerusalem>
- , *Sheikh Jarrah families reject 'unjust' deal with Israeli settlers*, 2 november 2021. Zie ook <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/2/sheikh-jarrah-palestinians-reject-deal-with-israeli-settlers>
- , *Sheikh Jarrah: Palestinian family faces forced displacement*, 5 januari 2021. Zie ook <https://www.aljazeera.com/features/2022/1/5/sheikh-jarrah-palestinian-family-faces-forced-displacement>
- , *Teen's death fuels Palestinian Authority corruption claims*, 8 februari 2022. Zie ook <https://www.aljazeera.com/news/2022/2/8/teens-death-fuels-palestinian-authority-corruption-claims>
- , *The colour coded ID system for Palestinians*, 18 november 2017. Zie ook <https://www.aljazeera.com/news/2017/11/18/the-colour-coded-israeli-id-system-for-palestinians>
- , *Why is the Palestinian Authority cracking down on opposition?*, 25 januari 2022. Zie ook <https://www.aljazeera.com/features/2022/1/25/analysis-palestinian-authority-cracking-down-on-opposition>
- Al Mezan Center for Human Rights, *Fact Sheet on Obstacles to Accessing Education in the Gaza Strip*, augustus 2021.
- Al Monitor, *Bicycling program for women finds both supporters, critics in Gaza*, 10 mei 2021. Zie ook <https://www.al-monitor.com/originals/2021/05/bicycling-program-women-finds-both-supporters-critics-gaza>
- , *Gaza's female softball players in league of their own*, 4 maart 2020. Zie ook <https://www.al-monitor.com/originals/2020/03/gazan-women-raise-their-pitch.html>
- , *Hamas appoints first women to political bureau*, 12 maart 2021. Zie ook <https://www.al-monitor.com/originals/2021/03/hamas-gaza-internal-elections-women-role-political.html>
- , *Hamas visits Gaza schools to promote hijab*, 31 oktober 2018. Zie ook <https://www.al-monitor.com/originals/2018/10/palestine-gaza-hamas-campaign-women-hijab.html>

- Al Muntada, *Parallel Follow-up Report Prepared by the Women's Center for Legal Aid and Counselling (WCLAC) and the Palestinian Non-Governmental Organizations Forum to Combat Violence Against Women*, september 2020.
- Al Shabaka, *Corruption in Palestine: A self-enforcing system*, 18 augustus 2015. Zie ook <https://al-shabaka.org/briefs/corruption-in-palestine/>
- , *Rethinking Palestine Podcast, Palestine under Surveillance with Mona Shtaya*, 25 november 2021. Zie ook <https://al-shabaka.org/podcasts/palestine-under-surveillance-with-mona-shtaya/>
- , *The Conditional Right to Health in Palestine*, 30 juni 2019. Zie ook <https://al-shabaka.org/briefs/the-conditional-right-to-health-in-palestine/>
- , *The Palestinian Security Sector: Entrenching State Repression*, 14 november 2021. Zie ook <https://al-shabaka.org/memos/the-palestinian-security-sector-consolidating-authoritarianism-and-repression/>
- , *The political marginalization of Palestinian women in the West Bank*. 28 juli 2019. Zie ook <https://al-shabaka.org/briefs/the-political-marginalization-of-palestinian-women-in-the-west-bank/>
- Aman Transparency Palestine, *Public Opinion Poll: The State of corruption and Anti-corruption in Palestine in 2021 Executive summary*, 2021.
- Amnesty International, *Dood van Palestijnse activist in hechtenis moet transparent en effectief worden onderzocht*, 25 juni 2021. Zie ook <https://www.amnesty.nl/actueel/dood-van-palestijnse-activist-in-hechtenis-moet-transparant-en-effectief-worden-onderzocht>
- , *Neither dead nor alive*, augustus 2018. Zie ook <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2018/08/neither-dead-nor-alive-mena-disappeared/>
- , *Palestine (State of) 2020*, 2021. Zie ook <https://www.ecoi.net/en/document/2048699.html>
- , *Palestine (State of) 2021*, 2022. Zie ook <https://www.amnesty.org/en/location/middle-east-and-north-africa/palestine-state-of/report-palestine-state-of/>
- Anera, *Health Care System in Palestine*, 21 september 2020. Zie ook <https://www.anera.org/blog/healthcare-in-palestine/>
- AP News, *Report: NSO spyware found on 6 Palestinians activists' phones*, 8 november 2021. Zie ook <https://apnews.com/article/technology-business-israel-jamal-khashoggi-hacking-6bfc5bc992de7f33f5c8e969e69ce15c>
- , *The deepening costs of 4 Gaza wars in 13 years, in 4 charts*, 25 augustus 2021. Zie ook <https://apnews.com/article/middle-east-united-nations-israel-palestinian-gaza-hamas-186d89b5fa8ae171c166f6162d6ea3da>
- Arab News, *Gaza police block women from attending football match*, 28 januari 2018. Zie ook <https://www.arabnews.com/node/1234951/middle-east>
- Artikel XIV, *Israeli-Palestinian Interim Agreement on the West Bank and the Gaza Strip*, 28 september 1995.
- B'Tselem and Palestinian Centre for Human Rights, *Unwilling and Unable: Israel's Whitewashed Investigations of the Great March of Return Protests*, december 2021.
- , *Summary of joint report with PCHR*, december 2021.
- B'Tselem, *Death Penalty in the Palestinian Authority and Under Hamas Control*, 16 oktober 2013. Zie ook https://www.btselem.org/inter_palestinian_violations/death_penalty_in_the_pa
- , *East Jerusalem*, 27 januari 2019. Zie ook <https://www.btselem.org/topic/jerusalem>
- , *Fatalities: All data*. Zie ook <https://statistics.btselem.org/en/all-fatalities/by-date-of-incident?section=overall&tab=overview&dateSensor=%221567040400000%2C1643669999000%22>
- , *Minors in Jeopardy, Violations of the Rights of Palestinian Minors by Israel's Military Courts*, maart 2018. Zie ook https://www.btselem.org/publications/summaries/201803_minors_in_jeopardy
- , *Restrictions on Movement*, 11 november 2017. Zie ook https://www.btselem.org/freedom_of_movement

- , *State Business: Israel's misappropriation of land in the West Bank through settler violence*, november 2021.
- , *Statistics on Palestinians in the custody of the Israeli security forces*, 24 november 2021. Zie ook https://www.btselem.org/statistics/detainees_and_prisoners
- , *Statistics on the death penalty in the Palestinian Authority and under Hamas control in Gaza*, 13 september 2021. Zie ook https://www.btselem.org/inter_palestinian_violations/death_penalty_statistics
- , *The Military Courts*, 11 november 2017. Zie ook https://www.btselem.org/military_courts
- , *The Separation Barrier*, 11 november 2017. Zie ook https://www.btselem.org/separation_barrier
- , *West Bank roads on which Israel forbids Palestinian vehicles*, 31 januari 2017. Zie ook https://www.btselem.org/freedom_of_movement/forbidden_roads
- Badil, Q&A: *What you need to know about Palestinian Refugees and Internally Displaced Persons*, mei 2011.
- , *Survey of Palestinian Refugees and Internally Displaced Persons 2016-2018 Volume IX*, 2018.
- BBC Monitoring, *Briefing: Israel limits entry from West Bank for Ramadan prayers*, 6 april 2022.
- , *Briefing: Israel votes to re-ban Palestinian family unification*, 11 maart 2022.
- , *Briefing: Israeli army kills Palestinian in West Bank chase*, 2 maart 2022.
- , *Briefing: Israeli officer kills Palestinian after reported stabbing attempt*, 12 april 2022.
- , *Briefing: Palestinian woman killed as surge of violence continues*, 10 april 2022.
- , *Briefing: Surge in settler violence in West Bank follows deadly attack*, 31 maart 2022.
- , *Briefing: Tensions flare in East Jerusalem at start of Ramadan*, 3 april 2022.
- , *Egypt resumes opening Rafah crossing with Gaza*, 6 december 2021.
- , *Hamas warns of 'escalation' in Gaza, blaming Egypt*, 7 december 2021.
- , *IS claims responsibility for deadly Israel attack*, 28 maart 2022.
- , *Israeli police shoot Palestinian during suspected stabbing attack*, 19 maart 2022.
- , *Israeli president's visit to West Bank shrine draws protest*, 29 november 2021.
- , *Israeli troops kill five Palestinians in West Bank clashes*, 14 april 2022.
- , *Palestinian death toll rises to five in occupied West Bank*, 14 april 2022.
- , *Palestinian girl held in stabbing of settler in Jerusalem*, 8 december 2021.
- , *Palestinian killed as Israeli forces raid Jenin refugee camp*, 9 april 2022.
- , *Palestinian killed in Hebron as clashes erupt in West Bank*, 1 april 2022.
- , *Palestinian local elections in West Bank*, 11 december 2021.
- , *Palestinian officers extricate Israelis attacked in Ramallah*, 2 december 2021.
- , *Palestinian president opens Central Council session*, 7 februari 2022.
- , *Palestinian prisoners on hunger strike reach release deal*, 23 november 2021.
- , *Palestinians hold second round of local elections*, 27 maart 2022.
- , *Palestinians rally behind prisoners on hunger strike in Israel*, 5 november 2021.
- , *Three Palestinians wounded by Israeli tank fire on Gaza*, 29 december 2021.
- , *Two Israeli teens arrested over stoning attack in Sheikh Jarrah*, 11 december 2021.
- BBC News, *Palestinians vent against Hamas in rare online event*, 29 januari 2022. Zie ook <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-60173481>
- , *Sheikh Jarrah: Why could Palestinians lose their homes in Jerusalem*, 3 augustus 2021. Zie ook <https://www.bbc.com/news/57239690>
- , *Two Palestinians killed in gunfight during Israeli West Bank raid*, 1 april 2022. Zie ook <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-60939559>
- Biometricupdate, *Biometrics shipment to Palestinian Authority mysteriously released after being confiscated*, 22 januari 2021. Zie ook <https://www.biometricupdate.com/202101/biometrics-shipment-to-palestinian-authority-mysteriously-released-after-being-confiscated>
- CIA The World Factbook, *Gaza Strip*, 12 april 2022. Zie ook <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/gaza-strip/>

- , *West Bank*, 12 april 2022. Zie ook <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/west-bank/>
- Council on Foreign Relations, *Corruption in the Palestinian Authority*, 5 april 2018. Zie ook <https://www.cfr.org/blog/corruption-palestinian-authority>
- , *Global Conflict Tracker: Israeli-Palestinian Conflict*, 7 januari 2022. Zie ook <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/israeli-palestinian-conflict>
- Danish National ID Centre, *Jordan: Issuance of Jordanian documents to stateless Palestinians*, 16 april 2020.
- Daraj News, Mustafa Ibrahim, *Gaza: Yellow Passports, Blue Cards and Lost Rights*, 7 oktober 2021. Zie ook <https://daraj.com/en/81585/>
- DCAF, *Palestinian Women and Penal Law: Policy Brief Ramallah and Geneva*, mei 2012.
- Defense for Children International Palestine (DCIP), *Child Recruitment*, 2022. Zie ook https://www.dci-palestine.org/child_recruitment
- , *Israeli forces raid DCIP office, confiscate computers and client files*, 29 juli 2021. Zie ook https://www.dci-palestine.org/israeli_forces_raid_dcip_office_confiscate_computers_and_client_files
- , DCIP, *Juvenile Justice*, 2022. Zie ook https://www.dci-palestine.org/juvenile_justice
- , *Military detention: Number of Palestinian Children (12-17) in Israeli Administrative Detention*, 2 oktober 2020. Zie ook https://www.dci-palestine.org/children_in_israeli_administrative_detention
- , *Military detention: Number of Palestinian Girls in Israeli Military Detention*, 2 oktober 2020. Zie ook https://www.dci-palestine.org/palestinian_girls_in_israeli_detention
- , *No way to treat a child: Palestinian children in the Israeli military detention system*, april 2016.
- EASO, *COI Query Palestine*, 10 januari 2020.
- European Council on Foreign Relations (ECFR), *Mapping Palestinian Politics*, 2022. Zie ook https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/opt/
- EO, *Van Nablus naar Ninevé: Aflevering 1 – De Samaritanen (Westelijke Jordaanoever)*, 2 juli 2018. Zie ook https://www.npostart.nl/van-nablus-naar-nineve/02-07-2018/VPWON_1291626
- Euro-Mediterranean, *Human Rights Monitor, The Gaza Strip: Undocumented Citizens*, maart 2021.
- European Union, *Palestine Factsheet*, 23 september 2021. Zie ook https://ec.europa.eu/echo/where/middle-east/palestine_nl
- Facebook, *UN Human Rights – Palestine*, 4 december 2021. Zie ook [https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0qNRnkvizVCuFBjvyYS483Mvzf1B8o6rxSKyPgm3VL3FdZ4E7vRNWcuVn3VK5TZvKI&id=57801442905353&_cft__\[0\]=AZUIQZlpQlrcYqO-4e5uZ1zPCxuvd1hDsMIitVUNGwIqBO9tfXkpqZx2ql_aTS0WdIqLuGj3c7rJD0lcrZuPMZ4FBUZ0xa3VfO4sDTIdaszXI1FWOecHGwN9OngpjKUj8mG3PUI8pzqZH2ptKDGR2qe7q9ePyh4DqhrTtQoE9jLHIQ&_tn=%2C0%2CP-R](https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0qNRnkvizVCuFBjvyYS483Mvzf1B8o6rxSKyPgm3VL3FdZ4E7vRNWcuVn3VK5TZvKI&id=57801442905353&_cft__[0]=AZUIQZlpQlrcYqO-4e5uZ1zPCxuvd1hDsMIitVUNGwIqBO9tfXkpqZx2ql_aTS0WdIqLuGj3c7rJD0lcrZuPMZ4FBUZ0xa3VfO4sDTIdaszXI1FWOecHGwN9OngpjKUj8mG3PUI8pzqZH2ptKDGR2qe7q9ePyh4DqhrTtQoE9jLHIQ&_tn=%2C0%2CP-R)
- Francesca P. Albanese en Lex Takkenberg, *Palestinian refugees in international law*, Oxford University Press: 2020.
- Freedom House, *Gaza Strip: Freedom in the World 2020 Country Report*, 2020. Zie ook <https://freedomhouse.org/country/gaza-strip/freedom-world/2020>
- , *Gaza Strip: Freedom in the World 2021 Country Report*, 2021. Zie ook <https://freedomhouse.org/country/gaza-strip/freedom-world/2021>
- , *West Bank Freedom in the World 2021 Country report*, 2021. Zie ook <https://freedomhouse.org/country/west-bank/freedom-world/2021>
- , *West Bank: Freedom in the World 2022 Country Report*, 2022. Zie ook <https://freedomhouse.org/country/west-bank/freedom-world/2022>
- Gisha, *Exits by Palestinians via Erez Crossing to Israel, the West Bank, and abroad*, 30 juni 2021. Zie ook <https://gisha.org/en/graph/exits-through-erez-crossing/>
- , *Gaza Up Close*, 1 september 2021. Zie ook <https://features.gisha.org/gaza-up-close/>

- , *Israel continues to restrict movement to and from Gaza, harming residents*, 23 mei 2021. Zie ook <https://gisha.org/en/crossing-update-travel-via-erez-still-blocked-kerem-shalom-opened-today-for-limited-entry-of-aid-salah-a-din-and-rafah-crossings-opened-by-egypt/>
- , *One year of "coronavirus closure" at Erez crossing*, 18 maart 2021. Zie ook <https://gisha.org/en/one-year-of-coronavirus-closure-at-erez-crossing-en/>
- , *The illusion of disengagement*, 12 september 2019. Zie ook <https://gisha.org/en/the-illusion-of-disengagement/>
- , *Unemployment rate in Gaza at 44,7% in Q2 of 2021*, 21 oktober 2021. Zie ook <https://gisha.org/en/unemployment-rate-in-gaza-at-44-7-in-q2-of-2021/>
- Haaretz, *Bennett rejects Peace Process with Abbas, focuses on Palestinians' practical needs*, 1 september 2021. Zie ook <https://www.haaretz.com/israel-news/.premium-bennett-closes-door-on-peace-process-focuses-on-palestinians-practical-needs-1.10174014>
- , *East Jerusalem residents will be able to renew travel documents at any other Interior Ministry offices*, 14 mei 2018. Zie ook <https://www.haaretz.com/israel-news/shorter-waits-for-east-jerusalem-residents-renewing-travel-documents-1.6079220>
- , *Months later, Israeli military backlog holds up probe into dozens of Gaza border deaths*, 29 juni 2021. Zie ook <https://www.haaretz.com/israel-news/.premium-israeli-military-faces-backlog-in-probing-border-clashes-in-which-gazans-were-killed-1.9949951>
- , *Pride and Prejudice: The Hellish Life of Gaza's LGBTQ Community*, 25 juni 2019. Zie ook <https://www.haaretz.com/middle-east-news/palestinians/.premium-pride-and-prejudice-the-hellish-life-of-gaza-s-lgbtq-community-1.7403501>
- , *Shots fired at Israeli forces during West Bank protest in support of escaped prisoners*, 8 september 2021. Zie ook <https://www.haaretz.com/israel-news/shots-fired-at-israeli-forces-during-west-bank-protest-in-support-of-fugitives-1.10192458>
- , *Who are East Jerusalem's permanent residents*, 10 april 2018. Zie ook <https://www.haaretz.com/.premium-who-are-east-jerusalem-permanent-residents-1.5342598>
- , *Who would you be allowed to marry in Israel today?*, 10 april 2018. Zie ook <https://www.haaretz.com/jewish/.premium-could-you-marry-in-israel-1.5250455>
- Hamoked, *Childhood in Chains: The detention and interrogation of Palestinian Teenagers in the West Bank*, april 2018.
- , *Under Cover of Darkness: Night arrests of Palestinian minors*, by Israeli Security Forces in the West Bank, oktober 2020.
- Home Office, *Report of a Home Office Fact-Finding Mission Occupied Palestinian Territories: freedom of movement, security and human rights situation*, maart 2020.
- Human Rights Watch, *Abusive System: Failures of Criminal Justice in Gaza*, september 2012. Zie ook <https://www.hrw.org/report/2012/10/03/abusive-system/failures-criminal-justice-gaza>
- , *Israel and Palestine: Events of 2021*, 2022. Zie ook <https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/israel/palestine>
- , *Palestine: No letup in arbitrary arrests, torture*, 29 mei 2019. Zie ook <https://www.hrw.org/news/2019/05/29/palestine-no-letup-arbitrary-arrests-torture>
- , *The Deadly Toll for Palestinian Women*, 19 september 2019. Zie ook <https://www.hrw.org/news/2019/09/19/deadly-toll-palestinian-women>
- , *Two Authorities, One Way, Zero Dissent: Arbitrary Arrest and Torture under the Palestinian Authority and Hamas*, 23 oktober 2018. Zie ook <https://www.hrw.org/report/2018/10/23/two-authorities-one-way-zero-dissent/arbitrary-arrest-and-torture-under>
- , *Spyware used to hack Palestinian Rights Defenders*, 8 november 2021. Zie ook <https://www.hrw.org/news/2021/11/08/spyware-used-hack-palestinian-rights-defenders>
- , *West Bank: Free Suspected Blogger*, 5 december 2010. Zie ook <https://www.hrw.org/news/2010/12/05/west-bank-free-suspected-blogger>

- ICHR, *The Report of the Independent Commission for Human Rights (ICHR) On The Initial Report of the State of Palestine Presented to The United Nations Committee on The Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, juli 2018.
- , *The Status of Human Rights in Palestine Executive Summary 2020*, 2021.
- International Displacement Monitoring Centre (IDMC), *Internal Displacement in the Middle East and North Africa Region 2010-2019*, 2020.
- , *Palestine*, 2021. Zie ook <https://www.internal-displacement.org/countries/palestine>
- Immigration and Refugee Board of Canada, *Query response on Israel and Palestine: Travel documents issued by the Israeli government to residents of the West Bank and Gaza Strip (2017 - March 2020)*, 27 april 2020. Zie ook <https://irb-cisr.gc.ca/en/country-information/rir/Pages/index.aspx?doc=458096&pls=1>
- , *Israel and Palestine: Whether a Palestinian who has lived outside of the Occupied Palestinian Territory (OPT) for a number of years can return to reside in the OPT; whether the returnee requires an Israeli-issued identity card and whether it is possible to obtain the card from abroad; whether someone born in Gaza faces particular challenges returning to the OPT*, 26 April 2016. Zie ook <https://www.refworld.org/docid/585a7db14.html>
- , *Palestine: Procedures to obtain a Palestinian passport in the West Bank; the documents to be submitted and whether the Palestinian Authority requires original identity documents or accepts photocopies; whether the passport applicant has to appear in person to apply for or receive a passport; the features of a passport; the name of the signature on page three of the passport; the duration between the application for and the reception of a passport; whether a person may have two valid passports that were issued on different dates; the prevalence of fraudulent Palestinian passports (January 2008 - April 2010)*, 30 April 2010. Zie ook <https://www.refworld.org/docid/4e4383262.html>
- International Labour Organisation (ILO), *The situation of workers of the occupied Arab territories, Report of the Director-General – Appendix 2021*, 2021.
- International Planned Parenthood Federation, *Palestinian Family Planning and Protection Association (PFPPA)*. Zie ook <https://www.ippf.org/about-us/member-associations/palestine>
- International Trade Union Confederation (ITUC), *Workers Rights in Crisis: Palestinian workers in Israel and the settlements*, 12 april 2021.
- Islamic Relief, *International charity launches campaign to change lives of Palestinian orphans*, 5 februari 2018. Zie ook <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/international-charity-launches-campaign-change-lives>
- Israel Ministry of Foreign Affairs, *Acquisition of Israeli Nationality*, 1 januari 2010. Zie ook <https://www.mfa.gov.il/mfa/facts+about+israel/state/acquisition+of+israeli+nationality.htm>
- KavLaoved, *Policy brief – January 2022: Who is protecting the rights of Palestinian workers in Israel*, januari 2022.
- Lawyers for Justice, *Trial postponed for those accused of killing activist Nizar Banat*, 13 februari 2022.
- , *Trial postponed for those accused of killing activist Nizar Banat*, 11 april 2022.
- Luna Saadeh, 'The Israeli Occupation and Palestinians' Right to Choice in Marriage' in *Kohl Journal* Vol 4 (2): 2018.
- Menaal Munshey, *Access to SGBV Protection Services for Syrian and Palestinian Refugees in Lebanon, United Nations University Policy Report*, 2018.
- Middle East Eye, 'The Coordinator': Israel instructs Palestinians to download app that tracks their phones, 8 april 2020. Zie ook <https://www.middleeasteye.net/news/coordinator-israel-instructs-palestinians-download-app-tracks-their-phones>
- , *Israel: Lawyers call on Shit Bet to halt text message threats targeting Palestinians*, 13 mei 2021. Zie ook <https://www.middleeasteye.net/news/israel-palestine-shin-bet-threatening-text-messages>
- , *Israeli Palestinian prisoners to go on hunger strike against Israel's punitive measures*, 1 maart 2022. Zie ook <https://www.middleeasteye.net/news/israel-palestine-prisoners-hunger-strike-punitive-measures>

- Middle East Institute, *After 18 years, Palestinian families can finally live together: The end of Israel's 2003 citizenship law*, 10 augustus 2021. Zie ook <https://www.mei.edu/publications/after-18-years-palestinian-families-can-finally-live-together-end-israels-2003>
- Middle East Monitor, *US backs down from reopening consulate in occupied East Jerusalem*, 16 december 2021. Zie ook <https://www.middleeastmonitor.com/20211216-us-backs-down-from-reopening-consulate-in-occupied-east-jerusalem/>
- , *PA resume economic dialogue after 5-year pause*, 15 december 2021. Zie ook <https://www.middleeastmonitor.com/20211215-us-pa-resume-economic-dialogue-after-5-year-pause/>
- MIFTAH, *Booklet on Institutions Providing Emergency Protection Services to Battered Women: West Bank and Gaza Strip*, december 2015.
- Military Court Watch, *The UNICEF Report – 9 years on*, 31 maart 2022. Zie ook <http://www.militarycourtwatch.org/page.php?id=zLaRfPnFQwa1631916APNRLcxaPIS>
- Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Kamerbrief: Ontwikkelingen in Jeruzalem, Gaza en Israël*, 17 mei 2021. Zie ook <https://open.overheid.nl/repository/ronl-abf15aee-3dc3-4108-8f8e-bb0138c119eb/1/pdf/kamerbrief-inzake-ontwikkelingen-in-jeruzalem-gaza-en-israel.pdf>
- Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch Ambtsbericht Palestijnen in Libanon*, januari 2021.
- Musawah, *Thematic report on Muslim family law and Muslim women's rights in Palestine*, juli 2018.
- The Palestinian National Authority Ministry of Women's Affairs. *National Strategy to Combat Violence Against Women 2011-2019*, 2011.
- Mutaz M. Qafisheh, 'Who has the right to become a Palestinian Citizen? An International law analysis' in *Yearbook of Islamic and Middle Eastern Law Online*, juni 2017.
- Nederlands Dagblad, *Meer christenen uit Gaza welkom in Jeruzalem*, 15 april 2022. Zie ook <https://www.nd.nl/geloof/geloof/1120102/meer-christenen-uit-gaza-welkom-in-jeruzalem>
- Norwegian Refugee Council, *10 things you should know about the evictions in East Jerusalem*, 11 november 2021. Zie ook <https://www.nrc.no/perspectives/2021/10-things-you-should-know-about-the-evictions-in-east-jerusalem/>
- Norwegian Refugee Council, *Undocumented and Stateless: The Palestinian Population Registry and Access to Residency and Identity Documents in the Gaza Strip*, januari 2012.
- NOS, *Geweld bij al-Aqsa moskee Oost-Jeruzalem: ruim 150 gewonden gemeld*, 15 april 2022. Zie ook <https://nos.nl/artikel/2425223-geweld-bij-al-aqsa-moskee-oost-jeruzalem-ruim-150-gewonden-gemeld>
- , *Israëliëse ondergrondse muur langs Gazastrook na bijna vier jaar voltooid*, 7 december 2021. Zie ook <https://nos.nl/artikel/2408608-israelische-ondergrondse-muur-langs-gazastrook-na-bijna-vier-jaar-voltooid>
- NPR, *Hamas: Gaza women learning to drive must have a chaperone*, 1 juni 2016. Zie ook <https://www.npr.org/sections/parallels/2016/06/01/478361330/hamas-gaza-women-learning-to-drive-must-have-a-chaperone>
- NPR, *Palestinians dissidents rally against corruption in the Palestinian Authority*, 10 december 2021. Zie ook <https://www.npr.org/2021/12/10/1063171482/palestinian-dissidents-rally-against-corruption-in-the-palestinian-authority>
- NRC, *Israël zet Palestijnse sociale organisaties op de terreurlijst*, 25 oktober 2021. Zie ook <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/10/25/israel-zet-palestijnse-sociale-organisaties-op-de-terreurlijst-a4062959>
- OCHA, *Data on casualties*. Zie ook <https://www.ochaopt.org/data/casualties>
- , *Data on demolition and displacement in the West Bank*, 12 januari 2021.
- , *Gaza Strip Access and Movement*, oktober 2020. Zie ook <https://www.ochaopt.org/content/gaza-strip-access-and-movement-october-2020>
- , *Gaza Strip: Escalation of hostilities*, 21 mei 2021.

- , *GAZA: Internally Displaced people*, 20 mei 2021. Zie ook <https://www.un.org/unispal/document/gaza-internally-displaced-people-ocha-map/>
- , *Highlights from the reporting period 18 - 21 maart 2022*, 25 maart 2022.
- , *Humanitarian needs overview OPT*, december 2021.
- , *Humanitarian Response Plan: Working Document*, december 2021.
- , *Longstanding access restrictions continue to undermine the living conditions of West Bank Palestinians*, 8 juni 2020.
- , *Most Palestinian plans to build in Area C not approved*, 22 juni 2021. Zie ook <https://www.ochaopt.org/content/most-palestinian-plans-build-area-c-not-approved>
- , *Overview November 2021*, 3 november 2021. Zie ook <https://www.ochaopt.org/content/overview-november-2021>
- , *Palestinian strive to access water in the Jordan Valley*, 22 juni 2021. Zie ook <https://www.ochaopt.org/content/palestinians-strive-access-water-jordan-valley>
- , *Protection of civilians report 5 – 8 October 2021*, oktober 2021.
- , *Protection of civilians report 9 October - 1 November 2021*, november 2021
- , *Protection of Civilians Report 16 November – 6 December 2021*, december 2021.
- , *Protection of Civilians Report 7-20 December 2021*, december 2021.
- , *Protection of Civilians Report 8-21 February 2022*, 28 februari 2022.
- , *Protection of Civilians Report 22 February – 7 March 2022*, 11 maart 2022.
- , *Protection of Civilians Report 22 March - 4 April 2022*, 11 april 2022.
- , *Response to the escalation in the oPt, Situation Report No. 6*, juli 2021.
- , *Response to the escalation in the oPt Situation Report No. 9*, augustus 2021.
- , *Response to the escalation in the oPt Situation Report No. 10*, september 2021.
- , *Response to the escalation in the oPt Situation Report 19 okt - 1 nov 2021*, november 2021.
- , *West Bank access restrictions*, juli 2020. Zie ook <https://www.ochaopt.org/content/west-bank-access-restrictions-june-2020>
- , *UN experts alarmed by rise in settler violence in occupied Palestinian territory*, 10 november 2021. Zie ook <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2021/11/un-experts-alarmed-rise-settler-violence-occupied-palestinian-territory>
- OHCHR, *The Contribution of the State of Palestine to the Special Rapporteur's Thematic Report on Racism, Racial Discrimination, and Xenophobia in the Contest of Laws, Policies and Practices Relating to Citizenship, Nationality and Immigration*. Zie ook <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Racism/SR/NationalityImmigration/StatePalestine.pdf>
- Open Democracy, *Israel's digital apartheid is silencing Palestinians*, 20 mei 2021. Zie ook <https://www.opendemocracy.net/en/north-africa-west-asia/israels-digital-apartheid-is-silencing-palestinians/>
- oPt Education Cluster, *Background on schools under threat of demolition in West Bank*, december 2020.
- Oxford Analytica, *Palestinian Hamas may respond to Gaza aid delays*, 8 december 2021. Zie ook <https://dailybrief.oxan.com/Analysis/ES266008/Palestinian-Hamas-may-respond-to-Gaza-aid-delays>
- Palestine Children's Relief Fund (PCRF), *Annual report 2020*, 2020.
- Palestine Food Security Sector & Palestinian Central Bureau of Statistics, *Socio-Economic & Food Security Survey 2020: State of Palestine*, 2020.
- Palestinian Center for Policy and Survey Research, *Public Opinion Poll No (82)*, 14 december 2021.
- Palestinian Central Bureau of Statistics, *PCBS: Labour Force Survey, Q4 – 2020*, 2020.
- Palestinian Centre for Human Rights, *IOF Raid Yabous Cultural Centre and Edward Said National Conservatory of Music in Occupied East Jerusalem*, 23 juli 2020. Zie ook <https://pchrqaza.org/en/iof-raid-yabous-cultural-centre-and-edward-said-national-conservatory-of-music-in-occupied-east-jerusalem/>
- Palestinian Centre for Human Rights, *On World Day against the death penalty, death penalty is not a solution, only an illusion of deterrence to avoid liability*, 10

oktober 2020. Zie ook <https://pchrgaza.org/en/on-world-day-against-the-death-penalty-death-penalty-is-not-a-solution-only-an-illusion-of-deterrence-to-avoid-liability/>

Palestinian Police, *Family Protection Unit and Juvenile Unit*. Zie ook <https://www.palpolice.ps/en/contact-family-protection-unit>

PAX, *Executive Summary Discrimination Combating Mechanisms: Freedom of Religion and Belief in Palestine*, 2020.

PCATI, *Documenting torture while providing legal aid: a handbook for lawyers*, juni 2016.

Razan Wazwaz, Oxfam Views and Voices, *On the path the end violence against women: supporting civil society to combat GBV in the occupied Palestinian Territory*, 18 december 2020. Zie ook <https://views-voices.oxfam.org.uk/2020/12/on-the-path-to-end-violence-against-women-supporting-civil-society-organisations-to-combat-gender-based-violence-in-the-occupied-palestinian-territory/>

Refugee Legal Aid Information, *Occupied Palestinian Territory LGBTI Resources*. Zie ook <https://www.refugeelegalaidinformation.org/occupied-palestinian-territory-lgbti-resources>

Reporters Without Borders, *At least 35 journalists attacked while covering West Bank protests*, 5 juli 2021. Zie ook <https://rsf.org/en/news/least-35-journalists-attacked-while-covering-west-bank-protests>

- , *Israel now holding 13 Palestinian journalists*, 28 mei 2021. Zie ook <https://rsf.org/en/news/israel-now-holding-13-palestinian-journalists>
- , *Palestine: Harassed journalists*, 2021. Zie ook <https://rsf.org/en/palestine>
- , *WhatsApp blocks accounts of at least seven Gaza Strip journalists*, 7 juli 2021. Zie ook <https://rsf.org/en/news/whatsapp-blocks-accounts-least-seven-gaza-strip-journalists>

Reuters, *Israel-Gaza conflict rages on despite U.S. regional diplomacy*, 17 mei 2021. Zie ook <https://www.reuters.com/article/us-israel-palestinians-idCAKCN2CX0M2>

- , *Israeli electric company ends power cuts to West Bank after Palestinians pay debt*, 22 januari 2020. Zie ook <https://www.reuters.com/article/us-israel-palestinians-power-idUSKBN1ZL0W9>
- , *Palestinian Authority cut wages in prisoner, tax dispute with Israel*, 6 december 2021. Zie ook <https://www.reuters.com/world/middle-east/palestinian-authority-cut-wages-prisoner-tax-dispute-with-israel-2021-12-06/>
- , *With most Gaza homes wrecked by war still in ruins, smiles for the lucky few*, 13 januari 2022. Zie ook <https://www.reuters.com/world/with-most-gaza-homes-wrecked-by-war-still-ruins-smiles-lucky-few-2022-01-13/>

Rijksoverheid, *Nederland ondersteunt vredesproces Midden-Oosten*. Zie ook <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationale-vrede-en-veiligheid/nederland-midden-oosten>

Save the Children, *Hope under the rubble: The impact of Israel's home demolition policy on Palestinian children and their families*, 2021.

SOS Children's Villages Palestine, *Annual Report 2020*, 2020.

The Association for Civil Rights in Israel, *Sheikh Jarrah: Discrimination, Evictions and Dispossession under the auspices of the law*, juni 2021. Zie ook <https://www.english.acri.org.il/sheikh-jarrah>

The Danish Immigration Service, *Palestinian Refugees: Access to registration and UNRWA services, document and entry to Jordan*, juni 2020.

The Guardian, *Israel under pressure to conclude flawed case against aid worker*, 28 februari 2022. Zie ook <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/28/israel-under-pressure-trial-aid-worker-mohammed-el-halabi>

- , *Israeli police in standoff with Palestinians over Sheikh Jarrah eviction*, 17 januari 2022. Zie ook <https://www.theguardian.com/world/2022/jan/17/israel-police-standoff-palestinians-sheikh-jarrah-eviction-jerusalem>
- , *Musicians decry Hamas ban on co-ed school concerts in Gaza*, 22 december 2019. Zie ook <https://www.theguardian.com/world/2019/dec/22/hamas-bans-gaza-mixed-sex-school-concerts-edward-said-conservatory>

- , *Palestinian baby dies after treatment delayed by Israeli blockade of Gaza*, 1 april 2022. Zie ook <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/01/palestinian-baby-dies-after-treatment-delayed-by-israeli-blockade-of-gaza>
- , *UN Palestine refugee aid agency 'close to collapse' after funding cuts*, 5 november 2021. Zie ook <https://www.theguardian.com/world/2021/nov/05/un-palestine-aid-agency-is-close-to-collapse-after-funding-cuts>
- The Independent, *AP photographer beaten by Israeli police in east Jerusalem*, 17 december 2021. Zie ook <https://www.independent.co.uk/news/israeli-jerusalem-palestinian-xrays-jewish-b1978346.html>
- , *Defiant in war and isolation, Hamas plays long game in Gaza*, 20 december 2021. Zie ook <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/hamas-gaza-strip-egypt-palestinian-authority-palestinians-b1979191.html>
- , *Gaza's children - resilient or traumatized*, 15 januari 2022. Zie ook <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/photography/gaza-s-children-resilient-or-traumatised-b1991618.html>
- , *Gaza's old battery pileups pose risk to health, environment*, 22 december 2021. Zie ook <https://www.independent.co.uk/news/gaza-egypt-gaza-city-hamas-palestinian-b1980533.html>
- , *Hamas: Qatar paying public salaries by sending fuel to Gaza*, 30 november 2021. Zie ook <https://www.independent.co.uk/news/hamas-qatar-egypt-palestinian-islamic-b1967172.html>
- , *Israel approves measures for Palestinians after leaders meet*, 29 december 2022. Zie ook <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/mahmoud-abbas-palestinians-benny-gantz-palestinian-west-bank-b1983702.html>
- , *Israel return ex-prisoner weeks after ending hunger strike*, 5 december 2021. Zie ook <https://www.independent.co.uk/news/palestinian-ramallah-west-bank-israelis-hebron-b1970143.html>
- , *Israel to give Gaza Christians permits for Christmas holiday*, 24 november 2021. Zie ook <https://www.independent.co.uk/news/gaza-strip-west-bank-jerusalem-christian-hamas-b1963818.html>
- , *Israel upholds use of surveillance technology on protesters*, 2 februari 2022. Zie ook <https://www.independent.co.uk/news/shin-bet-palestinian-jerusalem-avichai-mandelblit-hamas-b2006321.html>
- , *Israel's security forces are 'complicit' in drastic surge in settler violence, report finds*, 21 juli 2021. Zie ook <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/israel-s-security-forces-are-complicit-in-settler-violence-against-palestinians-report-finds-b1888125.html>
- , *Palestinians freed after hunger strikes have lifelong damage*, 10 december 2021. Zie ook <https://www.independent.co.uk/news/palestinians-west-bank-israeli-hamas-shin-bet-b1973427.html>
- , *Palestinians say dozens of cars wrecked in settler vandalism*, 9 november 2021. Zie ook <https://www.independent.co.uk/news/israeli-west-bank-palestinians-palestinian-ramallah-b1954401.html>
- , *Rubble brings opportunity, and risk, in war-scarred Gaza*, 13 januari 2022. Zie ook <https://www.independent.co.uk/news/gaza-strip-hamas-gaza-city-islamic-egypt-b1992094.html>
- , *Some 400,000 Palestinians vote in rare municipal elections*, 11 december 2021. Zie ook <https://www.independent.co.uk/news/palestinians-mahmoud-abbas-west-bank-hamas-palestinian-authority-b1974278.html>
- , *Some Palestinians get legal status after years in Gaza limbo*, 10 januari 2022. Zie ook <https://www.independent.co.uk/news/palestinians-gaza-hamas-west-bank-jordan-b1989768.html>
- , *UN agency for Palestinian refugees faces funding crisis*, 30 november 2021. Zie ook <https://www.independent.co.uk/news/amman-palestinian-unrwa-jordan-middle-east-b1966987.html>
- The Jerusalem Post, *Palestinian workers in Israel: Opportunity or exploitation?*, 1 augustus 2021. Zie ook <https://www.jpost.com/israel-news/palestinian-workers-in-israel-seizing-opportunity-or-being-exploited-675338>

- , *World Bank: Israel must give Palestinians 4G so economy can thrive*, 9 februari 2022. Zie ook <https://www.ipost.com/middle-east/article-695979>
- The New Arab, *Palestinian Authority outlaws child marriage in occupied West Bank*, 7 november 2019. Zie ook <https://english.alaraby.co.uk/news/palestinian-authority-outlaws-child-marriage-occupied-west-bank>
- The New York Times, *Activist Dies in Palestinian Authority's Custody, Inciting Widespread Outrage*, 24 juni 2021. Zie ook <https://www.nytimes.com/2021/06/24/world/middleeast/nizar-banat-palestinian-authority.html>
- , *Critic's Death Puts Focus on Palestinian Authority's Authoritarianism*, 7 juli 2021. Zie ook <https://www.nytimes.com/2021/07/07/world/middleeast/Palestinian-Authority-protesters.html>
- , *Latest Attack In Israel Kills At Least Two In Tel Aviv*, 8 april 2022.
- , *Palestinian American died handcuffed in Israeli custody, witnesses say*, 20 januari 2022. Zie ook <https://www.nytimes.com/2022/01/20/world/middleeast/palestinian-american-detain-israel-dead.html>
- , *Palestinian Authority Bans Activities by Gay Rights Group*, 19 augustus 2019. Zie ook <https://www.nytimes.com/2019/08/19/world/middleeast/palestinian-gay-tansgender-rights-group.html>
- , *Palestinian Gunman Kills 5 in Israel's Fifth Attack in Recent Days*, 29 maart 2022. Zie ook <https://www.nytimes.com/2022/03/29/world/middleeast/israel-shooting-deaths.html>
- , *Palestinian Prisoner's Hunger Strike Leads to Deal for Release*, 4 januari 2022. Zie ook <https://www.nytimes.com/2022/01/04/world/middleeast/palestinian-hunger-strike-israel.html>
- The Representative Office of Norway to the Palestinian Authority, *Information to Gaza Citizens*. Zie ook <https://www.norway.no/en/palestine/services-info/visitors-visa-res-permit/information-to-gaza-citizens/>
- The Times of Israel, *Israel to authorize 2,000 more entry permits for Gaza workers*, 10 maart 2022. Zie ook https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/israel-to-authorize-2000-more-entry-permits-for-gaza-workers/#:~:text=Israel%20is%20set%20to%20issue,in%20the%20country%20to%2012%2C000.
- , *Israeli electrical company to cut power to West Bank Palestinians over debts*, 28 oktober 2021. Zie ook <https://www.timesofisrael.com/israel-to-reportedly-cut-power-to-palestinian-areas-of-west-bank-over-debts/>
- , *Some Palestinians get legal status after years in Gaza limbo*, 10 januari 2022. Zie ook <https://www.timesofisrael.com/some-palestinians-get-legal-status-after-years-in-gaza-limbo/>
- , *New 'Citizenship Law' advances, months after ban on Palestinian spouses lapsed*, 9 januari 2022. Zie ook <https://www.timesofisrael.com/new-citizenship-law-advances-months-after-ban-on-palestinian-spouses-lapsed/>
- The Washington Post, *Israel escalates surveillance of Palestinians with facial recognition program in West Bank*, 8 november 2021. Zie ook https://www.washingtonpost.com/world/middle-east/israel-palestinians-surveillance-facial-recognition/2021/11/05/3787bf42-26b2-11ec-8739-5cb6aba30a30_story.html
- Tone Anderson, IKON, *When the boys return*, 2012.
- Transparency International, *Global Corruption Barometer Middle East & North Africa 2019 Citizens' Views and Experiences of Corruption*, december 2019.
- U.S. Embassy in Israel, *Marriage*.
- UN, *OHCHR Condemns in the strongest terms the execution of three men in Gaza – UNOG Press Briefing Note (Excerpts)*, 7 april 2017.
- , *Two Years On: People injured and traumatized during the "Great March of Return" are still struggling*, 6 april 2020. Zie ook <https://www.un.org/unispal/document/two-years-on-people-injured-and-traumatized-during-the-great-march-of-return-are-still-struggling/>
- , *UN, EU and UN Human Rights Office in Palestine mark the World Day Against the Death Penalty – Press Release*, 10 oktober 2021. Zie ook

- <https://www.un.org/unispal/document/eu-and-un-human-rights-office-mark-the-world-against-the-death-penalty-in-palestine-press-release/>
- UNDP, *Everyday hero: Access to justice for Palestinian women*, 4 december 2018. Zie ook <https://undp.medium.com/everyday-hero-access-to-justice-for-palestinian-women-5d095a01f477>
- UNDP, *State of Palestine: Gender Justice & the Law*, 2018.
- UNFPA, *Gender-based violence*. Zie ook <https://palestine.unfpa.org/en/gender-based-violence>
- UNFPA, *Seeking protection: Survivors of sexual violence and their access to services in Palestine*, februari 2020.
- UN General Assembly, *Economic costs of the Israeli occupation for the Palestinian people: poverty in the West Bank between 2000 and 2019*, 30 augustus 2021.
- UNHCR, *Country of Origin Information on the Situation in the Gaza Strip, Including on Restrictions on Exit and Return*, 2018.
- , *Ensuring accountability and justice for all violations of international law in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem*, 15 februari 2021.
- , *UNHCR position on returns to Gaza*, maart 2022.
- UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, on her mission to the Occupied Palestinian Territory/State of Palestine*, 12 juli 2017.
- UNICEF, *State of Palestine Country Report on out-of-school children*, juli 2018.
- UN News, *UNRWA seeks \$1.6 billion to support Palestinian refugees in 2022*, 18 januari 2021. Zie ook <https://news.un.org/en/story/2022/01/1110002>
- UNRWA, *Consolidated Eligibility and Registration Instructions (CERI)*, 2006.
- , *Dashboard, UNRWA-mandaatgebied*. Zie ook <https://www.unrwa.org/what-we-do/relief-and-social-services/unrwa-registered-population-dashboard>
- , *Demolition Watch*. Zie ook <https://www.unrwa.org/demolition-watch>
- , *Eligibility and registration Q&A*, 2020.
- , *Emergency appeal, emergency appeal for the occupied Palestinian territory*. 2 maart 2021.
- , *Fields of Operations*, 1 januari 2017. Zie ook https://www.unrwa.org/sites/default/files/content/resources/unrwa_fields_of_operations_map_2017.pdf
- , *Gaza situation report 87*, 9 april 2015.
- , *Letter from UNRWA to UNHCR describing UNRWA's mandate and services*, 22 september 2021.
- , *NGO partners*. Zie ook <https://www.unrwa.org/how-you-can-help/private-partners/ngo-partners>
- , *Regional Information Relating to Women's Nationality*. Zie ook <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/RelatedMatters/UNAgencies/UNRAW.doc>
- , *UNRWA in figures as of 31 December 2020*, 2021.
- , *Where We Work: Gaza Strip*. Zie ook <https://www.unrwa.org/where-we-work/gaza-strip>
- , *What we do: Microfinance*. Zie ook <https://www.unrwa.org/what-we-do/microfinance>
- , *Working at UNRWA*. Zie ook <https://www.unrwa.org/careers/working-unrwa>
- UN Women, *An Assessment of GBV Services in Gaza*, September 2017.
- USDoS, *Israel (includes West Bank and Gaza) 2020 International Religious Freedom Report*, 2021.
- , *West bank and Gaza 2020 Human Rights Report*, 2021.
- WCLAC and Al-Muntada, *Femicide in the Palestinian Society*, april 2021.
- WCLAC, *Access to justice for women victims of violence in Palestine*, 2021.
- West Bank Protection Consortium, *Palestinian access to water& attacks on WASH structures in Area C*, april 2021.
- Women's Learning Partnership, *Palestine (Gaza) Penal code, British Mandate Criminal code*. Zie ook <https://learningpartnership.org/resource/penal-code-gaza-palestine-document-english>
- World Bank Group, *Economic Monitoring Report to the Ad Hoc Liaison Committee*, 17 november 2021.

6.2 Lijst van afkortingen

AMAN – Coalition for Accountability and Integrity
AI/Amnesty – Amnesty International
CEDAW – Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women
CLA – Coordination Liaison Administration
COGAT – Israeli Coordinator of Government Activities in the Territories
DCIP – Defense for Children International Palestine
ECL – Electronic Crimes Law
FPU – Family Protection Units
FH – Freedom House
GAPAR – General Administration for Palestine Arab Refugees
HRW – Human Rights Watch
ICRC – International Committee of the Red Cross
IDF – Israeli Defence Forces
IDMC – Internal Displacement Monitoring Centre
IHCR – Independent Commission for Human Rights
ILO – International Labour Organisation
IOM – International Organisation for Migration
IPS – Israeli Prison Service
LHBTI – Lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender, interseksueel
MoWA – Ministry of Women's Affairs
OCHA – United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
PASF – Palestinian Authority Special Forces
PCAC – Palestinian Civil Affairs Committee
PCBS – Palestinian Central Bureau of Statistics
PCHR – Palestinian Centre for Human Rights
PSL – Personal Status Laws
PLO – Palestinian Liberation Organisation (Palestijnse Bevrijdingsorganisatie)
PPS – Palestinian Prisoners Society
RSF – World Press Freedom Index van Reporters Without Borders
SGBV – Sexual and Gender Based Violence
TI – Transparency International
UNDP – United Nations Development Programme
UNHCR – United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF – United Nations Children's Emergency Fund
UNRWA – United Nations Relief Works Agency for Palestinian Refugees
USDoS- United States Department of State
VN – Verenigde Naties
WCLAC – Women's Centre for Legal Aid and Counselling

6.3 Kaart van de Palestijnse Gebieden

Bron: Managementboek.nl